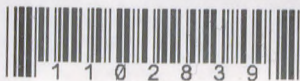

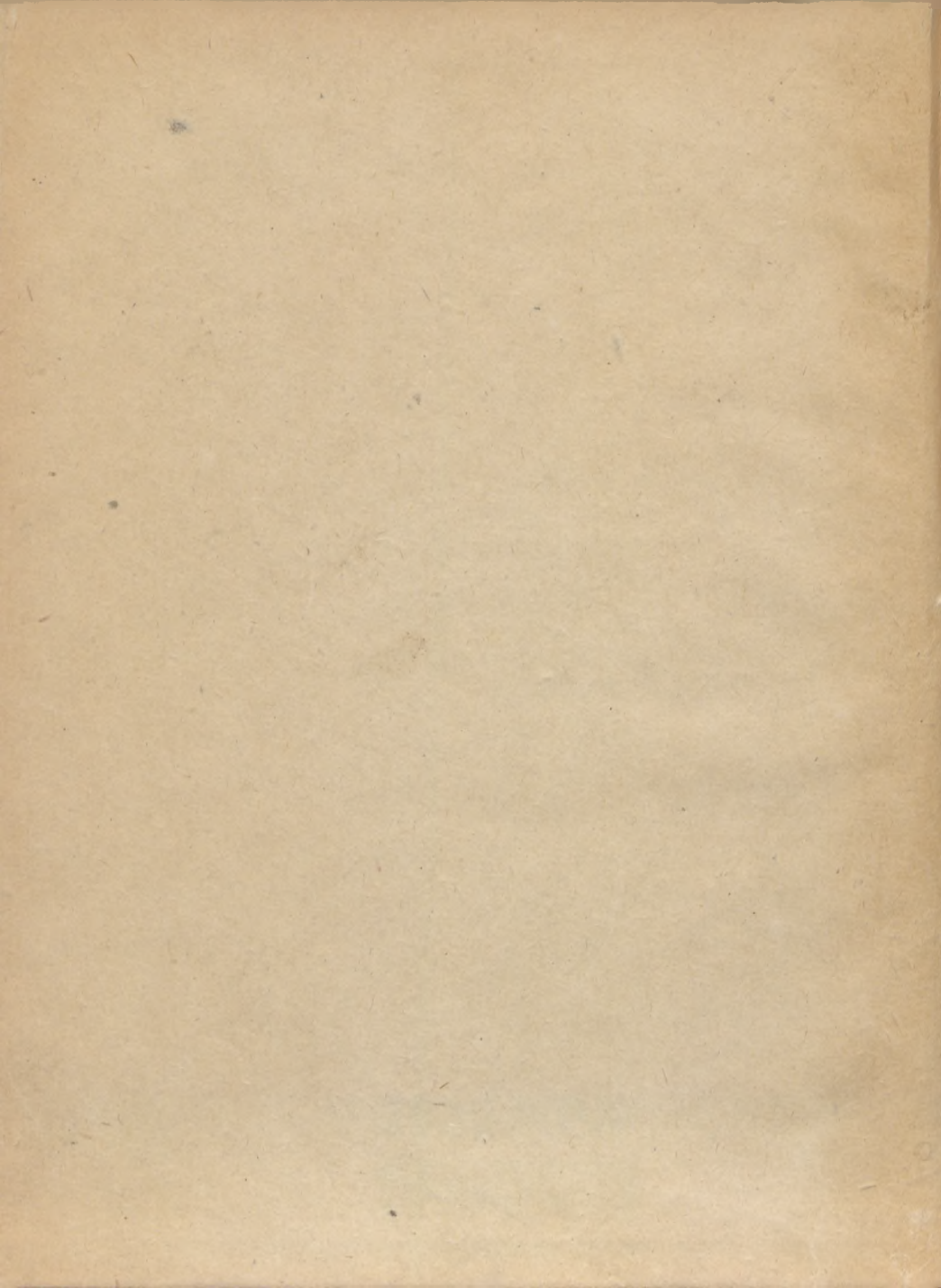
59

2839 KPiP

1 1 0 2 8 3 9

1102839

Przepisy wykonawcze
i instrukcje
do
prawa przemysłowego

Opracował
Inż. Henryk Łapiński

Nakładem Urzędu Wojewódzkiego Śląsko-Dąbrowskiego
(Wydział Przemysłu i Handlu)

K A T O W I C E 1 9 4 7

DRUKARNIA NR 7 POD ZARZĄDEM PAŃSTWOWYM W KATOWICACH

R 14440

SŁOWO WSTĘPNE

Jednym z wielce dotkliwych wyników ostatniej wojny i dokonanych przez nią zniszczeń jest brak literatury, zarówno pięknej, jak naukowej. Wskutek tego odradzające się z żywiołowym rozmachem życie umysłowe społeczeństwa napotyka we wszystkich swych dziedzinach na wielkie trudności. Zarówno w szkolnictwie, jak w sztuce, jak wreszcie w sądownictwie, urzędach i innych instytucjach państwowych brak podręczników stanowi częstokroć nieprzewycięzoną przeszkodę w wykonywaniu pracy zawodowej i szkoleniu narastającego pokolenia lub zastępczych kadr pracowników.

Los ten nie ominął i naszej niezbyt obfitej literatury z dziedziny ustawodawstwa przemysłowego. Tak zw. prawo przemysłowe, stanowiące główną jego istotę, doczekało się po wojnie nowego wydania (mgr. Jan Mencil, Prawo Przemysłowe, II wydanie, Kraków 1945), które zostało niezwłocznie rozchwytane i jest już wyczerpane. Źródłowe dzieło Ślaskiego (R. St. Śląski, Prawo Przemysłowe, Warszawa 1934), nie zawierające zresztą późniejszych uzupełnień zawartych w nim ustaw i rozporządzeń, jest dziś białym krukiem. Tak ważne dla fachowców przepisy wykonawcze do Prawa Przemysłowego (rozp. Min. P. i H. z dn. 7. XII. 1927 r., Dz. U. R. P. Nr 111) były opublikowane poza Dziennikiem Ustaw jedynie częściowo w cytowanym dziele Ślaskiego; Instrukcja Techniczna do Rozporządzenia Prezydenta R. P. z dnia 7. VI. 1927 r. o prawie przemysłowym w sprawie zatwierdzania zakładów przemysłowych poza dziełem Ślaskiego nie była nigdzie ogłoszona, wreszcie Instrukcja dla Władz Przemysłowych I i II Instancji, wydana przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu w dniu 12 lipca 1938 r., ukazała się jedynie w wydaniu tego Ministerstwa, dziś zupełnie wyczerpanym.

Urząd Wojewódzki Śląsko-Dąbrowski w celu udostępnienia tych ostatnich 3-ch ważnych zarządzeń zainteresowanym

sferom, a więc urzędnikom administracji przemysłowej, kierownikom zakładów przemysłowych, prawnikom, oddaje je do druku w nadziei, że choć na tym drobnym odcinku wypełni dotkliwą lukę.

W związku z głębokimi przemianami, dokonanymi w ustroju gospodarczym Polski od czasu odzyskania niepodległości, polskie prawo przemysłowe w brzmieniu rozporządzenia P. R. z dnia 7. VI. 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr 53) oraz ustaw z dnia 10. III. 1934 r. (Dz. U. R. P. Nr 40) i z dnia 8. VIII. 1938 r. (Dz. U. R. P. Nr 60) w wielu wypadkach odbiega od obecnej rzeczywistości, której odbiciem jest m. in. szereg ustaw, dekretów lub nawet zarządzeń jeszcze nieskodyfikowanych, będących w pierwszym rzędzie wynikiem przejęcia przez Państwo głównych gałęzi przemysłu i poddania życia gospodarczego planowaniu przez Państwo. Stąd rozszerzenie obowiązku uzyskiwania koncesji lub innych t. p. zezwoleń przy jednoczesnym ograniczeniu t. zw. przemysłów wolnych; stąd również znaczne rozszerzenie pojęcia przemysłu państwowego. Jednocześnie szereg innych czynników, jak publiczna gospodarka lokalami, zagadnienie mienia poniemieckiego i opuszczonego, sprawy narodowościowe, związane z rehabilitacją i weryfikacją, różnorodność ustawodawstw, obowiązujących w czasie wojny w poszczególnych częściach obecnego terytorium Rzeczypospolitej, wyłoniły liczne problemy, na które prawo przemysłowe w dotychczasowym brzmieniu nie daje odpowiedzi.

To też należy przypuszczać, że zajdzie potrzeba jego nowelizacji, lecz może to nastąpić dopiero wówczas, gdy nowe formy ustrojowe skryształizują się i będzie można uznać cykl zasadniczych zarządzeń, ujmujących dokonane zmiany, za zamknięty.

Na razie — żeby nie błąkać się w ciemnościach — trzeba w praktyce codziennego życia opierać się na obowiązujących dotychczas formalnie ustawach i przepisach wykonawczych do nich. Cel ten przyświeca również niniejszej publikacji.

Katowice, w czerwcu 1947 r.

ROZPORZĄDZENIE
Ministra Przemysłu i Handlu

z dnia 7 grudnia 1927 r.

wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych oraz co do §§ 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12 — z Ministrem Robót Publicznych, co do §§ 4, 5, 40, 43 — z Ministrem Pracy i Opieki Społecznej, a zawierające przepisy wykonawcze do rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 czerwca 1927 r. o prawie przemysłowym (Dz. U. R. P. Nr 111, poz. 942)*).

Na podstawie art. 197 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 czerwca 1927 r. o prawie przemysłowym (Dz. U. R. P. Nr 53, poz. 468) zarządza się co następuje:

Objaśnienia ogólne

§ 1.

Artykuły lub działy powołane w niniejszym rozporządzeniu bez określenia oznaczają postanowienia rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 czerwca 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr 53, poz. 468).

Paragrafy powołane w niniejszym rozporządzeniu bez określenia oznaczają przepisy niniejszego rozporządzenia.

Postanowienia szczegółowe.

Do art. 4.

§ 2.

Za cudzoziemca uważa się każdego, kto nie posiada obywatelstwa polskiego.

*) Rozporządzenie niniejsze nie uwzględnia zmian, dokonanych w ustawie przemysłowej nowelami z dnia 10. III. 1934 r. i 8 VIII. 1938 r. Wobec tego w tekście rozporządzenia pominięto te paragrafy, które stały się bezprzedmiotowymi w wyniku powyższych zmian.

Obywatel państwa, z którym Rzeczpospolita nie zawarła umowy (traktatu, konwencji), winien, starając się o dopuszczenie go do nabycia uprawnienia przemysłowego i prowadzenia przemysłu w Polsce, dołączać z reguły do swego podania pisemne, potwierdzone przez polskie przedstawicielstwo, oświadczenie kompetentnych władz swego ojczystego kraju co do sposobu, w jaki traktuje się w tym kraju obywatele polskich w zakresie nabywania uprawnień przemysłowych i prowadzenia przemysłu.

Specjalne przepisy, normujące warunki udzielania spółkom zagranicznym pozwolenia na działalność w Rzeczypospolitej zachowują swą moc.

Do art. 5.

§ 3.

O ustanowieniu zastępców, o których mowa w art. 5, należy zawiadomić władzę przemysłową I instancji, podając imię, nazwisko, wiek i przynależność państwową zastępcy. W odniesieniu do przemysłu koncesjonowanego i rzemiosła należy jednocześnie wykazać, że zastępca posiada ustawowe warunki samoistnego prowadzenia takiego przemysłu.

Zastępcy ci odpowiadają wobec władzy przemysłowej za prowadzenie przedsiębiorstwa zgodnie z przepisami rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o prawie przemysłowym i z przepisami wydanymi w wykonaniu tego rozporządzenia.

Do art. 16.

§ 4.

Na obszarze Spisza i Orawy oraz województw: krakowskiego i lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego przekazuje się władzy przemysłowej I instancji — z zastrzeżeniem przestrzegania postanowień art. 17 do 27 — zatwierdzanie projektów urządzenia zakładów przemysłowych, należących do kategorii wymienionych w art. 16, z wyjątkiem zakładów działających przy pomocy siły wodnej.

Do art. 17.

§ 5.

Niezależnie od specjalnych wymagań odnoszących się do jakości i formy planów, projektów i opisów, żądanych przez

przepisy budowlane lub wodne, do podania należy dołączyć plany i szkic sytuacyjny, poświadczone za zgodność przez władzę budowlaną, oraz opis fabrykacji, określając w dokładny sposób:

- a) wielkość placu, na którym zakład ma być urządzony, oraz rozkład istniejących na placu budynków,
- b) nazwiska właścicieli gruntów sąsiednich,
- c) odległość przeznaczonego na zakład budynku lub projektowanych urządzeń od granic sąsiednich placów, stojących na nich budynków oraz najbliższych ulic i dróg publicznych,
- d) wysokość i rodzaj sąsiednich budynków, o ile zakład przemysłowy ma mieć paleniska,
- e) położenie, wielkość i rodzaj budowli projektowanego zakładu przemysłowego, przeznaczenie poszczególnych pomieszczeń budowli i ich urządzeń a zwłaszcza rozmieszczenie silników, głównych urządzeń wytwórczych, maszyn roboczych, pędni względnie przewodów energii,
- f) przedmiot i przybliżoną skalę wytwórczości, zasady sposobu produkcji oraz konstrukcji zastosowanych aparatów, rodzaj gazów powstających przy produkcji i środki mające zapobiegać ich wydzielaniu się, rodzaj stałych odpadków i odcieków, tudzież sposób ich usuwania, oraz wykaz urządzeń zakresu higieny i bezpieczeństwa pracy z zaznaczeniem tychże w miarę możliwości na planach budowlanych,
- g) przewidywaną normalną ilość pracowników.

Przy wytwórniach i składach prochu, materiałów wybuchowych i zapalających (kapiszonów, lontów) oraz składach olejów mineralnych należy nadto podać rodzaje i ilości materiałów przerabianych lub przechowywanych w poszczególnych pomieszczeniach.

Do art. 18.

§ 6.

Władza przemysłowa, zawiadamiając urząd gminny o zamierzonym urządzeniu zakładu przemysłowego, udziela mu przejrzenia jeden egzemplarz planu sytuacyjnego i jeden egzemplarz opisu. Przepisany w art. 18 ust. 1 10-dniowy termin dla

opinii urzędu gminnego liczy się do dnia następującego po dniu wysłania przez władzę przemysłową odnośnego zawiadomienia.

Jeżeli sprawa pozwolenia budowlanego lub wodno-prawnego nie da się załatwić równocześnie z wydaniem decyzji co do projektu urządzenia zakładu przemysłowego, gdyż dla dochodzeń przewidzianych przez przepisy budowlane lub wodne jest ustalony według tych przepisów termin dłuższy, niż według rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o prawie przemysłowym dla zatwierdzenia projektu urządzenia zakładu przemysłowego, — wówczas władza przemysłowa bądź wstrzymuje się z wydaniem przedsiębiorcy decyzji w przedmiocie zatwierdzenia zakładu przemysłowego aż do ukończenia dochodzeń budowlanych lub wodno-prawnych, bądź wydaje na żądanie przedsiębiorcy osobno decyzję przemysłową zastrzegając w niej analogicznie do postanowienia art. 15 ust. 2, że urządzenie odnośnego zakładu przemysłowego uzależnia się od poprzedniego uzyskania przepisanego pozwolenia budowlanego lub wodno-prawnego.

W odniesieniu do zakładu przemysłowego mającego na celu produkcję takich artykułów, których wyrób wymaga według ustawowych przepisów specjalnego pozwolenia właściwej władzy (np. narzędzi mierniczych, kart do gry, surogatów tytoniowych, spirytusu, octu, wódek gatunkowych, surogatów produktów spożywczych i t. p.) władza przemysłowa zatwierdzając projekt uzależni urządzenie lub uruchomienie od uprzedniego uzyskania przez przedsiębiorcę tego specjalnego pozwolenia.

Do art. 19.

§ 7.

Jeżeli decyzję przemysłową wydaje się łącznie z decyzją wodno-prawną, należy odnośnie do zarzutów natury prywatno-prawnej uwzględnić także odpowiednie przepisy ustawy wodnej.

Do art. 21.

§ 8.

Rozprawa komisyjna na miejscu odbywa się (o ile nie dotyczy zakładów przekazanych według § 4 kompetencji władzy

przemysłowej I instancji) pod przewodnictwem delegata wojewódzkiej władzy przemysłowej, zawsze przy udziale delegata władzy przemysłowej I instancji i zainteresowanego urzędu gminnego. Skład komisji* winien ograniczać się do zastępców władz, których udział jest w danej sprawie konieczny ze względu na rodzaj, skalę i położenie zakładu.

Z rozprawy komisyjnej spisuje się protokół, w którym należy podać oświadczenia i warunki co do dopuszczalności zakładu przedstawione przez poszczególnych członków komisji, zarzuty i oświadczenia stron, świadków i rzeczoznawców, oraz stanowisko zajęte przez komisję wobec zgłoszonych zarzutów.

Na planach, użytych przy komisyjnym dochodzeniu, należy po zaznaczeniu zmian i poprawek odpowiadających stanowisku komisji zamieścić podpisane przez członków komisji i przedsiębiorcę potwierdzenie:

„Użyto przy rozprawie komisyjnej na miejscu dn.”

Odpis decyzji władzy przemysłowej, ustalającej dopuszczalność projektowanego zakładu przemysłowego, przesyła się zainteresowanym władzom niezespolonym z władzami administracji ogólnej. Tym zaś stronom, którym przysługuje według art. 29 prawo odwołania, przesyła się odpis decyzji w wypadku, jeżeli decyzja nie uwzględnia w całości lub częściowo zarzutów zgłoszonych przez te strony.

Do art. 22.

§ 9.

Koszty dochodzeń ponosi zasadniczo przedsiębiorca; ponosi on je w całości i w tym wypadku, kiedy strona podniosła zarzuty, które po przeprowadzeniu dochodzenia okazały się tylko częściowo uzasadnione, jak również i w tym wypadku, kiedy strona podniosła wprawdzie zarzuty nieuzasadnione, jednak rozpatrzenie i załatwienie tych nieuzasadnionych zarzutów zostało dokonane w obrębie normalnego dochodzenia, które władza przemysłowa przeprowadziłaby dla ustalenia dopuszczalności zakładu nawet, gdyby zarzutów tych nie podniesiono.

Jeżeli decyzję przemysłową wydaje się łącznie z decyzją wodno-prawną, należy przy regulowaniu sprawy kosztów do-

chodzeń uwzględnić także odpowiednie przepisy ustawy wodnej.

Do art. 23. § 10.

Przewodniczącym rozprawy komisyjnej jest w przypadkach, określonych w art. 23, kierownik władzy przemysłowej I instancji względnie jego zastępca.

Do art. 25. § 11.

Zawiadomienie o istotnej zmianie w urządzeniu zakładu przemysłowego powinno być zaopatrzone w rysunki i dane, określające wyraźnie istotę zamierzonej zmiany. Zmiana ta może być wprowadzona dopiero po zatwierdzeniu jej projektu przez władzę przemysłową.

Do art. 28. § 12.

Niezależnie od specjalnych wymagań odnoszących się do jakości i formy planów, projektów i opisów, żądanych przez przepisy budowlane lub wodne, wystarcza zasadniczo dołączenie do podania o zatwierdzenie projektów urządzenia zakładu przemysłowego o nieznacznym rozmiarze (w szczególności rzemieślniczego) a nie należącego do kategorii wymienionych w art. 16, — krótkiego opisu lokalu i urządzeń z dołączeniem w miarę możliwości szkicu sytuacyjnego z rzutem poziomym zakładu.

O ile wyżej zaznaczone dane okazałyby się niewystarczające np. w odniesieniu do projektu zakładu przemysłowego o paleniskach, napędzie i urządzeniach mechanicznych lub zakładu wymagającego pewnych odległości od sąsiednich budynków, władza przemysłowa zażąda w terminie wskazanym w art. 17 ust. 1 uzupełnienia podania danymi odpowiadającymi częściowo lub całkowicie wymaganiom § 5.

Do art. 33. § 13.

W wypadku, kiedy prowadzący przemysł nie posiada osobnego lokalu przemysłowego (sklepu, kantoru, warsztatu i t. p.),

winien uwidocznic na zewnątrz swego mieszkania dane określone w art. 33 ust. 2.

Do art. 36.

§ 14.

Pozwolenie na zmianę lokalu przeznaczonego do prowadzenia przemysłu koncesjonowanego wymienionego w art. 8 L. 3, 4 i 6 udziela w mieście stoł. Warszawie magistrat w porozumieniu z Komisarzem Rządu. Postanowienie zawarte w § 32 ma odpowiednie zastosowanie.

Do art. 37.

§ 15.

Władzą przemysłową, właściwą dla miejsca siedziby filii, której według art. 37 ust. 1 należy również donieść o otworzeniu filii, jest władza przemysłowa I instancji. Władza ta przesyła zgłoszenie wojewódzkiej władzy przemysłowej, właściwej dla miejsca siedziby filii, gdy otwiera się filię zakładu głównego, podlegającego kompetencji władzy przemysłowej II instancji.

Do art. 41.

§ 16.

W województwach, w których istnieje już podział na okręgi kominiarskie, podział ten pozostaje w mocy. W województwach zaś, w których niema takiego podziału, wojewódzka władza przemysłowa może, po wysłuchaniu opinii rad gminnych (miejskich) oraz korporacji istniejącej dla przemysłu kominiarskiego, zarządzić ze względów policyjno-ogniowych podział na okręgi kominiarskie, których obszar nie powinien z reguły wychodzić poza granice jednego powiatu. Podział na okręgi ma ten skutek, że prawo przemysłowego wykonywania robót kominiarskich w granicach danego okręgu przysługuje tylko tym przemysłowcom odnośnej kategorii, którzy mają swą siedzibę przemysłową w tym okręgu.

Wojewódzka władza przemysłowa może po wysłuchaniu opinii rad gminnych (miejskich) oraz korporacji dla przemysłu kominiarskiego zarządzić zmiany w istniejącym podziale na okręgi albo uchylić go zupełnie, jednak bez naruszenia praw nabytych.

Władza przemysłowa I instancji może w razie nagłej konieczności dopuścić przejściowo przemysłowców kominiarskich do wykonywania robót także poza granicami ich okręgu.

Do art. 43. § 17.

Taryfy maksymalne ustalone dla poszczególnych gmin mogą się różnić pomiędzy sobą.

Ustanowienie taryfy maksymalnej dla kominiarzy winno w każdym razie nastąpić w razie istnienia podziału na okręgi kominiarskie.

Do art. 46. § 18.

Przed otrzymaniem licencji nie wolno rozpocząć wykonywania przemysłu okrężnego.

Ubiegający się o licencję powinien wskazać w podaniu swój rok urodzenia, stan rodzinny, miejsce zamieszkania i dokładnie określić rodzaj zamierzonego przemysłu w szczególności przez wskazanie towarów, które zamierza sprzedawać lub skupywać w drodze okrężnej; ponadto powinien on dołączyć do podania swą fotografię.

Starający się o pozwolenie na prowadzenie przemysłu okrężnego przy pomocy pomocnika powinien złożyć władzy przemysłowej fotografię pomocnika z podaniem bliższych danych dotyczących się tegoż osoby.

Do art. 56. § 19.

Licencje wydaje się przy użyciu fotografii zamiast opisu osoby, w formie wielostronicowej książeczki o wymiarach 105 × 148 mm według wzoru stanowiącego załącznik do niniejszego rozporządzenia.

Do art. 60. § 20.

Postanowienia działu IV nie naruszają postanowień ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowym uregulowaniu fi-

nansów komunalnych (Dz. U. R. P. Nr 94, poz. 747), w szczególności jej art. 30 dotyczącego opłat komunalnych na cele specjalne.

Do art. 125.

§ 30.

Władza przemysłowa nie może zobowiązać przemysłowca na podstawie art. 125 ust. 1 do zmniejszenia liczby uczniów, o ile liczba ta w stosunku do liczby czeladników odpowiada stosunkowi ustalonemu w zatwierdzonym statucie korporacji.

Do art. 135.

§ 33.

Władza przemysłowa II instancji może przepisać specjalne wzory dla zgłoszeń i podań wnoszonych według art. 135 ust. 3 pisemnie lub ustnie (protokółarnie).

Do art. 143.

§ 34.

Orzeczenie, czy dane przedsiębiorstwo uważać należy za przemysł rzemieślniczy czy fabryczny, następuje z urzędu lub na wniosek. Z wnioskiem może wystąpić właściwa izba przemysłowo-handlowa, izba rzemieślnicza lub osoba zainteresowana.

Do art. 154 i 158.

§ 37.

Uchwalone regulaminy komisij egzaminacyjnych czeladniczych i mistrzowskich izba rzemieślnicza przesyła w trzech egzemplarzach władzy przemysłowej wojewódzkiej do zatwierdzenia. Jeden egzemplarz zatwierdzonego regulaminu władza przemysłowa wojewódzka przesyła Izbie rzemieślniczej, drugi Ministrowi Przemysłu i Handlu, a trzeci zatrzymuje u siebie.

§ 51.

Rozporządzenie niniejsze obowiązuje od dnia wejścia w życie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 7 czer-

wca 1927 r. o prawie przemysłowym (Dz. U. R. P. Nr. 53, poz. 68).

Minister Przemysłu i Handlu:

E. Kwiatkowski.

Minister Spraw Wewnętrznych:

Sławoj Składkowski.

Minister Robót Publicznych:

Moraczewski.

Minister Pracy i Opieki Społecznej:

Dr Jurkiewicz.

Załącznik do rozp. Min. Przem. i Handlu

z dnia 7 grudnia 1927 r. (poz. 942).

Wzór licencji na przemysł okreżny

(§ 19 rozp. wykon.)

(Strona 1.)

L. dz.

Rej. (podać tom i numer rejestru, do którego wpisano uprawnienie).

LICENCJA NA PRZEMYSŁ OKREŻNY

Właścicielem tej licencji jest (imię i nazwisko)

urodzony (data), w (miejsce urodzenia),

stanu rodzinnego, zamieszkały (miejscowość i powiat)

....., dnia 19..... r.

(Pieczęć urzędowa)

Starosta (Prezydent miasta, Burmistrz).

(Strona 2.)

Fotografia właściciela licencji

Szczególne znamiona właściciela licencji

Podpis właściciela licencji

(Strona 3.)

Licencja ta jest ważna na rok kalendarzowy

na obszar województwa

W następujących gminach wyżej wymienionego województwa wolno prowadzić przemysł okrężny w zakresie niniejszego uprawnienia dopiero po uzyskaniu zezwolenia (wizy) miejscowej władzy przemysłowej I instancji.....
..... (wymienić gminy, co do których wydano zarządzenia na podstawie art. 55 ust. 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o prawie przemysłowym).

(Strona 4.)

Właściciel licencji jest uprawniony do

(podać dokładnie zakres uprawnienia).

(Strona 5.)

Właściciel licencji może prowadzić przemysł okrężny przy pomocy

..... (imię i nazwisko pomocnika urodzonego)

..... w (miejsce urodzenia)

stanu rodzinnego (miejscowość i powiat).

Data

L. dz. (o ile pozwolenie na trzymanie pomocnika

udzielono już po wydaniu licencji).

(Pieczęć urzędowa)

Starosta (Prezydent miasta, Burmistrz).

(Strona 6.)

Fotografia pomocnika.

Szczególne znamiona pomocnika

Podpis pomocnika

(Strony 7, 8, 9, 10).

(Strony 7 i 9 — rubryki jak na str. 5).

(Strony 8 i 10 — rubryki jak na str. 6).

(Strony 7 i 8 względnie 9 i 10 wypełnia się w wypadku zmiany pomocnika przez właściciela licencji z równoczesnym skazowaniem wpisów odnoszących się do poprzedniego pomocnika).

(Strona 11 i kilka następujących).

Wojewoda w

L. dz.

Ważność tej licencji rozszerza się do końca roku

na obszar województwa

....., dnia 19... r.

(Pieczęć urzędowa.)

Wojewoda:

(Strony dalsze.)

U w a g i i w i z y :

(W tej części książeczki zamieszcza się w szczególności zezwolenia (wizy) miejscowej władzy przemysłowej, wydane w wypadkach określonych w art. 55 ust. 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o prawie przemysłowym).

(Strony końcowe.)

Wyciąg z przepisów o przemyśle okrężnym.

(W tej części książeczki należy przyłoczyć ważniejsze przepisy do prowadzenia przemysłu okrężnego, w szczególności zaś art. 47 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o prawie przemysłowym oraz przepisy karne, zawarte w art. 126).

INSTRUKCJA

z dnia 12. VII. 1938

DLA WŁADZ PRZEMYSŁOWYCH I i II INSTANCJI. *)

UWAGI OGÓLNE.

I.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej o prawie przemysłowym będzie nazywane w niniejszej instrukcji „ustawą przemysłową” bez innego, dalszego określenia; artykuły powołane w niniejszej instrukcji bez dalszego określenia należy rozumieć jako artykuły powyżej zaznaczonego rozporządzenia.

II.

Ustawa przemysłowa nie obejmuje postanowień, regulujących stosunki pracy w przemyśle, stąd przepisy w tej mierze austriackiej oraz niemieckiej ustawy przemysłowej, zarówno materialne, jak i formalne (co do władz i postępowania) tracą swą moc dopiero w miarę wchodzenia w życie polskich ustaw względnie rozporządzeń, regulujących stosunki pracy w przemyśle i handlu.

III.

Zawarte w ustawie przemysłowej przepisy mają przeważnie w równej mierze zastosowanie tak do przemysłu wielkiego (fabrycznego), średniego i drobnego, rzemiosła, jak i do przedsiębiorstw handlowych i usługowych, w ogóle do wszelkiego ro-

*) Instrukcja niniejsza nie uwzględnia zmian, dokonanych w ustawie przemysłowej nowelą z dnia 8. VIII. 1938 r. W związku z tym przy poszczególnych punktach instrukcji poczyniono odpowiednie uwagi.

dzaju zatrudnień i przedsiębiorstw prawnie dozwolonych, które są wykonywane w celach zarobkowych samoistnie i zawodowo, z wyjątkiem jednak zatrudnień i przedsiębiorstw, wymienionych w art. 2.

Wszystkie w myśl powyższego pod przepisy ustawy przemysłowej podpadające zatrudnienia i przedsiębiorstwa określa się wspólnym mianem „przemysł” celem uniknięcia niepotrzebnego przeładowywania ustawy przez powtarzanie w każdym artykule ogólnej natury, że ma on zastosowanie do przemysłu fabrycznego, rzemiosła, handlu itd.

Natomiast tam, gdzie chodzi o przepisy mające zastosowanie tylko do handlu lub rzemiosła, są użyte określenia ściślej-sze, jak „handel”, „handel okrężny”, „przemysł rzemieślniczy”, „rzemiosło”.

DZIAŁ I.
POSTANOWIENIA ZASADNICZE.

Art. 1—6.

Do art. 1.

Dla oceny charakteru danego przedsiębiorstwa jako przemysłu jest obojętne, na jaki cel idą dochody z tego przedsiębiorstwa.

Zarobkowe przyjmowanie w gospodę osób, które zatrzymują się w danej miejscowości tylko chwilowo, będzie przemysłem w rozumieniu art. 1 ustawy przemysłowej (przemysłem koncesjonowanym w myśl art. 8 pkt. 6) bez względu na to, czy takim przedsiębiorcą będzie najemca czy dzierżawca lub właściciel nieruchomości, ponieważ dostarczanie pomieszczeń jest odpłatne i na krótszy okres czasu, niż wynosi najkrótszy termin wypowiedzenia najmu mieszkań (określony przepisami względnie ustalony zwyczajem miejscowym).

Natomiast podnajmowanie przez głównego lokatora części nawet przeważającej, mieszkanie z meblami lub bez, poszczególnym sublokatorom, na terminy dłuższe (normalnie nieograniczone z miesięcznym wypowiedzeniem) nie jest przemysłem w ogóle, prawo bowiem podnajmowania części mieszkania jest wpływem uprawnienia najemców do rozporządzania wynajętymi mieszkaniami.

Wynajmowanie pokoi na dnie i tygodnie stanowi w zasadzie podstawę do podciągnięcia tego rodzaju zarobkowania pod przemysł koncesyjny z art. 8 punkt 6.

Przy ustalaniu kryterium zawodowości, jeżeli chodzi o czynności stołowania, należy bez żadnych zastrzeżeń przyjąć za pod-

stawę ilość stołowników wedle art. 3 punkt 12 ustawy z dnia 15 lipca 1925 r. o państwowym podatku przemysłowym (Dz. U. R. P. Nr 76, poz. 716 z r. 1934, jednolity tekst Dz. U. R. P. Nr 46, poz. 339 z 1936 r.).

Jadłodajnie zarobkowe zatem o ilości ponad dziesięciu stołowników należy traktować jako przedsiębiorstwa przemysłowe, podpadające pod postanowienia ustawy przemysłowej.

Do art. 2.

Zatrudnienia lub przedsiębiorstwa wyłączone artykułem 2 spod postanowień ustawy przemysłowej są już w przeważnej części uregulowane w innych specjalnych ustawach i rozporządzeniach, w odniesieniu zaś do dotychczas nieuregulowanych, pozostają w mocy aż do odnośnego uregulowania dotychczasowe, tyżące się wyłączonych spod ustawy przemysłowej zatrudnień lub przedsiębiorstw, dzielnicowe przepisy ustawodawstwa przemysłowego.

Wyrób miodów z miodu, pochodzącego z własnej pasieki, i wina z owoców, pochodzących z własnego gospodarstwa rolniczego, ogrodniczego lub sadowniczego producenta nie podlega przepisom ustawy przemysłowej.

Natomiast przemysłem w rozumieniu ustawy przemysłowej („wolnym” wymagającym w myśl art. 7 zgłoszenia oraz ewentualnie w razie istnienia okoliczności, określonych w art. 14 — również uprzedniego zatwierdzenia projektu urządzenia zakładu przemysłowego) są przedsiębiorstwa, zajmujące się wyrabianiem miodu i win (sztucznych lub naturalnych) z surowych produktów cudzego gospodarstwa pszczelniczego, ogrodniczego, sadowniczego czy rolniczego.

Zarobkowy przewóz łodzią z brzegu na brzeg, o ile nie ma urządzeń brzegowych, może podpadać pod pojęcie przedsiębiorstwa promowego niestałego tj. niewymagającego pozwolenia władzy wodnej i jako podpadający pod pojęcie przedsiębiorstwa żeglugowego — nie podlega przepisom ustawy przemysłowej.

Uprawianie muzyki sposobem wędrownym, utrzymywanie lokali gier w karty, prowadzenie strzelnicy przenośnej do strze-

lania z wiatrówek, przedsiębiorstwo rozgrywania cukierków (koło szczęścia na targach i odpustach), rzeźactwo rytualne, urządzenie przez ludność wiejską na własnych gruntach prymitywnych cegielni i kamieniołomów dla własnej potrzeby (budowy względnie odbudowy własnych budynków), nie jest przemysłem w rozumieniu ustawy przemysłowej i nie podpada pod jej przepisy.

Do pracy przemysłowej zakładów karnych, według obecnego stanu prawnego postanowienia ustawy przemysłowej nie mają zastosowania.

Kamieniołomy i cegielnie polowe eksploatowane przez gminy wiejskie na własne potrzeby tych gmin (drogi gminne i budynki użyteczności publicznej) nie podlegają przepisom ustawy przemysłowej, a tylko właściwym przepisom prawa budowlanego.

Do art. 3.

Ustawa przemysłowa stawia jako zasadę wolność prowadzenia przemysłu. Prowadzenie przemysłu jest dozwolone każdemu o ile ustawa przemysłowa nie przewiduje w tym względzie wyjątków lub ograniczeń.

Według ustawy przemysłowej wszystkie przedsiębiorstwa poza określonymi w art. 45 (przemysł okrężny) wymagają stałej siedziby przemysłowej. W związku z tym postanowienie art. 3 ust. 2 ustawy przemysłowej należy rozumieć w ten sposób, że przedsiębiorstwa ze stałą siedzibą istniejące legalnie w dniu wejścia w życie tej ustawy nie potrzebują uzyskiwać dla dalszej działalności uprawnień przewidzianych w nowej ustawie, jeżeli nie zmieniają w ogóle swej siedziby względnie nie przeprowadzają w swym lokalu (zakładzie) takich zmian, któreby wymagały zatwierdzenia według nowej ustawy przemysłowej (art. 25).

O ile natomiast dawne przedsiębiorstwo już po wejściu w życie nowej ustawy przemysłowej przenosi swą siedzibę, zmienia lokal, otwiera filię, wchodzi w zastosowanie odnoszące się do tego przepisy nowej ustawy przemysłowej.

Biorąc jako przykład przeniesienie na Pomorze przemysłu prowadzonego na Polesiu na mocy koncesji opartej na ustawodawstwie rosyjskim należy stwierdzić w myśl powyżej zaznaczonego, że chociażby koncesja ta zawierała zastrzeżenie prawa prowadzenia odnośnego przemysłu na całym obszarze państwa nie wystarczy ona do otwarcia przedsiębiorstwa na Pomorzu, gdyż

- a) przemysł koncesjonowany jest według nowej ustawy przemysłem ze stałą siedzibą,
- b) siedziba zaś przedsiębiorstwa może mieć niejednokrotnie decydujące znaczenie dla kwestii powstania przedsiębiorstwa koncesjonowanego ze względu na przepis art. 10. Natomiast przedsiębiorca posiadający odnośną koncesję miałby prawo do 1) dalszego prowadzenia danego przemysłu w dotychczasowej siedzibie, 2) uzyskania koncesji na dany rodzaj przemysłu gdziekolwiek indziej w Państwie bez wykazywania dowodu umiejętności zawodowej, o ile taki dowód jest wymagany do rozpoczęcia przemysłu koncesjonowanego odnośnego rodzaju.

Wytyczne pod 1) i 2) w odniesieniu do rzemiosła należącego również do przemysłu ze stałą siedzibą mają to znaczenie, że rzemieślnik z którejkolwiek dzielnicy Państwa, który przenosi swe przedsiębiorstwo do innej, nie ma obowiązku przedstawiania dla wykazania posiadania zawodowego uzdolnienia w danym rodzaju rzemiosła innego dowodu, jak tylko swe dotychczasowe uprawnienie do samoistnego prowadzenia rzemiosła odnośnego rodzaju. Natomiast sam warsztat (urządzenie, lokal), w którym ma być prowadzone odnośne przedsiębiorstwo podlega już ocenie według nowej ustawy przemysłowej.

Osoba, której prawo prowadzenia danego przemysłu jest oparte na dotychczasowych przepisach („prawo nabyte”) prawa tego nie może być pozbawiona w wypadku, gdyby nawet nie odpowiadała warunkom, przewidzianym w ustawie przemysłowej w odniesieniu do osób rozpoczynających prowadzenie przemysłu (np. warunkowi posiadania umiejętności zawodowej).

Natomiast ust. 2 art. 3 nie odnosi się do przepisów o charakterze przedmiotowym i bynajmniej nie uprawnia do dalej idącego wniosku, jakoby „nabyte prawa”, o których mowa w art. 3 nadawały właścicielom istniejących już przedsiębiorstw przemysłowych podstawę prawną do niestosowania się w ogóle do wszelkich przepisów ustawy przemysłowej.

Osoby, które rozpoczęły przed dniem 13 kwietnia 1933 r. legalne (z zastosowaniem obowiązujących wówczas przepisów) prowadzenie przedsiębiorstw: brukarstwa oraz chemicznego czyszczenia i farbowania odzieży i skórek futrzanych, zachowują nadal prawo dalszego prowadzenia tych przedsiębiorstw, osobom tym należy wydać karty rzemieślnicze bez żądania od nich przedłożenia jakiegokolwiek dowodu uzdolnienia zawodowego. Na odnośnych kartach można zaznaczyć, że wydane je z tytułu praw nabytych.

Prawa nabyte do prowadzenia nowych rzemiosł tj. przemysłu rodzajów uznanych za rzemiosło rozporządzeniem z dnia 23 czerwca 1936 r. (Dz. U. R. P. Nr 49, poz. 356) posiadają osoby, które przed dniem 30 czerwca 1936 r. prowadziły przemysł odnośnego rodzaju. Za zupełny dowód posiadania praw nabytych uważać należy potwierdzenie zgłoszenia danego rodzaju przemysłu, wydanego przed 30 czerwca 1936 r. Wszelkie inne środki dowodowe winny ulec sprawdzeniu przy współdziałaniu izb rzemieślniczych.

Pod pojęcie nabytych praw prowadzenia przemysłu nie podpadają kwestie dotyczące zewnętrznego oznaczania przedsiębiorstw. Sprawa zewnętrznego oznaczania przedsiębiorstw przemysłowych unormowana jest postanowieniami art. 33 mającymi zastosowanie do wszelkich przedsiębiorstw bez względu na czas ich założenia.

Do art. 4.

Ograniczenie zdolności do prowadzenia przemysłu z uwagi na osobę petenta może mieć miejsce odnośnie do:

- a) cudzoziemców, którzy powinni udowodnić wzajemność przez powołanie w podaniu odnośnej umów międzyna-

rodowej, lub w braku takiej umowy dołączyć (z reguły) do podania dokument określony w § 2 ust. 2 rozp. wykon. (Dz. U. R. P. Nr 111, poz. 942 z 1927 r.),

- b) wojskowych i cywilnych funkcjonariuszów państwowych, których dopuszczenie do prowadzenia przemysłu ocenia się według przepisów normujących stosunki służbowe tych osób.

Decyzje wojewódzkiej władzy przemysłowej oparte na art. 4 ust. 2 ustawy przemysłowej dotyczą kwestii objętej tym artykułem, tj. kwestii wzajemności. Wojewódzka władza przemysłowa zatem dopuszczając obcokrajowca na powyższej podstawie prawnej do nabycia uprawnienia i prowadzenia przemysłu w Polsce ustala, że w dalszym toku sprawy, tj. w zakresie nabycia uprawnienia i prowadzenia przemysłu po nabyciu uprawnienia dany cudzoziemiec ma korzystać „z równych praw z obywatelami Państwa Polskiego”. Takie ustalenie nie zwalnia od równych także obowiązków, (a zatem np. obowiązku uzyskania od właściwej władzy karty rzemieślniczej czy koncesji, wykazania dowodu uzdolnienia zawodowego itd.) i rozumie się samo przez się, że nie istnieje jakakolwiek potrzeba stwierdzenia tego w odnośnych decyzjach. Natomiast wojewódzka władza przemysłowa wymienia w swych decyzjach rodzaj przemysłu dla zaznaczenia związku zachodzącego między przychylnym rozstrzygnięciem podania a rodzajem przemysłu, o który chodzi w konkretnym przypadku.

Osoby, nieposiadające żadnego obywatelstwa nie są pozbawione możliwości uzyskania uprawnień przemysłowych, mogą one bowiem otrzymać uprawnienie przemysłowe (prócz licencji na przemysł okrężny) i rozpocząć prowadzenie w Polsce przemysłu po uzyskaniu specjalnego dopuszczenia przez właściwą wojewódzką władzę przemysłową według zdania 2 ust. 2 art. 4 ustawy przemysłowej.

Celem usunięcia rozbieżności w sposobie informowania przez władze przemysłowe obywateli t. zw. bezpieczeństwa i azylantów, zamierzających rozpocząć w Polsce wykonywanie przemysłu stwierdza się, że cudzoziemcy tej kategorii nie po-

trzebują dołączać do podania o odnośne dopuszczenie (art. 4 ust. 2 ustawy przemysłowej) pisemnego oświadczenia o którym mowa w ustępie 2 § 2 rozporządzenia min. z dnia 7 grudnia 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr 111, poz. 942) ani w ogóle żadnego zaświadczenia o wzajemności.

Podania cudzoziemców o dopuszczenie do wykonywania przemysłu w Polsce mają być wnoszone za pośrednictwem władzy przemysłowej I instancji, właściwej dla miejsca siedziby przemysłu; zarządy miejskie tych miast, w których są one władzą przemysłową I inst. (art. 131 ustawy przemysłowej) mają przed przedłożeniem sprawy wyższej instancji zasięgnąć, co do osoby petenta informacji i opinii miejscowego starosty grodzkiego.

Każde takie podanie po złożeniu u właściwej władzy przemysłowej I instancji powinno być uzupełnione badaniem, mającym na celu zebranie danych co do osoby petenta. Dane te winny ustalić: 1) imię, nazwisko i adres cudzoziemca, 2) datę i miejsce urodzenia, 3) obywatelstwo posiadane obecnie lub ostatnio posiadane, 4) stan cywilny, rodzinny i majątkowy, 5) obywatelstwo żony przed zawarciem związku małżeńskiego z cudzoziemcem, 6) skąd i kiedy cudzoziemiec przybył do Polski, 7) cel pobytu w Polsce, 8) dotychczasowe zatrudnienie, 9) czy był karany sądownie lub administracyjnie i za co, oraz 10) jaką cieszy się na ogół opinią.

Władza przemysłowa I instancji po wykonaniu powyższego obowiązana jest bez zwłoki przysyłać akta sprawy do wojewódzkiej władzy przemysłowej, po uzupełnieniu opinią właściwej izby rzemieślniczej względnie przemysłowo-handlowej.

Prawa nabyte przez cudzoziemców do prowadzenia przemysłu należy oceniać ze stanowiska zawartych umów międzynarodowych.

Cudzoziemcy, obywatele państw, z którymi Polska zawarła traktaty handlowe, ustalające wzajemność, powinni być traktowani na równi z obywatelami polskimi, a więc ich prawa nabyte powinny być oceniane według przepisów, obowiązują-

cych na terenie państwa polskiego przed wejściem w życie ustawy przemysłowej.

Wyjątek od zasadniczego postanowienia ustępu 1 art. 4 stanowi art. 12 ust. 7 rozp. Prez. Rz. z dnia 23 grudnia 1927 r. o granicach Państwa, (jednolity tekst Dz. U. R. P. Nr 11, poz. 83 z r. 1937) według którego właściwy wojewoda może zabronić poszczególnym cudzoziemcom wykonywania w pasie granicznym czynności niżej wymienionych, jeśliby to wykonywanie było uciążliwe z uwagi na dobro Państwa, a zwłaszcza na bezpieczeństwo lub porządek publiczny, a mianowicie: a) posiadania, dzierżawienia, użytkowania i zarządu nieruchomości lub części nieruchomości, b) wykonywania przemysłu i handlu, c) kierowania i eksploatacji robót i przedsiębiorstw.

Ponadto wedle art. 51 ustawy przemysłowej należy odmówić licencji na przemysł okrężny osobom nie mającym obywatelstwa polskiego.

Zagraniczne spółki akcyjne mogą być dopuszczone do działalności na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej jedynie za zezwoleniem Ministrów Przemysłu i Handlu oraz Skarbu (art. 310 Kod. Handl.), zaś zagraniczne spółki z ograniczoną odpowiedzialnością za zezwoleniem Ministra Przemysłu i Handlu (art. 161 Kod. Handl.). Warunki dopuszczenia tych spółek określa rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28. III. 1934 r. (Dz. U. R. P. Nr 31, poz. 281).

Do art. 5.

Do samodzielnego prowadzenia przemysłu w ogóle, wymagana jest pełnoletność (21 lat) względnie upełnoletnienie oraz zdolność do rozporządzania własnym majątkiem (własnowolność).

Obowiązującymi szczególnymi przepisami, o których mowa w art. 5 ust. 1 zdanie 2 są:

1) dla obszaru mocy obowiązującej kodeksu cywilnego niemieckiego § 112 tegoż kodeksu,

2) dla obszaru, na którym miał moc obowiązującą kodeks handlowy francuski — art. XIV przepisów wprowadzających kodeks handlowy (Dz. U. R. P. Nr 57, poz. 503 z r. 1934),

3) dla obszaru mocy obowiązującej kodeksu cywilnego austriackiego — § 174 i § 252 tegoż kodeksu.

Osoby prawne powinny przy nabywaniu uprawnienia przemysłowego udowodnić swe prawne istnienie. Te spółki zatem, które nabywają osobowość prawną przez zarejestrowanie w sądzie, powinny przedłożyć władzy przemysłowej dowód odnośnego wpisu do rejestru handlowego (spółki akcyjne, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością).

Natomiast innym spółkom, obowiązującym do zarejestrowania swej firmy powinna władza przemysłowa wydawać uprawnienia przemysłowe, chociażby dowód zarejestrowania nie został przedłożony, jeżeli zawiązanie spółki będzie udowodnione w inny sposób (np. przedłożeniem kontraktu spółki).

Niezależnie od tego, że sąd może zmusić dane przedsiębiorstwo karami porządkowymi do zadośćuczynienia obowiązku zarejestrowania firmy, przedsiębiorstwa, prowadzone przez osoby prawne nie będą zaniedbywać tego obowiązku także z uwagi na postanowienia art. 33 ust. 4 ustawy przemysłowej; niezastosowanie się bowiem do tego postanowienia jest karalne na podstawie art. 126 ustawy przemysłowej.

Osoba prawna zgłaszając według art. 7 ustawy przemysłowej rozpoczęcia wykonywania rzemiosła ma obowiązek prócz podania imienia, nazwiska, wieku i przynależności państwowej swego zastępcy wykazać, że posiada on odnośny dowód uzdolnienia (podobnie jak przy staraniu się o koncesję na przemysł uzależniony od dowodu umiejętności zawodowej, gdzie osoba prawna powinna w szczególności udowodnić, że wskazany przez nią zastępca posiada wymaganą umiejętność zawodową).

Przy zastępstwie osób prawnych nie ma zastosowania zastępstwo dobrowolne (tj. zależne od woli przemysłowca), lecz zastępstwo obligatoryjne (zastępstwo z konieczności), które obejmuje poza wypadkami przewidzianymi w art. 5 ustawy przemysłowej także wypadki określone w art. 40 tej ustawy.

Kartę rzemieślniczą (tak jak koncesję) wydaje się osobie prawnej, a nie jej zastępcy w prowadzeniu przemysłu.

Zastępca osoby prawnej jest stosownie do postanowienia § 3 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego z dnia 7 grudnia 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr 111, poz. 942) odpowiedzialny przed władzą przemysłową za prowadzenie przedsiębiorstwa zgodnie z przepisami ustawy przemysłowej.

Przepis art. 5 ust. 3 ustawy przemysłowej stosuje się tylko do tych spółdzielni, które są jednocześnie samoistnymi zakładami wytwórczymi, nie stosuje się natomiast do spółdzielni, których zakłady wytwórcze nie są samoistnymi przedsiębiorstwami i nie mają własnej osobowości prawnej, stanowiąc jedynie agendy pomocnicze, jako uzupełniające części składowe całego przedsiębiorstwa, służącego zaspokojeniu potrzeb gospodarczych członków — konsumentów lub członków — rolników. Na tej postawie rygor posiadania w zarządzie 2 samoistnych rzemieślników obowiązywać będzie spółdzielnię wytwórczą (np. piekarską, rzeźniczą itp.), nie będzie zaś obowiązywać robotniczej lub rolniczej spółdzielni spożywców, prowadzącej sklep oraz np. masarnię lub piekarnię.

W razie wątpliwości co do charakteru i rodzaju danej spółdzielni władze przemysłowe mają się zwracać do Państwowej Rady Spółdzielczej przy Ministrze Skarbu, która w każdym poszczególnym przypadku udzieli wyjaśnień co do charakteru (rodzaju) spółdzielni i prowadzonego przez nią zakładu wytwórczego.

Do spółdzielni, których zakłady wytwórcze wykonywują czynności, objęte art. 142 ustawy przemysłowej, stosuje się art. 5 ust. 2 tej ustawy, wymagający posiadania przez spółdzielnię zastępcy, posiadającego zawodowe uzdolnienie w odpowiednim rodzaju rzemiosła.

Postanowienie ustępu 3 art. 5, dotyczące składu zarządu osób prawnych należy rozumieć w ten sposób, że w zarządzie tych osób prawnych mogą być obok (co najmniej dwóch) rzemieślników również i osoby, nieposiadające rzemieślniczych dowodów uzdolnienia zawodowego.

Spółki jawne, wpisane do rejestru handlowego i spółki cywilne, w rozumieniu kodeksu zobowiązań (Tytuł XII) należy

traktować na równi, o ile chodzi o udzielenie uprawnień przemysłowych. Ponieważ przepisy kodeksu handlowego nie dają podstawy do uważania spółki jawnej za osobę prawną, a ustawa przemysłowa nie zawiera żadnych przepisów o nabywaniu uprawnień przez taką spółkę, przeto spółkę jawną należy traktować jako zespół osób fizycznych; wszyscy spółnicy, jako poszczególne osoby fizyczne, powinny posiadać uzdolnienie do samoistnego prowadzenia przemysłu koncesjonowanego lub rzemiosła.

Wydane uprawnienie do prowadzenia przemysłu spółce jawnej lub cywilnej powinno opiewać na poszczególnych spółników.

Do spółki jawnej nie mogą więc mieć zastosowania przepisy art. 5 ust. 2 i 3 ustawy przemysłowej, według których osoba prawna dla prowadzenia przemysłu powinna ustanowić zastępcę, posiadającego ustawowe warunki prowadzenia przemysłu, a dla samoistnego wykonywania rzemiosła powinna w swym zarządzie posiadać najmniej dwóch rzemieślników, posiadających uzdolnienie zawodowe do samoistnego prowadzenia przemysłu.

Do art. 6. *)

Do przepisów, o których mowa w art. 6 ustawy przemysłowej należą między innymi:

1) Ustawa z dnia 4 maja 1938 r. o podatku obrotowym (Dz. U. R. P. Nr 34, poz. 292).

2) Ustawa o państwowym podatku przemysłowym z dnia 15 lipca 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr 76, poz. 716 z 1934 r. jednolity tekst Dz. U. R. P. Nr 46, poz. 339 z 1936 r.).

3) Ustawa z dnia 25 kwietnia 1938 r. o opłatach rejestracyjnych od przedsiębiorstw i zajęć (Dz. U. R. P. Nr 34, poz. 293).

4) Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 23 października 1936 r. w sprawie określenia przedsiębiorstw,

*) Niektóre z przytoczonych tu przepisów nie obowiązują obecnie względnie zostały znowelizowane.

prowadzonych w większym rozmiarze (Dz. U. R. P. Nr 84, poz. 599).

5) Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 września 1927 r. o opodatkowaniu cukru (Dz. U. R. P. Nr 81, poz. 700).

6) Ustawa o opłacie od kart do gry z dnia 18 marca 1931 r. (Dz. U. R. P. Nr 27, poz. 171).

7) Ustawa z dnia 9 lipca 1936 r. o monopolu loteryjnym (Dz. U. R. P. Nr 55, poz. 398).

8) Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr 63, poz. 586) „o monopolu spirytusowym, opodatkowanie kwasu octowego i drożdży oraz sprzedaży napojów alkoholowych” w brzmieniu rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr 84, poz. 615) i rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr 84, poz. 615) i rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. (Dz. U. R. P. Nr 96, poz. 863).

9) Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1933 r. o sprzedaży wyrobów tytoniowych (Dz. U. R. P. Nr 84, poz. 617), zmienione ustawą z dnia 9 kwietnia 1937 r. (Dz. U. R. P. Nr 29, poz. 218).

10) Rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 30 października 1933 r. o sprzedaży wyrobów tytoniowych (Dz. U. R. P. Nr 87, poz. 676).

11) Rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 4 maja 1937 r. o obrocie solą (Dz. U. R. P. Nr 37, poz. 283).

12) Ustawa z dnia 30 stycznia 1931 r. o monopolu zapalczanym (Dz. U. R. P. Nr 9, poz. 45) zmieniona dekretem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 stycznia 1936 r. (Dz. U. R. P. Nr 3, poz. 12).

13) Ustawa z dnia 18 marca 1935 r. o opodatkowaniu kwasu węglowego (Dz. U. R. P. Nr 23, poz. 151).

14) Rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 7 marca 1938 r. w sprawie gazowania napojów (Dz. U. R. P. Nr 18, poz. 138).

15) Prawo celne — Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr 84, poz. 610).

16) Ustawa z dnia 28 marca 1933 r. o kartelach (Dz. U. R. P. Nr 31, poz. 270) zmieniona dekretem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 listopada 1935 r. (Dz. U. R. P. Nr 86, poz. 529).

17) Ustawa z dnia 3 czerwca 1924 r. o poczcie, telegrafii i telefonii (jednolity tekst Dz. U. R. P. Nr 63, poz. 481 z r. 1933).

18) Ustawa z dnia 17 lutego 1922 r. o państwowej służbie cywilnej w brzmieniu rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28 października 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr 86, poz. 661) art. 30-tej ustawy.

19) Dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 12 marca 1937 r. o służbie wojskowej oficerów art. 56 (Dz. U. R. P. Nr 68, poz. 514).

20) Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 9 września 1937 r. w sprawie wykonania dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 12 marca 1937 r. o służbie wojskowej oficerów (Dz. U. R. P. Nr 68, poz. 514 rozdział VII tego rozporządzenia).

21) Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. o Policji Państwowej (Dz. U. R. P. Nr 5, poz. 27 z r. 1931) art. 57—59.

22) Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o Straży Granicznej (Dz. U. R. P. Nr 37, poz. 349) art. 26—28.

23) Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 23 grudnia 1928 r. o granicach Państwa, obwieszczenie jednolitego tekstu z dnia 22 stycznia 1937 r. (Dz. U. R. P. Nr 11, poz. 83).

24) Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 22 stycznia 1937 r. w sprawie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o granicach Państwa (Dz. U. R. P. Nr 12, poz. 84) § 34 w brzmieniu rozporządzenia z dnia 1 lipca 1937 r. (Dz. U. R. P. Nr 51, poz. 401).

25) Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 19 kwietnia 1937 r. w sprawie wejścia w życie przepisów o na-

bywaniu nieruchomości w pasie granicznym (Dz. U. R. P. Nr 31, poz. 249).

26) Ustawa z dnia 31 marca 1938 r. o pozbawieniu obywatelstwa (Dz. U. R. P. Nr 22, poz. 191).

27) Dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 4 lipca 1936 r. o ustanowieniu Inspektora Obrony Powietrznej Państwa (Dz. U. R. P. Nr 52, poz. 368).

28) Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1937 r. o przygotowaniu w czasie pokoju obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej Państwa (Dz. U. R. P. Nr 10, poz. 73).

29) Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 1938 r. o przygotowaniu w czasie pokoju obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej w dziedzinach regulacji i zabudowania osiedli oraz budownictwa publicznego i prywatnego (Dz. U. R. P. Nr 32, poz. 278).

30) Ustawa z dnia 28 stycznia 1932 r. o rejonach bezpieczeństwa przy wojskowych zakładach amunicyjnych oraz składach amunicji i materiałów wybuchowych (Dz. U. R. P. Nr 19, poz. 123) art. 3-tej ustawy.

31) Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1932 r. Prawo o broni, amunicyj i materiałach wybuchowych (Dz. U. R. P. Nr 94, poz. 807).

32) Kodeks handlowy (Dz. U. R. P. Nr 57, poz. 502 z 1934 r.).

33) Ustawa z dnia 14 lipca 1936 r. o paszportach (Dz. U. R. P. Nr 56, poz. 404).

34) Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 15 lipca 1927 r. o izbach przemysłowo-handlowych jednolity tekst (Dz. U. R. P. Nr 45 poz. 335 z roku 1936).

35) Ustawa z dnia 25 marca 1938 r. o wykonywaniu zawodu aptekarskiego (Dz. U. R. P. Nr 23, poz. 202).

36) Ustawa z dnia 18 lutego 1938 r. o przedsiębiorstwach, wymagających szczególnego zaufania (Dz. U. R. P. Nr 12, poz. 79).

37) Ustawa z dnia 25 marca 1938 r. o wytwarzaniu i handlu dewocjonaliami i przedmiotami kultu religijnego (Dz. U. R. P. Nr

19, poz. 149); sprostowanie błędu obwieszczenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 4 maja 1938 r. (Dz. U. R. P. Nr 34, poz. 299).

38) Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 lipca 1937 r. o warunkach i sposobie koncesjonowania domów składowych (Dz. U. R. P. Nr 59, poz. 434).

39) Ustawa z dnia 9 kwietnia 1938 r. o ulgach inwestycyjnych (Dz. U. R. P. Nr 26, poz. 224).

40) Dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 lutego 1938 r. o poruczeniu spraw aprowizacyjnych Ministrowi Rolnictwa i Reform Rolnych (Dz. U. R. P. Nr 13, poz. 89).

41) Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 marca 1938 r. o przedmiotach powszedniego użytku (Dz. U. R. P. Nr 13, poz. 94).

42) Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 lutego 1923 r. o prawie budowlanym i zabudowaniu osiedli (Dz. U. R. P. Nr 23, poz. 202) zmienione rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 3 grudnia 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr 86, poz. 663) i ustawą z dnia 14 lipca 1936 r. (Dz. U. R. P. Nr 56, poz. 405).

43) Ustawa wodna z dnia 19 września 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr 102, poz. 936) (tekst jednolity Dz. U. R. P. Nr 62, poz. 574 z r. 1928).

44) Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 9 września 1936 r. o przekazaniu wojewódzkim władzom administracji ogólnej uprawnień w zakresie badania urządzeń wodociągowych (Dz. U. R. P. Nr 70, poz. 506).

45) Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 9 września 1936 r. o przekazaniu wojewódzkim władzom administracji ogólnej uprawnień w zakresie badania urządzeń kanalizacyjnych i do oczyszczania ścieków (Dz. U. R. P. Nr 70, poz. 507).

46) Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 marca 1928 r. o usuwaniu nieczystości i wód opadowych (Dz. U. R. P. Nr 32, poz. 311) w brzmieniu art. 13 pkt. 2) rozporzą-

dzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28 grudnia 1934 r. o unormowaniu właściwości władz i trybu postępowania w niektórych działach administracji państwowej (Dz. U. R. P. Nr 110, poz. 976); zmiana ustawy z dnia 31 marca 1938 r. (Dz. U. R. P. Nr 24, poz. 210).

47) Ustawa z dnia 14 marca 1932 r. o zarobkowym przewozie osób i towarów pojazdami mechanicznymi (Dz. U. R. P. Nr 32, poz. 336) w brzmieniu rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr 84, poz. 619).

48) Ustawa z dnia 22 marca 1933 r. o zarobkowym przewozie osób pojazdami mechanicznymi w obrębie gminy miejskiej (Dz. U. R. P. Nr 32, poz. 273) w brzmieniu rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr 84, poz. 619).

49) Rozporządzenie Ministra Komunikacji i Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 15 stycznia 1933 r. o ruchu pojazdów mechanicznych na drogach publicznych (Dz. U. R. P. Nr 9, poz. 55), sprostowanie błędów (Dz. U. R. P. Nr 38, poz. 310 z r. 1933).

50) Ustawa z dnia 7 października 1921 r. o przepisach porządkowych na drogach publicznych (Dz. U. R. P. Nr 89, poz. 656) art. 15 tej ustawy.

51) Ustawa z dnia 13 marca 1934 r. o oddaleniu budowli, składów, zadrzewienia i robót ziemnych od linii kolejowych oraz o pasach ochronnych przeciwpożarowych i zastawach odśnieżnych (Dz. U. R. P. Nr 28, poz. 220).

52) Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o godzinach handlu i godzinach otwarcia zakładów handlowych i niektórych przemysłowych (Dz. U. R. P. Nr 38, poz. 364) sprostowanie (Dz. U. R. P. Nr 57, poz. 545) z r. 1928, uzupełnione ustawą z dnia 23 marca 1929 r. (Dz. U. R. P. Nr 23, poz. 236) i zmienione dekretem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 10 grudnia 1935 r. (Dz. U. R. P. Nr 90, poz. 575).

53) Ustawa z dnia 18 grudnia 1919 r. o czasie pracy w przemyśle i handlu (Dz. U. R. P. Nr 12, poz. 7 z r. 1920) jednolity

tekst (Dz. U. R. P. Nr 94, poz. 734 z r. 1933), zmienione ustawą z dnia 9 kwietnia 1936 r. (Dz. U. R. P. Nr 28, poz. 222).

54) Ustawa z dnia 16 maja 1922 r. o urlopach dla pracowników zatrudnionych w przemyśle i handlu (jednolity tekst Dz. U. R. P. Nr 94, poz. 735 z r. 1933).

55) Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 4 czerwca 1927 r. o ochronie rynku pracy (Dz. U. R. P. Nr 54, poz. 472).

56) Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 lutego 1931 r. w sprawie wprowadzenia przepisów rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o ochronie rynku pracy (Dz. U. R. P. Nr 18, poz. 98).

57) Rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z dnia 23 marca 1937 r. w sprawie wykonania rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o ochronie rynku pracy (Dz. U. R. P. Nr 24, poz. 160).

58) Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. o uregulowaniu wywozu kurzych jaj za granicę (Dz. U. R. P. Nr 27, poz. 249) i art. 83 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28 grudnia 1934 r. (Dz. U. R. P. Nr 110, poz. 976).

59) Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 16 czerwca 1931 r. (Dz. U. R. P. Nr 62, poz. 503, zmienione rozporządzeniem z dnia 20 maja 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr 43, poz. 336) w sprawie uregulowania wywozu kurzych jaj za granicę; zmienione rozporządzeniem z dnia 24 maja 1937 r. (Dz. U. R. P. Nr 41, poz. 329).

60) Obwieszczenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 9 maja 1934 r. w sprawie wykazu państw, których przepisy wymagają znakowanie i opakowania jaj odmiennych od przepisów obowiązujących w Polsce oraz trybu postępowania przy wywozie jaj (Monitor Polski Nr 116, poz. 160).

61) Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 października 1927 r. o zakazie zawierania umów lawinowych (Dz. U. R. P. Nr 101, poz. 880).

62) Ustawa z dnia 2 sierpnia 1926 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz. U. R. P. z r. 1930, Nr 56, poz. 467).

63) Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 marca 1928 r. o wyprzedażach dokonywanych w obrocie handlowym (Dz. U. R. P. Nr 41, poz. 395).

64) Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 czerwca 1933 r. o oznaczaniu miary przędzy wełnianej, półwełnianej i bawełnianej, przeznaczonej do detalicznej sprzedaży (Dz. U. R. P. Nr 55, poz. 418).

65) Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 maja 1937 r. o oznaczaniu w handlu detalicznym miary i pochodzenia skór miękkich (Dz. U. R. P. Nr 39, poz. 304).

66) Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 czerwca 1929 r. o oznaczaniu miary nici w obrocie handlowym (Dz. U. R. P. Nr 73, poz. 551).

67) Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 sierpnia 1936 r. o oznaczaniu pochodzenia niektórych kategorii towarów w wewnętrznym handlu detalicznym (Dz. U. R. P. Nr 68, poz. 493).

68) Ustawa z dnia 9 marca 1934 r. o oznaczaniu wyrobów wytwórczości polskiej (Dz. U. R. P. Nr 31, poz. 273).

69) Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 lutego 1929 r. o zakazie używania francuskich nazw regionalnych (Dz. U. R. P. Nr 16, poz. 136).

70) Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 1927 r. o zakazie używania czeskosłowackich nazw regionalnych (Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 44 z r. 1928).

71) Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 stycznia 1933 r. o zakazie używania węgierskich nazw regionalnych (Dz. U. R. P. Nr 12, poz. 79).

72) Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 września 1929 r. w sprawie ochrony nazwy regionalnej „piwo gródziskie” (Dz. U. R. P. Nr 72, poz. 548).

73) Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o kwalifikacjach zawodowych osób trudnią-

cych się samodzielnie kuciem koni (Dz. U. R. P. Nr 36, poz. 334) w brzmieniu ustalonym art. 9 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 lipca 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr 67, poz. 662).

74) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 1 października 1928 r. w sprawie wykonania rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o kwalifikacjach zawodowych osób trudniących się samodzielnie kuciem koni (Dz. U. R. P. Nr 92, poz. 807 w brzmieniu rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 20 października 1932 r. Dz. U. R. P. Nr 1, poz. 2 z r. 1933).

75) Dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 stycznia 1936 r. o przedsiębiorstwach zbierania i udzielania informacji o stosunkach gospodarczych (Dz. U. R. P. Nr 3, poz. 16).

76) Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 25 lipca 1936 r. w sprawie przedsiębiorstw zbierania i udzielania informacji o stosunkach gospodarczych (Dz. U. R. P. Nr 60, poz. 441).

77) Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 27 listopada 1937 r. w sprawie określenia istotnych cech przemysłu ludowego, domowego i pracy chałupniczej, jako zatrudnień zarobkowych, wyłączonych spod przepisów prawa przemysłowego (Dz. U. R. P. Nr 83, poz. 605).

78) Dekret o miarach z dnia 8 lutego 1919 roku (tekst jednolity Dz. U. R. P. Nr 72, poz. 661 z r. 1928). Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu o koncesjowaniu wyrobu, naprawy i sprzedaży narzędzi mierniczych i o nadzorze nad nimi (Dz. U. R. P. Nr 68, poz. 630) zmienione rozporządzeniem Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 18 sierpnia 1934 r. — (Dz. U. R. P. Nr 75, poz. 707).

79) Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 marca 1928 r. o bezpieczeństwie i higienie pracy (Dz. U. R. P. Nr 35, poz. 325).

80) Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 października 1927 r. o sztucznych środkach słodzących (Dz. U. R. P. Nr 89, poz. 797,) zmiana w (Dz. U. R. P. Nr 29, poz. 286 z r. 1932).

81) Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 730 czerwca 1927 r. w sprawie produkcji, przywozu i używania bieli ołowianej, siarczanu ołowiu oraz innych związków ołowiu (Dz. U. R. P. Nr 62, poz. 544).

82) Rozporządzenie Ministrów Pracy i Opieki Społecznej, Przemysłu i Handlu i Spraw Wewnętrznych z dnia 13 września 1930 r. w sprawie przepisów higieny i bezpieczeństwa, obowiązujących przy przygotowywaniu gotowych do użytku farb i past, zawierających biel ołowianą, siarczan ołowiu i inne produkty związku te zawierające, oraz przy wykonywaniu robót malarskich, przy których używane są te farby i pasty (Dz. U. R. P. Nr 69, poz. 554).

83) Ustawa z dnia 21 października 1844 r. dla materialistów trudniących się sprzedażą materiałów aptecznych obow. w b. zaborze rosyjskim (Dz. Pr. Kr. Pol. T. 35) zmieniona rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28 grudnia 1934 r. (Dz. U. R. P. Nr 110, poz. 976, art. 100).

84) Rozporządzenie Ministrów Zdrowia Publicznego i Przemysłu i Handlu z dnia 19 maja 1923 r. w przedmiocie sprzedaży węglanu barwego oraz wszelkich przetworów zawierających ten związek, a przeznaczonych do tępienia gryzoniów (Dz. U. R. P. Nr 57, poz. 410).

85) Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 16 listopada 1924 r. o wyrobie i sprzedaży środków, przeznaczonych do trucia szczerów, myszy, owadów i pasorzytów zwierzęcych itp. (Dz. U. R. P. Nr 105, poz. 955).

86) Rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z dnia 25 czerwca 1934 r. o dozorze nad wyrobem i obiegiem środków kosmetycznych (Dz. U. R. P. Nr 62, poz. 523).

87) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 8 czerwca 1928 r. w sprawie zarobkowego leczenia i trzebień zwierząt przez osoby nieposiadające dyplomu lekarskiego (Dz. U. R. P. Nr 66, poz. 614).

88) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 1. grudnia 1932 r. w sprawie zarobkowego trzebieńia z zwierząt (Dz. U. R. P. Nr 116, poz. 962).

89) Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. zmieniające ustawę o uzdrowiskach (Dz. U. R. P. Nr 36, poz. 331).

90) Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 13 sierpnia 1930 r. o kategoriach sklepów spożywczych i warunkach jakim powinny odpowiadać jadłodajnie (Dz. U. R. P. Nr 69, poz. 550).

91) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 12 czerwca 1928 r. o nadzorze weterynaryjnym nad targami, jarmarkami, pokazami i przetargami zwierząt, rzeźniami, mleczarniami, zakładami tuczenia dla celów przemysłowych, krowiarniami, wspólnymi pastwiskami, stajniami zajezdnymi i przedsiębiorstwami handlu zwierzętami, lecznicami i uzdrowiskami dla zwierząt (Dz. U. R. P. Nr 65, poz. 597).

92) Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1933 r. w sprawie uregulowania obrotu zwierzętami gospodarskimi i drobiem oraz obrotu hurtownego mięsem (Dz. U. R. P. Nr 85, poz. 639).

93) Ustawa z dnia 29 marca 1933 r. o rzeźniach z prawem wyłączności (Dz. U. R. P. Nr 32, poz. 280).

94) Ustawa z dnia 17 kwietnia 1936 r. o uboju zwierząt gospodarskich w rzeźniach (Dz. U. R. P. Nr 29, poz. 237).

95) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 26 sierpnia 1936 r. (Dz. U. R. P. Nr 70, poz. 503) o uboju zwierząt gospodarskich.

96) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 6 sierpnia 1936 r. o sposobach i warunkach uboju rytualnego zwierząt gospodarskich (Dz. U. R. P. Nr 70, poz. 504).

97) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 22 marca 1928 r. o zaopatrywaniu zwierząt w świadectwa pochodzenia i o badaniu zwierząt na stacjach kolejowych i przystaniach wodnych (Dz. U. R. P. Nr 36, poz. 331).

98) Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 5 września 1936 r. o warunkach obrotu mięsem pochodzącym z uboju rytualnego (Dz. U. R. P. Nr 70, poz. 505).

99) Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 26 lutego 1936 r. o powołaniu komisji nadzorczych nad obrotem zwierzętami gospodarskimi i drobiem oraz nad hurtowym obrotem mięsa tudzież nad organizacją targowisk (Dz. U. R. P. Nr 19, poz. 160); § 12 ust. 2 w brzmieniu rozporządzenia z dnia 27 lutego 1937 r. (Dz. U. R. P. Nr 17, poz. 116).

100) Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 4 sierpnia 1936 r. w sprawie targowisk (Dz. U. R. P. Nr 64, poz. 462).

101) Rozporządzenie Ministra Zdrowia Publicznego z dnia 19 listopada 1923 r. w przedmiocie przepisów sanitarnych dla uzdrowisk, posiadających charakter użyteczności publicznej (Dz. U. R. P. Nr 125, poz. 1016).

102) Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 13 marca 1926 r. w sprawie dezynfekcji hoteli, pokoiów umeblowanych i pensjonatów (Dz. U. R. P. Nr 27, poz. 165).

103) Rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z dnia 1 lipca 1935 r. w sprawie przepisów sanitarnych dla hoteli, pokoiów umeblowanych i pensjonatów (Dz. U. R. P. Nr 54, poz. 352); § 6, 7 i 8 ust. 2 utraciły moc w myśl § 12 rozporządzenia Ministra Opieki Społecznej z dnia 13 maja 1937 r. (Dz. U. R. P. Nr 41, poz. 327).

104) Rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z dnia 18 września 1935 r. o przepisach sanitarnych dla zakładów fryzjerskich i golarskich (Dz. U. R. P. Nr 78, poz. 483).

105) Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 6 grudnia 1924 r. o obrocie szmatami (Dz. U. R. P. Nr 8, poz. 60 z r. 1925).

106) Rozporządzenie Ministrów Opieki Społecznej oraz Przemysłu i Handlu z dnia 7 maja 1937 r. o higienie i bezpieczeństwie pracy w zakładach wyprawiających skóry (Dz. U. R. P. Nr 53, poz. 419).

107) Rozporządzenie Ministrów Robót Publicznych, Spraw Wewnętrznych, Przemysłu i Handlu oraz Pracy i Opieki Społecznej z dnia 7 maja 1929 r. w sprawie przechowywania taśmy celuloidowej (Dz. U. R. P. Nr 36, poz. 327 sprostowanie Dz. U. R. P. Nr 53, poz. 455 z r. 1930).

108) Rozporządzenie Ministrów Opieki Społecznej i Spraw Wewnętrznych z dnia 27 sierpnia 1933 r. o wodzie do picia i potrzeb gospodarczych (Dz. U. R. P. Nr 79, poz. 562).

109) Rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z dnia 18 lutego 1937 r. o dozorze nad wyrobem i obiegiem mąki i wyrobów mącznych (Dz. U. R. P. Nr 25, poz. 171).

110) Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 21 lipca 1930 r. o dozorze nad wyrobem i obiegiem tłuszczów i olejów jadalnych (Dz. U. R. P. Nr 53, poz. 453), zmienione rozporządzeniem z dnia 10 marca 1937 r. (Dz. U. R. P. Nr 21, poz. 137).

111) Rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z dnia 9 grudnia 1932 r. o dozorze nad mlekiem i jego przetworami (Dz. U. R. P. Nr 19, poz. 128, sprostowanie Dz. U. R. P. Nr 47, poz. 378).

112) Rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z dnia 10 grudnia 1936 r. o dozorze nad mięsem i przetworami mięsnymi (Dz. U. R. P. Nr 92, poz. 643); § 8 zmieniony rozporządzeniem z dnia 19 czerwca 1937 r. (Dz. U. R. P. Nr 49, poz. 378).

113) Rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z dnia 13 maja 1937 r. w sprawie przepisów sanitarnych dla publicznych miejsc spożycia (Dz. U. R. P. Nr 41, poz. 327).

114) Rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z dnia 9 maja 1936 r. o zakładach kąpielowych (Dz. U. R. P. Nr 44, poz. 327).

115) Rozporządzenie Ministrów Opieki Społecznej oraz Przemysłu i Handlu z dnia 25 listopada 1937 r. o warunkach wyrobu i stosowaniu czteroetylku ołowiu (Dz. U. R. P. Nr 88, poz. 635).

116) Rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z dnia 25 czerwca 1934 r. o dozorze nad wyrobami i obiegiem środków

kosmetycznych (Dz. U. R. P. Nr 62, poz. 523); § 20 w brzmieniu rozporządzenia z dnia 28 czerwca 1937 r. (Dz. U. R. P. Nr 51, poz. 396).

117) Ustawa z dnia 22 kwietnia 1936 r. o mleczarstwie (Dz. U. R. P. Nr 35, poz. 272).

118) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 15 października 1936 r. o pomieszczeniach i urządzeniach zakładów mleczarskich oraz o zawodowym przygotowaniu kierowników tych zakładów (Dz. U. R. P. Nr 82, poz. 568) zmienione rozporządzeniem z dnia 27 kwietnia 1938 r. (Dz. U. R. P. Nr 34, poz. 294).

119) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 26 października 1936 r. o wyłączeniu niektórych zakładów mleczarskich spod działania ustawy o mleczarstwie (Dz. U. R. P. Nr 83, poz. 577).

120) Ustawa z dnia 17 marca 1932 r. o koncesjach na koleje znaczenia miejscowego i koleje miejskie (Dz. U. R. P. Nr 38, poz. 391) art. 45.

121) Przepisy o kotłach parowych:

a) Ustawa z dnia 21 maja 1921 r. o nadzorze nad kotłami parowymi (Dz. U. R. P. Nr 50, poz. 303) zmieniona ustawą z dnia 6 grudnia 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr 108, poz. 786).

b) Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 sierpnia 1922 r. o rozciągnięciu mocy obowiązującej ustawy z dnia 31 maja 1921 r. na Ziemię Wileńską (Dz. U. R. P. Nr 69, poz. 621),

c) Ustawa z dnia 25 stycznia 1933 r. zmiana mocy obowiązującej ustawy z dnia 31 maja 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr 9, poz. 53) i oświadczenie Prezesa Rady Ministrów, z dnia 9 lutego 1934 r. o wyrażeniu zgody Sejmu Śląskiego na wejście w życie na obszarze górnośląskiej części województwa śląskiego ustawy z dnia 31 maja 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr 17, poz. 139).

d) Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 8 listopada 1921 r. w przedmiocie przepisów o budowie, ustawianiu i dozorze kotłów parowych używanych na lądzie (Dz. U. R. P. Nr 103, poz. 744) w brzmieniu rozporządzenia Ministra Przemysłu i Handlu: z 20 marca 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 244),

z 25 października 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr 95, poz. 892), z 8 listopada 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr 91, poz. 713), z 8 listopada 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr 91, poz. 914), oraz z 28 sierpnia 1937 r. (Dz. U. R. P. Nr 65, poz. 499).

e) Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 2 grudnia 1921 r. o wysokości i porządku pobierania opłat za dozór kotłów (Dz. U. R. P. Nr 103, poz. 746),

f) Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 7 grudnia 1921 r. w przedmiocie wydawania pozwoleń na ustawianie, przenoszenie i używanie kotłów parowych (Dz. U. R. P. Nr 103, poz. 747) w brzmieniu rozporządzenia Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 11 lipca 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr 55, poz. 501) i z dnia 6 lutego 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr 14, poz. 97),

g) Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 10 listopada 1937 r. o wykonywaniu nadzoru oraz bezpośredniego dozoru nad kotłami parowymi (Dz. U. R. P. Nr 80, poz. 579), obowiązuje do dnia 1 stycznia 1939 r. zmienione rozporządzeniem z dnia 25 stycznia 1938 r. (Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 42),

h) Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 10 kwietnia 1922 r. w przedmiocie ustalenia rodzajów kotłów parowych podlegających nadzorowi względnie bezpośredniemu dozorowi Ministra Kolei Żelaznych (Dz. U. R. P. Nr 29, poz. 234),

i) Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 21 czerwca 1922 r. w sprawie urządzenia wyjść w nowobudowanych kotłowniach (Dz. U. R. P. Nr 51, poz. 461),

j) Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 30 lipca 1922 r. o wysokości opłat za nadzór nad rządowymi kotłami parowymi wykonywany na podstawie zlecenia Ministra Przemysłu i Handlu (Dz. U. R. P. Nr 67, poz. 614),

k) Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 20 marca 1923 r. w przedmiocie przepisów dla obsługujących kotły parowe (Dz. U. R. P. Nr 53, poz. 370),

l) Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 4 czerwca 1923 r. w przedmiocie egzaminowania obsługujących kotły parowe (Dz. U. R. P. Nr 61, poz. 454),

l) Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 29 października 1923 r. w przedmiocie budowy, ustawiania i dozoru kotłów parowych na statkach (Dz. U. R. P. Nr 119, poz. 958) w brzmieniu rozporządzenia Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 8 listopada 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr 91, poz. 713) i rozporządzenie z dnia 8 listopada 1930 r. Dz. U. R. P. Nr 91, poz. 714), rozporządzenia z dnia 2 września 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr 77, poz. 694) oraz rozporządzenie z dnia 28 sierpnia 1937 r. (Dz. U. R. P. Nr 65, poz. 499),

m) Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 13 lutego 1924 r. w przedmiocie wykonywania dozoru kotłów parowych na statkach oraz w urządzeniach portowych (Dz. U. R. P. Nr 16, poz. 173),

n) Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 11 lipca 1924 r. o ustaleniu rodzajów kotłów parowych, podlegających nadzorowi wzgl. dozorowi Ministra Spraw Wojskowych (Dz. U. R. P. Nr 69, poz. 676),

o) Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 31 marca 1932 r. o określeniu kompetencji władz górniczych w zakresie nadzoru nad kotłami parowymi w zakładach podlegających władzom górniczym (Dz. U. R. P. Nr 37, poz. 379),

p) Obwieszczenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 2 lipca 1936 r. w sprawie wykazu rzeczoznawców upoważnionych do urzędowego odbioru materiałów używanych do budowy kotłów parowych (Monitor Polski Nr 157, poz. 281),

r) Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 28 sierpnia 1937 r. w sprawie przepisów o materiałach kotłowych oraz o budowie kotłów parowych (Dz. U. R. P. Nr 65, poz. 499).

122) Ustawa z dnia 24 marca 1933 r. o nadzorze nad zbiornikami pod ciśnieniem (Dz. U. R. P. Nr 28, poz. 234).

123) Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 29 sierpnia 1934 r. o budowie i stanie technicznym wytwórni acetelenowych (Dz. U. R. P. Nr 79, poz. 741).

124) Instrukcja Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 7 września 1934 r. w sprawie badania przez rzeczoznawców wniosków

o dopuszczenie do użytku konstrukcyj wytwórni acetelenowych i urządzeń zabezpieczających, (Monitor Polski z dnia 11 września 1934 r. Nr 208, poz. 276).

125) Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 20 września 1934 r. o ustawianiu, używaniu i obsłudze wytwórnic acetelenowych (Dz. U. R. P. Nr 99, poz. 903).

126) Obwieszczenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 19 lutego 1935 r. o ustalaniu wykazu rzeczoznawców upoważnionych do badania urządzeń acetylenowych (Monitor Polski z dnia 28 lutego 1935 r. Nr 49, poz. 70).

127) Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 10 lipca 1935 r. o wysokości i sposobie uiszczania opłat za badanie i stemplowanie wytwornic acetylenowych oraz za badanie urządzeń zabezpieczających (Dz. R. P. Nr 54, poz. 350).

128) Rozporządzenie Ministrów: Przemysłu i Handlu, Opieki Społecznej oraz Spraw Wewnętrznych z dnia 15 lipca 1935 r. o przechowywaniu karbidu przez zakłady przemysłowe (Dz. U. R. P. Nr 59, poz. 383).

129) Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 9 maja 1938 r. o budowie i stanie technicznym przenośnych zbiorników do gazów sprężonych, skroplonych i rozpuszczonych pod ciśnieniem (Dz. U. R. P. Nr 39, poz. 329).

DZIAŁ II.
PRZEMYSŁ ZE STAŁĄ SIEDZIBĄ.

A. Przepisy ogólne.

Art. 7—12.

Do art. 7.

O rozpoczęciu wykonywania przemysłu ze stałą siedzibą t. zw. wolnego, powinna osoba zamierzająca prowadzić ten przemysł zawiadomić władzę przemysłową.

Zgłoszenie to ma na celu ułatwić władzy przemysłowej ewidencję i nadzór nad zgłoszonym przemysłem.

Niewykonanie obowiązku zgłoszenia karalne jest jako naruszenie przepisów ustawy przemysłowej po myśli art. 126.

W razie rozszerzenia przedsiębiorstwa na inne rodzaje przemysłu ze stałą siedzibą, pierwotne zgłoszenie winno być odpowiednio uzupełnione.

Wydane przez władzę przemysłową potwierdzenie zgłoszenia należy traktować jako uprawnienie przemysłowe.

Osoba, mająca zamiar zgłosić rozpoczęcie wykonywania przemysłu w zakładzie przemysłowym, wymagającym w myśl art. 14 zatwierdzenia projektu urządzenia powinna uprzednio wystąpić do właściwej władzy przemysłowej z wnioskiem o zatwierdzenie projektu urządzenia tego zakładu.

Władza przemysłowa powinna potwierdzić bezzwłocznie odbiór zgłoszenia o rozpoczęciu i wykonywaniu przemysłu, o ile nie zachodzą żadne ustawowe przeszkody.

Ponieważ prowadzenie przemysłu niezależnie od ograniczeń, wynikających z ustawy przemysłowej, podlega również

przepisom ustaw podatkowych, celnych, przepisom bezpieczeństwa i spokoju publicznego, sanitarnym, weterynaryjnym, budowlanym, ogniowym i innym, wyliczonym w art. 6 ustawy przemysłowej, jak również zarządzeniom ogólnym właściwych władz, wydanym na podstawie tychże ustaw, przeto w razie zgłoszenia prowadzenia danego przemysłu, o ile stwierdzone zostanie niezastosowanie się co do jego prowadzenia do przepisów prawnych, wymienionych ogólnie w art. 6, może władza przemysłowa nie przyjąć do wiadomości zgłoszenia i odmówić wydania potwierdzenia zgłoszenia z uwagi na niedopełnienie warunków co do prowadzenia danego przemysłu, mieszczących się w owych wymienionych w art. 6 przepisach prawnych.

W tym wypadku jednak odmowna decyzja władzy przemysłowej winna zawierać w uzasadnieniu ustalenia faktyczne, powołanie się na przepis art. 6 ustawy przemysłowej oraz szczegółowe wymienienie tych przepisów poszczególnych ustaw (wymienionych w art. 6), na których oparta została decyzja odmownie załatwiająca wniosek strony.

Za legalnie istniejące przedsiębiorstwo wolnego przemysłu ze stałą siedzibą należy uważać przedsiębiorstwo, które jest prowadzone za wiedzą właściwej władzy przemysłowej i bez sprzeciwu z jej strony.

Osoba zamierzająca prowadzić rzemiosło, powinna uzyskać w tym celu uprzednio kartę rzemieślniczą na dane rzemiosło od miejscowo właściwej władzy przemysłowej I instancji po wykazaniu, że posiada zawodowe uzdolnienie do prowadzenia tego rzemiosła oraz wskazać stałą siedzibę przedsiębiorstwa. *)

Osobie, która ma zamiar wykonywać rzemiosło w zakładzie przemysłowym, wymagającym według art. 14 uprzedniego zatwierdzenia projektu, wstrzymuje się wydanie karty rzemieślniczej do czasu wydania przez władzę przemysłową decyzji, zatwierdzającej projekt urządzenia danego zakładu przemysłowego.

*) Ustęp niniejszy nie dotyczy rzemiosła koncesjonowanego (Art. 142 ust. 3 ustawy przemysłowej w brzmieniu ustawy z dnia 8. VIII. 1938 r.), które wymaga uzyskania koncesji w trybie art. 9—11 tejże ustawy, natomiast nie wymaga posiadania karty rzemieślniczej ani zgłoszenia przemysłu.

W przypadku udowodnienia praw nabytych na zasadzie przepisów, obowiązujących przed wejściem w życie ustawy przemysłowej, wykazanie dowodu uzdolnienia zawodowego nie obowiązuje.

Za przemysł ze stałą siedzibą podlegający jedynie obowiązkowi zgłoszenia o rozpoczęciu prowadzenia przemysłu (przemysł wolny) należy uważać obok bardzo wielu rodzajów przedsiębiorstw także następujące:

1) Przedsiębiorstwa budowlane, — samo jednak prowadzenie robót budowlanych (nadzór techniczny) podlega przepisom rozporządzenia Prezydenta Rz. P. z dnia 16. II. 1928 r. o prawie budowlanym i zabudowaniu osiedli (Dz. U. R. P. Nr 23, poz. 202) zm. rozporz. Prez. Rz. z dnia 3. XII. 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr 86, poz. 663) i ustawą z dnia 14. VII. 1936 r. (Dz. U. R. P. Nr 56, poz. 405).

2) Przemysł wyrobu trykotów i rękawiczek dzianych.

3) Przedsiębiorstwa zajmujące się wyrabianiem miodu i win (sztucznych lub naturalnych) z surowych produktów cudzego gospodarstwa pszczelnego, ogrodniczego, sadowniczego czy rolniczego.

4) Warsztaty wulkanizacyjne,

5) Przedsiębiorstwa zajmujące się pośrednictwem w obrocie nieruchomościami (w miastach i poza miastami), które nie prowadzą parcelacji, osadnictwa i regulacyj rolnych.

Natomiast przedsiębiorstwa, które mają na celu pośrednictwo przy sprzedaży ziemi łącznie z prowadzeniem parcelacji, osadnictwa i regulacji rolnych na terenach, położonych poza granicami miast nie podlegają przepisom ustawy przemysłowej art. 2 pkt 22; muszą one uzyskać specjalne upoważnienie Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych w myśl przepisów art. 62—64 ustawy z dnia 28 grudnia 1925 r. o wykonaniu reformy rolnej (Dz. U. R. P. Nr 1, poz. 1 z r. 1926).

6) Przedsiębiorstwa instalacji centralnego ogrzewania oraz instalacji wentylacyjnych; ze względu jednak na postanowienie art. 358 rozp. Prezydenta Rz. P. z dnia 16. II. 1928 r., o prawie budowlanym i zabudowaniu osiedli (Dz. U. R. P. Nr 23, poz.

202) w brzmieniu ustawy z dnia 14. VII. 1936 r. (Dz. U. R. P. Nr 56, poz. 405) roboty wymienione w art. 333 cyt. rozporządzenia, a zatem i wykonanie oraz gruntowne zmiany ogólnych urządzeń centralnego ogrzewania wymagają nadzoru technicznego kierownika.

7) Przedsiębiorstwa składania klepek, denek, i obręczy już gotowych, wykonanych fabrycznie i to w celu otrzymania beczek z góry określonego typu i jakości z pominięciem innych czynności rzemiosła bednarskiego.

8) Wyrób złota i srebra listkowego wykonywany jako odrębne (osobne) przedsiębiorstwo.

9) Przedsiębiorstwa prowadzące rafinerię metali szlachetnych metodami chemicznymi i ogniowymi.

10) Przedsiębiorstwa trudniące się wyrobem pudełek zwykłych tekturowych, szytych lub klejonych — natomiast wyrób pudełek zdobionych materiałą lub skórą stanowi integralną część rzemiosła introligatorskiego.

11) Kamieniołomy odkrywkowe, które nie są eksploatowane za pomocą robót podziemnych; w kamieniołomach, w których są używane materiały wybuchowe, kwestię fachowych kwalifikacyj kierowników ruchu t. zw. „strzałowych” regulują dotyczące dotychczasowe normy prawne.

12) Biura Komisowe, — kupcy — komisanci (art. 581 Kod. Handl.).

13) Przedsiębiorstwa zarobkowe, których czynności polegają na prowadzeniu księgowości poszczególnym przedsiębiorstwom handlowym (biura buchalteryjne).

14) Uprawianie handlu na ulicach na straganach, ustawianych w pewnych ściśle określonych miejscach. Ustawianie na miejskich placach i ulicach pomieszczeń, lub urządzeń do stałego prowadzenia przemysłu wymaga uprzedniej zgody zarządu miejskiego jako władzy gminnej.

15) Wyrób, naprawa i montaż aparatów radiowych, oraz naprawa i ładowanie przenośnych akumulatorów, używanych do radioaparatów.

16) Kantory ekspedycyjne pośredniczące przy wysyłaniu ładunków towarowych.

17) Cegielnie polowe wyrabiające cegły w celu zbytu (zarobkowe).

18) Przedsiębiorstwa trudniące się udzielaniem informacji i pośrednictwa w wynajmie mieszkań dla kuracjuszków oraz letników w uzdrowiskach krajowych i przedsiębiorstwa pośredniczące w wynajmie mieszkań.

Natomiast dostarczanie mieszkań i hoteli podróżnym udającym się za granicę wchodzi w zakres czynności wykonywanych przez koncesjonowane biura podróży.

19) Działalność grafologów.

20) Przenośne silniki spalinowe do wynajęcia dla wykonywania pracy, wynajem młóczarni parowych, ruchome traki łącznie z lokomobilami i inne podobne przedsiębiorstwa.

21) Zarobkowanie młóceniem zboża przy pomocy własnej młóczarni, napędzanej silnikiem, na terenie różnych powiatów nawet nie jednego województwa.

22) Przemysł wyrabiania wód gazowych.

23) Sprzedaż w porze nocnej wędlin np. gorących parówek i kiełbas wobec wyraźnego brzmienia przepisu § 40 rozporządzenia Ministrów z dn. 10. XII. 1936 r. (Dz. U. R. P. Nr 92, poz. 64) wykonywana być może jedynie jako przemysł ze stałą siedzibą.

24) Przemysł przygotowywania a zarazem podawania różnego rodzaju mięs, drobiu, ryb, legumin (bary, jądłodajnie) przyjmowania zamówień na uczyty, wyrabiania konserw mięsnych, owocowych i marynat.

25) Pośrednictwo w handlu na targach i jarmarkach — o ile jednak na podstawie art. 6 rozporządzenia Prezydenta Rz. z 27. X. 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr 85, poz. 639) ustanowieni zostaną zaprzysiężeni przez właściwą izbę przemysłowo-handlową pośrednicy targowi, powołani do pośredniczenia w sprzedażach, dokonywanych na targowisku — inne osoby nie mogą na targowisku pełnić funkcji pośredników targowych.

26) Elektryczne spawanie metali oraz spawanie metali przy pomocy aparatu do spawania metali t. zw. „autogenu” a nie

sposobem kowalskim tj. przez uderzanie młotem — o ile jest wykonywane jako odrębny przemysł.

27) Zakładanie ogrodzeń drucianych.

28) Szlifierstwo i nożownictwo.

29) Przemysł wyrobu zabawek szklanych (np. ozdób na choinkę).

30) Wyrób trepów na drewnianych podszwach, oraz wyrób chodaków.

31) Układanie bruków z kamienia polnego, asfaltowanie ulic i dróg.

32) Wyrób stempli kauczukowych.

33) Wyrób z alabastru artykułów o charakterze galanteryjnym, jeżeli zaś chodzi o wyrób z alabastru płyt, balustrad, ołtarzy, kominków itp., należy zwracać uwagę przede wszystkim na to, czy wskazane przedmioty nie są wyrabiane w konkretnym wypadku w przedsiębiorstwie fabrycznym.

34) Wyrób szkła laboratoryjnego — naczyń i przyrządów szklanych, stanowiących wyposażenie laboratoriów chemicznych i farmaceutycznych.

35) Parkieciarstwo (posadzkarstwo).

36) Wyrób kostek brukowych, krawężników przydrożnych itp. w kamieniołomach.

37) Wyłączny wyrób chałwy i słodyczy wschodnich.

38) Manicure i pedicure.

39) Rytowanie walców miedzianych lub stalowych dla celów przemysłowych (do drukowania deseni na materiałach) przy pomocy pantografów.

40) Przemysł czyszczenia (szlamowania) kiszek, wykonywany oddzielnie i niezależnie od wędliniarstwa.

41) Reprodukacja obrazów i portretów sposobem przetłokowym.

42) Kolektury loteryjne, które ustawą z dnia 15. VII. 1935 r. o państwowym podatku przemysłowym (Dz. U. R. P. Nr 79, poz. 550) oraz rozporządzeniem Ministra Skarbu z 11. XII. 1936 r. (Dz. U. R. P. Nr 93, poz. 649) § 74 zakwalifikowane zostały do przedsiębiorstw handlowych.

43) Chemiczne i elektrotechniczne powlekanie metalami i barwienie metali.

44) Wyrób i sprzedaż hurtowa środków leczniczych oraz skup zawodowy i hurtowa sprzedaż ziół leczniczych.

Potwierdzenie zgłoszenia, wydane według art. 7 ustawy przemysłowej na prowadzenie restauracji czy jadalni nie uprawnia odnośnego przedsiębiorcę do sprzedaży względnie wyszynku jakichkolwiek napojów alkoholowych, na sprzedaż których przedsiębiorca powinien posiadać zezwolenie właściwej władzy skarbowej.

Do art. 8.

Wymienione wyczerpujące w art. 8 oraz w rozporządzeniach Rady Ministrów opartych na art. 12 ust. 2 ustawy przemysłowej rodzaje przemysłu wolno wykonywać dopiero po uprzednim uzyskaniu pozwolenia właściwej władzy przemysłowej tj. koncesji.

Postanowienie to stanowi ograniczenie wyrażonej w art. 3 zasady wolności przemysłowej, a podyktowane zostało względami na interes publiczny lub bezpieczeństwo Państwa.

Ustawa przemysłowa nie zawiera ograniczeń co do terenu, na którym może być wykonywany dany przemysł koncesjonowany.

Przedsiębiorstwo koncesjonowane, przenoszące się do innej siedziby (lokalu) w tej samej czy innej miejscowości w obrębie okręgu administracyjnego tej władzy przemysłowej, która mu wydała koncesję — nie potrzebuje nowej koncesji; przeniesienie takie zatem przedsiębiorstw, wymienionych w art. 8 pkt. 3, 4, 5, 7, 8, 14 i 15 ustawy przemysłowej następuje w obrębie województwa, zaś przedsiębiorstw wymienionych w pozostałych punktach art. 8 w obrębie powiatu, w obu wypadkach na podstawie pozwolenia z art. 36 ust. 2 ustawy przemysłowej.

Od przedsiębiorcy, ubiegającego się o nową koncesję wskutek przesiedlenia przedsiębiorstwa poza wskazany wyżej okręg administracyjny, nie należy żądać ponownego wykazania umiejętności zawodowej w odnośnym rodzaju przemysłu.

Wykonanie robót instalacyjnych przez przedsiębiorców, posiadających odpowiednie koncesje, poza miejscem ich siedziby, nie wymaga uzyskania nowej koncesji na te roboty. Posiadana bowiem koncesja, która nie zabrania koncesjonariuszowi wykonywania robót instalacyjnych poza miejscem ich siedziby, zezwala tym samym na prowadzenie tych robót na obszarze całego Państwa.

Przedsiębiorstwo koncesjonowane, założone w górno-śląskiej części województwa śląskiego przed dniem 1 lipca 1933 r. (tj. przed dniem wejścia w życie ustawy przemysłowej na obszarze wojew. śląskiego) i zgłoszone wówczas stosownie do § 14 niemieckiej ustawy przemysłowej, może obecnie działać na obszarze innych województw Państwa bez potrzeby uzyskania koncesji z art. 8.

Przedsiębiorcy gdańscy, chcący prowadzić czynności przemysłowe, wymagające na obszarze Państwa Polskiego koncesji, powinni uprzednio uzyskać tę koncesję w każdym wypadku tj. bez względu na czas (datę) założenia przedsiębiorstwa na obszarze W. M. Gdańska.

Koncesji na przemysł wyrobu samochodów oraz podwozi samochodowych udziela Minister Przemysłu i Handlu. (Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24. VII. 1935 r. Dz. U. R. P. Nr 56, poz. 361 i rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 28. IX. 1935 (Dz. U. R. P. Nr 80, poz. 495).

Ministerstwo Przemysłu i Handlu, prowadzi aż do odwołania ewidencję koncesji przedsiębiorstw wyrobu samochodów oraz podwozi samochodowych.

Celem zaktualizowania wpisów w ewidencji tych koncesyj należy Ministerstwu Przemysłu i Handlu przysyłać wyciągi każdorazowych wpisów w rejestrach osobowych i zakładów, dotyczących wyrobu samochodów oraz podwozi samochodowych i zawiadamiać o zmianach, zaszłych w tych rejestrach.

Akta, dotyczące koncesji, jak również akta, dotyczące zatwierdzenia programu produkcji i zatwierdzenia urządzenia zakładu przemysłowego, pozostają aż do odwołania w Ministerstwie Przemysłu i Handlu.

Ministerstwo przesyła urzędowi wojewódzkiemu odpis dokumentu koncesji i ew. potrzebne wyciągi.

Przemysł zakładania i kontrolowania piorunochronów oraz przemysł instalacji reklam neonowych należy traktować jako koncesjonowany przemysł instalacji elektrycznych wymagający wykazania się przed udzieleniem odnośnej koncesji umiejętności zawodowej do prowadzenia przemysłu instalacji elektrycznych dla wykonywania instalacji bez ograniczenia co do wysokości napięcia. (§ 3 rozporządzenia Ministra Przemysłu i Handlu z dn. 9. XII. 1927 r. Dz. U. R. P. Nr 111, poz. 943).

Naprawa akumulatorów, służących do oświetlenia, połączonych wprost z siecią elektryczną i dynamo-maszyną, jest koncesjonowanym przemysłem instalacji elektrycznych.

Postanowienia art. 8 punkt 1 stosują się do wszelkich przedsięwzięciach instalacji elektrycznych, a zatem i tych, które zajmują się urządzeniem instalacji elektrycznych dla celów sygnalizacyjnych, ogrzewalnych itd.

Całe urządzenie niezbędne do przyłączenia odbiorców lub odbiorcy w danym gmachu do sieci rozdzielczej elektrowni składa się zasadniczo z trzech części:

1) przyłącza domowego (złącza), które zaczyna się przy odgałęzieniu od sieci rozdzielczej, a kończy się na głównych bezpiecznikach wewnątrz budynku;

2) od głównych bezpieczników do poszczególnych liczników (t. zw. piony);

3) od liczników u poszczególnych odbiorców do odbiorników (świeczniki, aparaty, silniki itp.).

Zależnie od okoliczności (np. jeden tylko odbiorca) część wymieniona pod 2 może nie istnieć i licznik odbiorcy będzie wtedy umieszczony przy głównych bezpiecznikach.

Część wymieniona pod 1) należy bezwzględnie do kompetencji zakładu elektrycznego i co do jej wykonania nie może być sporów pomiędzy elektrownią a instalatorem.

Natomiast części wymienione pod 2 i 3 należą do instalacji wewnętrznych, których wykonywanie wymaga, jako prze-

mysł instalacji elektrycznych koncesji. O ile zatem elektrownia wykonywa te wewnętrzne instalacje, musi posiadać odnośną koncesję na przemysł instalacji elektrycznych.

Posiadanie przez elektrownię takiej koncesji nie stwarza dla niej prawa wyłączności do wykonywania instalacji wewnętrznych, obok zatem elektrowni, posiadającej odnośną koncesję części urządzenia wymienione pod 2 i 3 mogą zawsze wykonywać prywatni przemysłowcy — koncesjonowani instalatorzy.

Według przepisu zawartego w § 3 rozporządzenia Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 4 czerwca 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr 46, poz. 390) przydzielanie kilku okręgów jednemu przemysłowcowi kominiarskiemu jest niedopuszczalne. *)

Przemysłowiec kominiarski posiadający okręg kominiarski może otrzymać koncesję na inny okręg kominiarski dopiero po przedłożeniu dowodu, że zrzekł się uprawnień na prowadzenie przemysłu kominiarskiego w poprzednio posiadanym okręgu.

Dzierżawca lub zastępca prowadzący przemysł kominiarski, może otrzymać koncesję na prowadzenie przemysłu kominiarskiego po rozwiązaniu stosunku dzierżawnego lub zastępstwa.

Rozporządzenia z dnia 4 czerwca 1930 r. wydane przez Ministra Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych w sprawie prowadzenia przemysłu kominiarskiego (Dz. U. R. P. Nr 46, poz. 390) zmienione rozporządzeniem z dnia 12 października 1934 r. (Dz. U. R. P. Nr 92, poz. 832), w związku z przepisem § 16 rozporządzenia wykonawczego z dn. 7 grudnia 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr 111, poz. 942) nie wprowadza przymusu ustanawiania okręgów kominiarskich, daje ono jedynie prawo do zarządzania podziału i zmian w podziale na okręgi kominiarskie dla celów policyjno-ogniowych w szczególności dla ułatwienia kontroli nad należytych czyszczeniem kominiów.

*) W myśl ustawy z dnia 8. VIII. 1938 r. kominiarstwo jest rzemiosłem koncesjonowanym (art. 142 ust. 3). Wobec tego uwagi, dotyczące kominiarstwa, odnoszą się raczej do art. 41.

Do Ministerstwa Komunikacji należy zarząd kolei państwowych i innych w zarządzie państwowym pozostających (ustawa z dnia 12 czerwca 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr 57, poz. 580). Zgodnie ze stanowiskiem Ministerstwa Komunikacji zajęтым w sprawie wyłączenia rejonów kolejowych z okręgów kominiarskich nie należy włączać do okręgów kominiarskich miejskich lub wiejskich w razie zaprowadzenia podziału na okręgi kominiarskie, terenu pasa kolejowego (trasy kolejowej), tak zwanego ścisłego terenu kolejowego. Dla wyłączenia z okręgu kominiarskiego decydującym ma być teren, na którym znajdują się budynki kolejowe, a nie jedynie fakt, że są one w administracji kolei. Nie podlegają nawet czasowemu wyłączeniu budynki kolejowe znajdujące się poza obrębem ścisłego terenu kolejowego (tj. dworców, trasy itd.). Tworzenie jakby enklaw z poszczególnych niejednokrotnie rozrzuconych budynków administrowanych przez Ministerstwo Komunikacji, a znajdujących się w obrębie miejskich okręgów kominiarskich jest sprzeczne z interesem bezpieczeństwa ogniowego i utrudniałoby kontrolę nad należytym według obowiązujących przepisów czyszczeniem kominów.

W razie, gdy istniejący okręg kominiarski obejmuje ścisły rejon kolejowy, to zmiana okręgu kominiarskiego przez wydzielenie ścisłego rejonu kolejowego może nastąpić na wniosek właściwej Dyrekcji Kolejowej.

Pozostawianie w obrębie poszczególnych okręgów kominiarskich części osiedli, wyjętych z podziału na okręgi, nie jest wskazane. O ile jednak za tym przemawiają bardzo ważne przyczyny, np. interes bezpieczeństwa i obrony Państwa, to odstąpienie od wyrażonej zasady w stosunku do obiektów lotniczych jest dopuszczalne, a w szczególności należy uwzględnić postulaty odnośnych władz odnośnie do wydzielania obiektów lotniczych z okręgów kominiarskich, wyboru osoby przemysłowca kominiarskiego lub wykonywania czynności kominiarskich we własnym zakresie działania.

Czyszczenie kominów władze lotnicze we własnym zakresie działania mogą wykonywać w tych wszystkich miejscowościach, w których nie został zaprowadzony przymus wykony-

wania prac kominiarskich na podstawie art. 408 pkt. 15 i art. 415 prawa budowlanego.

Za wszelkie roboty wykonywane przez koncesjonowanych przemysłowców kominiarskich przy czyszczeniu kominów i przewodów dymowych w budynkach państwowych i samorządowych służących do pomieszczenia władz i urzędów państwowych, cywilnych i wojskowych, jak też w budynkach administrowanych przez władze wojskowe i Fundusz Kwaterunku Wojskowego należy ustalać opłaty kominiarskie w wysokości 75% opłat, określonych w obowiązujących maksymalnych taryfach kominiarskich, w tych wszystkich wypadkach, w których roboty te opłacane są przez Skarb Państwa.

Za czyszczenie kominów i przewodów dymowych w budynkach państwowych i samorządowych, służących dla celów mieszkalnych, obowiązuje pełna taryfa maksymalna w tych wszystkich wypadkach, w których roboty te nie są opłacane przez Skarb Państwa.

W określeniu „wyrób broni” mieści się również naprawa (reperacja broni).

Na wyrób t. zw. wiatrówek wymagana jest koncesja.

Wyrób samych kul (z ołowiu lub miedzi) i śrutu nie podpada pod przymus koncesyjny.

Przedsiębiorstwa sprzedaży i wynajmu filmów podlegają przymusowi koncesyjnemu (ustawa z dnia 13. III. 1934 r. Dz. U. R. P. Nr 36, poz. 323).

Sprzedż mięsa z uboju rytualnego lub przetworów tego mięsa może być wykonywana tylko przez firmy koncesjonowane na warunkach, ustalonych rozporządzeniem Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 5 września 1936 r. Dz. U. R. P. Nr 70, poz. 505.

Koncesji na prowadzenie przedsiębiorstwa zajmującego się zbieraniem i udzielaniem informacji o stosunkach gospodarczych (biura informacyjne) udziela Minister Przemysłu i Handlu. — Dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 stycznia 1936 r. (Dz. U. R. P. Nr 3, poz. 16).

W artykule 8 ustawy przemysłowej punkt 9 skreślono na zasadzie art. 9 (2) cyt. dekretu. *)

Do organizacyj krajoznawczych i turystycznych, które myśl celów statutowo określonych powołane są do organizowania wycieczek dla członków i wprowadzonych gości (osób postronnych), oraz ułatwiania im turystyki w sposób nieco podobny, jak to czynią biura podróży, nie należy stosować przepisów art. 8 pkt. 7 ustawy przemysłowej.

Punktem wyjścia stosowania wobec wymienionych stowarzyszeń przepisów z art. 8 pkt 7 powinno być stwierdzenie, że stowarzyszenie wykonywa dane czynności w celach zarobkowych.

Przedsiębiorstwo, którego przedmiot działania ma stanowić akwizycję uczestników imprez, organizowanych przez inne biura podróży podlega przymusowi koncesyjnemu.

Przedsiębiorstwo to bowiem jednając klientów dla innego koncesjonowanego przedsiębiorstwa, będzie tym samym ułatwiało im te udogodnienia w podróży, które świadczy przedsiębiorstwo już istniejące, a nadto pośredniczenie pomiędzy zamierzającym się udać w podróż a biurem podróży jest samo przez się ułatwieniem udogodnień w podróży.

Przepisy o koncesjonowaniu przedsiębiorstw sprzedaży ruchomości w drodze przetargu (sale licytacyjne) nie mają zastosowania do aukcyj (przetargów) publicznych, unormowanych specjalnymi przepisami (vide dział IV. Targi gminne).

Przemysł zbierania i łapania kału ropnego i ropy naftowej — rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 28 kwietnia 1923 r. Dz. U. R. P. Nr 49, poz. 348.

Przemysł przerabiania ropy i przemysł rozsprzedzaży nafty za pomocą wozów beczkowych — Rozporządzenie aust. Ministra Handlu z dnia 23 marca 1910 r. Dz. u. p. Nr 62.

Przemysłowe przedsiębiorstwa magazynowania ropy i zakłady dla tłoczenia ropy — Rozporządzenie aust. Ministra Handlu z dnia 16 września 1909 r. Dz. u. p. Nr 143.

*) Nadto na zasadzie noweli ustawy przemysłowej z dnia 8. VIII. 1938 r. skreślono punkt 2 (przemysł kominiarski) por. przypisek do str. 58.

Do art. 9.

Władzą powołaną do przyjmowania podań o udzielenie koncesji na prowadzenie przemysłu koncesjonowanego jest władza przemysłowa I-ej instancji, właściwa dla miejsca siedziby przemysłu nawet w tym wypadku, gdy nadanie koncesji należy w myśl art. 132 ust. 2 L. 3 do władzy przemysłowej II instancji.

Podanie wnosi strona pisemnie lub ustnie (protokólnie).

W podaniu (względnie w protokóle) winny być wymienione następujące dane:

1) imię, nazwisko, wiek, przynależność państwowa i miejsce zamieszkania ubiegającego się o koncesję,

2) dokładne określenie przedmiotu zamierzonego przedsiębiorstwa,

3) miejsce prowadzenia przemysłu (siedziba, lokal) i ewentualnie

4) firma przedsiębiorstwa.

Jeżeli chodzi o koncesję na prowadzenie przemysłów wymienionych w art. 8 pod 1, 2 *), 3, 4, 8 i 14 strona powinna dołączyć do podania dowód umiejętności zawodowej, określony w rozporządzeniu ministerialnym z dnia 9 grudnia 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 111, poz. 943) oraz z dnia 25 stycznia 1938 r. (Dz. U. R. P. Nr 8, poz. 51).

Umiejętności zawodowej osób, ubiegających się o koncesję na przemysł instalacji wodociągowych i kanalizacyjnych dotyczy § 1 cyt. rozporządzenia z dnia 9 grudnia 1927 r.

Jeżeli przemysł ma być prowadzony przez zastępcę, podanie winno zawierać dane dotyczące się osoby obok danych odnoszących się do osoby koncesjonariusza.

Osoby prawne obok szczegółów określonych pod 1, 2, 3 i 4 powinny wymienić w podaniu dane dotyczące się osoby ustanowionej przez nich zastępcy, w szczególności zaś — jeżeli chodzi o przemysł wymagający dowodu umiejętności zawodowej — dołączyć świadectwa stwierdzające posiadanie przez zastępcę

*) Punkt 2 odnosi się do przemysłu kominiarskiego (p. dopisek na str. 58). Jest on skreślony w ustawie przemysłowej z dnia 8. VIII. 1938 r.

tej umiejętności. W odniesieniu do przedsiębiorstwa, należącego do rodzajów, określonych rozporządzeniami Ministra Przemysłu i Handlu osoby prawne powinny nadto podać dane co do 5) kapitału zakładowego przedsiębiorstwa ze wskazaniem jego pochodzenia (krajowy czy zagraniczny), 6) zdolności produkcyjnej przedsiębiorstwa oraz 7) składu osobowego grona założycieli względnie pierwszego zarządu przedsiębiorstwa.

Podania osób fizycznych o udzielenie koncesji na prowadzenie przedsiębiorstwa sprzedaży i wynajmu filmów oprócz danych wymienionych w p. 1—4 powinny zawierać dane o wysokości kapitału zakładowego oraz jego pochodzenia (krajowy czy zagraniczny).

Wykaz przedsiębiorstw sprzedaży i wynajmu filmów, na prowadzenie których udzielono pozwoleń, należy przedstawiać corocznie Ministerstwu Przemysłu i Handlu.

Petent ubiegający się o koncesję na przedsiębiorstwo wymagające przedłożenia dowodu umiejętności zawodowej, o ile nie może co do tego dowodu uczynić zadość postanowieniom rozporządzenia Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 9 grudnia 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr 111, poz. 943) może w wypadkach określonych w art. 9 ust. 3 uzyskać t. zw. dyspensę od przedłożenia odnośnego dowodu.

Podania o taką dyspensę przyjmuje władza przemysłowa I instancji i do niej również, zanim przedłoży sprawę wyższej władzy do decyzji, należy przeprowadzenie dochodzenia w tym kierunku, czy i jakie w danym wypadku zachodzą okoliczności zasługujące na szczególne uwzględnienie, oraz jaki i w jaki sposób nabyty zasób wiadomości konieczny do prowadzenia zamierzonego przemysłu, posiada petent.

Ta ostatnia okoliczność może być stwierdzona np. za pomocą przedłożenia przez petenta wiarogodnych choć nieformalnych świadectw lub protokolarnego przesłuchania świadków, mogących stwierdzić, gdzie i jak długo petent kształcił się względnie pracował w danym zawodzie itp.

Postanowienia dotyczące obowiązku posiadania dokumentu koncesyjnego, jako też wykonywania umiejętności zawodo-

wej mają zastosowanie tylko do osób, które zamierzają rozpocząć prowadzenie danego przemysłu koncesjonowanego; postanowienia te nie stosują się zatem do przedsiębiorstw prowadzących już odnośny przemysł na zasadzie praw nabytych.

Osobie fizycznej zdolnej do działań prawnych, która sama nie posiada dowodu umiejętności zawodowej przepisane dla danego rodzaju przemysłu koncesjonowanego, ani też danych do uzyskania dyspensy, ale wskazującej zastępcę posiadającego ten dowód, należy odmówić udzielenia koncesji; przy zastępstwie bowiem dobrowolnym (tj. zależnym od woli przemysłowca) zarówno zastępcą jak i zastąpiony musi posiadać ustawowe warunki samoistnego prowadzenia przemysłu.

Identycznie postępować należy przy udzielaniu zezwoleń na prowadzenie rzemiosła; wyżej wyrażona bowiem zasada ma całkowite zastosowanie w odniesieniu do rzemiosła.

Obowiązkiem władzy przemysłowej I instancji jest przed udzieleniem koncesji względnie przed przedłożeniem aktów wojewódzkiej władzy przemysłowej przeprowadzić w najkrótszy sposób dochodzenia, czy co do lokalu przemysłowego nie zachodzą jakie przeszkody ze względów sanitarnych, bezpieczeństwa publicznego, budowlanych, ogniowych itp.

Jeśli zakład podlegający koncesjonowaniu z istoty swej wymaga zatwierdzenia projektu urządzenia (art. 8, l.: 3, 4, 5, 13, 14 i 15) lub jeżeli władza przemysłowa uzna, że przedsiębiorstwo z uwagi na położenie lokalu albo sposób wykonywania przemysłu należy do kategorii zakładów objętych art. 14 lub 16, wówczas zależnie od rodzaju zamierzonego przemysłu i od warunków miejscowych, władza przemysłowa albo wyda stronie koncesję z zastrzeżeniem, że rozpocząć wykonywanie przemysłu będzie mogła dopiero po uzyskaniu zatwierdzenia projektu urządzenia zakładu, przy czym koncesja taka nadaje ubiegającemu się tylko prawo prowadzenia przemysłu w zasadzie nie przesądzając w niczym wyników postępowania z art. 17—26, lub udzielenie koncesji uzależni od uzyskania przez stronę przepisane zatwierdzenia projektu urządzenia odnośnego zakładu przemysłowego.

Podkreśla się, że uzyskanie zatwierdzenia projektu urządzenia zakładu przemysłowego jest aktem prawnym zupełnie niezależnym od faktu posiadania koncesji na prowadzenie przemysłu w zatwierdzonym zakładzie. Ubiegający się przeto o koncesję winien uczynić zadość przepisom, dotyczącym jej uzyskania, choćby już poprzedni posiadacz przedsiębiorstwa uzyskał zatwierdzenie projektu urządzenia zakładu, w którym ma być wykonywany przemysł koncesjonowany.

W koncesji można zastrzec warunki jej udzielenia; można w niej np. przepisać (o ile przedsiębiorstwo nie wymaga zatwierdzenia projektu urządzenia zakładu) potrzebne w odnośnym zakładzie urządzenia i uzupełnienia z podaniem terminu wykonania ich przez przedsiębiorcę, nakazać, jeśli chodzi o koncesję na przemysł kominiarski, stosowanie się do ustalonej taryfy maksymalnej itd. Natomiast nie można ograniczać ważności koncesji co do czasu, warunek taki bowiem byłby niezgodny z ustawą przemysłową.

Wojewódzka władza przemysłowa powziąwszy decyzję w sprawie koncesji co do przemysłów wymienionych w art. 8 pod l.: 3, 5, 7, 8, 14 i 15, przesyła tę decyzję władzy przemysłowej I instancji, której rzeczą już będzie zakomunikowanie petentowi treści decyzji oraz w wypadku uwzględnienia podania — sprządzenie i wręczenie petentowi formalnego dokumentu koncesyjnego.

W decyzji należy powołać przepis, na którego zasadzie ją wydano, nawet w przypadkach, w których decyzja władzy odpowiada w zupełności życzeniu strony, w razie zaś odmownej decyzji przytoczyć ponadto powody nieuwzględnienia podania o udzielenie koncesji.

Z postanowienia art. 135 ust. 5 wynika, że jednym i tym samym aktem może być objęta decyzja tak w sprawie udzielenia koncesji, jak i co do przyjęcia do wiadomości prowadzenia danego przemysłu przez zastępcę (art. 38).

Zarówno podanie (względnie protokół zastępujący podanie) jak i dokument koncesyjny podlega opłacie stempelowej stosow-

nie do postanowienia ustawy o opłatach stemplowych względnie rozporządzenia wykonawczego do niej.

Postanowienia art. 9 ust. 3 pozwalają wprawdzie władzy przemysłowej II instancji żądać od ubiegających się o odnośną dyspensę przemysłową, ażeby zdali egzamin przed wyznaczoną komisją dla stwierdzenia, czy istotnie posiadają biegłość i wiadomości, potrzebne do prowadzenia danego przemysłu koncesyjnego, złożenie jednak takiego egzaminu nie powinno być warunkiem bezwzględny.

W poszczególnych bowiem konkretnych sprawach petenci ubiegający się o dyspensę, mogą przedstawić takie dowody nabycia biegłości i wprawy, które już same przez się całkowicie wystarczają dla uwzględnienia odnośnych podań.

W każdym razie pod względem merytorycznym sam fakt, że dany petent nie przystąpił do odnośnego egzaminu nie mógłby stanowić podstawy do odmownego załatwienia sprawy, pod względem zaś formalnym fakt niezłożenia omawianego egzaminu nie mógłby być podany w odmownych decyzjach władzy jako motyw odmowy.

Stanowisko swoje w tej sprawie powinna władza przemysłowa uzgodnić z właściwą Izłą Przemysłowo-Handlową. *)

Do art. 10.

Poprzednie sądowe ukaranie petenta ubiegającego się o koncesję nie stanowi samo przez się podstawy do odmowy koncesji, jednakże fakt (fakty) takiego ukarania może mieć znaczenie o tyle, o ile wpływa na ocenę interesu publicznego lub bezpieczeństwa Państwa, ze względu na które władza może odmówić koncesji w myśl art. 10.

Siedziba przedsiębiorstwa może mieć niejednokrotnie decydujące znaczenie przy rozpatrywaniu podania o udzielenie koncesji.

*) wzgl. z Izłą Rzemieślniczą, gdy chodzi o rzemiosło koncesjonowane.

I tak np. wzgląd na bezpieczeństwo Państwa może uzasadnić odmowę koncesji na wyrób broni i amunicji lub materiałów wybuchowych, jeśli siedziba danego przedsiębiorstwa miałaby znajdować się blisko granic Państwa, choćby zresztą projekt urządzenia zakładu przemysłowego odpowiadał przepisom.

Decyzja w przedmiocie udzielenia czy odmowy udzielenia koncesji nie jest pozostawiona całkowicie swobodnej ocenie władzy, skutkiem czego odmowna decyzja powinna zawierać prawne i faktyczne uzasadnienie.

Władza przemysłowa nie ma obowiązku przytoczenia faktycznego uzasadnienia odmownego rozstrzygnięcia podania o koncesję, jedynie wówczas, kiedy przemawia przeciwko temu uzasadnieniu ważny interes państwowy, a więc tylko wówczas, gdy na podstawie art. 10 ustawy przemysłowej odmawia się koncesji z uwagi na bezpieczeństwo Państwa lub też z uwagi na interes publiczny o charakterze ważnego interesu państwowego.

Do art. 11—12.

Władza przemysłowa ma obowiązek udzielenia koncesji, jeżeli nie zachodzą przeszkody uzasadniające zastosowanie art. 10 lub przeszkody ustawowe co do osoby, przemysłu, siedziby względnie lokalu (art. 11).

B. Zakłady Przemysłowe.

art. 13—30a.

Do art. 13—30a.

Zakładem przemysłowym jest zarówno fabryka jak i warsztat rzemieślniczy, hotel, pensjonat, restauracja, kawiarnia, mleczarnia, herbaciarnia, sklep, stałe miejsce sprzedaży w halach targowych, na placu lub ulicy, kamieniołomy i cegielnie polowe eksploatowane w celach zarobkowych, obory (krowiarnie) w miastach nieoparte o gospodarstwa rolne, wytwórnie i laboratoria filmowe itd.

Zakładów przemysłowych wymienionych wyczerpująco w art. 16 oraz tych, które mają używać specjalnych palenisk

lub napędu mechanicznego, albo, które z powodu swego położenia lub produkcji mogą zagrażać w znacznej mierze bezpieczeństwu publicznemu (art. 14 ust. 1) nie wolno urządzać przed uzyskaniem od właściwej władzy przemysłowej zatwierdzenia projektu urządzenia zakładu.

W razie wątpliwości, czy zakład przemysłowy nieobjęty wykazem z art. 16 wymaga uprzedniego zatwierdzenia projektu urządzenia, rozstrzyga właściwa władza przemysłowa I instancji.

Zatwierdzenie projektu urządzenia zakładu przemysłowego jest aktem prawnym zupełnie niezależnym od faktu posiadania osobistego uprawnienia do prowadzenia przemysłu w zatwierdzonym zakładzie. Wynika stąd, że osoba posiadająca taki zakład, o ile zamierza w nim prowadzić przemysł (osobiście lub przez zastępcę) obowiązana jest uczynić zadość wszystkim przepisom, dotyczącym nabycia odnośnego uprawnienia.

Jeżeli rzemieślnik odniesie się o zatwierdzenie projektu zakładu przemysłowego (warsztatu), władza przemysłowa niezależnie od przeprowadzenia sprawy dopuszczalności tego zakładu powinna poinformować petenta, że rozpoczęcie w tym warsztacie rzemiosła wymaga uzyskanie karty rzemieślniczej.

Zatwierdzenie projektu urządzenia zakładu przemysłowego, mając charakter pozwolenia realnego, nie traci swej ważności na skutek zmian w prawie własności danego przedsiębiorstwa.

Jeżeli urządzenie zakładu przemysłowego projektowane jest w budynku nowym lub w budynku istniejącym, który ma ulec zasadniczym przeróbkom, wówczas przedsiębiorca winien przedłożyć plany i szkice sytuacyjne odpowiadające przepisom budowlanym, przy czym tak plany te i szkice, jak opisy fabrykacji i obliczenia należy z reguły dołączyć w 3 egzemplarzach.

Postanowienia rozporządzenia Ministra Robót Publicznych z dnia 2. VII. 1929 r. (Dz. U. R. P. Nr 58, poz. 456) dotyczące sprawy sporządzenia i zatwierdzania projektów (planów) robót budowlanych, mają zastosowanie, gdy dla potrzeb zakładu przemysłowego ma być wybudowany budynek bądź mają być

dokonane w już istniejącym budynku zasadnicze, kapitalne przeróbki (jak np. wznoszenie lub rozbiórka murów i konstrukcji nośnych).

Do podania o zatwierdzenie projektu urządzenia zakładu przemysłowego poruszanego siłą wodną winien przedsiębiorca dołączyć ponadto plany, projekty i obliczenia dotyczące instalacji wodnej, wymagane przez ustawę wodną.

Jeżeli chodzi o wymagający zatwierdzenia zakład drobny w szczególności rzemieślniczy — przedsiębiorca powinien dołączyć do podania: 1) krótki opis iokalu i urządzeń (według wzoru ustalonego w załączniku Nr 1) tudzież w zależności od rodzaju projektowanego zakładu, 2) szkic sytuacyjny z rzutem poziomym zakładu; z uwagi na postanowienie § 12 ustęp 2 rozporządzenia wykonawczego zaznacza się, że zakłady fabryczne wymagają przeważnie załączników odpowiadających wymaganiom § 5 rozporządzenia wykonawczego z dnia 7 grudnia 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr 111, poz. 942).

Do podania o zatwierdzenie projektu urządzenia zakładu podlegającego kompetencji władzy przemysłowej II-ej instancji (art. 16), powinien przedsiębiorca dołączyć opis fabrykacji i plany przewidziane w § 5 rozporządzenia wykonawczego.

Jeżeli petent wniósł podanie o zatwierdzenie zakładu przemysłowego, wymagającego decyzji władzy przemysłowej wojewódzkiej, nie bezpośrednio lecz za pośrednictwem władzy przemysłowej I-ej instancji, władza ta, przesyłając projekt władzy właściwej, wskazuje równocześnie te okoliczności lokalnego charakteru, które mogą mieć znaczenie dla powzięcia decyzji ze względu na przepis art. 27.

Postępowanie przy zatwierdzaniu projektu urządzenia zakładu przemysłowego zależy od rodzaju tego zakładu. I tak do zakładów przemysłowych wymienionych w art. 16 ma zastosowanie tryb postępowania określony w art. 17 do 26 włącznie, przy czym do tych zakładów w wypadkach przewidzianych w art. 27 można zastosować postępowanie uproszczone, określone tym artykułem.

Do innych zakładów przemysłowych, aniżeli wyliczonych w art. 16, a podlegających zatwierdzeniu na zasadzie art. 14 stosuje się postępowanie z art. 28.

W odniesieniu do zakładów, nieobjętych art. 16, władza przemysłowa I-ej instancji zbada przedstawiony przez przedsiębiorcę projekt urządzenia zakładu ze stanowiska obowiązujących przepisów (sanitarnych, budowlanych, ogniowych, bezpieczeństwa pracy itd.) zasięgając przy tym opinii organów odnośnych władz, lub w razie potrzeby, sprawdza w najkrótszej drodze lokal zakładu (w istniejącym budynku) przez organ tej władzy, której opinia ze względu na rodzaj zakładu jest najbardziej miarodajna.

W orzeczeniu zatwierdzającym należy umieścić ograniczenia i warunki, jakim winno odpowiadać urządzenie zakładu ze stanowiska zaznaczonych wyżej przepisów.

W szczególności podlegają tym przepisom:

1. wytwórnie środków spożywczych: jak piekarnie, masarnie, olejarnie, wytwórnie cukrów i czekolady, młyny itp. oraz zakłady, uciążliwe ze względu na wyciewy i odpływy jak: pralnie chemiczne, mydlarnie, świeczkarnie, cegielnie itp.;
2. zakłady niebezpieczne pod względem ogniowym jak: kuźnie i zakłady przerabiające łatwopalne materiały (drzewo, papier, słomę, bawełnę, konopie, len), szczególnie przy użyciu pieców (suszarni), a zwłaszcza przy użyciu łatwopalnych, podgrzewanych płynów (spirytusu, benzyny, terpentyny, pokostu, lakierów itp.);
3. zakłady, działające przy pomocy silników parowych, spalinowych i elektrycznych o mocy nieprzekraczającej 10 koni mechanicznych, przy czym nie należy uważać za podlegające zatwierdzeniu zakładów, działających przy pomocy silników elektrycznych bez pędni o mocy silnika lub łącznej mocy silników do 3 koni mechanicznych.

W przypadkach przewidzianych w art. 15 ust. 1, władza powinna o ile możności równocześnie z zarządnym na podstawie ustawy przemysłowej dochodzeniem w sprawie zatwier-

dzenia projektu urządzenia zakładu przemysłowego skutecznie wszelkie wynikające z przepisów budowlanych względnie wodnych czynności w tym celu, aby w jednym i tym samym postępowaniu omówiona została dopuszczalność odnośnego zakładu z punktu widzenia wszystkich wchodzących w grę przepisów tak, iżby jedna decyzja władzy mogła załatwić równocześnie zatwierdzenie projektu urządzenia zakładu przemysłowego jak i udzielenie odnośnych pozwoleń.

Jeżeli urządzenie zakładu przemysłowego wymagać będzie ustawienia kotłów parowych — władza przemysłowa w decyzji zatwierdzającej projekt winna uczynić zastrzeżenie co do uzyskania przez przedsiębiorcę przepisanego w ustawie o kotłach parowych pozwolenia na ustawienie kotłów.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 lutego 1928 r. o prawie budowlanym i zabudowaniu osiedli (Dz. U. R. P. Nr 23, poz. 202) ustanawia w art. 357 obowiązek uprzedniego uzyskania pozwolenia władz na użytkowanie budynków, które w myśl art. 333 tegoż rozporządzenia wnoszone być mogą tylko na podstawie pozwolenia udzielonego w drodze zatwierdzenia projektu.

Wspomniany przepis dotyczy wszelkich budynków niezależnie od ich przeznaczenia i prawo budowlane nie zawiera w tym względzie wyjątku dla budynków, przeznaczonych na zakłady przemysłowe.

Właściwość władz do udzielenia pozwoleń na budowę, przebudowę i zmianę oraz na użytkowanie budynków, przeznaczonych na zakłady przemysłowe, tudzież elektryczne, unormowana została przez art. 392 prawa budowlanego, a mianowicie o ile urządzenie kwalifikujące budynek jako zakład przemysłowy bądź elektryczny w myśl przepisów ustawy przemysłowej względnie ustawy elektrycznej wymaga równocześnie uzyskania pozwolenia (zatwierdzenia), co do rozpoznania sprawy o wydanie pozwolenia na budowę właściwymi są nie władze ustanowione w art. 385 i nast. cyt. rozporządzenia, lecz władze powołane do wydania decyzji w myśl przepisów ustawy przemysłowej i ustawy elektrycznej.

Wyjątkiem od zasady wyżej sprecyzowanej jest przepis art. 384 łącznie z art. 386 prawa budowlanego, który z pod kompetencji władz przemysłowych w zakresie wydawania właściwych pozwoleń budowlanych usuwa te objekty przemysłowe, które są przeznaczone do użytku publicznego, jak np. hotele, hale targowe, stacje autobusowe itp.

W tych więc wypadkach wymagane pozwolenie budowlane odnośnie budynków przemysłowych będzie wydawał właściwy wojewoda jako władza budowlana, względnie zarządy miejskie miast wyliczonych w art. 386 pr. budowlanego, władza zaś przemysłowa zatwierdzi projekt urządzenia zakładu przemysłowego po uprzednim wykazaniu się przez stronę posiadaniem wymaganego w danym wypadku pozwolenia budowlanego, względnie z zastrzeżeniem obowiązku uzyskania takiego zezwolenia.

Wykonanie czynności poprzedzających udzielenie przez wojewodę pozwolenia, wymaganego w myśl prawa budowlanego na budowę, przebudowę i zmianę budynków przeznaczonych na zakład przemysłowy — należy do zarządów miejskich art. 385 pkt. d) prawa budowlanego, do wydziałów powiatowych (art. 389 pkt. c), względnie do wydziałów wykonawczych komisji uzdrowiskowych (art. 388 ust. 1).

Skoro według art. 392 wydawanie odnośnych pozwoleń należy do władz powołanych według ustawy przemysłowej do zatwierdzania projektów urządzenia zakładów przemysłowych i skoro taką władzą jest także starosta (art. 131 w związku z art. 16 ustawy przemysłowej) należy przyjąć że zarządy miejskie, wydziały powiatowe i wydziały wykonawcze komisji uzdrowiskowych wykonywują czynności poprzedzające udzielenie pozwolenia wymaganego w myśl przepisów prawa budowlanego nie tylko wówczas, kiedy udzielenie odnośnego pozwolenia należy (według art. 392 prawa budowlanego łącznie z art. 132 ustawy przemysłowej) do wojewody, ale i wtedy, kiedy wydanie pozwolenia na budowę, przebudowę i zmianę budynku przeznaczonego na zakład przemysłowy należy do starosty. Czynności poprzedzające wydanie pozwoleń o których mowa w art. 392 prawa budowlanego mają być zatem wykonywane

nie przez urzędy wojewódzkie i starostwa, lecz przez zarządy miejskie, wydziały powiatowe, względnie działy wykonawcze komisji uzdrowiskowych, które to urzędy, według art. 387, 388 i 389 pr. budowl. wydają swe orzeczenia na podstawie opinii rzeczoznawców budowlanych.

W sprawach o pozwolenie na użytkowanie, zgodnie z rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej o prawie budowlanym właściwą jest ta władza, która wydała pozwolenie na budowę.

O ile zaprojektowany budynek posiada charakter mieszany tj. ma służyć celom mieszkalnym i przemysłowym, to udzielenie pozwolenia na budowę takiego budynku należy do władzy przemysłowej w tym wypadku, gdy przeważa cel przemysłowy użytkowania budynku i gdy zgodnie z art. 14 ustawy przemysłowej w zaprojektowanym budynku ma być urządzony zakład przemysłowy, którego projekt urządzenia wymaga zatwierdzenia władzy przemysłowej.

W wypadkach, w których potrzebna jest decyzja w myśl ustawy wodnej z dnia 19. IX. 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr 62, poz. 574 z r. 1928) może mieć zastosowanie przepis ustępu 2 art. 15 ustawy przemysłowej, ponieważ ustawa wodna nie zawiera postanowienia odpowiadającego przepisowi art. 392 ust. budowlanej.

Postępowanie w sprawie zatwierdzenia projektu urządzenia zakładów przemysłowych, objętych art. 16, rozpoczyna władza przemysłowa II-ej instancji od bezzwłocznego zbadania podania i załączników, a o ile zachodzą co do nich braki, wzywa stronę w ciągu 7 dni po otrzymaniu podania do ich usunięcia.

Jeżeli projekt (plany i opisy) odpowiada przepisom władza obiera właściwą formę postępowania w sprawie zatwierdzenia projektu w zależności od rodzaju, położenia i skali zakładu.

W większości wypadków zawiadomi władza właściwy dla miejsca zakładu zarząd gminny (miejski) o zamierzonym urządzeniu zakładu przemysłowego, celem zabrania sprzeciwów zgłaszanych przez strony zainteresowane i przedstawienia władzy swojej opinii w ciągu 10 dni.

Jeżeli zakład ma być urządzony na terenach należących do dwóch lub więcej gmin, natenczas wszystkie odnośne zarządy gminne (miejskie) należy zawiadomić jako właściwe dla miejsca danego zakładu przemysłowego.

Zawiadomienie winno zawierać:

- 1) nazwisko, imię i zawód przedsiębiorcy, przedmiot przedsiębiorstwa oraz miejsce jego położenia,
- 2) wskazanie miejsca, gdzie są złożone do przejrzenia podanie, opisy, plany i rysunki,
- 3) wezwanie do zgłoszenia posiadanych zarzutów przeciw urządzeniu zakładu i ewentualnie,
- 4) wyznaczenie terminu rozprawy komisyjnej na miejscu, o ile jej przeprowadzenie uzna władza za konieczne celem zbadania dopuszczalności zakładu, bez względu na to, czy zarzuty zostaną zgłoszone lub nie.

Do powyższego zawiadomienia władza może dołączyć oprócz planu sytuacyjnego i opisu, udzielanych gminie według § 6 ust. 1 rozp. wykon. jeden egzemplarz projektu (plany, opisy) zamierzonego zakładu celem przejrzenia przez zarząd gminny z zastrzeżeniem zwrotu.

Władza przemysłowa może polecić zarządowi gminnemu (miejskiemu), aby po otrzymaniu zawiadomienia podał niezwłocznie sposobem w gminie przyjętym treść zawiadomienia do powszechnej wiadomości, komunikując równocześnie o miejscu wyłożenia projektu i wskazując na ustawowy termin do wnoszenia sprzeciwów (patrz § 6 ust. 1 rozporządzenia wykonawczego). Władza może również polecić zarządowi gminnemu (miejskiemu), aby o treści zawiadomienia poinformował każdą z zainteresowanych stron oddzielnie. Należy zaś to uczynić, jeśli została zarządzona rozprawa komisyjna na miejscu. Indywidualne zawiadomienie stron zainteresowanych wskazanym będzie zwłaszcza w tych przypadkach, gdy chodzić będzie o zakład szczególnego znaczenia z uwagi na jego rodzaj, położenie i skalę. W takich wypadkach może władza o zamierzonym urządzeniu tego rodzaju zakładu przemysłowego zamieścić także ogłoszenie w wydawanym przez siebie dzienniku urzędowym.

Równocześnie z zawiadomieniem właściwego zarządu gminnego rozpoczyna władza z reguły przepisane w ustępie 2 art. 18 badanie z urzędu zawiadamiając o zamierzonym urządzeniu zakładu przemysłowego władze zainteresowane, w szczególności zaś władzę budowlaną, przesyłając jej zarazem plany.

Jeżeli zgłoszone zarzuty albo wielkość, rodzaj i położenie zakładu nie wymagają przeprowadzenia rozprawy komisyjnej na miejscu, wówczas władza przemysłowa wydaje decyzję na podstawie wyników przeprowadzonego zbadania dopuszczalności i urządzenia projektowanego zakładu ze stanowiska przepisów budowlanych, wodnych, sanitarnych, weterynaryjnych i bezpieczeństwa pracy po wzięciu pod uwagę opinii zainteresowanych władz.

Jeżeli strony zainteresowane wniosły zarzuty — władza przemysłowa zarządza albo ustną rozprawę z udziałem zainteresowanych władz i stron (art. 19 ust. 2) w lokalu urzędowym władzy przemysłowej, albo też może zarządzić komisyjną rozprawę na miejscu (art. 21 ust. 1), jeżeli wniesione zarzuty władz i stron tego wymagają.

Delegacja z art. 23 ogranicza się tylko do przeprowadzenia rozprawy, a nie rozciąga się na obowiązek wydania decyzji dotyczącej się zatwierdzenia projektu.

O terminie i miejscu rozprawy komisyjnej na miejscu należy zawiadomić zainteresowane władze (zobacz § 8 ust. 1 rozporządzenia wykonawczego (Dz. U. R. P. Nr 111, poz. 942 z 1927 r.

O rozprawach komisyjnych zarządzanych stosownie do przepisu art. 21 prawa przemysłowego w sprawach projektów urządzeń zakładów wyrobu samochodów oraz podwozi samochodowych, należy zawiadamiać Ministerstwo Przemysłu i Handlu, które do tych rozpraw może wydelegować swego przedstawiciela.

W rozprawie powinien zawsze wziąć udział delegat władzy przemysłowej I-ej instancji, którym w miarę potrzeby może być architekt względnie lekarz powiatowy lub miejski, i delegat właściwego zarządu gminnego. Do udziału w roz-

prawie należy wzywać w każdym wypadku przedsiębiorcę i właściwego inspektora pracy; przy badaniu dopuszczalności wytwórni prochu strzelniczego i wszelkich środków i materiałów zapalających, wybuchowych i rozsadzających należy wzywać do rozprawy komisyjnej na miejscu — władzę wojskową, a przy badaniu dopuszczalności zakładów projektowanych w ogniowym rejonie kolejowym — władzę kolejową. Poza tym do udziału w rozprawie należy także dopuścić sąsiadów, celem dania im możności poparcia zarzutów wniesionych za pośrednictwem zarządu gminnego lub bezpośrednio do władzy przemysłowej oraz świadków i rzeczoznawców wskazanych przez zainteresowane strony.

Rozprawę komisyjną na miejscu rozpoczyna przewodniczący, którym powinien być delegat władzy przemysłowej II-cj instancji, zwróceniem uwagi biorących udział w rozprawie na przepis art. 21 ust. 3 (o ile przedsiębiorca uczynił zastrzeżenie w myśl art. 17 ust. 2) i poleceniem wciągnięcia odnośnego zastrzeżenia do protokołu. Następnie w krótkim referacie omawia przewodniczący projektowany zakład, w szczególności jego rodzaj i położenie (na wsi, mieście), odległość od budynków mieszkalnych lub publicznych. Z kolei członkowie komisji po zbadaniu warunków na miejscu określają dopuszczalność projektowanego zakładu ze względu na jego położenie, charakter i położenie dzielnicy, położenie budynków zakładu, ich odległości od sąsiednich budynków mieszkalnych, publicznych, drewnianych, niebezpiecznych pod względem pożarowym, a następnie określają warunki, jakim winny odpowiadać urządzenia techniczne zakładu, w szczególności: wentylacja naturalna, wzmocniona lub mechaniczna, urządzenie i rodzaj ścieków do oczyszczania i odprowadzenia oczyszczonych odpływów (do rzeki, kanału ściekowego lub na nieużytki poza obręb miasta) oraz urządzenia do usuwania szkodliwych wyciwów i gazów, powstających przy fabrykacji.

Z rozprawy komisyjnej spisuje się protokół według § 8 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego (Dz. U. R. P. Nr 111, poz. 942 z 1927 r.).

Protokół należy zamknąć podaniem dnia i godziny zakończenia czynności komisji i podpisami jej członków.

U w a g a : co do przewodniczenia na rozprawie komisyjnej w województwach małopolskich oraz na Spiszu i Orawie zobacz §§ 4 i 8 ust. 1 rozporządzenia wykonawczego (Dz. U. R. P. Nr 111, poz. 942 z 1927 r.).

Władza przemysłowa, zatwierdzająca projekt urządzenia zakładu przemysłowego winna w decyzji szczegółowo wymienić i określić warunki, pod jakimi zezwala się na urządzenie i uruchomienie zakładu. Sformułowanie warunków w sposób ogólny, a więc np., że przedsiębiorca przemysłowy obowiązany jest urządzić zakład w ten sposób, by sąsiedzi nie byli narażeni na specjalne uciążliwości, jest niedopuszczalne.

Warunki te mogą odnosić się do:

- 1) placu, otoczenia (np. brudne lub szkodliwe pomieszczenia w sąsiednich lub przylegających do zakładu budynkach),
- 2) budynków, w których ma być urządzony zakład (ścian ogniowych, stropów, podłóg, schodów, drzwi i światła),
- 3) urządzeń mechanicznych (napędu, obrabiarek),
- 4) wentylacji przeznaczonej do usuwania szkodliwych gazów z pomieszczeń roboczych,
- 5) ścieków przeznaczonych do czyszczenia i usuwania oczyszczonych odpływów,
- 6) urządzeń zaprowadzonych do usuwania szkodliwych wyziewów i gazów, celem zabezpieczenia powietrza od zanieczyszczenia.

W decyzji należy powołać jej podstawę prawną, w razie zaś odmowy zatwierdzenia projektu podać ponadto szczegółowo powody nieuwzględnienia odnośnej prośby.

Od decyzji władzy przemysłowej zatwierdzającej projekt urządzenia zakładu przemysłowego, a nie uwzględniającej zarzutów podniesionych przez zarząd gminy, przysługuje gminie prawo wniesienia odwołania.

O ile władza przemysłowa odmawia zatwierdzenia projektu urządzenia zakładu przemysłowego albo też udzielenie zatwierdzenia uzależnia od podstawionych przez siebie warunków z zakresu bezpieczeństwa publicznego lub sanitarnych, winna ona ustalić, jakim mianowicie przepisom w odnośnych dziedzinach nie czyni zadość projekt zakładu przemysłowego.

Decyzję swoją winna władza przemysłowa uzasadnić zarówno ze stanowiska faktycznego, jak i prawnego, powołać się na przepisy prawne, na których oparła swoją decyzję oraz ustosunkować się do wszystkich istotnych wniosków stron, a to zgodnie z przepisem art. 75 pkt. 2 i art. 78 rozporządzenia Prezydenta Rz. o postępowaniu administracyjnym (Dz. U. R. P. poz. 341 z roku 1928).

W decyzji należy poza tym ustalić udział stron w pokryciu kosztów.

Władza przemysłowa zatwierdzająca projekt może w decyzji zastrzec sobie prawo przepisania dodatkowych warunków co do urządzenia zakładu na wypadek, jeśli po uruchomieniu zatwierdzonego zakładu okażą się w nim braki i szkodliwości wymagające usunięcia ze względu na bezpieczeństwo publiczne, w szczególności ze względu na bezpieczeństwo i spokój dla otoczenia (sąsiadów).

Wszelkie zatwierdzenie projektów urządzeń i zmian w urządzeniu zakładów wyrobu samochodów oraz podwozi samochodowych (art. 14—29 ust. przem.) może być uskuteczniane przez władze wojewódzkie dopiero po wyrażeniu zgody przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu, które ustala szczegółowe warunki zatwierdzenia programu urządzenia zakładu. O zmianach, które należy uwidaczniać w rejestrze zakładów, Ministerstwo Przemysłu i Handlu będzie zawiadamiało właściwe urzędy wojewódzkie.

W decyzji tak zatwierdzającej jak i odmawiającej zatwierdzenia projektu urządzenia zakładu przemysłowego należy zamieścić pouczenie o przysługującym środku prawnym.

Równocześnie z rozpisaniem rozprawy winna władza przemysłowa wezwać zarówno przedsiębiorcę, jak i osoby, które podnoszą zarzuty i mogą być z tego powodu późniejszą decyzją

pociągnięte do pokrycia części kosztów (§ 9 rozp. wykon.), do zdeponowania w Kasie Skarbowej pewnej określonej sumy pieniężnej na pokrycie kosztów, przewidywanych w związku z mającą się odbyć rozprawą.

Koszty udziału w rozprawie komisyjnej urzędników państwowych oblicza się według przepisów normujących należytości za podróże służbowe, delegacje itd. funkcjonariuszów państwowych.

Koszty spowodowane bytnością delegata władzy przemysłowej na miejscu w celu sprawdzenia urządzenia zakładu stosownie do postanowienia art. 24 ust. 2 — ponosi Skarb Państwa.

Koszty ponownych oględzin zakładów przemysłowych, które wynikły z winy strony — obciążają tę stronę.

Koszty świadków i rzeczoznawców wskazanych przez stronę (art. 21 ust. 1) ponosi sama strona.

Przez wyłączenie „rolnictwa” spod przepisów ustawy przemysłowej zostały wyłączone równocześnie tylko takie urządzenia, które mają ściśle pomocniczy charakter dla gospodarstwa rolnego, podczas gdy gorzelnie t. zw. rolnicze produkujące spirytus na zbyt, posiadają na ogół istotne cechy przedsiębiorstw przemysłowych, uprawniające władzę przemysłową do zatwierdzania urządzeń technicznych takich gorzelnii.

W wykonaniu rozporządzenia Ministrów Przemysłu i Handlu, Pracy i Opieki Społecznej oraz Spraw Wewnętrznych z dnia 13 kwietnia 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr 53, poz. 508), wydanego w porozumieniu z Ministrem Robót Publicznych o przechowywaniu i magazynowaniu olejów mineralnych należy stosować następujące zasady techniczne:

Lokale dla sprzedaży drobnicowej (patrz § 9. II oraz „Zasady” I) mogą być urządzane w budynkach mieszkalnych, lecz podlegają warunkom ogniotrwałego oddzielenia od pomieszczeń mieszkalnych i ich klatek schodowych — z wyjątkiem ilości do 215 litrów olejów mineralnych II klasy niebezpieczeństwa w naczyniach hermetycznych, przy czym w wyjątkowych wypadkach (patrz § 17), w razie konieczności władza II inst. może

zezwoić w istniejących lokalach dla sprzedaży olejów min II klasy na urządzenie niepalnych, automatycznie zamykanych drzwi, prowadzących do sąsiedniego pomieszczenia mieszkalnego z drugim wyjściem, oddzielonego ogniotrwale od innych takich pomieszczeń lub na klatkę schodową z niepalnymi schodami, prowadzącą do pomieszczeń mieszkalnych, mających wyjście na drugą niezależną klatkę schodową.

Małe składy (patrz § 10 oraz „Zasady“ II) mogą być urządzone na placach odgrodzonych (patrz „Zasady“ II, B), od czego wyjątek stanowią składy olejów mineralnych I klasy niebezpieczeństwa w ilości do 1200 litrów w naczyniach hermetycznych, przy rozlewaniu zapomocą pomp lub płynu wzgl. gazu ochronnego (Co₂,N) oraz II klasy niebezpieczeństwa w naczyniach hermetycznych; składy takie mogą być urządzone w pomieszczeniach na poziomie terenu lub w piwnicach na częściach placów przeznaczonych i zabudowanych dla innych celów (mieszkaniowych wzgl. przemysłowych). Większe ilości olejów mineralnych I klasy niebezpieczeństwa (patrz § 10, A p. 3) mogą być przechowywane w zbiornikach podziemnych na placach przemysłowych (w ilości do 2000 litrów) lub wyłącznie garażowych (w ilości do 6000 litrów) albo na placach publicznych (w ilości do 2500 wzgl. 5000 litrów), zależnie od pasa ochronnego, który w pewnych wypadkach może być od strony budynków niemieszkalnych wzgl. ścian ogniowych lub pełnych — zmniejszony przez władzę III instancji do 5 względnie 10 metrów. Wszystkie pomieszczenia wzgl. miejsca składów mogą być urządzone, tylko poza budynkami mieszkalnymi i powinny być oddzielone od wszelkich sąsiednich pomieszczeń — bez względu na ich przeznaczenie — ścianami ogniowymi a w braku ich przerwami (pasami) budowlanymi przewidzianymi w przepisach budowlanych. W braku ścisłych danych w odnośnych przepisach, wielkość pasów budowlanych ustala władza podług swego uznania w zależności od przeznaczenia i charakteru pomieszczeń — aż do granicy przewidzianej w przepisach budowlanych dla budynków nieogniotrwałych (8 metrów w mieście i 12 metrów na wsi). W składach odgrodzonych, odległość miejsc

składowych od pomieszczeń, w których są paleniska, składy materiałów łatwopalnych lub w których używa się ognia odkrytego, jak również od ganków, sieni, klatek schodowych — nie może być mniejsza niż 5 metrów (patrz „Zasady” II. B.).

W składowniach i składach specjalnych (patrz § 11 oraz „Zasady” III) odległość 5 metrów liczy się od ścian pełnych, a w braku tych ostatnich zwiększa się do granicy przewidzianej dla budynków nieogniotrwałych. Określone przepisami budowlanymi przerwy łącznie z zabezpieczeniami (dołami, obwałowaniami lub progami patrz „Zasady” III. B. punkty 2) i 3)) zapobiegają przenoszeniu się ognia na sąsiednie pomieszczenia i budynki. Dla większych ilości olejów mineralnych przepisy wymagają oznaczonych w nich pasów ochronnych od 15 metrów (dla małych składów) do 20 metrów (dla średnich składów), które w razie nieogniotrwałego oddzielenia ulegają zwiększeniu o 50% do 30 metrów (patrz „Zasady” III, A.). — Odległość miejsca składowego niewymagającego specjalnych pasów ochronnych, powinna wynosić od granic sąsiadów nie mniej, niż 3 metry od sąsiedniego budynku na granicy lub 4 m (w mieście) do 6 metrów (na wsi oraz w składach odgrodzonych) od granicy niezabudowanego placu, którego niezabudowa nie została prawnie zabezpieczona; wyżej określone odległości mogą być niezachowane, o ile właściciel składu uzyskał od sąsiada prawną gwarancję niezabudowy placu w granicach pasa budowlanego lub specjalnego pasa ochronnego. W razie zastosowania systemu bezpiecznego przechowywania olejów mineralnych I klasy niebezpieczeństwa (pod gazem lub też płynem ochronnym) względnie w razie użycia specjalnych urządzeń przeciwpożarowych (patrz § 17) może władza II instancji zmniejszyć te pasy ochronne względnie zwiększyć ilości olejów mineralnych w zależności od wartości systemu i środków ochronnych.

Przepisy rozporządzenia Ministrów Przemysłu i Handlu, Pracy i Opieki Społecznej oraz Spraw Wewnętrznych z 13. IV. 1928 r. o przechowywaniu i magazynowaniu olejów mineralnych przez zakłady przemysłowe (Dz. U. R. P. Nr 53, poz. 508) nie stoją na przeszkodzie do urządzenia stacji benzynowej wewnątrz

garażów samochodowych pod warunkiem zachowania dla urzędzeń dystrybutora (odmierzacza) warunków § 9 p. 3, zaś dla urzędzeń zbiornika benzyny warunków § 10 p. A cytowanego rozporządzenia.

Zatwierdzanie na podstawie art. 14 ustawy przemysłowej wymagają te składy drobnicowej sprzedaży, które podlegają warunkowi ogniotrwałego oddzielenia składu od sąsiednich pomieszczeń (mieszkalnych, publicznych, warsztatowych) i klatek schodowych w myśl 9 II rozporządzenia Ministra Przemysłu i Handlu, Pracy i Opieki Społecznej oraz Spraw Wewnętrznych z dn. 13. IV. 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr 53, poz. 508), co zależy w każdym poszczególnym wypadku od rodzaju (klasy niebezpieczeństwa), ilości i warunków miejscowych (położenia składu).

Dla innych składów wystarcza potwierdzenie zgłoszenia przemysłu (art. 7 ustawy przemysłowej) z oznaczeniem rodzaju i ilości olejów mineralnych oraz z zastrzeżeniem w uwadze, że skład i przechowanie olejów podlega przepisom cz. I (do § 9) załącznika do pow. rozporządzenia o przechowywaniu olejów mineralnych.

Art. 3 ustawy z dnia 13 marca 1934 r. o filmach i ich wyświetlaniu (Dz. U. R. P. Nr 36, poz. 323) przewiduje zatwierdzenie projektów urządzenia wytwórni filmowych oraz laboratoriów filmowych przez wojewódzką władzę przemysłową z zastosowaniem odpowiednich przepisów ustawy przemysłowej, dotyczących zatwierdzania urzędzeń zakładów przemysłowych.

Pod nazwą „wytwórnia filmowa” należy rozumieć zakład przemysłowy (odpowiednio urządzona hala, atelier), służący do wykonywania w nim zdjęć filmowych, który bywa wynajmowany przedsiębiorstwom, zajmującym się finansowaniem i organizowaniem zdjęć filmowych; te ostatnie przedsiębiorstwa, aczkolwiek nazywane są wytwórniami, nie są jednakże nimi w rozumieniu ustawy.

Przy zatwierdzaniu urzędzeń wytwórni filmowych i laboratoriów filmowych należy kierować się następującymi wskazówkami:

A. Wytwórnice filmowe powinny znajdować się na parterze i posiadać:

1. halę główną do zdjęć o wymiarach 15×10 m,
2. halę pomocniczą (warsztat) o wymiarach conajmniej 6×8 m,
3. 2 garderoby dla artystów i statystów oraz umywalnie,
4. odpowiednią wentylację oraz oświetlenie conajmniej 120 kw,
5. aparat do zdjęć,
6. 2 wyjścia szerokobramne.

B. Laboratoria filmowe powinny posiadać:

1. 4 oddzielne pomieszczenia po 4×5 m,
2. 3 wanny do wywoływania, utrwalania i płukania filmów, bęben do suszenia, aparat do kopiowania,
3. odpowiednią wentylację, wodę bieżącą, oświetlenie elektryczne,
4. dwa wyjścia.

Ponadto do wytwórni i laboratoriów mają odpowiednie zastosowanie przepisy rozporządzenia Ministrów: Robót Publicznych, Spraw Wewnętrznych, Przemysłu i Handlu oraz Pracy i Opieki Społecznej z dnia 7 maja 1929 r. w sprawie przechowywania taśmy celuloidowej (Dz. U. R. P. Nr 36, poz. 327 z r. 1929, sprost. Dz. U. R. P. Nr 53, poz. 455 z r. 1930).

Przemysłowe wytwórnice, w których odbywa się przeróbka mleka na przetwory mleczne, są zakładami przemysłowymi, wymagającymi uprzedniego zatwierdzenia projektu urządzenia w myśl art. 14 ustawy przemysłowej, tym więcej, że obecnie obowiązujące rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 15. X. 1936 r. (Dz. U. R. P. Nr 82, poz. 568) — zawiera specjalne przepisy o pomieszczeniach, w których odbywa się przeróbka mleka na przetwory mleczne przeznaczone do sprzedaży lub innego obiegu.

Mimo to jednak niema żadnego uzasadnienia, aby od mleczarń ręcznych zarówno samodzielnych jak i śmietañczarń oraz serowni, powstających w istniejących budynkach bez przeprowadzenia w nich zasadniczych zmian budowlanych, wymagano

planów sporządzonych przez architektów uprawnionych według przepisów prawa budowlanego.

W tych przypadkach wystarczają plany uproszczone, jeżeli chodzi o sprawę zatwierdzenia urządzenia zakładów przemysłowych małych (drobnych).

Obory (krowiarnie) dla celów przemysłowych po miastach, nieoparte o gospodarstwa rolne należy w zasadzie zaliczyć do zakładów przemysłowych uciążliwych dla sąsiedztwa, wobec tego zaś należy wymagać, aby projekt ich urządzenia był uprzednio zatwierdzony przez władzę przemysłową.

Odnosnie do budowy, urządzenia i prowadzenia obór, mają również zastosowanie specjalne w tym względzie normy prawne.

Cegielnie polowe, w których ma być prowadzone zarobkowe przedsiębiorstwo wyrobu cegły, mogą być uznane za wymagające zatwierdzenia projektu urządzenia i podlegają przepisom prawa budowlanego, zaś rozpoczęcie prowadzenia odnośnego przedsiębiorstwa wymaga zgłoszenia według art. 7 ust. przemysł.

Zakłady butelkowania piwa (rozlewnie piwa), co do których istnieją warunki względnie okoliczności określone w art. 14 ust. przemysłowej wymagają uprzedniego zatwierdzenia projektu urządzenia przez władzę przemysłową.

Zatwierdzanie projektów budowy dworców autobusowych, jako budynków przeznaczonych do użytku publicznego, należy zgodnie z art. 384 prawa budowlanego do właściwości wojewodów.

Ustawianie w owocarniach, herbaciarniach, cukierniach itp. aparatów do wytwarzania wody sodowej, spożywanej wyłącznie na miejscu, wymaga uprzedniego zatwierdzenia projektu urządzenia.

Na terenie województw zachodnich oraz m. st. Warszawy nie ma żadnych przeszkód do odstępowania od wymagania uprzedniego zatwierdzenia projektu urządzenia.

Natomiast na pozostałych terenach Państwa odstąpienie od tego wymagania będzie uzasadnione pod warunkiem, że firma ustawiająca takie aparaty względnie przemysłowiec, w którego

lokalu przemysłowym ustawia się taki aparat zobowiąże się do poddawania aparatu periodycznym próbom na ciśnienie i pobiał.

Ten obowiązek należy wyraźnie zaznaczyć w orzeczeniu władzy przemysłowej, wystosowanym do przemysłowca (kupca) posługującego się odnośnym aparatem.

Przy zatwierdzaniu projektów urządzenia składów karbidu (§ 5 rozporządzenia Ministrów: Przemysłu i Handlu, Opieki Społecznej oraz Spraw Wewnętrznych z dnia 15 lipca 1935 r. o przechowywaniu karbidu przez zakłady przemysłowe (Dz. U. R. P. Nr 59, poz. 383), jak również przy udzielaniu zezwoleń na odchylenia od zastosowania wymagań przewidzianych w rozporządzeniu (§ 11) władze przemysłowe powinny działać w porozumieniu z władzami budowlanymi.

Tak samo w wypadku, gdy zakład przemysłowy zamierza odprowadzać resztki karbidu do kanałów, władze przemysłowe powinny powiadomić o tym władze wodne i budowlane, które mają prawo sprawdzić, czy rozcieńczenie ścieków wodą jest dostateczne (postanowienie § 2 ust. 4 rozporządzenia), celem zabezpieczenia przedostania się resztek niezgazowanego karbidu do kanałów.

Sieć gazociągów miejskich (ulicznych) ma być traktowana jako integralna część urządzenia gazowni, wobec czego projekty urządzenia tego rodzaju zakładu przemysłowego powinny obejmować całą sieć gazociągów. Zatwierdzenie takich projektów następuje po myśli art. 14 i 16 prawa przemysłowego, zaś jeśli chodzi o pozwolenie na budowę, przebudowę i zmiany budynku gazowni, odnośne projekty powinny być zatwierdzane zgodnie z art. 392 prawa budowlanego.

Rozbudowę sieci ulicznej należy zatem traktować, jako zmianę w urządzeniu gazowni stosownie do art. 25 ustawy przemysłowej.

Powyższe ustalenie nie dotyczy przewodów gazowych w poszczególnych budynkach, stanowiących jedną z nimi całość, gdyż na założenie takich przewodów w budynkach potrzebne jest uzyskanie pozwolenia budowlanego zgodnie z art. 334 pkt. c) prawa budowlanego.

Nadzór nad budową, utrzymaniem i eksploatacją morskich urządzeń portowych należy do kompetencji Urzędu Morskiego.

Wymieniony wyżej nadzór obejmuje:

- a) wydawanie pozwoleń na budowę, przebudowę i zmianę urządzeń portowych,
- b) udzielanie pozwoleń na użytkowanie i uruchomienie urządzeń portowych,
- c) wykonywanie nadzoru policyjno-budowlanego nad urządzeniami portowymi,
- d) zatwierdzanie projektów urządzeń portowych, oraz projektów zmian w tych urządzeniach.

Morskimi urządzeniami portowymi są budowle, oraz wszelkiego rodzaju urządzenia lądowe i wodne, położone na obszarze morskich portów handlowych i związane bezpośrednio z funkcjami portu, w szczególności składy i magazyny (w tym chłodnie i elewatory dla przechowywania, manipulowania, segregowania i zaopatrywania statków, urządzenia przeładunkowe, elektryczne, sygnalizacyjne, wodociągowe, kanalizacyjne i sanitarne, warsztaty naprawy urządzeń portowych, pomieszczenia biurowe przedsiębiorstw przeładunkowych i przewozowych, pomieszczenia dla pobytu i zamieszkania osób zatrudnionych w porcie, oraz wszelkie urządzenia przeznaczone dla morskiego ruchu pasażerskiego.

Decyzje i zarządzenia właściwych władz budowlano-przemysłowych w sprawach zezwoleń na budowę, przebudowę, zmianę i użytkowanie w handlowych portach morskich budynków nie będących urządzeniami portowymi, a przeznaczonych na zakłady, powinny być uzgadniane z władzami portowymi.

Ustawa przemysłowa nie przewiduje osobnego pozwolenia na uruchomienie zakładu przemysłowego. Przemysłowiec zatem, uzyskawszy zatwierdzenie projektu, może uruchomić zaraz zakład przemysłowy, o ile urządził go zgodnie z zatwierdzonym projektem, winien jednak bez zwłoki zawiadomić o tym uruchomieniu właściwą władzę przemysłową.

Władzy przemysłowej przysługuje prawo zbadania przez swego delegata, czy uruchomiony zakład odpowiada w zupeł-

ności warunkom przepisany w decyzji zatwierdzającej projekt urządzenia. Odnosnym delegatem powinien być organ techniczny lub sanitarny władzy przemysłowej.

O otrzymaniu od przedsiębiorcy zawiadomienia o uruchomieniu zakładu przemysłowego władza przemysłowa donosi właściwemu inspektorowi pracy w tym celu, aby również inspekcja pracy mogła bez zwłoki stwierdzić, czy i w jakiej mierze warunki bezpieczeństwa i higieny pracy zostały zachowane przy uruchomieniu danego zakładu pracy.

W wypadkach, w których władza przemysłowa uzna za potrzebne przeprowadzić zbadanie zakładu przemysłowego przez swego delegata, należałoby ze względu na potrzebę jednolitości w działaniu władz, dążyć do tego, aby odnośne oględziny były dokonane równocześnie i wspólnie przez delegata władzy przemysłowej i przez inspektora pracy.

Niezależnie od tego, czy określone wyżej zbadanie będzie dokonane wspólnie czy osobno, przedsiębiorca nie ponosi kosztów tego zbadania.

Udział Inspekcji Pracy.

Przed decyzjami władzy przemysłowej, dotyczącymi zatwierdzenia i zmiany urządzenia zakładu przemysłowego należy zasięgać opinii właściwego inspektora pracy, z tym jednak wyjątkiem, że w przypadkach, w których ma miejsce postępowanie uproszczone w myśl art. 27 i 28 ustawy przemysłowej władza przemysłowa może nie zasięgać tej opinii, o ile chodzi o zakłady zatrudniające nie wyżej 5 robotników.

W przypadkach, kiedy przedsiębiorca przedkłada plany i opisy władza przemysłowa I instancji przesyła ich kopię (jeden ich egzemplarz) — obwodowemu inspektorowi pracy, a władza przemysłowa wojewódzka — okręgowemu inspektorowi pracy.

W razie zatwierdzenia projektu urządzenia zakładu przemysłowego zatrudniającego poniżej 25 robotników, władze przemysłowe przesyłają plany właściwym inspektorom pracy do

opinii i zwrotu; jeżeli zaś przesłanie planów jest niemożliwe z wyjątkowo ważnych powodów, i inspektor pracy ma siedzibę urzędową w miejscu siedziby władzy przemysłowej to władza przemysłowa powinna umożliwić inspektorowi wgląd w znajdujące się u niej plany i opisy.

Do komisyjnej rozprawy na miejscu należy wzywać inspektora pracy w każdym wypadku, a to o ile rozprawę tę przeprowadza władza przemysłowa wojewódzka — okręgowego, o ile zaś władza przemysłowa I instancji — obwodowego inspektora pracy.

Do rozprawy komisyjnej przeprowadzanej w drodze delegacji, zleconej po myśli art. 23 ust. przemysł. władza przemysłowa powołuje obwodowego inspektora pracy.

Jeżeli decyzja władzy przemysłowej I instancji, odnosząca się do zatwierdzenia projektu urządzenia zakładu przemysłowego nie uwzględnia zarzutów względnie warunków co do urządzenia, zgłoszonych przez właściwego obwodowego inspektora pracy, inspektorowi temu przysługuje prawo do wniesienia przed prawomocnością odnośnej decyzji — przedstawienia (zażalenia) do władzy przemysłowej, która decyduje ostatecznie po wysłuchaniu opinii właściwego okręgowego inspektora pracy. Jeżeli chodzi o przedstawienie (zażalenie) okręgowego inspektora pracy w odniesieniu do decyzji wydanej w pierwszej instancji przez wojewódzką władzę przemysłową, decyduje Minister Przemysłu i Handlu po zasięgnięciu opinii Ministra Pracy i Opieki Społecznej.

Przedstawienia (zażalenia) te wnosi okręgowy inspektor pracy przez urząd wojewódzki w terminie 7-dniowym, przewidzianym § 3 rozporządzenia min. z dnia 24. II. 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr 41, poz. 398). — O ile władza przemysłowa wydająca decyzję nie postanowi w myśl art. 87 ustęp końcowy rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnym, iż decyzja ulega natychmiastowemu wykonaniu — odnośne decyzje nie ulegają wykonaniu przed upływem terminu w ciągu którego inspektorowi pracy przysługuje prawo wniesienia umotywowanego przedstawienia

(zażalenia) względnie w razie wniesienia przez inspektora pracy w przepisany 7-dniowym terminie odnośnego przedstawienia przed rozstrzygnięciem tego przedstawienia przez powołaną władzę.

W tych wszystkich wypadkach, w których koszty udziału w dochodzeniach komisyjnych przedstawicieli władz państwowych pokrywa przedsiębiorca, powinien on również pokrywać i koszty udziału inspektora pracy w tych dochodzeniach. W wypadkach, w których Skarb Państwa ponosi koszty udziału w dochodzeniach komisyjnych przedstawicieli władz przemysłowych również i udział inspektora pracy powinien ponosić Skarb Państwa.

Niedopuszczalnym jest pokrywanie kosztów udziału w czynnościach komisyjnych Inspektora Pracy przez przedsiębiorcę, gdy za udział w tych samych czynnościach pozostałych uczestników, urzędników państwowych opłaca Skarb Państwa.

C. Prowadzenie przemysłu.

art. 31—45.

Do art. 31, 32.

Przepis art. 31 ustawy dotyczy zakresu uprawnienia przemysłowego wytwórcy (nie kupca) wedle którego wytwórca ma prawo bez osobnego uprawnienia (bez specjalnego zgłoszenia) przedsiębrać wszelkie roboty, potrzebne do zupełnego wykończenia swego produktu, mimo, że roboty te nie należą ściśle do zawodu danego wytwórcy.

Np. przedsiębiorca prowadzący browar może dla sprzedaży piwa swej produkcji wyrabiać na własnych warsztatach beczki, stolarz może zrobione przez siebie przedmioty lakirować, zaopatrywać w zamki, w zawiasy, w szyby, i to bez osobnego zgłoszenia wykonywania tych czynności i bez wykazywania dowodu fachowego uzdolnienia w tym zakresie, jakkolwiek bednarstwo, lakiernictwo, ślusarstwo i szklarstwo są zaliczone do przemysłów rzemieślniczych. Jeżeliby jednak stolarz

przyjmował do lakierowania takie przedmioty zrobione w cudzym warsztacie musiałby zgłosić władzy przemysłowej wykonywanie lakiernictwa i wykazać odpowiedni dowód uzdolnienia.

Uprawnienie do wytwarzania pewnych produktów zawiera w sobie integralne prawo do sprzedaży tych przedmiotów w danym zakładzie wytwórczym bez specjalnego zgłoszenia, przy czym o ile wytwórca wykonywa tę sprzedaż w swoim lokalu wytwórczym nie jest ograniczony do sprzedaży jedynie towarów własnej produkcji, lecz wolno mu w lokalu tym sprzedawać wyroby danego rodzaju przemysłu także cudzej produkcji również bez specjalnego zgłoszenia.

Warunkiem więc zwolnienia od specjalnego zgłoszenia jest, by wszelkie prace, niewchodzące w zakres przemysłu wykonywanego przez danego wytwórcę, były wykonywane w celu wykończenia własnych jego wyrobów, oraz by sprzedaż zarówno własnych wyrobów jakoteż wyrobów danego rodzaju przemysłu także cudzej produkcji odbywała się wyłącznie w lokalu wytwórczym, a nie np. w osobnym, niełączącym się z tym lokalem sklepie lub w drodze handlu okrężnego.

Wytwórca ma prawo zakładać na obszarze całego kraju zakłady handlowe dla sprzedaży wyrobów danego rodzaju przemysłu pod warunkiem dopełnienia obowiązku zawiadomienia o tym miejscowo właściwych władz przemysłowych (Wyjątek: sprzedaż statków powietrznych, oraz sprzedaż czteroetylku ołowiu i środków napędowych zawierających czteroetylek ołowiu, jako podlegające koncesji).

Do art. 33—35.

Właściwa władza na podstawie art. 338, 408 i 415 prawa budowlanego może wydawać bądź poszczególne zarządzenia bądź ogólne przepisy miejscowe co do sposobu umieszczania szyldów, witryn, szafek wystawowych, plakatów, malowideł i napisów reklamowych.

Do art. 36.

Zawiadomienie „o zaniechaniu prowadzenia przemysłu” pokrywa się w zasadzie z doniesieniem o „zrzeczeniu się uprawnienia przemysłowego” z art. 135 ust. 6.

Zachodzą jednak wypadki, w których przemysłowiec za-
przestaje prowadzenia przemysłu nawet na dłuższy czas jednak
z zamiarem ponownego uruchomienia danego przedsiębiorstwa
po ustaniu względnie usunięciu istniejącej przeszkody chwilowej.

O ile jednak przemysłowiec nie opłaca podatków i zam-
knął zakład przemysłowy, to chociażby ze względu na swój
wyżej wymieniony zamiar nie doniósł władzy przemysłowej
o zrzeczeniu się uprawnienia przemysłowego — władza ma pod-
stawę do przyjęcia, że w takich okolicznościach zachodzi przy-
padek zrzeczenia się uprawnienia przemysłowego i w konse-
kwencji żądania nowego uprawnienia przemysłowego na wypa-
dek ponownego uruchomienia przedsiębiorstwa.

W takim przypadku władza powinna wydać decyzję orze-
kającą, że zachodzi dorozumiane zrzeczenie się uprawnienia
przemysłowego i utrata praw związanych z tym uprawnieniem,
wskutek faktycznego niewykonywania go. Równocześnie wła-
dza winna zażądać zwrotu dokumentów wymienionych w art.
135 ust. 6 ustawy przemysłowej. W wypadku niezastosowania
się do tego władza może po uprawomocnieniu się orzeczenia
stosować właściwe środki przymusowe.

Postępowanie powyższe winno być poprzedzone wezwaniem
uprawnionego do oświadczenia w określonym terminie, czy za-
niechanie prowadzenia przemysłu jest chwilowe czy też stałe
i nie może być stosowane, jeśli przemysłowiec zawiadomi wła-
dzę, że zaniechanie ma charakter chwilowy.

Natomiast, o ile przemysłowiec, nie zrzekając się uprawnie-
nia przemysłowego i nie zwracając potwierdzenia odbioru zgło-
szenia, karty rzemieślniczej, koncesji lub licencji, zawiadomił
władzę przemysłową o czasowym zaniechaniu prowadzenia
przemysłu, to władza ta nie może już uznać, że zachodzi do-
rozumiane zrzeczenie się uprawnienia przemysłowego i utrata
(wskutek faktycznego niewykonywania) praw związanych z da-
nym uprawnieniem.

Przerwa wprowadzeniu rzemiosła po 15. XII. 1927 r. nie
powoduje utraty praw nabytych na podstawie przepisów obo-

wiązujących przed wejściem w życie ustawy przemysłowej i przez nią następnie uznanych.

Również zrzeczenie się uprawnienia przemysłowego i zaniechanie prowadzenia rzemiosła nie powodują utraty praw do prowadzenia tego rzemiosła, nabytych zarówno na podstawie przepisów, obowiązujących przed wejściem w życie ustawy przemysłowej, jak i na podstawie uprawnień przemysłowych, wydanych po tym terminie, zgodnie z obowiązującymi przepisami. Wobec tego zatym rzemieślnik, który zrzekł się uprawnienia przemysłowego (złożył kartę rzemieślniczą), jeżeliby chciał podjąć z powrotem prowadzenia rzemiosła tego samego rodzaju, uzyskuje nową kartę rzemieślniczą już bez wykazywania dowodu uzdolnienia zawodowego (art. 145 lub 146) w danym rzemiośle.

Władzą przemysłową, właściwą do udzielenia pozwolenia na zmianę lokalu przeznaczonego do prowadzenia przemysłu *, koncesjonowanego jest władza, powołana do udzielania koncesji na odnośny rodzaj przemysłu.

Wydanie pozwolenia na zmianę lokalu przedsiębiorstwa koncesjonowanego rodzaju wymienionego w art. 8 pod l. 3, 4, 5, 7, 8, 14 i 15 należy do władzy przemysłowej wojewódzkiej.

Odnośne podanie wnosi się za pośrednictwem władzy przemysłowej I instancji.

Pozwolenie wydane na zmianę lokalu stanowić będzie integralną część posiadanej przez przedsiębiorstwo koncesji, jako jej zmiana w części, określającej siedzibę (lokal) danego przedsiębiorstwa.

Do art. 37.

Filia (oddział) w granicach swego zasięgu terytorialnego wykonywuje samodzielnie wszystkie lub część tych czynności, które stanowią zadanie instytucji głównej. Ażeby ustalić, czy urządzenie pomocnicze nosi cechy filii (oddziału), niezbędne jest ściśle ustalenie przedmiotów działania zarówno instytucji głównej, jako też i wydzielonej przez nią instytucji pomocni-

*) wzgl. rzemiosła.

czej i tylko w wypadku ustalenia tożsamości tych działań możliwe jest ustalenie, czy instytucja pomocnicza jest filią (oddziałem) instytucji głównej w rozumieniu art. 37 ustawy przemysłowej.

Filią przedsiębiorstwa wytwórczego będzie osobno (poza zakładem głównym) urządzony zakład wytwórczy, natomiast nie uważa się za filię lokalu sprzedaży, urządzonego poza wytwórnią, w którym wykonywana jest sprzedaż produktów odnośnej wytwórni.

Przepisy odnoszące się do kierownika przedsiębiorstwa wytwórczego nie będą tyczyły się kierownika lokalu sprzedaży.

Filią przedsiębiorstwa handlowego jest lokal sprzedaży (sklep) poza głównym lokalem sprzedaży.

Brzmienie nazwy filii powinno odpowiadać zgodnie z przepisem art. 36 § 1 kodeksu handlowego nazwie zakładu głównego.

Otwarcie filii przedsiębiorstwa koncesjonowanego nie wymaga nowego dokumentu koncesyjnego, jest jednak w myśl art. 37 ust. 2 ustawy przemysłowej uzależnione od uprzedniego zezwolenia władzy właściwej dla miejsca siedziby filii i dla danego rodzaju przemysłu koncesjonowanego, przy czym w zezwoleniu takim władza przemysłowa powinna zawsze zaznaczać jego związek z odnośnym dokumentem koncesyjnym.

Władza przemysłowa nie wyda zezwolenia na otwarcie filii przedsiębiorstwa koncesjonowanego, jeżeli przedsiębiorca np. zgłosił jako kierownika filii osobę nieposiadającą umiejętności zawodowej wymaganej ustawowo (art. 9 ustawy przemysł.) od prowadzących przemysł koncesjonowany danego rodzaju.

W wypadku zgłoszenia filii istniejącego już biura podróży należy żądać udowodnienia charakteru filii przez złożenie wy ciągu z rejestru handlowego.

Do art. 38.

Wolność przedsiębiorcy w wyborze zastępcy lub dzierżawcy jest ograniczona o tyle, że ustanowiony przez przedsiębiorcę zastępca lub upatrzony dzierżawca winien odpowiadać warunkom ustawowym co do prowadzenia odnośnego przemysłu.

Obowiązek doniesienia władzy o ustanowieniu zastępcy spoczywa tylko na przedsiębiorcy, natomiast w razie zamierzonego wydzierżawienia przedsiębiorstwa obowiązek ten ciąży wspólnie na przedsiębiorcy i dzierżawcy.

Dzierżawca przedsiębiorstwa przemysłowego przy odpowiednim doniesieniu powinien wykazać władzy przemysłowej odpowiednią umiejętność zawodową względnie przedłożyć dowód posiadania uzdolnienia zawodowego (art. 9, 144).

Zarówno do zastępcy jak i do dzierżawcy postanowienia art. 9 ust. 3 i art. 146 mogą mieć zastosowanie.

Zastępcy osób prawnych, osób niewłasnowolnych oraz prowadzący rzemiosło na rachunek wdów i sierot podlegają co do dowodów uzdolnienia i dyspens tym samym przepisom, co właściciele warsztatów, prowadzących samodzielnie rzemiosło.

Zastępca, ustanowiony przez przedsiębiorcę do prowadzenia w jego imieniu danego przemysłu, nie jest obowiązany zamieszkiwać w miejscu siedziby zgłoszonego przez przemysłowca przedsiębiorstwa. Do zastępcy bowiem stosują się wszystkie przepisy porządkowe ustawy przemysłowej, a nie ma przepisu, któryby zobowiązywał przemysłowca do zamieszkiwania w miejscu prowadzenia przemysłu.

Zastępcy ustanowionemu dla prowadzenia przemysłu koncesjonowanego*) wolno wydzierżawić własne przedsiębiorstwo w czasie trwania zastępstwa, dzierżawcy wolno dzierżawione przedsiębiorstwo prowadzić przez ustanowionego w tym celu zastępcę.

Ponieważ dzierżawca nie otrzymuje osobnego uprawnienia przemysłowego, przeto postanowienie art. 135 ust. 6, dotyczące zrzeczenia się uprawnienia przemysłowego i obowiązku zwrotu odnośnego dokumentu stwierdzającego to uprawnienie, nie mają do dzierżawcy zastosowania.

Natomiast obowiązek zawiadomienia władzy przemysłowej o zaniechaniu prowadzenia przemysłu przez dzierżawcę wynika z art. 36 i 38 ust. przemysł. Obowiązek ten obciąża i właściciela przedsiębiorstwa przy czym, o ile posiadany przez niego

*) wzgl. rzemiosła koncesjonowanego.

dokument, stwierdzający uprawnienie zawiera adnotację o prowadzeniu przemysłu przez dzierżawcę, winien dołączyć on do odnośnego zawiadomienia ten dokument, aby władza przemysłowa mogła wykreślić z niego zaznaczoną adnotację.

Do art. 39.

Prowadzący przemysł sprzedaży towarów, jako tacy są uprawnieni do przyjmowania zamówień tylko na takie towary, których sprzedają bądź faktycznie zajmują się, bądź mogą się zajmować stosownie do skutecznego zgłoszenia w myśl art. 7 lub stosownie do wydanej im koncesji z art. 8. Wynika to zresztą i z brzmienia art. 39 ust. 1 punkt 1, mówiącego o zbieraniu przez przemysłowców zamówień „na swoje” towary. A zatem np. firmy handlujące towarami łokciowymi nie mają prawa przyjmowania zamówień na ubrania, a to bez względu na fakt, że wykonywanie tych ubrań powierzają samodzielnym rzemieślnikom-krawcom.

Jednakże prawo to będzie przysługiwało tym przedsiębiorcom handlowym, którzy niezależnie od posiadania uprawnienia do prowadzenia danego handlu zgłosili władzy przemysłowej I inst. w myśl art. 7 rozpoczęcie przemysłu zbierania (przyjmowania) zamówień we wskazanym miejscu na rzecz firm krawieckich. Przemysłowiec taki będzie wówczas z punktu widzenia przemysłowo-prawnego prowadził dwa rodzaje przemysłu ze stałą siedzibą, tj. przemysł sprzedaży danych towarów i agenturę handlową w oznaczonym zakresie.

Kupiec komisant, który przez umowę komisnu podejmuje się kupna-sprzedaży rzeczy ruchomych w imieniu własnym, a na rachunek innej osoby (komitenta) (art. 581 kod. handl.) powinien być traktowany jako przemysłowiec, tj. osoba zajmująca się samoistnie i zawodowo wykonywaniem zatrudnienia zarobkowego lub przedsiębiorstwa (art. 1 ust. przemysł.) tak samo jak kupiec ekspedytor podejmujący się przez umowy ekspedycji, przesyłania rzeczy na cudzy rachunek, lecz w imieniu własnym (art. 598 kod. handl.).

Również samodzielnych agentów handlowych, mimo, że nie zawierają umów we własnym imieniu, lecz w imieniu osoby dającej polecenie należy traktować ze stanowiska ustawy przemysłowej jako przemysłowców.

Sprawę wykonywania czynności komiwojażerów i samodzielnych agentów handlowych reguluje rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 28. XI. 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr 111, poz. 944) uzupełnione rozporządzeniem z dnia 20. V. 1931 r. (Dz. U. R. P. Nr 51, poz. 429) i rozporządzeniem z dn. 14. III. 1938 r. (Dz. U. R. P. Nr 18, poz. 142).

Władzą przemysłową I instancji terytorialnie właściwą, o której mowa w ustępie 2 §-u 7 powołanego rozporządzenia z dnia 28. XI. 1927 r. poz. 944 jest władza właściwa dla siedziby przedsiębiorstwa przemysłowca, na wniosek którego skutecznia się wpis danego przedsiębiorstwa do ksiąteczki legitymacyjnej.

Komiwojażer, względnie samodzielny agent handlowy, zamieszkały w kraju obywatel polski działający na rzecz firm zagranicznych legitymuje się legitymacją przepisana w zaznaczonym wyżej rozporządzeniu.

Komiwojażer, zbierający zamówienia na towary na zasadzie art. 39^a za nieposiadanie legitymacji przewidzianej w § 2 rozporządzenia z dnia 28. XI. 1927 r. poz. 944, nie ulega odpowiedzialności karnej w myśl § 13 cyt. rozporządzenia w związku z art. 126 ustawy przemysłowej.

Dla uzyskania legitymacji przez samodzielnego agenta handlowego zbierającego zamówienia na towary — nie jest wymagany wniosek firm, na rzecz których są zbierane odnośne zamówienia. Postanowienie par. 4 rozporządzenia z dn. 28. XI. 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr 111, poz. 944) nie odnosi się do samodzielnych agentów handlowych, jako przemysłowców w rozumieniu ustawy przemysłowej, prowadzących przedsiębiorstwo ze stałą siedzibą (ajencję handlową) na podstawie otrzymanego od władzy potwierdzenia zgłoszenia przemysłu (art. 7 ustawy przemysłowej).

Legitymacje dla komiwojażerów zagranicznych wystawiane są zawsze przez odpowiednie władze kraju, z którego komiwojażer pochodzi i w tych krajach winien się starać o legitymacje. Jakie władze lub instytucje w tych krajach upoważnione są do wystawiania takich legitymacyj, o tym komiwojażer winien dowiedzieć się w swym kraju (w izbach handlowych lub innych zrzeszeniach); władze polskie nie są w tym wypadku obowiązane do dawania informacji.

W wypadku, gdy traktaty nie posiadają specjalnych przepisów, dotyczących komiwojażerów i ich legitymacyj, a tylko ogólną dla tych spraw klauzulę największego uprzywilejowania, legitymacje przedstawiane przez obcych komiwojażerów winny odpowiadać wzorom kart ustalonych w innych traktatach, szczegółowo tę sprawę wyjaśniających, a to aż do czasu ustalenia przez władze centralne z odnośnymi państwami szczegółowych przepisów i wzorów kart legitymacyjnych.

Wzór kart legitymacyjnych dla komiwojażerów zagranicznych, oraz komiwojażerów polskich działających zagranicą ustalony jest w art. 10 konwencji o uproszczeniu formalności celnych (Dz. U. R. P. Nr 106, poz. 819 z r. 1931).

Wydawanie kart legitymacyjnych dla polskich komiwojażerów działających zagranicą poruczone jest Izdom Przemysłowo-Handlowym w Warszawie, w Gdyni, w Krakowie, w Lublinie, we Lwowie, w Łodzi, w Poznaniu, w Sosnowcu, w Wilnie i w Katowicach.

Polskie rozporządzenia wykonawcze dla sprawy komiwojażerów i ich legitymacyj w wykonaniu traktatów handlowych ogłoszone zostały:

1)	do traktatu z Włochami	w Monitorze Nr	10/31	poz.	10
2)	„ „	z Szwajcarią	„	256/32	„ 288
3)	„ „	z Austrią	„	10/31	„ 9
4)	„ „	z Jugosławią	„	10/31	„ 14
5)	„ „	z Belgią	„	10/31	„ 11
6)	„ „	z Turcją	„	270/24	„ 862
7)	„ „	z Finlandią	„	10/31	„ 13

8)	"	"	z Danią	"	10/31	"	12
9)	"	"	z Węgrami	"	10/31	"	15
10)	"	"	z Grecją	"	256/32	"	289
11)	"	"	z Czechosłowacją	"	256/32	"	290
12)	"	"	z Holandią	"	10/31	"	16
13)	"	"	z Szwecją	"	10/31	"	17
14)	"	"	z Bułgarią	"	10/31	"	18
15)	"	"	z Norwegią	"	10/31	"	19
16)	"	"	z Estonią	"	174/31	"	255

Do art. 40.

Wyraźne oznaczenie (określenie) osób mających prawo do dalszego prowadzenia danego przedsiębiorstwa po śmierci przemysłowca, bez potrzeby uzyskiwania nowej koncesji lub karty rzemieślniczej wyklucza stosowanie przez analogię postanowień art. 40 do wdowców.

Jeżeli przemysłowcem jest kobieta to po jej śmierci można prowadzić dalej pozostałe po niej przedsiębiorstwo tylko na rachunek pozostałych małoletnich descendentów.

Warunkiem utrzymania przez wdowę prawa do wykonywania przemysłu na podstawie uprawnienia nabytego przez zmarłego męża jest faktyczne wykonywanie tego przemysłu na rachunek wdowy bezpośrednio po śmierci przemysłowca.

Wdowa nie traci praw, służących jej w myśl art. 40 ust. 1 w razie zaniechania na pewien czas wykonywania przemysłu koncesjonowanego lub rzemiosła. Skoro bowiem przepis prawa nigdzie nie stanowi wyraźnie, że przerwa w korzystaniu powyższego prawa powoduje jego utratę, skutku takiego nie można się domniemywać.

Do art. 41.

Postanowienie objęte zdaniem drugim ustępu 1 art. 41 straciło moc obowiązującą odnośnie do przedsiębiorstw wymienionych w art. 8 l. 9 (Dz. U. R. P. Nr 3, poz. 16 z r. 1936).

Do art. 41a.

Ustęp 2 art. 41a stracił moc obowiązującą z dniem wejścia w życie dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14. I. 1936 r. (Dz. U. R. P. Nr 3, poz. 16).

Do art. 43.

Publiczni posłańcy, tragarze i przewodnicy, o których mowa w art. 43 nie podpadają pod przepisy o przemyśle okrężnym, lecz prowadzą w rozumieniu ustawy przemysłowej przemysł ze stałą siedzibą, wymagający zgłoszenia w myśl art. 7.

Obowiązek wydawania regulaminów porządkowych, przewidzianych w art. 43 ciąży na władzy przemysłowej wojewódzkiej także w stosunku do miast określonych ogólnie w art. 131 w ustępie pierwszym zdanie pierwsze.

DZIAŁ III.
PRZEMYSŁ OKRĘŻNY.

Art. 45—59.

Do art. 45.

Do charakterystycznych cech przemysłu okrężnego w rozumieniu ustawy przemysłowej należy przede wszystkim to, że:

1) przemysł okrężny musi być wykonywany osobiście. To też właściciel licencji na przemysł okrężny nawet w razie przybrania sobie za pozwoleniem władzy pomocnika (art. 58) powinien osobiście prowadzić ten przemysł, nie może zatym oddawać licencji pomocnikowi dla prowadzenia przemysłu w jego zastępstwie.

W konsekwencji powyższego licencję na przemysł okrężny może otrzymać tylko osoba fizyczna, nie może zaś jej otrzymać osoba prawna, postanowienia bowiem o zastępstwie w wykonywaniu przemysłu nie mają zastosowania w odniesieniu do przemysłu okrężnego;

2) przemysł okrężny jest prowadzony bez stałej siedziby przemysłowej, stąd nawet brak po stronie ubiegającego się o licencję faktycznego stałego miejsca zamieszkania w państwie uzasadnia odmowę licencji tylko fakultatywnie, nie zaś obligatoryjnie (art. 52);

3) za przemysł okrężny uważa się odnośnie zatrudnienie zarobkowe wykonywane nie tylko poza obrębem gminy zamieszkania okrężcy, lecz również i zatrudnienie takie wykonywane w obrębie tej gminy, w której właściciel licencji mieszka.

Do czynności podpadających pod przepisy działu III ustawy przemysłowej należy między innymi „skupywanie w celu odsprzedaży towarów u innych osób niż u kupców, albo w innych miejscach niż przeznaczonych do sprzedaży towarów”. Natomiast nie jest przemysłem okrężnym i nie wymaga licencji z działu III skupywanie sposobem okrężnym przez przemysłowca ze stałą siedzibą dla potrzeb swego przedsiębiorstwa towarów u kupców, wytwórców lub w miejscach publicznych sprzedaży (np. w salach licytacyjnych, na targach).

O ileby jednak przemysłowiec posiadający stałą siedzibę przemysłową chciał skupywać okrężnie odnośne towary także w innych miejscach, niż wyżej wskazano (np. na ulicach miasta, po drogach) lub u innych osób, aniżeli kupców i wytwórców, musiałby uzyskać na to licencję z art. 46.

1) Osoby trudniące się dokonywaniem sposobem okrężnym zdjęć fotograficznych systemem tzw. „à la minute” bez retuszowania powinny posiadać licencje na prowadzenie przemysłu okrężnego, nie potrzebują natomiast posiadać kart rzemieślniczych.

Obowiązek uzyskania karty rzemieślniczej dotyczy wymienionych osób dopiero wtedy, gdy umieszczą one swe urządzenia w budynku, kiosku stałym itp. celem zainstalowania na stałe. Wówczas przemysł nabiera charakteru przemysłu ze stałą siedzibą i jako taki nie może być prowadzony na podstawie licencji.

2) Osoby trudniące się zawodowym dokonywaniem w celach zarobkowych na własny rachunek i we własnym imieniu ulicznych zdjęć fotograficznych aparatami systemu „Leica” lub podobnego, powinny posiadać na prowadzony przemysł kartę rzemieślniczą (na fotografowanie). Przemysł prowadzony przez wymienione osoby jest przemysłem ze stałą siedzibą i nie wymaga dodatkowego posiadania licencji.

3) Osoby trudniące się zawodowo dokonywaniem ulicznych zdjęć fotograficznych aparatami systemu „Leica” lub podobnego na rachunek przedsiębiorstwa fotograficznego i w jego imieniu nie są przemysłowcami w rozumieniu prawa przemysłowego.

wego, a co zatym idzie, nie potrzebują posiadać żadnego uprawnień przemysłowego.

Osoby te należy traktować jako pracowników (operatorów) zakładów fotograficznych, w których imieniu dokonywują zdjęć, i co najwyżej możnaby wymagać na podstawie lokalnych zarządzeń porządkowych posiadania przez nie uwierzytelnionego odpisu karty rzemieślniczej, posiadanej przez pracodawcę, oraz jego upoważnienia do dokonywania zdjęć w jego imieniu i na jego rachunek.

4. Składy materiałów i aparatów fotograficznych, o ile podejmują się czynności zarobkowych, wchodzących w zakres rzemiosła fotograficznego (dokonywanie zdjęć fotograficznych, wywoływanie klisz i błon, sporządzanie odbitek i powiększeń, retuszowanie) muszą wykazać się posiadaniem przez ich właścicieli lub zastępców tychże kart rzemieślniczych.

5. Amatorzy - fotografowie mogą być dopuszczeni do sprzedaży swych prac na rynku bądź jako wykonywujący ubocznie zatrudnienie zarobkowe (przemysł domowy) bądź jako rzemieślnicy. Osiąganie przez amatora - fotografa obrotu rocznego powyżej 300 zł kwalifikuje go jako rzemieślnika, tzn. taki amator - fotograf — pod rygorem art. 126 ust. przem. — winien posiadać kartę rzemieślniczą.

Sprzedaż dewocjonaliów bez stałej siedziby przemysłowej podczas odpustów i innych przygodnych uroczystości należy traktować jako przemysł okrężny.

Do art. 46—52.

Uprawniającymi do prowadzenia przemysłu okrężnego oraz do zbierania zamówień na towary są tylko licencje i legitymacje odpowiadające odnośnym przepisom ustawy przemysłowej względnie rozporządzeniom wydanym na podstawie tej ustawy (§ 19 rozporządzenia wykonawczego, oraz rozporządzenia o czynnościach komiwojażerów i samodzielnych agentów handlowych (Dz. U. R. P. Nr 111, poz. 942 i 944 z r. 1927).

Władza przemysłowa I-ej instancji, właściwa dla miejsca zamieszkania petenta, jest powołana w myśl art. 135 ust. 2 do

przyjmowania podań o udzielenie licencji (pozwoleń) na przemysł okrężny.

Podania te wnosi strona pisemnie, albo ustnie do protokołu.

Petent powinien złożyć władzy swą fotografię o wymiarze conajmniej 6×7 cm i wykazującą dobrze podobieństwo, świadectwo lekarskie, dowód obywatelstwa polskiego i potwierdzenie zameldowania.

Władza przemysłowa stwierdza w pierwszym rzędzie, czy ubiegający się o licencję posiada polskie obywatelstwo, brak bowiem tego obywatelstwa powoduje odmowę licencji bez dalszych badań.

Od odmownych decyzji powziętych na zasadzie art. 51 i 52 mogą strony odwołać się do władzy wyższej instancji.

Jeżeli żadna z przytoczonych w art. 51 i 52 okoliczności niema miejsca i udzieleniu licencji nie stoi na przeszkodzie zarządzone na podstawie art. 55 ust. 3 ograniczenie, władza przemysłowa I-ej instancji winna wydać licencję według wzoru ustalonego w załączniku do rozp. wykonaw. z ważnością na 1 rok kalendarzowy i na obszar województwa, w którym znajduje się siedziba władzy.

Co do przemysłu okrężnego zastrzegła sobie Rzeczpospolita Polska w zawartych umowach (konwencjach, traktatach) handlowych zupełną swobodę własnego ustawodawstwa.

Postanowienie art. 51 ust. 2, według którego należy odmawiać licencji na przemysł okrężny osobom nie mającym obywatelstwa polskiego jest przepisem specjalnym, wykluczającym stosowanie w sprawach prowadzenia przemysłu okrężnego ogólnej zasady wzajemności określonej w art. 4 ustawy przemysłowej.

Przemysłem okrężnym nie mogą zajmować się zarówno obywatele państw obcych jak i osoby o nieustalonym obywatelstwie.

Obywatel polski, mieszkający zagranicą, czyli nie mający w Państwie faktycznego stałego zamieszkania, może otrzymać licencję na przemysł okrężny, o ile się wykaże przejściowym

miejszem zamieszkania w granicach Państwa; do wydania licencji jest wówczas właściwą tą władzą przemysłowa I instancji, w której granicach administracyjnych osoba ta obierze sobie chwilowe miejsce zamieszkania.

Uwidocznione w napisie, określonym w art. 50 nazwisko, imię i miejsce zamieszkania winny zgadzać się z nazwiskiem, imieniem i miejscem zamieszkania podanymi w licencji (art. 56).

Do art. 53.

Do obrotu targowego targów małych należą artykuły żywnościowe wszelkiego rodzaju. Osoba sprzedająca w promieniu 15 km od miejsca swego zamieszkania sposobem okrężnym, ale nie w sposób domokrężny wyrobione przez siebie pieczywo nie potrzebuje licencji na przemysł okrężny. Natomiast licencję taką powinni zawsze posiadać ci, którzy sprzedają pieczywo cudzej produkcji.

Wprowadzenie domokrężnego handlu pieczywem jest zabronione, stosownie do § 30 ust. 2 rozporządzenia z dnia 18. II. 1937 r. (Dz. U. R. P. Nr 25, poz. 171), wszelkie zaś inne formy przemysłu okrężnego są dopuszczalne.

Ograniczenie przewidziane w art. 51 ustęp 2 nie odnosi się do sprzedaży „sposobem okrężnym” określonej w art. 53 ani do prac przemysłowych tamże wymienionych, ponieważ zarówno sprzedaż ta jak i wykonywanie tych prac nie są uzależnione od posiadania licencji na przemysł okrężny.

Do art. 54.

Po upływie roku kalendarzowego, na który została wydana licencja na przemysł okrężny traci ona ważność i udzielenie prawa prowadzenia nadal tego przemysłu następuje przez wydanie danemu petentowi nowej książeczki licencyjnej.

Natomiast ważność legitymacyj samodzielnych agentów handlowych i komiwojażerów przedłuża się stosownie do postanowień ust. 2 § 5 rozporz. z dnia 28. XI. 1927 r., poz. 944.

Uwzględnienie próśby o rozszerzenie ważności licencji wydanej w innym województwie na swoje terytorium pozostawione

jest swobodnemu uznaniu władzy przemysłowej wojewódzkiej. Nie zwalnia to jednak tej władzy od obowiązku podania powodów w razie nieuwzględnienia odnośnej prośby.

Władze przemysłowe II-ej instancji udzielają powyższych pozwoleń w formie wiz, umieszczonych w książeczce licencyjnej trudniącego się przemysłem okrężnym, przy czym prowadzą wykaz wiz tego rodzaju.

Według art. 115 ustęp 2 prawa celnego z dnia 27. X. 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr 84, poz. 610) do udzielania pozwoleń na uprawianie przemysłu okrężnego w granicznym pasie celnym powołane są władze właściwe do udzielania pozwoleń (licencji) na uprawianie przemysłu okrężnego.

W wypadkach rozszerzenia ważności licencji władze przemysłowe wojewódzkie są również właściwe, do udzielania pozwoleń na wykonywanie przemysłu okrężnego w granicznym pasie celnym po odpowiednim porozumieniu się z władzami celnymi.

Do art. 55—59.

W art. 55 przewiduje ustawa możliwość ograniczenia przemysłu okrężnego w dwojaki sposób.

Według ust. 1 tego artykułu wojewódzka władza przemysłowa na wniosek rady gminnej (miejskiej) może wydać zarządzenie ograniczające prawo wykonywania przemysłów wymienionych w art. 45 l. 1, i 3 w ten sposób, że trudniący się przemysłem okrężnym pragnący prowadzić ten przemysł w poszczególnych gminach, położonych na obszarze podległym innej władzy przemysłowej I-ej instancji, aniżeli ta, która mu wydała licencję, winien wpieryw uzyskać od tamtej władzy zezwolenie w formie wizy umieszczonej w książeczce licencyjnej.

Udzielenie takiej wizy winno być zanotowane w wykazie wiz prowadzonym przez władzę przemysłową I-ej instancji.

Ograniczenie powyższe daje władzom możliwość odpowiedniego regulowania nadmiernego przyływu zamiejscowych handlarzy okrężnych, jak i często daje się zauważyć w większych miastach oraz w czasie sezonu kuracyjnego lub letniego w zdrojowiskach i letniskach.

W książeczce licencyjnej należy wskazać gminy, co do których wydano zarządzenie na podstawie art. 55 ust. 1 ust. przemysł. w ten sposób, aby właściciel licencji nie mógł mieć w tym względzie wątpliwości.

W myśl powyższego, należy naogół wymienić każdą z odnośnych gmin z osobna; o ileby jednak zarządzenia z art. 55 ust. 1 dotyczyły większości gmin w danym powiecie, można wskazać ten powiat z wymienieniem obok niego wyjątków, tj. tych gmin, do których nie odnosi się obowiązek posiadania osobnego zezwolenia (wizy) miejscowej władzy przemysłowej. Jeżeli wyszczególnienie wszystkich odnośnych gmin jest nie możliwe na str. 3 licencji z uwagi na ich znaczną ilość w danym województwie, należy sporządzić wykaz tych gmin na ostatniej stronie licencji, względnie na osobnej kartce, dołączonej w odpowiedni sposób do książeczki; w takim wypadku na stronie 3 wskazuje się tylko na odnośny wykaz.

Poza tym według ustępu 3 art. 55 władza przemysłowa wojewódzka jest uprawniona w pewnych przypadkach do przeprowadzenia przepisane go postępowania ograniczyć ilość wydawanych licencyj na przemysł z art. 45 l. 1 i 3.

Z uwagi na to, że ustawa przepisuje uwzględnienie wszystkich tych osób, które posiadały już licencję na przemysł okrężny, władza przemysłowa w razie wydania zarządzeń ograniczających ilość wydawanych licencyj na przemysł okrężny ma obowiązek uwzględnienia w każdym razie tych osób, które posiadały licencję w chwili wydania ograniczenia i ubiegają się o nową licencję na rok bezpośrednio następujący po wygaśnięciu posiadanej licencji.

Ograniczenia z ustępu 3 art. 55 nie obejmują przemysłu okrężnego wymienionego w art. 45 l. 2 ustawy przemysłowej.

Przy wypełnianiu blankietu licencji należy po wypisaniu na stronie 4 zakresu uprawnienia okrężyć resztę wolnego miejsca dokładnie przekreślić.

Prowadzący przemysł okrężny powinien w zasadzie obchodzić się bez pomocnika (art. 45 ust. 1), w art. 58 jednak jest

przewidziana możność udzielenia pozwolenia na przybranie sobie stałego pomocnika w wypadkach zasługujących na uwzględnienie, jak podeszły wiek, ułomność fizyczna, konieczność używania stale obcej pomocy do przenoszenia lub przewożenia wózkiem itp. towarów ciężkich, lub znacznej objętości.

DZIAŁ IV.

TARGI GMINNE.

Art. 60—68.

Do art. 60.

Postanowienia działu IV ustawy przemysłowej tyczą się targów (jarmarków) gminnych, tj. targów odbywających się w lokalach i miejscach urządzonych przez gminę jako targowisko, w dniach i godzinach ustalonych regulaminem targowym uchwalonym przez radę gminną (miejską) i zatwierdzonym przez władzę przemysłową. O ile zatym chodziłoby o przedsiębiorstwo podlegające na urządzeniu i utrzymywaniu przez osobę prywatną na gruncie prywatnym hal targowych, to przedsiębiorstwo takie należałoby traktować ze stanowiska ustawy przemysłowej, jako zwykły zakład przemysłowy. Natomiast ustawa przemysłowa nie zawiera wogóle żadnych postanowień o urządzaniu wystaw, pokazów i takich targów sui generis jak „Targi Wschodnie“ lub „Targi Poznańskie“.

Kwestia ta uregulowana jest rozporządzeniem Prezydenta Rz. z dnia 17. XI. 1927 r. o wystawach i targach gospodarczych (Dz. U. R. P. Nr 102, poz. 884) i rozporządzeniem minist. z dnia 13. IV. 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr 52, poz. 501).

Targi gminne dzielą się na targi małe i targi wielkie (jarmarki).

Do art. 61.

Głównym celem targów małych jest ułatwienie aprowizacji oraz zaopatrywania się ludności miejscowej i okolicznej w narzędzia i naczynia gospodarcze i rolnicze oraz w takie przedmioty powszedniego użytku, które ludność okoliczna danej miejscowości zwykła nabywać na targach. Pod tym wzglę-

dem zachodzą różnice w zwyczajach ludności poszczególnych okolic. Dlatego w ust. 2 art. 61 jest przewidziana możliwość rozszerzenia listy przedmiotów obrotu targowego.

Do obrotu targów małych nie należą konserwy, towary kolonialne i cukiernicze.

Pierze darte jako już przerobione nie powinno być dopuszczone do obrotu na targach.

Art. 61 rozróżnia takie przedmioty, które muszą być dopuszczone do obrotu na targu małym i takie, które oprócz tego mogą być dopuszczone na zasadzie decyzji władzy przemysłowej I-ej instancji. Podstawę tej decyzji stanowi zawsze odpowiedni, zgłoszony w formie podania, wniosek rady gminnej (miejskiej) tudzież istniejące w zaznaczonym wyżej względzie zwyczaje i potrzeby miejscowe. W żadnym jednak razie obrót na targach małych nie może być rozciągnięty na większe zwierzęta (jak konie, krowy, woły).

Targi małe odbywają się zazwyczaj co tydzień, mogą być jednak ustanowione w rzadszych lub częstszych terminach.

Ponieważ zakres obrotu towarowego stanowi istotną część uprawnień targowego, przeto nie może on podlegać rewizji, tak jak nie może poddać rewizji uprawnienia targowego, wobec brzmienia art. 64 ustawy przemysłowej chroniącego prawa nabyte.

Art. 61 ust. 3 ustawy przemysłowej należy interpretować tylko w ten sposób, że w wypadkach wątpliwych rozstrzyga władza przemysłowa wojewódzka po zasięgnięciu opinii instytucji samorządu gospodarczego, czy pewne towary uważać należy za objęte uprawnieniem targowym.

Do art. 62.

Z natury rzeczy wynika, że targi wielkie (jarmarki) odbywają się rzadziej, aniżeli targi małe, zasadniczo zaś targi wielkie różnią się od targów małych zakresem obrotu targowego.

Z udzielonego uprawnienia targowego powinno jasno wynikać w razie ograniczenia obrotu targowego, dla jakich rodzajów towarów, poza przedmiotami określonymi w artykule 61,

przeznaczony jest dany targ wielki, a to z uwagi na postanowienia artykułu 67 ustęp 1 i na postanowienia umów (traktatów, konwencji) handlowych, tyżące się zwiedzania targów i jarmarków przez cudzoziemców.

Do art. 63.

Budowa przez prywatne osoby na gruncie prywatnym hal targowych, jak i bazarów, zarówno prowizorycznych jak i stałych, przeznaczonych na urządzenie i utrzymywanie w nich pewnej ściśle określonej ilości lokali (pomieszczeń) handlowych, stale zajmowanych przez określonych kupców na zasadzie prywatno-prawnych umów najmu nie podpada pod postanowienia art. 63. Do hal tych i bazarów jako całości mają zastosowanie przepisy art. 13 i 14, to znaczy, że są one zakładami przemysłowymi, w których poszczególńi przemysłowcy na zasadzie prywatno-prawnych umów najmu wykonują swój przemysł zgodnie z uzyskanymi osobistymi uprawnieniami przemysłowymi, korzystając wspólnie z uprawnienia rzeczowego (realnego), dotyczącego całego bazaru lub hali targowej.

Do art. 64.

Ustawa przemysłowa nie zawiera takiego przepisu, który by uzasadniał uchylanie legalnie udzielonych uprawnień targowych, a wobec wyraźnego brzmienia art. 64 chroniącego prawa nabyte, uprawnienia targowe nie mają być poddawane rewizji.

Sprawę uprawnień w zakresie handlu zwierzętami i mięsem normuje rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1933 r. w sprawie uregulowania obrotu zwierzętami gospodarskimi i drobiem oraz obrotu hurtowego mięsem (Dz. U. R. P. Nr 85, poz. 639), oraz rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 26. II. 1936 r. (Dz. U. R. P. Nr 19, poz. 160) i z dnia 4 sierpnia 1936 r. w sprawie targowisk (Dz. U. R. P. Nr 64, poz. 462).

Do art. 65—66.

Podania o nadanie uprawnienia targowego, które powinny być składane na piśmie, przyjmuje władza przemysłowa I-ej

instancji. Do podania powinna gmina dołączyć wyciąg z protokołu odnośnego posiedzenia rady gminnej (miejskiej), projekt urządzenia targowiska, tudzież projekt regulaminu targowego.

Projekty urządzenia targowiska oraz regulaminu targowego gmina powinna przedłożyć, jeżeli chodzi o targi wielkie, przynajmniej w trzech egzemplarzach, jeżeli zaś o targi małe przynajmniej w dwóch egzemplarzach. Po udzieleniu uprawnienia na targi wielkie jeden z powyższych trzech egzemplarzy zostaje w aktach władzy przemysłowej wojewódzkiej, jeden w aktach władzy przemysłowej I-ej instancji, a pozostały zwraca się gminie. Po udzieleniu uprawnienia na targi małe jeden egzemplarz zaznaczonych załączników zostaje w aktach władzy przemysłowej I-ej instancji, drugi zwraca się gminie.

W projekcie regulaminu powinny być wskazane lokale i miejsca, urządzone przez gminę jako targowisko, podany czas targowy, a mianowicie godziny rozpoczęcia i końca czasu sprzedaży, następnie należy wymienić towary, mające stanowić przedmiot obrotu targowego, przy czym można umieścić zastrzeżenie, według którego konsumentom przysługiwać będzie wyłącznie prawo zakupu artykułów żywnościowych w pierwszych godzinach targowych.

Oprócz powyższych postanowień regulaminu mogą zawierać nakazy i zakazy natury policyjnej np. co do stanowisk targowych, co do umieszczania ławek, bud itp., zajeżdżania wozów, rozpakowywania i pakowania towarów (ze względu na np. tamowanie ruchu lub zaśmiecanie placu targowego) itp.

Co do targowisk należy baczyć, aby ich położenie i urządzenie odpowiadały obowiązującym w tym względzie przepisom (zwłaszcza weterynaryjnym, jeśli chodzi o targowiska zwierzęce).

Ustawa przemysłowa nie normuje sprawy przeniesienia targowiska, sprawę tę zatem należy traktować ze stanowiska ustawy jako sprawę wewnętrzną gminy. Z przeniesieniem targowiska wiąże się jednak ściśle sprawa zatwierdzenia projektu urządzenia i wszelkich zmian urządzenia targowiska. Przeniesienie targowiska może nastąpić dopiero po zatwierdzeniu projektu urządzenia targowiska. Przy zatwierdzaniu projektów

urządzeń targowisk oraz ich zmian należy odpowiednio stosować przepisy o zatwierdzaniu projektów budowy i urządzeń zakładów przemysłowych.

Stosowanie tych przepisów jest wskazane ze względu na to, że urządzenie targowiska jest obowiązkiem gminy, związanym z uzyskaniem uprawnienia targowego, a targowisko nie koniecznie musi stanowić własność gminy, jak również ze względu na ochronę interesów właścicieli realności sąsiadujących z projektowanym targowiskiem, gdyż istnienie targowiska może powodować dla sąsiadów uciążliwości.

Przy zatwierdzaniu projektów urządzeń należy zasięgać opinii izb przemysłowo-handlowych, rzemieślniczych i rolniczych, oraz organów przewidzianych art. 4 rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27. X. 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr 85, poz. 639) w sprawie uregulowania obrotu zwierzętami gospodarskimi i drobiem oraz obrotu hurtowego mięsem i rozpor. wykonawczym Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 26 lutego 1936 r. (Dz. U. R. P. Nr 19, poz. 160). Przy przenoszeniu targowisk należy zasięgać opinii samorządu gospodarczego.

Przed udzieleniem uprawnienia targowego władza przemysłowa I-ej instancji wzywa sąsiednie gminy, posiadające prawa targowe, do wypowiedzenia się, czy i w jakiej mierze nowy targ z powodu obranego czasu targowego (dnia odbywania targów) mógłby przeszkadzać normalnemu obsyłaniu okolicznych targów.

Dopiero po przeprowadzeniu zaznaczonego dochodzenia władza przemysłowa I-ej instancji odnosi się do izb samorządu gospodarczego (art. 65 ust. 1) o opinię i udziela lub odmawia uprawnienia, względnie, gdy chodzi o targ wielki przedkłada akta sprawy ze swym sprawozdaniem władzy przemysłowej II-ej instancji do zadecydowania.

Celem możliwie pewnego wyjaśnienia kwestii, czy zachodzi wogóle miejscowa potrzeba zaprowadzenia nowych targów czy jest właściwy czas targowy proponowany przez gminę starającą się o uprawnienie, władza przemysłowa może przed zdecydowaniem sprawy zasięgnąć opinii także np. organu samorządu powiatowego (wydział powiatowy) i samorządu gospodarczego.

W udzielonym uprawnieniu na targ wielki należy wyraźnie określić czas targowy, oraz wymienić w razie ograniczenia obrotu targowego, dla jakich rodzajów towarów poza przedmiotami, określonymi w art. 51, przeznaczony jest dany targ wielki.

Na zasadzie art. 67 ust. 1 nawet ci, którzy chcą określonym sposobem sprzedawać i kupować na targach towary, nie potrzebują żadnych pozwoleń (licencji), jeżeli spełnianie tych czynności ograniczą do miejsc przeznaczonych dla targu, do godzin targowych i do rodzajów towarów dopuszczonych do obrotu na danym targu.

DZIAŁ V.

ZRZESZENIE PRZEMYSŁOWE ORAZ ICH ZWIĄZKI.

Do art. 69—80.

Zrzeszenia przemysłowe są wyłączną formą stowarzyszenia się przemysłowców dla celów objętych art. 69; a zatem osoby prowadzące samoistne przedsiębiorstwa przemysłowe, jednego lub więcej rodzajów przemysłu mogą zrzeszać się dla celów określonych w tym artykule wyłącznie na podstawie przepisów ustawy przemysłowej.

Dla organizacji przemysłowców związanych dla celów nieobjętych art. 69 podstawę prawną będzie stanowiło ogólne prawo o stowarzyszeniach rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27. X. 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr 94, poz. 808).

Statuty dodatkowe korporacji, dotyczące urządzeń, jak np. kas pogrzebowych i na wypadek choroby, kas pożyczkowo-oszczędnościowych itp., podlegają w dalszym ciągu zatwierdzeniu władzy przemysłowej wojewódzkiej, a to w myśl art. 75 ustawy przemysłowej w brzmieniu rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 czerwca 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr 53, poz. 468), jeżeli one są częścią składową już zatwierdzonego statutu głównego, a więc jeżeli zostały przewidziane w zatwierdzonym statucie głównym odnośnej korporacji, a zatwierdzenie nastąpiło przed wejściem w życie ustawy z dnia 10 marca 1934 r. o zmianie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 czerwca 1927 r. o prawie przemysłowym (Dz. U. R. P. Nr 40).

Statuty dodatkowe nie są bowiem zmianą statutu głównego, gdyż są jego częścią składową, a w szczególności wykonaniem

tego, co zostało już przewidziane w zatwierdzonym statucie głównym.

Skoro zatem nie są zmianą statutu, to istniejące na ich podstawie urzędnicy działają nadal na podstawie przepisów, które obowiązywały w chwili zatwierdzenia statutu głównego korporacji, a to w myśl art. 2 ustęp pierwszy, zdanie pierwsze ustawy z dnia 10 marca 1934 r. o zmianie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 czerwca 1927 r. o prawie przemysłowym (Dz. U. R. P. Nr 40, poz. 350), wobec czego przy zatwierdzaniu statutów dodatkowych ma zastosowanie art. 75 na wstępie wymienionego rozporządzenia.

DZIAŁ VI. UCZNIOWIE PRZEMYSŁOWI.

Do art. 111—125.

Celem ułatwienia izbom przemysłowo-handlowym i rzemieślniczym należytego sprawowania nałożonych na nie przez ustawę przemysłową funkcji w zakresie nauki w przemyśle, władze przemysłowe powinny przysyłać do wiadomości właściwych izb wszelkie zarządzenia i orzeczenia, wydane przez nie w wykonaniu postanowień art. 111, 112 i 113 natychmiast po ich uprawomocnieniu się.

Czas nauki przebyty u przemysłowca bez umowy pisemnej powinien być zaliczony do „terminu” po upływie którego terminator może poddać się egzaminowi na czeladnika (art. 152 ust. przem.).

Zaniedbanie przez przemysłowca spisania umowy o naukę nie powinno w żadnym razie szkodzić uczniowi.

Postanowienia działu VI ustawy przemysłowej normują kwestie dotyczące nauki w przemyśle w rozumieniu ustawy przemysłowej, natomiast żadne postanowienia tego działu nie stosuje się do nauki w przedsiębiorstwach i gałęziach zarobkowych, wyłączonych artykułem 2 z pod przepisów ustawy przemysłowej. Skoro zatem art. 2 wyłącza z pod przepisów ustawy przemysłowej „zakłady elektryczne służące do wytwarzania, przetwarzania, przesyłania i rozdzielania energii elektrycznej” przepisy działu VI ustawy przemysłowej (w szczególności art. 116 ust. 8 i 9 dotyczące rejestracji umów o naukę) nie mają zastosowania do nauki w elektrowni, która nie posiada koncesji na instalatorstwo elektryczne.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 9 grudnia 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr 111, poz. 943) mówi o nauce „w przemyśle instalacji elektrycznych”. Chodzi zatem o naukę w przedsiębiorstwach uprawnionych do wykonywania instalacji t. zw. wewnętrznych.

Również elektrownie mogą (obok koncesjonowanych instalatorów) posiadać uprawnienie do wykonywania tych wewnętrznych instalacji wówczas będą w tym zakresie przemysłem podpadającym pod przepisy ustawy przemysłowej. W konsekwencji postanowienia działu VI będą miały zastosowanie do nauki instalatorstwa elektrycznego, odbywanej w elektrowniach posiadających uprawnienia na przemysł instalacji elektrycznych (instalacje wewnętrzne).

Natomiast do umów o naukę w przedsiębiorstwach wyłączonych z pod przepisów ustawy przemysłowej stosuje się odpowiednio, w braku szczególnych w tym zakresie przepisów, postanowienia działu I tyt. XI (umowa o pracę) kodeksu zobowiązań.

W celu uregulowania warunków nauki w zakładach — przemysłowych, a w szczególności w zakładach drukarskich, lito- i chemio-graficznych, zapewnienia uczniom należytego praktycznego wyrobienia oraz ograniczenia wypadków zastępowania pracowników fachowych uczniami i prowadzenia przedsiębiorstwa — przeważnie lub wyłącznie ich pracą, zachodzi potrzeba uregulowania tej sprawy na niektórych terenach w myśl art. 125 w drodze rozporządzenia normującego ilość uczniów w stosunku do zatrudnionych pracowników.

Należy stosować następujące normy uczniów w stosunku do wykwalifikowanych pracowników, przy czym za miarodajną przy obliczaniu liczbę wykwalifikowanych należy przyjąć przeciętną liczbę zatrudnionych w ciągu poprzedniego roku kalendarzowego, wyłączając linotypistów, pracowników gazetowych oraz właścicieli; jeżeli nie posiada fachowych kwalifikacji:

do 4 względnie 5 pracowników — ilość uczniów — 1;

od 5 względnie 6 do 9 pracowników — ilość uczniów — 2;

od 10 do 14 pracowników — ilość uczniów 3;

od 14 do 19 pracowników — ilość uczniów 4;
od 20 pracowników — ilość uczniów na każdym 5 pracowników 1 uczeń.

W zakładach lito-graficznych na 1 do 3 pracowników — uczniów 1 w zależności od rodzaju zakładu i miejscowych warunków.

Prawa do nauczania nie powinny posiadać zakłady pozbawione odpowiednich warunków ze względu na: 1) urządzenia techniczne (w pierwszym rzędzie brak płaskiej maszyny) i 2) sposób prowadzenia przedsiębiorstwa (brak wykwalifikowanych pracowników).

Normy powyższe mogą ulegać wahaniom w obu kierunkach w zależności od miejscowych warunków, rozmiarów i wzrostu bezrobocia wykwalifikowanych pracowników przemysłu poligraficznego w ostatnich latach, zapotrzebowania na nich, widoków rozwoju tego przemysłu oraz możliwości kształcenia w zawodzie zależnie od stanu zakładów na danym terenie i stanowią tylko materiał orientacyjny przy opracowaniu norm rozporządzenia, które nie mają zastosowania w wypadkach uregulowania tej sprawy w statutach stowarzyszeń (zrzeszeń przemysłowych) drukarskich lub w drodze umów zbiorowych oraz ograniczają przewidzianą w myśl ust. 1 art. 125 ustawy przemysłowej ingerencję władz administracyjnych I instancji w poszczególnych przedsiębiorstwach w stopniu oznaczonym w § 30 rozporządzenia wykonawczego Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 7. XII. 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr 11, poz. 942).

W razie uregulowania powyższych spraw w drodze rozporządzenia normy statutowe nie mogą być wyższe od norm rozporządzenia.

Rozporządzenie może przewidywać automatyczne rozwiązanie umów z uczniami nie mającymi jednego roku nauki w zakładach posiadających ilość uczniów większą od norm ustalonych w rozporządzeniu.

Wojewódzkie władze przemysłowe ustalając w drodze rozporządzenia stosunek liczebny uczniów do zatrudnionych pomocników, mogą określać równocześnie bliżej w tymże rozpo-

rządzeniu pojęcie „zatrudnionych” pomocników przez wskazanie czasu, odnośnego zatrudnienia (np. według przepracowanych rocznie dni lub godzin).

Takie bliższe określenie stwarzające niebudzącą wątpliwość podstawę dla oceny zachowania należytego liczbowego stosunku może być potrzebne w niektórych rodzajach przemysłu ze względu na przedsiębiorstwa zatrudniające większą ilość pracowników tylko sezonowo (czasem przez bardzo krótki okres czasu).

Całkowity zakaz przyjmowania uczniów na naukę w przemyśle, choćby w przejściowym z góry oznaczonym okresie czasu, byłby niezgodny z wyraźnym brzmieniem przepisów z art. 125, które dają prawo tylko do ustalania „stosunku liczebnego”.

DZIAŁ VII.

POSTANOWIENIA KARNE.

Do art. 126—129.

Nie można karać w drodze administracyjnej odebraniem potwierdzenia zgłoszenia (art. 7) lub karty rzemieślniczej (art. 147), ponieważ postanowienia art. 41a) ust. 1 odnoszą się wyłącznie do koncesji i licencji.

Jeżeli naruszenia przepisów regulaminu targowego dokona osoba nieprowadząca na danym targu „przemysłu” w rozumieniu ustawy przemysłowej, można ukarać ją grzywną w wymiarze do 50 zł lub 3 dni aresztu.

Wyższy wymiar kary, mianowicie w granicach ustalonych w ust. 1 art. 126, może być stosowany tylko do przemysłowców naruszających na danym targu podczas dokonywania swych czynności zarobkowych postanowienia ustawy przemysłowej bądź postanowienia wydane w wykonaniu ustawy przemysłowej.

Regulaminem targowym mogą być objęte także takie postanowienia, wobec czego ust. 3 art. 126 zawiera zastrzeżenie w słowach „jeżeli do niego (tj. do naruszenia) niema zastosowania przepis ustępu pierwszego”.

Stosownie do art. 69 ust. 3 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22. III. 1928 r. o postępowaniu karno-administracyjnym (Dz. U. R. P. Nr 38, poz. 365) obowiązują w zakresie postępowania sądowego w sprawach karno-administra-

cyjnych odpowiednie przepisy kodeksu postępowania karnego z dnia 19. III. 1928 r. (jednolity tekst Dz. U. R. P. Nr 83, poz. 725 z r. 1932).

Złożenie żądania przekazania sprawy na drogę postępowania sądowego wstrzymuje wykonanie także kary przewidzianej art. 126 ust. 4. Jeżeli sąd okręgowy (art. 642 k. p. k.) wymierzy wymienioną karę, założenie kasacji nie wstrzymuje jej wykonania.

DZIAŁ VIII.

WŁADZE PRZEMYSŁOWE.

A. Instancje.

Do art. 131—134.

Według § 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 kwietnia 1932 r. w sprawie powiatów miejskich (Dz. U. R. P. Nr 41, poz. 408) w miastach: Bydgoszczy, Gnieźnie, Grudziądzu, Inowrocławiu, Krakowie, Lwowie, Poznaniu i Toruniu funkcje powiatowej władzy administracji ogólnej, z wyjątkami określonymi w § 3 tego rozporządzenia, sprawują prezydenci tych miast. Funkcje te sprawują prezydenci miast przy pomocy funkcjonariuszów miejskich, posiadających odpowiednie kwalifikacje; funkcjonariusze ci w zakresie powyższych funkcyj podlegają bezpośrednio prezydentom.

Według § 4 rozporządzenia Rady Ministrów w miastach Białymstoku, Częstochowie, Lublinie, Łodzi, Radomiu, Sosnowcu i Wilnie na czele powiatów miejskich stoją starostowie grodzcy. Jednakże władzami przemysłowymi I inst. w Łodzi i Wilnie są z mocy art. 131 ust. 1 ustawy przemysłowej zarządy miejskie tych miast w zleconym zakresie działania.

Według rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24. XI. 1930 r. o ustroju miasta Gdyni (Dz. U. R. P. Nr 80, poz. 630 z r. 1930), zmiana (Dz. U. R. P. Nr 22, poz. 190 z r. 1938) na czele powiatu miejskiego w Gdyni stoi Komisarz Rządu, podlegający pod względem służbowym w działach administracji zespolonych z administracją ogólną (a zatem i w dziale administracji przemysłowej) Wojewodzie Pomorskiemu.

Art. 131 ustawy przemysłowej określa w zdaniu pierwszym ogólnie miasta, które w chwili wydania ustawy przemysłowej posiadały jako władze administracyjne I instancji nie starostów lecz inne władze, które to władze z chwilą wejścia w życie ustawy przemysłowej stały się władzami przemysłowymi I instancji (np. w Krakowie i we Lwowie), wobec czego odpadła potrzeba, wymienienia szczególnego tych miast w art. 131 ustawy przemysłowej.

Od orzeczeń wydanych w myśl art. 392 prawa budowlanego przez zarząd miejski m. st. Warszawy przysługuje osobom interesowanym prawo wniesienia odwołania do Komisarza Rządu.

B. Postępowanie przy rozpoczęciu prowadzenia przemysłu i zrzeczeniu się uprawnień przemysłowego.

Do art. 135—136.

W wykonaniu przepisu zawartego w ust. 4 art. 136 władze przemysłowe powinny przysyłać właściwym władzom skarbowym podatków i opłat skarbowych odpisy potwierdzeń odbioru zgłoszeń (art. 7), kart rzemieślniczych (art. 147), dokumentów koncesyjnych i licencji (art. 54 i 135) równocześnie przy załatwianiu zgłoszenia względnie podania, oraz w terminie 14-dniowym od chwili zgłoszenia zawiadomienia o każdej zaszłej zmianie co do zarejestrowanego przemysłu.

W odpisach niezbędnym jest dokładne podanie nazwiska i imienia właściciela przedsiębiorstwa, względnie nazwy firmy, rodzaju przedsiębiorstwa, ścisłego adresu i daty zgłoszenia względnie wniesienia podania oraz daty potwierdzenia zgłoszenia względnie wydania koncesji lub licencji, zaś w zawiadomieniach o zmianach, istotnych okoliczności, dotyczących zaszłej zmiany.

C. Środki zabezpieczające.

Do art. 140.

Zastosowanie przepisu ustępu 1 art. 140 jest dopuszczalne w następujących przypadkach: 1) celem zabezpieczenia wyko-

niania orzeczenia karnego, 2) celem wstrzymania dalszego prowadzenia przemysłu: a) bez uprawnienia lub b) w sposób zagrażający w wysokim stopniu życiu lub zdrowiu pracowników albo innych osób.

Wstrzymanie pracy przedsiębiorstw przemysłowych z innych niż podanych w art. 140 powodów nie należy do władzy przemysłowej; przepisy ust. 1 i 2 art. 140 nie uszczuplają uprawnień do wstrzymania ruchu zakładu przemysłowego, przysługujących innym organom władzy, o ile te uprawnienia są przewidziane w ustawie (wzg. w rozporządzeniu z mocą ustawy).

Uprawnienia określone w ust. 1 i 2 art. 140 mogą być stosowane przez władze przemysłowe tylko przy istnieniu warunków przewidzianych w tym artykule.

Prawomocne nakazy inspektorów pracy i wnioski tychże o zamknięcie zakładu oparte na postanowieniu ust. 4, art. 25 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14. VII. 1927 r. o inspekcji pracy, o ile przy tym nie zachodzą warunki przewidziane ust. 1 z art. 140, nie stwarzają same przez się dla władzy przemysłowej bezwzględnego obowiązku wstrzymania ruchu zakładu przemysłowego.

DZIAŁ IX

RZEMIOSŁO.

A. Postanowienia ogólne.

Art. 141 — 143.

Do art. 141.

Przy rozpoczęciu samoistnego prowadzenia rzemiosła (art. 144) i zrzeczeniu się uprawnienia przemysłowego mają zastosowanie postanowienia art. 7, 135, 136 i 147.

Do art. 142.

Na podstawie postanowień ustępu 2 art. 142 wydane zostały dotychczas dwa rozporządzenia Ministra Przemysłu i Handlu o uzupełnieniu listy rzemiosł, zawartej w ustawie przemysłowej, a to: 1) z dnia 21 marca 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr 26, poz. 222) i 2) z dnia 23 czerwca 1936 r. (Dz. U. R. P. Nr 49, poz. 356).

W zakres bielizniarstwa wchodzi wyrób wszelkiego-rodzaju bielizny odzieżowej nocnej i dziennej damskiej, męskiej i dziecięcej, bielizny pościelowej, stołowej i kąpielowej, kap i firanek z materiałów (tkanin) bawełnianych, lnianych, zefirowych, popelinowych, flanelowych oraz jedwabnych. Wyrób szlafroków, piżam itp. wchodzi również w zakres bielizniarstwa.

W zakres gorseciarstwa wchodzi wyrób gorsetów konfekcyjnych i na miarę, pasów biodrowych (uproszczone gorsety) i biustonoszów.

Rękawicznictwo obejmuje wyrób rękawiczek skórkowych, zamszowych, irchowych etc. wogóle z takich materiałów, których określenie jakości wymaga umiejętności, a zastosowanie

przy sporządzaniu rękawiczek nauki i wprawy, potrzebnych do umiejętnego kroju rękawiczek, nadania im formy, uszycia itd.

Właściciele sklepów z rękawiczkami, którzy sami kroją skórę, a szycie rękawiczek powierzają chałupnikom zaliczać należy do rękawiczników.

Produkcja lodów wchodzi w zakres cukiernictwa. Posiadający jednak uprawnienia przemysłowe na restauracje, jadłodajnie, kawiarnie, podawanie chłodników mogą wyrabiać i sprzedawać lody, lecz wyłącznie tylko swoim konsumentom.

Przedsiębiorstwa sprzedaży lodów powinny zaopatrywać się w towar w wytwórniach lodów, tj. u cukierników.

Sprzedaż lodów sposobem określonym wymaga licencji w myśl art. 45 — 59 ustawy przemysłowej, natomiast nie wymaga karty rzemieślniczej na cukiernictwo.

Kandyzowanie owoców oraz wyrób cukierków i czekolad wchodzi w zakres cukiernictwa.

Ze względu na istniejące przepisy sanitarne jest rzeczą niedopuszczalną, aby mieszkanie stanowiło zawodową pracownię fryzjerską. Jednakże tak jak fryzjer posiadający należycie urządzone warsztat pracy może na zamówienie odwiedzać swych klientów i oddawać im usługi w ich własnych mieszkaniach tak samo fryzjer, który nie mając zakładu przemysłowego oznaczy jako siedzibę przedsiębiorstwa swe mieszkanie, ma prawo prowadzenia rzemiosła polegającego na wykonywaniu na zamówienie czynności fryzjerskich wyłącznie we własnych mieszkaniach osób zamawiających.

O ile chodzi o zakłady farbowania i glansowania skór, to należy je zaliczyć do garbarstwa, chociaż farbowanie skór odbywa się tak w zakładach garbarskich jak i białoskórnicznych, a to zależnie od gatunku skór, glansowanie skóry jednak stanowi dział garbarstwa.

Rytowanie walców miedzianych lub stalowych za pomocą molett dla celów przemysłowych (do drukowania deseni na materiałach włókienniczych, tapetach, ceratach, gumach, wygniatań deseni na skórze, znaków wodnych na papierze itp.) stanowi integralną część rzemiosła grawerskiego.

Cyzelerstwo zaliczać należy do grawerstwa jako pokrewną gałąź rzemiosła mającego zastosowanie w bronzownictwie, mosiężnictwie i złotnictwie.

Wykładanie płytami alabastrowymi murowanych ścian wchodzi w zakres czynności rzemieślniczych (kamieniarstwo, mularstwo).

Wykuwanie liter na nagrobkach i umieszczanie na nich napisów wchodzi w zakres kamieniarstwa.

Wykonywanie nawierzchniowych robót betonowych i obramień cementowych około grobów należy traktować jako rzemiosło, a mianowicie mularstwo względnie rzeźbiarstwo lub sztukatorstwo, zależnie od rodzaju robót wykonywanych.

Modniarstwo jest odrębnym (wolnym) przemysłem, jeżeli jednak obejmuje wyrób kapeluszy damskich z tkanin, wówczas musi być zaliczone do rzemiosła.

Przeróbka i nicowanie kapeluszy należy do umiejętności fachowych, objętych zakresem rzemiosła kapelusznictwa.

Wykładanie ścian oraz podłóg: cegłą, ozdobną, okładziną, płytkami z kamienia sztucznego, terrakotowym, glazurowanymi oraz wszelkim gotowym materiałem produkcji fabrycznej stanowi t. zw. wyprawę ścian oraz podłóg, mającą na celu ich wykończenie i zabezpieczenie od wpływów atmosferycznych i innych, a zatem jako czynność związana z wykończeniem robót mularskich, wchodzi w zakres rzemiosła mularskiego.

Żelbetnictwo stanowi część rzemiosła mularskiego.

Pod pojęcie zatrudnienia „wyrób szkieł i narzędzi optycznych” podpada wyłącznie wyrób szkieł optycznych i narzędzi optycznych oraz dopasowywanie już gotowych szkieł według wskazówek lekarza - okulisty.

Wypiek chał i macy jest w zasadzie tak samo rzemiosłem piekarskim w rozumieniu art. 142 ustawy przemysłowej jak wypiek chleba, bułek, strucli it.p.; zarobkowe trudnienie się jednak wypiekiem mac wyłącznie w okresie żydowskich świąt Wielkiejnocy będzie miało najczęściej charakter ubocznego zatrudnienia zarobkowego i jako takie będzie podpadało pód pojęcie

przemysłu domowego, do którego postanowienia ustawy przemysłowej nie mają zastosowania.

O ile lokal, w którym wypieka się macę we wspomnianym okresie świąt jest przeznaczony rzeczywiście wyłącznie do wypieku macy (żaden inny wypiek w lokalu tym nie odbywa się), natenczas do lokalu tego mają zastosowanie tylko ogólne przepisy sanitarne. Do wytwórni tych mają zastosowanie sankcje karne z art. 34 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22. III. 1928 r. o dozorze nad artykułami żywności i przedmiotami użytku (Dz. U. R. P. Nr 36, poz. 343).

Wypiek wafli i opłatków należy w zasadzie do rzemiosła piekarskiego; często jednak wytwórcy wafli nie będą podlegali przepisom o dowodzie uzdolnienia, gdyż naogół wytwórnie wafli są prowadzone sposobem fabrycznym.

Wyrób artykułów sportowych jak: piłki nożne, bokserskie, lekarskie do lekkoatletyki, plecaki, wiązania do nart, maty (materace) skórzane, rękawice bokserskie i do szermierki, plastromy, nałokietniki itp., o ile nie jest wykonywany sposobem fabrycznym stanowi integralną część rzemiosła rymarskiego. Wyrobem rękawic sportowych mogą zajmować się również rękawicznicy.

Jako rzeźnictwo należy rozumieć ubój bydła i trzody, a więc rzeźnikami w tym znaczeniu będą osoby, zajmujące się zawodowo ubojem bydła, z którym nieodłącznie związane są czynności oprawiania ze skóry i szlachtowania, przy trzodzie zaś umiejętność zdjęcia sierści i łapania krwi.

Przez wyrąb mięsa rozumie się podział sztuki na części czyli t. zw. ćwierci, oraz podział ćwierci na poszczególne gatunki mięsa — czynności te wymagają fachowej umiejętności rzemieślniczej.

Z wyrębem mięsa w jatkach związana jest ściśle sprzedaż mięsa w handlu detalicznym, która może być prowadzona samodzielnie wyłącznie przez osoby posiadające karty rzemieślnicze na rzeźnictwo i wyrąb mięsa.

Od osób posiadających kartę rzemieślniczą na wędliniarstwo (masarstwo) nie należy żądać przedkładania dowodu uzdolnie-

nia zawodowego w rzeźnictwie, skoro osoby te mają wykonywać ubój bydła jedynie dla potrzeb własnych warsztatów wędliniarskich.

Kategorię rzemieślników nazywanych „monterami - mechanikami samochodowymi” należy oznaczać jako ślusarzy samochodowych, a karty rzemieślnicze im wydawane mają opiewać na „ślusarstwo samochodowe”.

W zakres ślusarstwa samochodowego wchodzi wyrób części składowych i montowanie ich w zespoły, wchodzące w skład pojazdów mechanicznych, tudzież naprawa i wszelkie czynności związane z naprawą silników, skrzynek biegów, dyferencjałów, osi, ram, oraz inne prace wymagające rozmontowywania częściowego lub całkowitego tychże, z wyjątkiem doraźnej zmiany części zużytych lub uszkodzonych na nowe części gotowe. Dotyczy to pojazdów mechanicznych, (jak samochody, traktory, motocykle) a także motorówek, ślizgowców itp. Montowanie, wyrób części składowych i naprawa rowerów zasadniczo wchodzi również w zakres ślusarstwa samochodowego, z tym, że mogą być dokonywane także przez ślusarzy niesamochodowych w szczególności przez ślusarzy precyzyjnych (mechaników).

Na stacjach obsługi samochodów wszelkie czynności wchodzące w zakres ślusarstwa samochodowego mogą być wykonywane samoistnie, zawodowo i zarobkowo wyłącznie na podstawie karty rzemieślniczej, zaś prace niewymagające uzdolnienia zawodowego w rzemiośle ślusarskim, jak mycie wozów, oliwienie, nalewanie benzyny, dokręcanie obluzowanych śrub, doraźna zmiana części zużytych lub uszkodzonych na nowe części gotowe, zmiana kół, założenie resoru, zmiana opon i dętek oraz ich naprawa, zmiana szyb, naprawa drobnych uszkodzeń zewnętrznych, jak zgięcie błotnika, zderzaka itp. wolno prowadzić bez karty rzemieślniczej.

W zakres ślusarstwa precyzyjnego (mechanictwa) wchodzi wyrób i naprawa specjalnych przedmiotów i aparatów, wyróżniających się dokładnością i delikatnością (mechanizmem precyzyjnym) jak np. maszyny do pisania, liczenia, szycia, różnego

rodzaju automaty mechaniczne, sprawdziany, aparaty reprodukujące głos z płyt, przyrządy dentystyczne, chirurgiczne itp.

Wyrób sandałów (obuwie składające się z pojedynczej podeszwy, pojedynczego kawałka skóry grubości do 7 mm jako obcasa, oparcia ze sztywnej skóry na piętę oraz pasków przytrzymujących) podobnie jak wyrób lekkiego obuwia, stanowi część rzemiosła szewskiego (podobnie jak wyrób chodaków i trepów).

Natomiast wyrób bamboszów (prymitywne obuwie sukienne, zwykle bez obcasów) nie zalicza się do szewstwa.

Cerownie obuwia zajmujące się robotami polegającymi na zszywaniu, naprawie wewnątrz obuwia oraz szyciu i przybijaniu zelówek i obcasów czyli czynnościami związanymi z zawodem szewskim uważać należy za integralną część rzemiosła szewskiego.

Wąłkarstwo (poddawanie pewnym przeróbkom półfabrykatów garbarskich celem ich uszlachetnienia i ostatecznego przygotowania do użytku przez cholewkarzy lub szewców) zasadniczo jest częścią rzemiosła garbarskiego, jednakże dopuszczalnym jest wykonywanie go przez cholewkarzy i szewców w zakresie potrzeb produkcyjnych tych ostatnich. Natomiast wąłkarstwo jako nadawanie formy cholewkom jest niezależnie od stosowanych sposobów częścią rzemiosła cholewkarzkiego.

Osoby pragnące trudnić się samoistnie wyłącznie wąłkarstwem, powinny wykazać się posiadaniem dowodu uzdolnienia zawodowego do samoistnego prowadzenia rzemiosła garbarskiego, osoby zaś prowadzące wąłkarstwo na zasadzie praw nabytych powinny otrzymać karty rzemieślnicze na garbarstwo z dopiskiem „wąłkarstwo“.

O ile właściciele sklepów za szkłem ograniczają swoją czynność do odkrojenia szkła według wymiarów podanych przez nabywców towaru, względnie do dopasowania szkła do przyniesionych ram, bez właściwego wykonywania zawodu szklarskiego, tj. wprawiania szkła w ramy okna czy lustra, szlifowania szkła i umocowywania go w ramach — to czynność taka nie może być uważana za rzemiosło w myśl art. 142.

Natomiast, jeżeli właściciele składów szkła wykonują samodzielnie roboty szklarskie, tj. szlifują szkło, umocowują je trwale w ramach, czy też przyjmują wykonywanie robót szklarskich w instytucjach lub domach prywatnych, wówczas od takich właścicieli składów szkła należy wymagać przedłożenia dowodu uzdolnienia zawodowego w myśl art. 144 i 145 ustawy przemysłowej.

Wprawianie szyb wchodzące w zakres rzemiosła, wykonywane jako przemysł ze stałą siedzibą wymaga uprawnienia rzemieślniczego, może być jednak wykonywane bez stałej siedziby jako przemysł okrężny (art. 45 pkt. 3) i wówczas nie wymaga przedkładania dowodu uzdolnienia.

Wyrób galonów, taśm, frendzli, sznurów, gwiazdek, używanych do mundurów wojskowych, należy zaliczać do szmuklerstwa, wyroby te bowiem przetykane złotą i srebrną nitką przyszywa się gotowe do przedmiotu, który mają zdobić i wyrób ich nie może wchodzić w zakres hafciarstwa, gdyż nie polega na wyszywaniu na materiałach nitką, ściąganiem itp., co stanowi charakterystyczną cechę hafciarstwa.

Samoistne zawodowe i zarobkowe prowadzenie robót dekoracyjnych, polegających na zaprojektowaniu dekoracji wnętrz, dobraniu materiału i dodatków, zdjęciu miary, kroju i szyciu sztuk (jak np. portiery, story, zasłony, kotary, obicia), zakładaniu, drapowaniu sztuk itp. stanowi integralną część rzemiosła tapicerskiego i wymaga posiadania karty rzemieślniczej na tapicerstwo.

Do art. 143.

Opinie izb przemysłowo-handlowych i rzemieślniczych oraz izby skarbowej i inspektora pracy mają znaczenie natury informacyjnej; władza przemysłowa może zasięgnąć opinii także innych organizacji i osób, jeżeli uzna to za wskazane dla należytego stwierdzenia, czy dane przedsiębiorstwo jest prowadzone sposobem fabrycznym.

Przepis art. 143 nie stanowi podstawy prawnej do rozstrzygnięcia o zaliczeniu danego przemysłu do jednej z istniejących

trzech grup przemysłu ze stałą siedzibą: koncesjonowanego, wolnego i rzemieślniczego.

Artykuł 143 należy rozumieć jako przepis, wyłączający w myśl postanowień art. 131 z kompetencji władzy przemysłowej I instancji, a przekazujący władzy przemysłowej wojewódzkiej jedynie rozstrzygnięcie, czy dany przemysł jednego z rodzajów, wymienionych w art. 142, należy uznać za prowadzony sposobem fabrycznym czy też rzemieślniczym. Natomiast decyzja, uznająca dany przemysł za koncesjonowany, wolny czy rzemieślniczy, nie została wyjęta spod kompetencji władz I instancji, które są w myśl art. 131 powołane do rozstrzygnięcia tych kwestii.

W wypadkach badania charakteru przedsiębiorstw przez władze przemysłowe wojewódzkie z urzędu lub na wnioszek władz skarbowych, nie dopuszczalne jest uzależnianie udzielenia stosownej opinii przez Izbę od wpłacenia przez zainteresowane przedsiębiorstwa opłat za badanie. Praktyka taka uniemożliwiłaby bowiem władzom przemysłowym w wielu wypadkach spełnienie obowiązkowych czynności, wpływających z ustawy przemysłowej.

B. Dowód uzdolnienia,

art. 144 — 147.

Do art. 144. *)

Art. 7 ustawy przemysłowej w ustępie ostatnim postanawia, że przy zgłaszaniu rozpoczęcia prowadzenia rzemiosła prócz przepisów, zawartych w ustępach poprzednich, mają zastosowanie postanowienia art. 144 i 147.

Przepis powyższy należy rozumieć w sposób następujący:

1. kto zamierza rozpocząć prowadzenie rzemiosła, winien uprzednio (art. 144) zgłosić się o wydanie mu uprawnienia przemysłowego do władzy przemysłowej I instancji, która bez zwłó-

*) Instrukcja do art. 144 nie odnosi się do rzemiosła koncesjonowanego (patrz przypisek na str. 49).

ki, a w każdym razie nie później niż w ciągu 30 dni, licząc od dnia zgłoszenia wniosku (art. 7 i 147 ust. 1), wyda petentowi to uprawnienie w formie karty rzemieślniczej, jeśli temu nie sprzeciwiają się przepisy ustawy przemysłowej co do ograniczeń prowadzenia przemysłu oraz jeśli petent wykaże się przed tą władzą posiadaniem zawodowego uzdolnienia do prowadzenia rzemiosła po myśli art. 145 lub 146;

2. wydanie karty rzemieślniczej należy wstrzymać do czasu przedłożenia decyzji właściwej władzy przemysłowej, zatwierdzającej projekt urządzenia zakładu przemysłowego, jeśli rzemiosło ma być prowadzone w zakładzie, którego urządzenie wymaga w myśl art. 14 zatwierdzenia projektu urządzenia;

3. przy zgłaszaniu się o wydanie karty rzemieślniczej mają odpowiednio zastosowanie postanowienia ustępu 2, 3 i 4 art. 7 przy uwzględnieniu postanowień art. 5 i 38 oraz wynikających z nich konsekwencji;

4. karta rzemieślnicza jest jednocześnie potwierdzeniem zgłoszenia prowadzenia rzemiosła i aktem władzy, stwierdzającym posiadanie przez przemysłowca uzdolnienia zawodowego do samoistnego prowadzenia rzemiosła.

Z tego wynika, że przy przenoszeniu siedziby przemysłowej na terytorium innej władzy przemysłowej do uzyskania nowej karty rzemieślniczej wystarcza przedłożenie posiadanej poprzednio karty zamiast dowodów uzdolnienia zawodowego, wymienionych w art. 145 i 146;

5. rozpoczęcie prowadzenia rzemiosła po uzyskaniu karty rzemieślniczej nie wymaga osobnego zgłoszenia.

Do art. 145. *)

Wobec brzmienia art. 145 ust. 1 pkt. 2 świadectwo wydane przez warsztat rzemieślniczy prowadzony sposobem mechanicznym, należy uznać za równoznaczne ze świadectwem pracy czeladniczej, odbytej w zwyczajnym warsztacie rzemieślniczym,

*) Instrukcja do art. 145 nie odnosi się do rzemiosła koncesjonowanego — patrz przypisek do str. 49.

albowiem wspomniany przepis stanowi o pracy w danym rzemiośle, a nie o sposobie, jakim ono jest wykonywane.

Według przepisu art. 31 ustawy przemysłowej osoba uprawniona do prowadzenia przemysłu wytwórczego ma prawo bez osobnego zgłoszenia „wykonywać wszelkie prace potrzebne do zupełnego wykończenia i sprzedaży własnych wyrobów”, a zatem np. przedsiębiorca prowadzący browar ma prawo dla sprzedaży piwa własnej produkcji wyrabiać beczki.

W takim wypadku, jakkolwiek wskazany przedsiębiorca nie jest „rzemieślnikiem” w rozumieniu ustawy przemysłowej, to jednak ze względu na jego prawo wyrobu beczek praca zawodowa czeladnika bednarskiego w warsztacie bednarskim przy browarze musi być uznana za praktykę podlegającą zaliczeniu do normalnego dowodu uzdolnienia w myśl art. 145 ust. 1 p. 2.

Na podstawie art. 145 ustęp 2 wydane zostało rozporządzenie Ministerstwa Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministerstwem Wyznań Rel. i Ośw. Publicznego z dnia 25. V. 1938 r. (Dz. U. R. P. Nr 40, poz. 332), zawierające postanowienia w sprawie ustalenia, w jakiej mierze świadectwa ukończenia szkół technicznych i artystycznych należy uważać za dowód uzdolnienia zawodowego do prowadzenia przemysłu rzemieślniczego.

Ustęp 3 art. 145 postanawia, że w zasadzie absolwenci szkół technicznych i szkół zdobniczych i przemysłu artystycznego po odpowiedniej praktyce będą uważani za posiadających uzdolnienie zawodowe do prowadzenia przemysłu rzemieślniczego.

W myśl tego przepisu wymagana w § 1 rozporządzenia Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 25. V. 1938 r. (Dz. U. R. P. Nr 40, poz. 332) conajmniej dwu względnie trzyletnia praktyka zawodowa w danym rzemiośle powinna być odbywana po ukończeniu szkoły.

Z treści § 1 ust. b) powołanego rozporządzenia opiewającego „w połączeniu ze świadectwami w stosunku do absolwentów szkół wymienionych w dziale I pkt 1) i 2) — co najmniej dwuletniej praktyki zawodowej w danym rzemiośle, a w stosunku do absolwentów szkół pozostałych — co najmniej trzy-

letniej" — wynika, że karta rzemieślnicza może być wydana na wykonywanie tylko tego rzemiosła, na które opiewają świadectwa conajmniej dwu względnie trzyletniej praktyki zawodowej po ukończeniu szkoły. Jeżeli zatem ktoś chce uzyskać kartę rzemieślniczą np. na murarstwo i ciesielstwo, to winien wówczas przedłożyć świadectwa, że w każdym z tych rzemiosł odbywał trzyletnią praktykę zawodową po ukończeniu szkoły względnie przed wstąpieniem do szkoły odbył trzyletnią naukę lub praktykę zawodową w danym rzemiosle i złożył z pomyślnym wynikiem egzamin czeladniczy z danego rzemiosła.

Każda zatem sprawa podań o kartę rzemieślniczą winna być indywidualnie rozpatrywana i rozstrzygana w zależności od przedstawionych dowodów odbytej praktyki zawodowej po ukończeniu szkoły.

Jeżeli jednak absolwent szkoły, wymienionej w powołanym rozporządzeniu przedstawił dowody, że przed wstąpieniem do szkoły odbył już trzyletnią naukę lub praktykę zawodową w danym rzemiosle i złożył z pomyślnym wynikiem egzamin czeladniczy z danego rzemiosła, to dowody te należy uznać za dostateczne do uzyskania karty rzemieślniczej.

Z chwilą wejścia w życie ustawy z dnia 10 marca 1934 r. (Dz. U. R. P. Nr 40, poz. 350) zaistniały dwa zakresy wykonywania rzemiosł mularskiego i ciesielskiego: szerszy, łącznie z robotami wymienionymi w art. 333 i 334 prawa budowlanego i węższy z wyłączeniem tych robót.

Kartę rzemieślniczą na prowadzenie mularstwa względnie ciesielstwa łącznie z robotami wym. w art. 333 i 334 prawa budowlanego otrzymać mogą osoby, które posiadają (alternatywnie):

a) dyplom mistrzowski uznany przez prawo przemysłowe (art. 158 i 159 ustawy przemysłowej), a więc nie dyplom majstra budowlanego, bo byłoby to sprzeczne z brzmieniem ust. 2 art. 145 ustawy przem.;

b) prawa nabyte przed 15 sierpnia 1934 r. po myśli art. 145 ust. 4, który postanawia, że prawa do wykonywania rzemiosł w zakresie robót budowlanych, wyszczególnionych w art. 333

i 334 prawa budowlanego, nabyte przez budowniczych (techników budowlanych), pozostają w mocy w dotychczasowym zakresie. Na mocy tego przepisu prawa nabyte do prowadzenia rzemiosł murarskiego i ciesielskiego w wymienionym zakresie posiadają w szczególności:

1. osoby, które w b. zaborze pruskim uzyskały prawo używania tytułu budowniczego (Baumeister, Baugewerksmeister) zgodnie z przepisami niemieckiej ustawy przemysłowej;

2. osoby, które uzyskały w b. zaborze austriackim koncesję w zakresie § 2 ustawy z dnia 26 grudnia 1893 r. o urządzeniu tych rodzajów przemysłu budowlanego, które wymagają konsensu (Dz. u. p. austr. Nr 193);

3. inżynierowie, którzy na terenie b. zaboru austriackiego uzyskali uprawnienie inżyniera cywilnego dla architektury i budownictwa lądowego na podstawie przepisów rozporządzenia Min. Rob. Publicznych w porozumieniu z innymi ministrami z dnia 7 maja 1913 r. (Dz. u. p. austr. Nr 77), z uwzględnieniem postanowień § 14 tego rozporządzenia („z pośród techników prywatnych autoryzowanych na zasadzie rozporządzenia Ministerstwa Stanu z dnia 11 grudnia 1860, l. 36413, i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 8 listopada 1886, l. 8152 mają w przyszłości inżynierowie architekci używać tytułu inżynierów cywilnych dla architektury i budownictwa lądowego”);

4. inżynierowie architektki, którzy ukończyli odpowiednie wyższe zakłady naukowe rosyjskie przed dniem 1 listopada 1918 r.;

5. inżynierowie, niewymienieni w ustępach poprzednich, posiadający wyższe wykształcenie techniczne, zakończone przepisanymi egzaminami, nabyte w jednej z polskich państwowych politechnik, na wydziałach architektonicznym, inżynierii lądowej lub wodnej, z wyjątkiem sekcji melioracyjnej, albo na odpowiadających im wydziałach uczelni zagranicznych o ile przed dniem 16 sierpnia 1934 r. prowadzili przedsiębiorstwo budowlane lub trudnili się prowadzeniem robót z zakresu rzemiosł murarskiego i ciesielskiego;

6. absolwenci szkół technicznych (budowlanych), którzy przed 16 grudnia 1927 r. prowadzili zgodnie z obowiązującymi wówczas przepisami przedsiębiorstwa budowlane;

7. absolwenci szkół technicznych (budowlanych), wymienionych w ust. II w pktach 1—7 § 1 rozporządzenia Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 14 grudnia 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr 118, poz. 1014), którzy przed dniem 16 sierpnia 1934 r. uzyskali kwalifikacje, uznane powołanym rozporządzeniem za dowód uzdolnienia zawodowego do samoistnego prowadzenia rzemiosł murarskiego lub ciesielskiego;

8. absolwenci szkół technicznych (budowlanych), o których mowa w ustępie poprzednim, lub innych szkół, o ile uzyskali tytuł budowniczego po myśli ust. 4 art. 364 prawa budowlanego i prowadzili przedsiębiorstwo budowlane przed 16 sierpnia 1934 r.;

c) zwolnienie przewidziane w art. 146 ust. 2 ustawy przem. udzielone przez władzę przemysłową wojewódzką na wniosek izby rzemieślniczej.

Absolwenci szkół majstrów budowlanych państwowych lub przez państwo uznanych, posiadający dyplomy majstrów budowlanych uzyskane przed wejściem w życie ustawy z dnia 10. III. 1934 r. (Dz. U. R. P. Nr 40, poz. 350), tzn. przed 16 sierpnia 1934 r., powinni uzyskiwać karty rzemieślnicze na mularstwo i ciesielstwo bez uprzedniego składania egzaminów sprawdzających umiejętność zawodową przed komisjami, powołanymi przez izby rzemieślnicze.

Nie dotyczy to absolwentów szkół majstrów budowlanych, którzy nie posiadają dyplomów majstrów jak również absolwentów szkół, wymienionych w § 1 dział II pod pkt 1—7 rozporządzenia Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 14. XII. 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr 118, poz. 1014).

Absolwenci Państwowej Szkoły Budownictwa w Poznaniu, posiadający tytuły budowniczych, mogą uzyskać karty rzemieślnicze na mularstwo lub ciesielstwo poza art. 146 tylko w tych wypadkach, gdy przysługują im prawa nabyte z mocy postanowień art. 145 ust. 4 ust. przem.

Kartę rzemieślniczą na prowadzenie mularstwa (ciesielstwa) z wyłączeniem robót wymienionych w art. 333 i 334 prawa budowlanego oprócz osób wymienionych w punktach a, b i c otrzymać mogą osoby posiadające (alternatywnie):

1. świadectwo nauki danego rzemiosła, zakończonej pomyslnym wynikiem egzaminu czeladniczego w połączeniu ze świadectwami conajmniej trzyletniej pracy w charakterze czeladnika w danym rodzaju rzemiosła;

2. świadectwo ukończenia szkół wymienionych w § 1 ust. II rozporządzenia Min. Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Min. Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 25 maja 1938 r. (Dz. U. R. P. Nr 40, poz. 332) w połączeniu ze świadectwami co najmniej trzyletniej praktyki zawodowej w danym rzemiosle;

3. prawa nabyte przed 16 grudnia 1927 r. na podstawie art. 3 ust. 2 ustawy przemysłowej.

Przepisy art. 145 ust. 4 zdanie 1 stanowią w stosunku do postanowień art. 3 ust. 2 wyjątkową normę specjalną tak, że ci posiadacze kart rzemieślniczych, którzy nie będąc mistrzami otrzymali karty rzemieślnicze na mularstwo i ciesielstwo przed dniem 16 sierpnia 1934 r. nie mają podstawy prawnej do powoływania się na swe nabyte prawa w zakresie wykonywania robót budowlanych wskazanych w art. 333 i 334 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o prawie budowlanym. Rzemieślnicy ci — rozumie się — pozostają nadal w posiadaniu odnosnych kart rzemieślniczych, jednak na ich podstawie, nie będąc mistrzami, mogą wykonywać tylko te roboty, które nie są objęte art. 333 i 334 prawa budowlanego.

Zarówno jednak wskazani rzemieślnicy jak i osoby, które jeszcze nie posiadają kart rzemieślniczych na mularstwo i ciesielstwo mogą uzyskać prawo wykonywania robót mularskich i ciesielskich objętych zaznaczonymi art. 333 i 334 w sposób: a) normalny przez złożenie egzaminu mistrzowskiego (majsterskiego) wedle art. 158 ustawy przemysłowej, b) wyjątkowy przez uzyskanie po dniu 16 sierpnia 1934 r. dyspensy według art. 146 ust. 2 ustawy przemysłowej.

Ze względu na konieczność podniesienia poziomu przygotowania fachowego osób, które mają być wykonawcami robót budowlanych (robót często trudnych i skomplikowanych, a nógół takich, których złe wykonanie zmniejsza bezpieczeństwo budowli lub wprost to bezpieczeństwo wyłącza) postanowienia art. 146 ust. 2 powinny być nader oględnie stosowane, a to jedynie w szczególnych wypadkach zasługujących na uwzględnienie z uwagi na niewątpliwie udowodnioną fachowość petenta. Do takich szczególnych wypadków będą w zasadzie należały np. sprawy absolwentów szkół technicznych (budowlanych) oraz szkół majstrów budowlanych dla rzemiosł mularskiego i ciesielskiego, absolwentów, którzy będą posiadali poza odnośnym przygotowaniem teoretycznym odpowiednią dłuższą praktykę.

4. zwolnienie przewidziane w art. 146 ust. 1 ustawy przemysłowej, udzielone przez władzę przemysłową I instancji (starostwo, zarząd miejski) na wniosek izby rzemieślniczej.

Do art. 146.

Na podstawie art. 146 izby rzemieślnicze uprawnione są tylko do kierowania do właściwych władz przemysłowych stosownych wniosków o zwolnienie poszczególnych osób od obowiązku wykazania się normalnym (art. 145) dowodem uzdolnienia zawodowego przy ubieganiu się o kartę rzemieślniczą. Wniosek taki powinien pochodzić od właściwej terytorialnie izby rzemieślniczej.

Art. 146 nie ustalił żadnych wytycznych, którymi izba miałaby się kierować stawiając wniosek, względnie odmawiając postawienia go. Wynika stąd, że wytycznych tych należy doszukiwać się w ogólnych celach i zadaniach izby, które sprecyzowane są w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1933 r. o izbach rzemieślniczych i ich związku (Dz. U. R. P. Nr 85, poz. 638). Jeśli więc izba rzemieślnicza ustawowo powołana do sprawowania pieczy nad gospodarczymi i zawodowymi interesami rzemiosła, stanie na stanowisku, że udzielanie dyspens ludziom młodym, którym wiek pozwala uzy-

skąć normalne dowody uzdolnienia zawodowego, jest sprzeczne z interesami rzemiosła, to nie ma podstaw do wymagania od izby, aby stawiała wnioski przewidziane w art. 146 wbrew przekonaniu, wynikającemu z powyższego stanowiska.

Badanie kwalifikacji zawodowych ubiegającego się o kartę rzemieślniczą w trybie art. 146 w drodze egzaminu kwalifikacyjnego miałoby sens jedynie wtedy, gdyby izba nie miała innych zastrzeżeń odnośnie do jego osoby poza wątpliwościami odnośnie do jego umiejętności zawodowych. Z chwilą jednak gdy izba uznała, że petent jest dość młody na to, by ubiegać się o normalne dowody uzdolnienia, a co za tym idzie, udzielanie mu dyspensy z art. 146, który powinien mieć zastosowanie tylko w wyjątkowych wypadkach, byłoby niewskazane, odmowę dopuszczenia go do egzaminu kwalifikacyjnego należy uznać za słuszną i uzasadnioną, bowiem bez względu na wynik egzaminu izba i tak postawiłaby wniosek negatywny ze względów zasadniczych.

Z punktu widzenia przepisów formalnych obojętne jest, czy petent podanie składa w izbie rzemieślniczej, czy też we właściwym urzędzie, który następnie sprawę przesyła do izby w celu postawienia w myśl art. 146 stosownego wniosku. Jednakże zarówno w jednym jak i w drugim wypadku wniosek izby wraz z załącznikami winien być wysłany wprost do właściwej władzy przemysłowej celem kompetentnego załatwienia w myśl postanowień art. 146.

Przy rozważaniu spraw udzielania dyspens należy szczególnie brać pod uwagę czas pracy petentów w wojskowych warsztatach amunicyjnych, samochodowych, lotniczych, w zbrojowniach i w innych tym podobnych specjalnych formacjach wojskowych, które posiadają specjalnie urządzone warsztaty i żołnierze w tych formacjach oddają się li tylko pracy warsztatowej, przyspasabiając się do czynności zawodowo-rzemieślniczych w wojsku.

Po dniu 15. VIII. 1934 r. można się ubiegać o uzyskanie w drodze dyspensy karty rzemieślniczej na murarstwo i ciesielstwo nie tylko uprawniającej do samodzielnego wykonywania

robót budowlanych wyszczególnionych w art. 333 i 334 prawa budowlanego, lecz także z wyłączeniem tych robót; w tym wypadku dyspensy nie udziela wojewódzka władza przemysłowa, lecz władza przemysłowa I instancji. Osoby, ubiegające się o karty rzemieślnicze w drodze dyspensy mogą w jednym podaniu łączyć prośbę o udzielenie dyspensy z prośbą o wydanie karty rzemieślniczej. Podanie takie w myśl art. 148 ust. 1 ustawy o opłatach stemplowych podlega jednokrotnej opłacie stemplowej w wysokości podanej w art. 145 powołanej ustawy.

Przy udzielaniu kart rzemieślniczych na skutek tych podań zbędne jest doręczanie stronom osobnych decyzji z art. 146 o udzieleniu dyspensy; wystarcza zaznaczenie w tekście karty rzemieślniczej, że wydano ją przy zastosowaniu art. 146, przez wpisanie po słowach: „na podstawie art. 147” słów: „w związku z art. 146”, „i art. 146” lub tp.

Bez przychylnego wniosku izby rzemieślniczej władza przemysłowa I inst. nie może zwolnić nikogo od wykazania normalnego dowodu uzdolnienia w rzemiośle. Również w tych wypadkach, kiedy władza przemysłowa działająca w pierwszej instancji zamierza załatwić podanie o dyspensę rzemieślniczą odmownie — należy przesyłać akta sprawy właściwej izbie rzemieślniczej dla wypowiedzenia się.

Wprawdzie przepisy art. 146 ust. 1 ustawy przem. nie odnoszą się do przysługującego władzy przemysłowej prawa odmawiania zaznaczonych dyspens i tym samym nie ograniczają tego prawa, jednakże z uwagi na cel, zasięgnięcie opinii izby rzemieślniczej w sprawach dowodu uzdolnienia zawodowego w rzemiośle jest rzeczą nader pożądaną, aby nie tylko negatywne, lecz także i pozytywne (przychylne) wnioski izby rzemieślniczej w sprawie zastosowania ulgi z art. 146 znajdowały w decyzjach władzy przemysłowej I inst. swą właściwą realizację. Stąd też w razie nadesłania przez izbę rzemieślniczą przychylniej opinii w konkretnej sprawie — władza przemysłowa powinna w zasadzie udzielić danemu petentowi żądanej dyspensy.

Wobec przepisów art. 92 i 93 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o postępowaniu administracyjnym, wojewódz-

kiej władzy przemysłowej przysługuje prawo rozpatrzenia i zdecydowania według zasady swobodnej oceny odwołania od odmowy przyznania dyspensy z art. 146 ust. 1 ustawy przemysłowej, która to odmowa nastąpiła w razie negatywnego wniosku izby rzemieślniczej, bądź też na skutek swobodnego uznania władzy przemysłowej I instancji.

Rozpatrując to odwołanie, wojewódzka władza przemysłowa obowiązana jest w pierwszym rzędzie zbadać, czy w decyzji władzy I instancji nie ma uchybień proceduralnych, tj. czy zastosowana przez nią procedura nie stoi w sprzeczności z ustawą przemysłową i rozporządzeniem o postępowaniu administracyjnym. Następnym obowiązkiem wojewódzkiej władzy przemysłowej jest zbadanie dokumentów, na podstawie których petentowi udzielono odmownej decyzji na jego prośbę o dyspensę.

Wojewódzka władza przemysłowa może w razie potrzeby zarządzić ponowne rozpatrzenie sprawy przez władzę przemysłową I instancji, bądź uzupełnienie przez tę władzę postępowania wyjaśniającego, jak również może ona zarządzić poddanie petenta egzaminowi kwalifikacyjnemu (sprawdzającemu) przez właściwą izbę rzemieślniczą.

W wypadku załatwiania podań petentów, którzy pracowali przed 15. XII. 1927 r., a nie udowodnili swych praw nabytych, wskazane jest jak najprzychylniejsze ustosunkowanie się do ich odwołania.

Karty rzemieślnicze wydawane w trybie art. 146 nie mogą opiewać na rzemiosła cząstkowe; przy zastosowaniu art. 146 nie wystarcza wykazanie się umiejętnością cząstkową (ułamkową) w rzemiosle, ustawa przemysłowa takich umiejętności nie przewiduje, rozróżniając jedynie rodzaje rzemiosł wymienione w art. 142 i w rozporządzeniach Ministra Przemysłu i Handlu na jego podstawie wydanych.

Do art. 147.

Postanowienie art. 147 ust. 1, dotyczące zabronienia „dalejszego” prowadzenia rzemiosła, ma zastosowanie do tych osób, które rozpoczynszy prowadzenie rzemiosła przed dniem wej-

ścia w życie art. 144 w obecnym brzmieniu (tj. przed dniem 16 sierpnia 1934 r.) nie posiadają dotychczas kart rzemieślniczych i ubiegają się o nie. Przy wydawaniu kart rzemieślniczych w takich wypadkach mają odpowiednie zastosowanie wytyczne, wyrażone w wyjaśnieniach do art. 144 instrukcji.

W odniesieniu do osób, które wbrew wyraźnemu postanowieniu art. 144 rozpoczęły prowadzenie rzemiosła po dniu 16 sierpnia 1934 r. bez karty rzemieślniczej, stosuje się postanowienia karne z art. 126 i ewentualne środki zabezpieczające z art. 140 bez wydawania w trybie art. 147 ust. 1 decyzji zabraniającej „dalszego” prowadzenia rzemiosła.

Postanowienia art. 147, nakazujące zabronienie uprawiania rzemiosła osobie zgłaszającej się, a nieposiadającej kwalifikacji do uzyskania w trybie tego artykułu karty rzemieślniczej, ma dla władzy moc wiążącą, w przeciwieństwie do fakultatywnej mocy art. 140.

Środki zabezpieczające przewidziane art. 140 stosować można równolegle z postanowieniami karnymi art. 126 do tych osób, które nie posiadając kart rzemieślniczych ani nie zabiegając o nie w trybie art. 147, prowadzą rzemiosło wbrew postanowieniom art. 144, oraz do tych osób, które mimo prawomocności decyzji zabraniającej im uprawiania rzemiosła, wydanej w trybie art. 147, nadal warsztat prowadzą.

W wypadku wydawania kart rzemieślniczych na prowadzenie takich rzemiosł, których warsztaty wymagają w myśl art. 14 ustawy przemysłowej zatwierdzenia projektu urządzenia (kuźnie, wędliniarnie itd.), należy mieć na uwadze, że zakłady istniejące na zasadzie praw nabytych nie podlegają obowiązkowi zatwierdzenia projektów urządzenia z art. 14. W związku z tym, wstrzymanie wydawania karty rzemieślniczej z powodu braku takiego zatwierdzenia może mieć miejsce tylko w wypadku, gdy istniejący zakład podlegał według obowiązujących przed wejściem w życie ustawy przemysłowej przepisów, obowiązkowi zatwierdzenia projektu urządzenia, a obowiązkowi tego nie dopełniono.

Karty rzemieślnicze wydawane osobom, wykonywującym rzemiosła murarskie lub ciesielskie, powinny być w każdym wypadku zaopatrzone adnotacją wyraźnie stwierdzającą uprawnienie lub brak tegoż do wykonywania robót budowlanych, wyszczególnionych w art. 333 i 334 prawa budowlanego.

W kwestii opłat stemplowych przy ubieganiu się o karty rzemieślnicze uprawniające do samoistnego prowadzenia nowych rzemiosł mają zastosowanie przepisy obowiązujące w tej mierze przy wydawaniu kart w trybie art. 198 ust. 4 ustawy przemysłowej.

Przy wydawaniu kart rzemieślniczych osobom posiadającym prawa nabyte do samoistnego prowadzenia nowych rzemiosł należy powoływać się na art. 198 ust. 4 jako na podstawie prawną.

C. Nauka rzemiosła. *)

Art. 148 — 157.

Do art. 148.

Przepis art. 148 nie odnosi się do przedsiębiorstw fabrycznych w wypadkach przewidzianych w ustępie 2 art. 149, ponieważ postanowienia art. 148 dotyczą wyłącznie przedsiębiorstw rzemieślniczych w rozumieniu art. 142, wedle którego do istoty rzemiosła należy, iż nie jest ono prowadzone sposobem fabrycznym.

Do art. 149 — 157.

W myśl art. 149 po dniu 15 grudnia 1930 r. wolno przyjmować na naukę i kierować praktycznym wykształceniem terminatorów tylko osobom, które 1) nabyły prawo używania tytułu mistrza (majstra) rzemieślniczego (art. 158 i 159), zaś po dniu 15 sierpnia 1934 r. 2) także osobom, które posiadają akademickie wykształcenie techniczne, obejmujące dane rzemiosło; 3) posiadają prawa kształcenia terminatorów nabyte na pod-

*) Przepisy niniejsze odnoszą się również do rzemiosła koncepcjonowanego (art. 142 punkt 3 ustawy przemysłowej w brzmieniu noweli z dnia 8. VIII. 1938 r.).

stawie przepisów obowiązujących przed wejściem w życie ustawy przemysłowej; 4) posiadają kwalifikacje przewidziane w art. 150.

Art. 149 normuje sprawę przyjmowania terminatorów na naukę ze stanowiska kwalifikacji tych osób, które mają kierować praktycznym kształceniem uczniów rzemieślniczych, a nie ze stanowiska zakresu uprawnień przysługujących zastępcy przemysłowemu. Czy dany zastępca przemysłowy (nb. posiadający prawo używania tytułu mistrza rzemieślniczego) jest upoważniony do przyjmowania uczniów na naukę w określonym przedsiębiorstwie, ustala prywatno-prawna umowa zawarta między właścicielem warsztatu i zastępcą przemysłowym, właściciel ten może bowiem udzielić swemu zastępcy w prowadzeniu przemysłu — upoważnienia do przyjmowania do warsztatu terminatorów. Stąd art. 116 mówi w ustępie 3, że umowa o naukę winna być podpisana przez przemysłowca (pryncypała) „albo jego zastępcę”, stąd art. 117 mówiący o obowiązkach pryncypała wobec ucznia wskazuje, że obowiązki te ciążyą także „na zastępcy pryncypała”, stąd też wreszcie art. 118 zaznacza, że uczeń winien być posłuszny pryncypałowi „i tej osobie, która w miejsce pryncypała kieruje zawodowym wykształceniem ucznia”.

Kierowanie praktycznym kształceniem terminatorów w przedsiębiorstwach rzemieślniczych nie może być oddane takiemu zastępcy przemysłowemu, który nie posiada kwalifikacyj z art. 149 lub 150.

Fabryka nie potrzebuje specjalnego zezwolenia na kształcenie terminatorów, byleby tylko kształcenie odbywało się pod kierunkiem osób, wskazanych w art. 149 ust. 2.

Prawa nabyte rozciągają się także na prawo trzymania i kształcenia uczniów.

Poza osobami, posiadającymi prawo używania tytułu mistrza lub akademickie wykształcenie techniczne, obejmujące dane rzemiosło względnie kwalifikacje, wymienione w art. 150, prawa nabyte do przyjmowania na naukę i kierowania praktycz-

nym kształceniem terminatorów na terenie b. zaboru rosyjskiego, posiadają osoby, które przed wejściem w życie ustawy przemysłowej, tj. przed 16 grudnia 1927 r. zatrudniały w swych warsztatach rzemieślniczych młodocianych lub niepełnoletnich pracowników w charakterze uczniów rzemieślniczych. Za dowód stwierdzający w myśl art. 158 ust. 4 uprawnienie do kształcenia terminatorów przed 16 grudnia 1927 r. należy uważać wszelki środek dowodowy, mogący przyczynić się do wyjaśnienia sprawy (np. dowód ze świadków, dokumentów urzędowych i prywatnych itp.), a stwierdzający, że dany rzemieślnik zatrudniał w swym warsztacie przed 16 grudnia 1927 r. młodocianych lub niepełnoletnich pracowników w charakterze uczniów rzemieślniczych.

Na obszarze województw krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego i cieszyńskiej części województwa śląskiego rzemieślnicy, którzy w dniu 15 grudnia 1927 r. byli uprawnieni według austriackiej ustawy przemysłowej przyjmować i kształcić uczniów w rzemiośle, chociaż nie posiadali tytułu „mistrza”, korzystają i nadal bezterminowo z tego prawa i nie są obowiązani składać egzaminu na mistrza, prawa bowiem dobrze nabyte z mocy dawnej ustawy nie mogą być uchylone lub ograniczone, jeżeli nie ma na to wyraźnego postanowienia nowej ustawy. Rzemieślnicy ci mogą w celu uzyskania tytułu mistrza, poddać się egzaminowi mistrzowskiemu.

Osoby, które w b. zaborze pruskim uzyskały prawo kształcenia uczniów na podstawie noweli z dnia 30 maja 1908 r. do niemieckiej ustawy przemysłowej (Reichsgesetzblatt S. 356) utrzymują nadal to prawo w myśl art. 3 ust. 2 ustawy przemysłowej. Za dowód posiadania praw nabytych uważać należy w pierwszym rzędzie stosowne, wydane na podstawie powyższych przepisów, zezwolenie właściwej władzy administracyjnej, a w braku tegoż, także inne zasługujące na wiarę środki dowodowe, w rozumieniu art. 49 i następnych rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnym (Dz. U. R. P. Nr 36, poz. 341).

Właściciele istniejących przedsiębiorstw: brukarstwa oraz chemicznego czyszczenia i farbowania tkanin i odzieży, farbowania skórek futrzanych, którzy trzymali uczniów przed dniem 13 kwietnia 1933 r., zachowują i po tym terminie prawo trzymania i kształcenia terminatorów.

Takie samo prawo przysługuje osobom, które przed dniem 30 czerwca 1936 r. prowadziły jeden z przemysłów, uznanych następnie rozporządzeniem z 23 czerwca 1936 r. (Dz. U. R. P. Nr 49, poz. 356) za rzemiosło, a mianowicie: bieliźniarstwo i gorseciarstwo.

Natomiast do nowozakładanych po dniu 13 kwietnia 1933 r. i 30 czerwca 1936 r. przedsiębiorstw wymienionych wyżej rzemiosł należy stosować postanowienia art. 149 zdanie 1.

Absolwenci szkół budowlanych, którzy wykażą się co najmniej trzyletnim samoistnym prowadzeniem rzemiosła przed 16 sierpnia 1934 r. zachowują prawa do kształcenia terminatorów, nabyte na podstawie rozporządzenia Ministra Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Rel. i Ośw. Publ. z dnia 14. XII. 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr 118, poz. 1015), uzupełnionego rozporządzeniem z dnia 30. VIII. 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr 70, poz. 519).

Na podstawie art. 150 wydane zostało rozporządzenie Ministerstwa Przemysłu i Handlu z dnia 25 maja 1938 r. w porozumieniu z Min. W. R. i O. P. w sprawie ustalenia, w jakiej mierze świadectwa ukończenia szkół technicznych i artystycznych należy uważać za dowód odpowiedniej kwalifikacji do kierowania praktycznym kształceniem terminatorów (Dz. U. R. P. Nr 40, poz. 333).

Jeżeli izba rzemieślnicza w poszczególnych wypadkach, mając na uwadze okoliczność długoletniego zatrudnienia ucznia w danym rzemiośle przed wstąpieniem na naukę, uzna, że uczeń opanuje dostatecznie wymagane umiejętności zawodowe w krótszym niż w trzyletnim terminie, nic nie stoi na przeszkodzie do skorzystania z uprawnień, wynikających z art. 152 ust. 2 w zakresie nieograniczonym.

W komisjach egzaminacyjnych czeladniczych dla nowych rzemiosł:

- a) przewodniczącym, w braku mistrza właściwego rzemiosła może być mistrz rzemiosła pokrewnego lub osoba z wyższym wykształceniem technicznym, zatrudniona zawodowo jako nauczyciel lub zajmująca stanowisko kierownicze w przedsiębiorstwie przemysłowym;
- b) członkami mogą być osoby, posiadające prawa nabyte do kształcenia terminatorów;
- c) w braku czeladnika właściwego nowego rzemiosła może uczestniczyć w komisji czeladnik pokrewnego rzemiosła, w miarę możliwości taki, który już to dzięki praktyce, już też dzięki innym okolicznościom posiada znaczne kwalifikacje zawodowe w nowym rzemiośle.

D. Mistrzowie (majstrowie) rzemieślniczy.

Art. 158 — 159.

Do art. 158 — 159.

Przez samoistne nieprzerwane wykonywanie rzemiosła w ciągu co najmniej 6 lat rozumie się tutaj nie tylko okres prowadzenia rzemiosła na podstawie karty rzemieślniczej, lecz także i okres wcześniejszy przed jej uzyskaniem, a to w wypadkach wyzyskiwania kart rzemieślniczych w trybie art. 146, jeśli zgłoszenie rozpoczęcia samoistnego prowadzenia rzemiosła nastąpiło przed 16 sierpnia 1934 r., stosownie do obowiązującego wówczas brzmienia art. 144 lub w trybie art. 198 ust. 4, na zasadzie praw nabytych.

W sprawie zaliczania pracy samoistnej przed ukończeniem przez petenta 21 roku życia: patrz uwagi do art. 198.

Absolwenci szkół technicznych, wymienionych w § 1 ustęp II pod punktami 1 do 10 i od 18 do 34 rozporz. Min. P. i H. w porozumieniu z Min. W. R. i O. P. z dnia 25. V. 1938 r. (Dz. U. R. P. Nr 40, poz. 332), po odbyciu trzyletniej praktyki w rzemiośle ciesielskim i murarskim, mają możliwość uzyskania w dro-

dze dyspensy (art 146) karty rzemieślniczej na prowadzenie danego rzemiosła w pełnym zakresie tegoż, nie mają natomiast podstawy do ubiegania się o dopuszczenie do egzaminu mistrzowskiego, który składać mogą w myśl postanowień art. 158 dopiero po 6 letnim samoistnym i nieprzerwanym wykonywaniu rzemiosła.

Dyplom technika budowlanego nie jest równoznaczny ze świadectwem czeladniczym i nie daje podstaw do dopuszczenia do egzaminu mistrzowskiego osób przedkładających zamiast świadectwa czeladniczego danego rodzaju rzemiosła — dyplom technika budowlanego.

Świadectwa, stwierdzające samoistne prowadzenie rzemiosła po złożeniu egzaminu czeladniczego należy traktować jako świadectwa praktyki czeladniczej w rozumieniu art. 158 ust. 4.

Przy dopuszczeniu do egzaminu mistrzowskiego w wypadkach długoletniego zatrudnienia w danym rzemiośle przed uzyskaniem dyplomu czeladniczego, dopuszczalne jest doliczenie do lat praktyki czeladniczej, odbytej po złożeniu egzaminu, także lat praktyki odbytej przed złożeniem tego egzaminu.

Zaświadczenia cechu, stwierdzające trzyletnią praktykę czeladniczą w danym rzemiośle względnie stosowne zaświadczenie izby rzemieślniczej, wydane po przeprowadzeniu odpowiednich dochodzeń może zastąpić świadectwo praktyki, wystawione przez pracodawcę, bowiem art. 145 ani art. 158 ustawy przemysłowej nie wskazują przez kogo świadectwo praktyki ma być wystawione. Moc dowodową powyższych dokumentów należy oceniać na ogólnych zasadach, wyrażonych w art. 51 i następnym rozporządzenia o postępowaniu administracyjnym.

Brak obywatelstwa polskiego nie jest przeszkodą do składania egzaminów mistrzowskich i czeladniczych w rzemiosłach przed komisjami egzaminacyjnymi powołanymi przez izby rzemieślnicze na podstawie przepisów ustawy przemysłowej.

E. Cechy.

Art. 160 — 163.

Do art 160 — 163.

Według brzmienia art. 160 mogą zrzeszać się i należeć do cechów nie tylko ci rzemieślnicy, którzy mają prawo używania tytułu mistrza, lecz w ogóle wszystkie osoby prowadzące rzemiosło samoistnie zgodnie z art. 144 — 147 oraz art. 3 i 198 ust. 4.

Dopuszczalne jest zrzeszanie się rzemieślników bądź prowadzących ten sam rodzaj przemysłu, bądź prowadzących rzemiosła rozmaitych rodzajów pokrewnych, a nawet niepokrewnych.

Przy zatwierdzaniu statutów tego rodzaju cechów, w których mają się łączyć zawody pokrewne należy z uwagi na art. 151 zasięgać opinii izby rzemieślniczej odnośnie do kwestii, jakie przemysły należy uważać za pokrewne.

Łączenie się rzemieślników jednego zawodu z różnych powiatów administracyjnych lub gmin w jednym cechu zależy w zupełności od warunków lokalnych, które mogą odgrywać rolę przy ustalaniu, czy tego rodzaju cech może wykazywać żywotność i spełniać ustawą nałożone zadania.

Cechy rzemieślnicze są uprawnione do zawierania układów zbiorowych, przewidzianych w art. 445 Kodeksu Zobowiązań, albowiem cechy, jako zrzeszenia samoistnych rzemieślników odpowiadają całkowicie pojęciu związku pracodawców w rozumieniu art. 445 K. Z.

Członkowie cechów, jako przemysłowcy w rozumieniu ustawy przemysłowej mogą tworzyć nowe zrzeszenia, już to przemysłowe na podstawie działu V ustawy przemysłowej, jeśli by cele ich pokrywały się z treścią art. 69, już też inne na pod-

stawie innych przepisów, jeřliby cele nie odpowiadały warunkom tego artykułu.

F. Stosunek cechów do izby rzemieřniczej.

Art. 167.

G. Rzemieřnicze związki gospodarcze. *)

Art. 167a — 167i.

*) W myřl ustawy z dnia 8. VIII. 1938 r. poddział G otrzymał tytuł „G Związki Cechów” (art. 167a—167c oraz 167f—167x 1).

DZIAŁ X.

POSTANOWIENIA PRZEJŚCIOWE I KONCOWE.

Art. 195—198.

Do art. 195 — 197.

Postanowieniem art. 196 przekazano zarządom odnośnych miast załatwianie całego szeregu spraw bez ustalenia specjalnego postępowania, wobec czego pozostawiono zarządom miejskim swobodę decyzji czy i które sprawy załatwiać sposobem kolegialnym. Odwołania od decyzji zarządów miejskich w sprawach wymienionych w art. 196 załatwia właściwy urząd wojewódzki.

Podczas gdy zarządy miast w miastach wymienionych w art. 131 posiadają m. in. prawami prawo dochodzenia w sprawach przekroczeń przepisów przemysłowych i wymierzają kary i są w całej pełni władzą przemysłową I instancji, to w świetle postanowień art. 196 ograniczającego tylko prawo właściwej władzy przemysłowej, tj. starosty powiatowego, w pewnych granicach ściśle wymienionych na rzecz zarządów miejskich w miastach niewyłączonych z powiatów — władzą karno-administracyjną zgodnie z art. 131 pozostaje nadal starosta powiatowy.

Do art. 198.

1. Zgodnie z brzmieniem art. 198 ust. 4 i art. 3 ust. 2 ustawy przemysłowej przez „prawa nabyte” rozumieć należy uprawnienia do samoistnego prowadzenia rzemiosła, przysługujące na zasadzie przepisów, obowiązujących przed wejściem w życie

jednolitego prawa przemysłowego. A zatem za dowód posiadania „praw nabytych” uważa się:

- a) w województwach centralnych i wschodnich — stwierdzenie przez urząd gminy rozpoczęcia przed 16. XII. 1927 r. samoistnego prowadzenia danego rzemiosła i przedłożenia świadectwa przemysłowego, wykupionego za rok 1927 (o ile dany warsztat był zobowiązany do wykupienia takiego świadectwa);
- b) w województwach południowych i cieszyńskiej części wojew. śląskiego — kartę przemysłową;
- c) w województwach zachodnich i górnośląskiej części wojew. śląskiego — zaświadczenia właściwego urzędu gminnego o zgłoszeniu według § 14 niem. ustawy przemysłowej rozpoczęcia samoistnego wykonywania rzemiosła przed 16. XII. 1927 r. wojew. poznańskie i pomorskie (wzgl. 1. VII. 1933 r. woj. śląskie).

2. Pomocniczo (np. w razie zgubienia karty przemysłowej i niemożności otrzymania jej duplikatu wskutek zniszczenia rejestrów przemysłowych) można wykazać prawa nabyte dowodem zapłaty podatku dochodowego za rok 1927, albo dowodem zarejestrowania pracowników danego warsztatu w Kasie Chorych przed 16. XII. 1927 r. (na obszarze województwa śląskiego przed 1. VII. 1933 r.).

3. Gdyby zachodziło uzasadnione przypuszczenie, że dokumenty wymienione w pkt 1 lit. a) i c) nie przedstawiają stanu sprawy zgodnie z rzeczywistością, można — przy równoczesnym skierowaniu sprawy do władz administracyjnych — dopuścić dowód ze świadków na potwierdzenie faktu samoistnego prowadzenia przez petenta warsztatu rzemieślniczego przed 16. XII. 1927 wzgl. 1. VII 1933 r.

4. Świadectwo przemysłowe, o którym mowa w pkt. 1, powinno być wykupione za rok 1927; żądanie świadectw za lata wcześniejsze i późniejsze jest bezprzedmiotowe.

5. Jeżeli o poświadczenie praw nabytych na obszarze województw centralnych i wschodnich ubiegają się rzemieślni-

cy, którzy w dniu 15. XII. 1927 r. nie posiadali ukończonego 21-go roku życia, to:

- a) w województwach centralnych (oprócz powiatów: Białystok, Bielsk, Grodno, Sokółka i Wołkowysk) — przysługuje im zaliczenie praw nabytych (na podstawie wymienionych uprzednio dowodów), o ile zostali wyraźnie i urzędowo (przed sądem pokoju lub gminnym) upoważnieni do prowadzenia handlu lub usamowolnieni (art. 2 Kodeksu Handlowego Królestwa Polskiego oraz art. 468, 469 i 479 Kodeksu Cywilnego Królestwa Polskiego);
- b) w województwach wschodnich oraz w powiatach: Białystok, Bielsk, Grodno, Sokółka i Wołkowysk — za rzemieślników uznawane są tylko te osoby, które posiadały oddzielne gospodarstwo i miały nie mniej niż 21 lat (art. 465 rosyjskiej ustawy przemysłowej — Zbiór Praw „Cesarstwa Rosyjskiego“ tom XI część II, księga II, rozdział II), wyjątkowo zaś te, które ukończywszy 17 lat życia otrzymały decyzję sędziego pokoju o przyznaniu im opiekuna (art. 220, 223 i 225 tomu X cz. I „Zbioru Praw“ Cesarstwa Rosyjskiego).

6. W wypadku odmówienia petentowi poświadczenia praw nabytych, wskazane jest skierowanie petenta na drogę sprawdzenia umiejętności zawodowej przy pomocy egzaminu kwalifikacyjnego bez zamykania jednak jego warsztatu pracy do czasu ostatecznej w toku instancji decyzji władzy przemysłowej.

Niezarejestrowanie praw nabytych w ustawowym terminie może pociągnąć za sobą li tylko represje natury administracyjnej (art. 126), nie pozbawia jednak osoby zainteresowanej posiadanych przez nią praw nabytych, które właściwa izba rzemieślnicza może poświadczyć po zbadaniu dołączonych przez petenta prawem przepisanych dokumentów.

Zażalenia na izbę rzemieślniczą osób, którym izba odmówiła wydania zaświadczenia przewidzianego w ust. 4 art. 198, należy po ściągnięciu opłaty stemplowej wraz z aktami izby, po zarządzeniu zbadania prawdziwości zaświadczeń zarządów gminnych oraz czy dana osoba była obowiązana do wykupy-

V. Rejestr licencji dla przemysłu okrężnego.

VI. Rejestr legitymacji dla komiwojażerów i samodzielnych agentów handlowych.

2.

Z wyżej wymienionych rejestrów, rejestry grupy I, II, III, V i VI są rejestrami osobowymi, zaś rejestry grupy IV rejestrami rzeczowymi.

Rejestry mogą być książkowe albo kartkowe.

Książkowe rejestry grup I, II, III i IV posiadają rubryki według wzorów A i B załącznika Nr 2.

PROWADZENIE REJESTRÓW ODNOŚNIE DO ZAKŁADÓW PRZEMYSŁOWYCH WYMAGAJĄCYCH ZATWIERDZENIA URZĄDZENIA.

3.

Rejestrowanie odnośnie do zakładów przemysłowych wymagających zatwierdzenia urzędnika odbywa się w kolejności czynności i formalności związanych z powstawaniem zakładów.

Po zatwierdzeniu zakładu wpisuje się zakład ten w rejestr zakładów p/g wzoru B załącznika Nr 2 pod numerem porządkowym, po czym po uzyskaniu przez przedsiębiorcę koncesji, potwierdzenia zgłoszenia wzgl. karty rzemieślniczej wpisuje się go w odnośny rejestr osobowy (koncesji, potwierdzeń zgłoszeń wzgl. kart rzemieślniczych) pod numerem porządkowym.

Wreszcie po otrzymaniu od przedsiębiorcy zawiadomienia o uruchomieniu zakładu wypełnia się rubrykę 3b) rejestru zakładów.

4.

W razie zmiany właściciela zakładu wykreśla się dawnego właściciela z odnośnego rejestru osobowego następnie nowego właściciela wpisuje się pod numerem porządkowym tegoż rejestru, przy czym w rubryce 6 wpisuje się nieulegający zmianie numer rejestru zakładów z odnośną adnotacją zmiany, zaś w rubryce 4 rejestru zakładów wpisuje się numer rejestru osobowego, uzyskany przez nowego właściciela.

5.

W razie zmiany w urządzeniu zakładu (np. przebudowy) wpisuje się zatwierdzenie jej w rejestr zakładów pod numerem porządkowym, przy czym zamiast wypełniania rubryk 2a, 2b i 2c danymi z poprzedniej rejestracji umieszcza się w nich klauzulę powołującą się na dawny numer rejestru zakładów, co pozwala rozróżniać zmiany urzędzeń (przebudowy) istniejących zakładów od zatwierdzeń nowopowstałych zakładów. Równocześnie w odnośnym rejestrze osobowym wpisuje się w rubryce 7 nowouzyskany numer rejestru zakładów.

6.

W razie powstania filii zakładu w rejonie władzy właściwej dla zakładu głównego rejestruje się filię jako nowopowstały zakład w rejestrze zakładów pod nowym numerem porządkowym, po czym numer ten wpisuje się w odnośnym rejestrze osobowym w rubryce 4.

7.

W razie powstania filii poza obrębem rejonu władzy przemysłowej właściwej dla zakładu głównego władza ta nie rejestrując filii w swym rejestrze zakładów wpisuje jedynie w rubryce 4 odnośnego rejestru osobowego ten numer, który filia w rejestrze zakładów prowadzonym przez władzę przemysłową swego rejonu otrzymała. Równocześnie władza przemysłowa właściwa dla zatwierdzenia filii, po wciągnięciu filii do swego rejestru zakł., wpisuje właściciela zakładu w odnośny rejestr osobowy pod numerem porządkowym, przy czym w rubryce 5 wpisuje numer rejestru osobowego, pod którym właściciel przedsiębiorstwa zarejestrowany został w rejonie zakładu głównego.

8.

W związku z punktami 6 i 7 należy przestrzegać wykonania art. 37, prawa przemysłowego, w myśl którego właściciel zakładu głównego obowiązany jest donieść o powstaniu filii nie tylko władzy przemysłowej właściwej dla zatwierdzenia filii,

lecz również i władzy właściwej dla miejsca siedziby zakładu głównego.

Prowadzenie rejestrów odnośnie do zakładów przemysłowych niewymagających zatwierdzenia urzędnia.

9

Ponieważ rejestru zakładów niewymagających zatwierdzenia urzędnia nie prowadzi się, więc zmiany lokalu zakładu wzgl. fakt powstania filii odnotowuje się tylko w odnośnym rejestrze osobowym przez wpisanie w rubryce 4 wzgl. 7 adresu nowego lokalu wzgl. adresu filii.

Rejestry kartkowe.

10.

Rejestry kartkowe posiadają te same rubryki co rejestry książkowe, lecz idące w kierunku poziomym.

Prowadzenie rejestrów kartkowych jest praktyczniejsze od prowadzenia rejestrów książkowych, jeśli ma się do czynienia z większymi ilościami zakładów przemysłowych. Przy prowadzeniu rejestrów odnośnie do przedsiębiorstw niekoncesjonowanych czynność wydawania przedsiębiorcy odnośnego dokumentu osobowego (potwierdzenia zgłoszenia wzgl. karty rzemieślniczej) może być połączona z czynnością rejestrowania go w ten sposób, iż kopia oryginału tego dokumentu stanowi zarazem kartę rejestracyjną rejestru osobowego. W tym wypadku podobny dokument osobowy wzgl. karta rejestracyjna będzie miała formę określoną wzorem C wzgl. D załącznika Nr 2.

Skorowidz alfabetyczny.

11.

Dla łatwiejszego odszukania danych odnośnie do przedsiębiorstw wzgl. zakładów przemysłowych wpisanych w różne rejestry władze przemysłowe I instancji prowadzą przynajmniej jeden skorowidz alfabetyczny.

Prowadzenie spisów i rejestrów zakładów przemysłowych przez władze przemysłowe II instancji.

12.

Władze II instancji prowadzą:

1) Spis (pg starostw) zakładów fabrycznych (motorowych lub zatrudniających ponad 20 rob.) powołanych do nadsyłania miesięcznych sprawozdań o zatrudnieniu oraz zakładów reko-dzielniczych, które zatrudniają mniejszą ilość robotników, lecz ze względu na rodzaj produkcji lub jej znaczenie gospodarcze są objęte sprawozdaniem rocznym o stanie przemysłu i które w końcu roku obowiązane są na żądanie władz II instancji lub pośrednio na żądanie władz I instancji dostarczać danych o zatrudnieniu wzgl. produkcji.

Spis taki może być książkowy lub kartkowy i uzupełnia się w miarę zawiadomień władz I instancji o zgłoszeniu zakładów niewymagających zatwierdzenia wzgl. o uruchomieniu zakładów zatwierdzanych przez władze I lub II instancji.

2) Rejestr zakładów, których urządzenie wzgl. zmiana została zatwierdzona przez władze II instancji; rejestr ten oprócz numeru porządkowego zawiera numery porządkowe, które zakłady otrzymały w spisie pg starostw (w myśl ust. 1), przy czym zakłady istniejące zachowują dawny numer tego spisu, tak, że podług numerów rejestru odróżnią się zatwierdzenie nowych od zmian w urządzeniu (przebudowy) istniejących zakładów. Rejestr ten różni się od rejestru określonego wzorem B pg załącznika Nr 2 tym, że rubryka 6) tego wzoru jako niepotrzebna odpada, gdyż prowadzony w myśl ustępu 1) niniejszego artykułu spis pg starostw, posiada osobne rubryki dla odnotowywania danych miesięcznych, kwartalnych i rocznych o ilości robotników oraz danych rocznych o produkcji. W rejestrze kartkowym na odnośne rubryki przeznacza się drugą stronę karty rejestracyjnej.

Załącznik Nr 1.

Wzór zgłoszenia przemysłu
załącznika do podania o zatwierdzenie zakładu.

Do
(wymienić władzę przemysłową)

Za pośrednictwem

Imię i nazwisko petenta

Data urodzenia petenta

Przynależność państwowa

1) Miejscowość, gdzie ma się znajdować zakład przemysłowy (miasto, osada, wieś, powiat, gmina).	
2) Jakie fabrykaty ma wytwarzać zakład.	
3) Jakie materiały surowe, półfabrykaty i materiały pomocnicze mają być używane do produkcji.	
4) Położenie zakładu w mieście, osadzie lub wsi (dokładnie wymienienie adresu oraz położenia w stosunku do sąsiednich posesji, budowli i pomieszczeń ze wskazaniem ich charakteru, odległości oraz nazwisk ich właścicieli i użytkowników).	

5) Rodzaj, rozmiar i ilość pomieszczeń zakładu z wymienniem materiału, użytego na budowlę, warunków oświetlenia naturalnego i sztucznego, wentylacji, kanalizacji i ogrzewania: a) istniejących już, b) projektowanych do wybudowania.	
6) Ilu robotników ma być zatrudnionych przy fabrykacji.	
7) Rodzaj sił używanych do produkcji (ręczna czy motorowa) rodzaj, siła i ilości silników).	
Opis technicznych urządzeń zakładu.	8) a) maszyny i przybory ręczne.
	b) maszyny poruszane siłą motorową.
	c) transmisje i inne przewody siły.
	d) kotły i paleniska.
	e) środki lokomocji i transportu.
	f) ścieki, filtry, osadniki itp.
	g) urządzenia specjalne; zabezpieczenia maszyn i inne.
9) Zawód, petenta, jego kwalifikacje fachowe i naukowe, dotychczasowe zajęcie oraz jego zdolność prawna do prowadzenia przemysłu.	
10) Uwagi.	

..... dnia

(czytelny podpis i adres petenta)

koncesji
 Rejestr: potwierdzeń zgłoszeń
 kart rzemieślniczych

Wzór A.

Nr porz.	Właściciel przedsiębiorstwa		Rodzaj przemysłu	Zastępca Dzierżawca Filia	Nr Dz. i Data koncesji potwierdz. zgłoszenia karty rzemieślniczej	Nr rejestru zakładów adres zakładu	Zmiana urzędzenia zakładu	Uwagi
	Imię i nazwisko Osoba prawna	Adres						
1	2	3	4	5	6	7	8	

Rejestr zakładów

Wzór B.

Nr porz.	Z a k ł a d			Nr Dz. i data		Nr rejestru osobowego	Napęd		Normalna		Uwagi
	a) Nazwa i firma	b) Rodzaj	c) Adres	a) zatwierdzenia zakładu	b) zawiadomienia o uruchomieniu		rodzaj	KM	Ilość robotników	produkcja	
1	2			3		4	5		6		7

Urząd

Wz6r C

Nr Dz.

dn. r.

POTWIERDZENIE ZGŁOSZENIA: NR REJ.

wydane na podstawie art. 7 Rozp. Prez. Rzplitej z dn. 7. VI. 1927 (Dz. U. Nr 53)
w brzmieniu ustawy z dnia 10. III. 1934 r. (Dz. U. Nr 40, poz. 350).

Właściciel przedsiębiorstwa (imię i nazwisko, — nazwa osoby prawnej)

Adres

Rodzaj przemysłu (przedmiot przedsiębiorstwa)

Zastępca

Dzierżawca

Filia

Miejsce prowadzenia przemysłu

Nr rej. Zakładów

U w a g i:

.....
miejsce
pieczęci

.....
podpis

Urząd

W z ó r D.

Nr Dz.

d. r.

KARTA RZEMIEŚLNICZA NR REJ.

wydana na podstawie art. 147 Rozporządzenia Prez. Rzplitej z dnia 7. VI. 1927
(Dz. U. Nr 53) w brzmieniu ustawy z dnia 10. III. 1934 r. (Dz. U. Nr 40, poz. 350),
na skutek zgłoszenia z dnia r.,

Panu

obywatelowi

urodzonemu dn. r. w

na prowadzenie rzemiosła

w (adres)

przez zastępcę

pod firmą

miejsce
pieczęci

.....
podpis

Wszystkie okólniki i wyjaśnienia, wydane przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu do dnia 31 grudnia 1936 r., dotyczące spraw objętych niniejszą instrukcją tracą moc obowiązującą z wyjątkiem następujących:

1) P. D. 906 z dnia 7 marca 1930 r. w sprawie szkolenia uczniów rzemieślniczych w warsztatach wojskowych.

2. P. A. I 10/5 z dnia 11 maja 1934 r. w sprawie projektów urządzeń hut szkła,

3) P. A. II 1/71 z dnia 24 maja 1934 r. w sprawie uprawnień przemysłowych na przedsiębiorstwa wyrobu syntetycznych barwników organicznych,

4) P. A. III 1/21 z dnia 9 lutego 1935 r. w sprawach przemysłu koncesjonowanego (art. 8 pkt. 3, 4, 5, 14 i 15),

5) P. A. III 1/35 z dnia 24 lutego 1935 r. w sprawie zaświadczeń o posiadaniu uzdolnienia zawodowego do samoistnego wykonywania rzemiosła na podstawie praw nabytych,

6) P. A. III 1/52 z dnia 14 marca 1935 r. w sprawie umów o naukę w przemyśle, nieustalonych pisemnie,

7) P. A. III 1/178 z dnia 21 marca 1935 r. w sprawie praktyki rzemieślniczej w warsztatach specjalnych formacji wojskowych,

8) P. A. IV 1/67 z dnia 24 lipca 1935 r. w sprawie związków rzemieślniczych chrześcijan,

9) P. A. IV 1/85 z dnia 11 września 1935 r. w sprawie egzekutywy w zakresie regulowania spraw terminatorskich.

10) P. A. III 1/181 z dnia 9 grudnia 1935 r. w sprawie wytwórni przemysłu gumowego (gum jezdnych),

11) P. A. III 5/19 z dnia 8 marca 1936 r. w sprawie biur podróży,

12) P. A. IV 4/12 z dnia 9 kwietnia 1936 r. w sprawie wykładni ustawy o opłatach stemplowych,

13) P. A. IV 26/20 z dnia 23 kwietnia 1936 r. w sprawie rejestru cechów rzemieślniczych,

14) P. A. III 1/100 z dnia 15 maja 1936 r. w sprawie egzaminów czeladniczych,

15) P. A. 2117 z dnia 31 lipca 1928, instrukcja techniczna w sprawie zatwierdzania zakładów przemysłowych,

16) P. A. VI 1/4 z dnia 5 kwietnia 1937 r., instrukcja dla władz przemysłowych II instancji, dotycząca nadzoru nad kotłami parowymi.

Warszawa, dnia 12 lipca 1938 r.

Dyrektor Departamentu:

w z. (—) St. Konopski.

II.

ISTRUKCJA TECHNICZNA

do rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 7. VI. 1927 r. o prawie przemysłowym (Dz. U. R. P. Nr 53, poz. 468) w sprawie zatwierdzania zakładów przemysłowych, (okólnik M-stwa P. i H. z dn. 31 lipca 1928 r. Nr PA. 2117).

I. PRZEPISY OGÓLNE.

Przy badaniu podań o zatwierdzenie urządzenia zakładu należy rozważać tylko uciążliwości, niedogodności i niebezpieczeństwo, wynikające z fizycznego oddziaływania zakładu na sąsiedztwo i otoczenie, nie uwzględniając natomiast niedogodności innego rodzaju, stanowiących często podstawę zarzutów stron przy rozprawie, jak np. szkodliwa konkurencja, podrożenie siły roboczej, zużycie dróg, wzrost opłat asekuracyjnych i t. d. tak samo jak i zarzutów, opartych na tytułach cywilnoprawnych.

Należy przytym zbadać, czy uciążliwości, niedogodności i niebezpieczeństwo przekraczają granicę, do jakiej mogą być narzucone sąsiedztwu i otoczeniu w interesie przemysłu koniecznego dla dobra ogólnego.

Przy rozważaniu tej sprawy na podstawie złożonych przez petenta projektu i załączników należy w dalszym ciągu zbadać, czy urządzenie instalacji oraz sposób i rodzaj produkcji zabezpieczają w dostatecznym stopniu sąsiedztwo; w wypadku, kiedy zabezpieczenie takie okaże się niewykonalne, może nastąpić odmowa, a w przeciwnym razie udzielenie zatwierdzenia z ustaleniem potrzebnych warunków i zastrzeżeń.

Szczegółnej uwagi wymaga sprawa usuwania stałych odpadków i odcieków fabrycznych. Zagrzebywanie i wpuszczanie

nie w grunt mogłoby być dozwolone wyjątkowo po ustaleniu zupełnej nieszkodliwości i dopuszczalności tego sposobu usuwania, a odprowadzanie odcieków do wód prywatnych i publicznych powoduje często takie szkodliwości, — wywołujące stanowcze i uzasadnione sprzeciwy stron interesowanych, — że tej sprawie należy poświęcić szczególną uwagę. Nie można uważać za właściwe wyłączenie tej sprawy z badania zakładu i pozostawienie jej uregulowanie późniejszym zarządzeniom w myśl obowiązujących przepisów (o użytkowaniu wód prywatnych i publicznych); natomiast, jeżeli zamiar odprowadzenia odcieków do wód wynika z oświadczenia przedsiębiorcy lub z warunków i okoliczności danego wypadku i jeżeli grozi to uciążliwościami, — należy odmówić zatwierdzenia lub zatwierdzić urządzenie pod odpowiednimi warunkami. W razie udzielenia zatwierdzenia radzi się poza tym zastrzec, że władza ma prawo w każdym czasie uzależnić dalsze odprowadzanie odcieków od wykonania dalszych potrzebnych warunków lub nawet jeżeli warunki określone w zatwierdzeniu okażą się niedostateczne lub niewykonalne, wogóle odprowadzania odcieków zakazać.

Przy zakładach z większymi paleniskami zastrzega się zwyczaj, że ich właściciele obowiązani są dążyć do osiągnięcia zupełnego spalania (dymu) przez odpowiednie instalacje paleniskowe, rodzaj paliwa i należytą ich obsługę, — w razie zaś niedostateczności środków zastosowanych do zabezpieczenia od uciążliwości, powodowanych przez dym, sadze, gazy i t. d., wykonać zmiany w paleniskach, ich obsłudze i wyborze paliwa, konieczne dla zmniejszenia powyższych uciążliwości i szkodliwości.

Stosowanie tego zastrzeżenia jest wskazane nie tylko w interesie sąsiadów, lecz i przedsiębiorcy, któremu pozostawia się pewną granicę w wyborze palenisk i opału i daje się możność wyzyskania ulepszeń technicznych i pomyślnych okoliczności.

Dotyczy to również urządzeń do usuwania (przez spalanie, skraplanie, pochłanianie lub odprowadzanie do kominów) szkodliwych gazów i oparów powstających przy produkcji lub stanowiących uboczne jej produkty.

Przepisy bezpieczeństwa pracy zobowiązują przedsiębiorców do urządzania i stosowania wszystkich środków, koniecznych do zabezpieczenia zdrowia i życia robotników ze względu na szczególne właściwości produkcji i urządzeń. Jakkolwiek władzy przemysłowej i inspekcji pracy przysługuje w każdym czasie prawo zmuszenia przedsiębiorców do zastosowania tego rodzaju środków ochronnych, tym niemniej należy wykorzystać dochodzenie już przy zatwierdzaniu urządzenia, ażeby ustalić środki do ochrony robotników i określić je w formie warunku zatwierdzenia. Należy zwracać uwagę na to, ażeby pracownie co do położenia powierzchni, światła, ogrzewania i wentylacji odpowiadały przepisom higieny fabrycznej, a urządzenia techniczne (napęd, pędnie, obrabiarki), drzwi i otwory schodów miały odpowiednie zabezpieczenie.

Należy również uwzględnić inne wymagania, dotyczące ustępów, szatni, umywalni i pomieszczeń stołowych — w zależności od wielkości rodzaju i warunków produkcji zakładów, po zasięgnięciu opinii inspekcji pracy.

II. PRZEPISY DLA POSZCZEGÓLNYCH ZAKŁADÓW PRZEMYSŁOWYCH.

1. Cegielnie.¹⁾

Zatwierdzeniu władz przemysłowych podlegają piece czynne bez przerwy oraz piece okresowe (czynne z przerwami) z wyjątkiem pieców polowych, które takiego zatwierdzenia nie wymagają.

Do pieców okresowych należą:

A. Piece z paleniskami rusztowymi:

1. piece otwarte (bez sklepień), piętrowe i szachtowe,
2. piece zamknięte (sklezione), poziome (leżące) z płomieniem poziomym, odchylanym ku górze, i piece zamknięte (sklezione), pionowe (stojące) z płomieniem idącym ku górze, odchylanym wstecz.

- B. Piece periodyczne z paleniem postępowym (postępującym naprzód).
- C. Piece muflowe (szafkowe) do wypalania kafli, fajek, figurek i naczyń, w których ogień nie styka się z wypalonym produktem, lecz wypala go poprzez ścianki mufla (szafki).

Do pieców czynnych bez przerwy należą:

- A. Piece dwu- lub kilkukomorowe.
- B. Piece pierścieniowe (kręgowy, hoffmanowskie) z kanałem ogniowym, podzielonym na tak zwane komory, w których ogień obiega wokoło produkt wypalany umieszczony nieruchomo.
- C. Piece kanałowe (prostolinijne), w których produkt wypalany przesuwa się na wózkach, wśród ognia pozostającego na miejscu.

Piece periodyczne powinny posiadać kominy, któreby wylotem swym przewyższały co najmniej o 5 metrów wierzchołki domów znajdujących się w promieniu około 300 m.

Dachy cegielni powinny być zaopatrzone w odpowiedniej wielkości otwory wyciągowe.

Młyny do suchego mielenia powinny być umieszczone w oddzielnych zakrytych pomieszczeniach, zaopatrzonych w urządzenia odpylające.

Na piecach cegielni i w ich pobliżu nie wolno urządzać miejsc sypialnych ani wypoczynkowych.

Niniejsze przepisy dotyczą również pieców szamotowych.

¹⁾ Według ust. 1 art. 282 rozp. Prez. Rz. z dn. 16. II. 1928 r. o prawie budowlanym i zabudowaniu osiedli (Dz. U. R. P. Nr. 23, poz. 202) cegielnie i piece do wypalania wapna powinny być urządzone poza obrębem zabudowanego obszaru osiedla, w odległości co najmniej 60 metrów od budynków mieszkalnych i od granic sąsiadów. Zobacz jednak ust. 2 tego art. (Dz. U. R. P. Nr 86, poz. 663 z r. 1930).

2. Wapienniki i cementownie.¹⁾

Piece do wypalania wapna i cementu mogą oddziaływać szkodliwie przez dym, gazy i pył.

Najlepsze spalanie dymu uzyskuje się zapomocą pieców pierścieniowych, pracujących bez przerwy, lub pieców podwójnych, pracujących na zmianę. Jeśli w pobliżu domów mieszkalnych znajdują się piece innego rodzaju, to wskazanym jest polecić używanie koksu jako paliwa.

W nowszych czasach buduje się piece wapienne pierścieniowe, które tak pod względem konstrukcji, jak i urządzenia zupełnie podobne są do pieców pierścieniowych używanych w cegielniach, a służących do wypalania wapna i cegły już to narzemian już to nawet równocześnie. W sprawie zatwierdzenia urządzenia tego rodzaju pieców należy składać podanie o równoczesne zatwierdzenie urządzenia wapienników i cegielni

• Celem zabezpieczenia robotników przed zdarzającym się często zatruciem lub możliwym uduszeniem bezwodnikiem węglowym, bezwodnikiem siarkowym, kwasem węglowym i t. p. gazami, często wydobywającymi się z pieca, wreszcie przed również częstymi wypadkami niebezpiecznego poparzenia osób śpiących lub nawpół odurzonych poleca się przestrzeganie następujących przepisów:

- a) urządzenie miejsc sypialnych lub wypoczynkowych ponad piecami lub w ich bliskości jest bezwarunkowo wzbronione,
- b) przy piecach pokrytych dachem należy uwarunkować jak najskuteczniejszą boczną i górną wentylację,
- c) przewody i zamknięcia gazowe takich pieców, które zwykle pracują przy zamkniętych otworach ładunkowych (gichtach) i przewodach odprowadzających gazy, powinny być dokładnie uszczelnione

W wapiennikach i cementowniach powinny znajdować się urządzenia zapobiegające spadaniu robotników z pomostu ładunkowego nazewnątrz i do samego otworu ładunkowego, jak

również urządzenia zapobiegające rozrzucaniu surowców rozpryskujących się przy wsypywaniu ich do pieców.

Wskazany jest również zaopatrywanie otworów zasypowych i spustowych, wychodzących na sąsiadujące parcele lub drogi publiczne, w drzwi oraz stosowanie urządzeń zapobiegających rozprzestrzenianiu się pyłu wapiennego, np. osłon i ścian przed otworami wyciągowymi i spustowymi.

Dla ochrony robotników zajętych w młynach (do mielenia surowców i cementu) przed pyłem powstającym przy rozdrabnianiu i przenoszeniu materiałów — wszystkie pył wywołujące aparaty winny być w miejscach tworzenia się pyłu szczelnie zakryte, o ile możliwości żelaznymi pokrywami. W miarę możliwości należy stosować młyny kulowe.

Aparaty nie powinny w czasie roboty wysypywać mielonych surowców i przetworów do pomieszczeń fabrycznych bez zakrycia i w razie braku dokładnego uszczelnienia winny być połączone z ekshaustorami dla wywoływania w ten sposób wewnątrz aparatu odpowiedniego ciągu powietrza, zapobiegającego przedostawaniu się pyłu nazewnątrz.

Powietrze z pyłem, wysane przez ekshausty winno być odpylone w komorach pyłowych (filtrach) i tylko w stanie wolnym od pyłu może być wypuszczone.

Pakowanie cementu winno odbywać się w ten sposób, aby zajęci przy tem robotnicy nie byli narażeni na jakiegokolwiek dokuczliwości od pyłu.

Podczas pakowania poleca się między innymi przestrzeganie następujących przepisów:

Składy cementowe należy podzielić na większą ilość uszczelnionych komór, do których dostęp tworzą szczelnie zamknięte drzwi.

Przenoszenie cementu do poszczególnych komór winno odbywać się zapomocą zamkniętych urządzeń przenoszących. Do komór wchodzić mogą robotnicy celem napełnienia beczek dopiero po ukończeniu wysypywania i zupełnym osadzeniu się pyłu.

Zabijanie oraz przygotowywanie beczek do wysyłki winno odbywać się w przewiewnym, wolnym od pyłu pomieszczeniu, sąsiadującym ze składami.

Poza tym należy starać się o wprowadzenie dla magazynowania i pakowania cementu urządzeń Silo, umożliwiających dokonywanie wszelkich robót bez wywoływania pyłu.

Palone wapno i mielony cement należy transportować tylko w uszczelnionych na pył wagonach, skrzyniach, beczkach lub workach.

Cementownie należy budować z materiału ogniotrwałego. Wszystkie pomieszczenia cementowni winny być dostatecznie obszerne i odpowiadać przepisom budowlanym; ogrzewanie, o ile zachodzi tego potrzeba, winno być parowe lub wodne.

Przy wytwórniach cementu winny być urządzone dla robotników ogrzewane jadalnie, łazienki i umywalnie.

Niniejsze przepisy w całej swej rozciągłości dotyczą jedynie nowozakładanych wapienników i cementowni. Zakłady już istniejące obowiązane są do dokonania tylko takich zmian w urządzeniach, które w myśl niniejszych przepisów byłyby konieczne do usunięcia ważnych życiu i zdrowiu ludzkiemu wzgl. bezpieczeństwu publicznemu zagrażających wadliwości lub które dałyby się wykonać bez nieproporcjonalnego nakładu kosztów.

1) Zobacz uwagę do Nr 1 (cegielnie).

3. Piece gipsowe.

Przy urządzeniu pieców gipsowych, przy których niedogodności, wynikające z dymu, sadzy i t. p., nie tak łatwo powstają jak to ma miejsce w wapiennikach i cementowniach, należy słosować się do wskazówek zawartych w przepisach ogólnych.

4. Huty szkła i palarnie sadzy.

a) Huty szkła.

Aparaty do rozdrabniania i mieszania surowców, zwłaszcza zawierających ołów, powinny być w ten sposób urządzone, żeby

pomieszczenia, w których je ustawiono, nie były narażone na pył. Powietrze zawierające pył winno być odpylone przed wydostaniem się nazewnątrz.

Używanie surowców zawierających arsen może być dozwolone jedynie pod warunkiem, iż surowce te aż do czasu użycia przechowywane będą pod szczelnym i pewnym zamknięciem.

Pomieszczenia przeznaczone do wytapiania i wydmuchiwania szkła powinny być dostatecznie obszerne, aby można było wygodnie obejść piec dokoła. Jako paliwo zasadnicze dopuszczalny jest gaz generatora.

W razie użycia paliwa w stanie stałym należy zawarunkować, aby komin co najmniej o 5 metrów przewyższał otaczające go budynki. Zakładanie podobnych palenisk w pobliżu większych kompleksów domów jest wogóle niedopuszczalnym.

Gazy powstające przy przerabianiu siarczanu sodu (soli Glauberskiej) winny przy uchodzeniu do komina zawierać nie więcej niż 5 gramów bezwodnika siarkowego (SO_2) na 1 metr sześcienny. Oznaczenia wszelkich kwasów siarki należy dokonywać metodą absorpcji w żrącym ługu sodowym oraz zapomocą odmiareczkowania. Następnie wszystko ma być przeliczone na SO_2 .

Wszystkie pomieszczenia pieców winny być zaopatrzone w skuteczną wentylację, przy równoczesnym możliwie skutecznym zabezpieczeniu robotników od przeciągu oraz uszczelnieniu kanałów i zamknięć (wentyli) gazowych.

Przy generatorach, ustawionych w budynku, zasypywanie paliwa (przez podwójne zamknięcie wsypu) i czyszczenie rusztów (z zamknięciem możliwie wodnym) powinno odbywać się w ten sposób, aby gaz nie przedostawał się do pracowni.

b) Palarnie sadzy.

Palarni sadzy nie wolno zakładać w pobliżu miejscowości zamieszkałych, lecz w odległości co najmniej 600 metrów. Urządzenie dla obiegu powietrza winno być tak obmyślane, aby wykluczonym było powstawanie mieszanin wybuchowych, a zwłaszcza przedostawanie się tychże do palenisk. Dla o-

siągnięcia stałego ciągu powietrza należy zakładać dwa lub więcej palenisk dla jednego systemu komorowego. Pomieszczenia, znajdujące się przed paleniskami, powinny być ogniotrwałe, dostatecznie obszerne, oraz posiadać drzwi do otwierania nazewnątrz.

Komory na sadze powinny być tak urządzone, aby jak najmniej sadzy uchodziło przez komin.

5. Wytwórnice kotłów parowych i innych nitowanych naczyń z grubej blachy.

Z powodu hałasów towarzyszących zwykle obrabianiu blach, płyt i dźwigarów oraz ładowaniu, wyładowywaniu, prostowaniu, nitowaniu, uszczelnianiu i spawaniu żelaza, praca w wytwórniach, będących przedmiotem niniejszych przepisów, może stać się w wysokim stopniu dokuczliwą dla sąsiadów, a nawet, jeśli zakłady takie znajdują się w gęsto zabudowanych miejscach, i szkodliwą dla zdrowia.

Zakładanie tego rodzaju wytwórni w pobliżu kościołów, szkół lub innych publicznych gmachów, szpitali lub lecznic jest zasadniczo niedopuszczalne, chyba wyjątkowo tylko w takim wypadku, jeśli przedsiębiorca udowodni, że w zakładzie jego nie będzie hałasów naruszających spokój publiczny.

Celem zmniejszenia dokuczliwości hałasów, zwłaszcza w mniejszych zakładach, należy przy zatwierdzaniu urządzenia zakładu zakazać wykonywania na zewnątrz budynku czynności wymienionych w art. 1 niniejszych przepisów oraz zobowiązać przedsiębiorcę do zaopatrzenia zakładu w urządzenia tłumiące, przepisane dla młotowni (patrz Nr. 7).

Nitowanie zapomocą pras hydraulicznych lub innych maszyn pracujących bez hałasu, może być dozwolone także i na zewnątrz budynku narówni z innymi niesprawiającymi hałasu robotami. Jeśli jednak nitowanie, uszczelnianie i inne tym podobne hałaśliwe roboty nie dadzą się bez uszczerbku i szkody dla interesów wytwórcy wykonać inaczej, jak tylko nazewnątrz budynku, to tego rodzaju zakłady powinny być oddalone

od mieszkań ludzkich co najmniej o 100 metrów, zaś od dróg co najmniej o 30 metrów.

6. Zakłady żelaznych konstrukcyj budowlanych.

(Wytwórnice nitowanych rur żelaznych, warsztaty budowy żelaznych okrętów, mostów i innych budowlanych konstrukcyj żelaznych).

Do zakładów tych odnoszą się wskazówki pod Nr. 5. (Wytwórnice kotłów parowych i innych nitowanych naczyń z grubej blachy).

Jako minimalną odległość od zabudowanych i zamieszkałych terenów należy przyjąć 100 m., zaś od dróg 30 metrów.

Do zakładów tego rodzaju należą również warsztaty, w których odbywa się przycinanie żelaznych dźwigarów według określonych wymiarów za pomocą odrębywania. Takie warsztaty są wprawdzie w stosunku nazewnątrz raczej składami handlowymi, a nie wytwórniami, są one jednak z reguły zaopatrzone w urządzenia do skracania lub prostowania dźwigarów żelaznych, celem dostarczenia ich klientom w stanie używalności. To właśnie odrębywanie dźwigarów, wymagające często trzymania znacznej ilości robotników, bywa powodem hałasu, który stać się może dla sąsiedztwa w najwyższym stopniu uciążliwym i denerwującym.

7. Młotownie.

Praca w młotowniach, do których należą również klepalnie, ubijalnie i kafarnie, powoduje hałasy i wstrząśnienia uciążliwe dla sąsiadów oraz mogące stać się przyczyną uszkodzenia znajdujących się w pobliżu budynków. Do młotowni nie zalicza się takich zakładów, w których młoty poruszane są bezpośrednio siłą ręczną.

Dostateczne osłabienie wstrząśnień można zazwyczaj uzyskać przez zachowanie następujących warunków:

1. fundament powinien być oddzielony po bokach najmniej 10 centymetrową warstwą powietrza od ziemi, przyczym przestrzeń oddzielająca ma być dostępna dla oka, funda-

ment zaś sięgać głębiej niż fundamenty sąsiednich budynków;

2. kowadło powinno posiadać przy gruncie piaszczystym najmniej dwudziestokrotny, zaś przy gruncie kamienistym trzydziestokrotny ciężar spadającego młota i być zaopatrzone w odpowiednim miejscu w drewniane podłoże. Pod ciężarem kowadła rozumie się sumę ciężaru kowadła właściwego oraz ciężaru znajdujących się pod nim części żelaznych i drewnianych. Nie wlicza się natomiast ciężaru części muryowanych, chociażby były nawet oddzielone od reszty ziemi.

Osłabienie hałasów uzyskuje się przez odpowiednie oddalenie zakładów od budynków zamieszkałych i urządzenie ich o ile możliwości w takich budynkach, które nie posiadają otworów wychodzących na sąsiednie budynki zamieszkałe. Do nader skutecznych sposobów tłumienia hałasów należy również urządzenie podwójnych drzwi, okien i dachów oraz wydanie zakazu otwierania drzwi i okien w czasie pracy.

8. Odlewnie metali.

Odlewnie mają na celu przetapianie metali lub aljażw dla nadania im określonych kształtów oraz sporządzanie aljaży. Przetapianie odbywa się w tyglach lub piecach.

Odlewnie, w których przetapianie odbywa się jedynie w tyglach, nie podlegają ściśle niniejszym przepisom. Pod odlewniami tyglowymi rozumie się takie zakłady, w których odbywa się przetapianie metali lub aljaży w ruchomych lub nieruchomych naczyniach (tyglach lub kotłach), ogrzewanych płomieniem, albo stopianie oddzielnych metali w aljaż, przyczym wypróżnianie zawartości naczyń odbywa się przez wylewanie lub wyczerpywanie jej w formy wszelkiego rodzaju. Natomiast w odlewniach, nie będących odlewniami tyglowymi, przetapianie metali lub aljaży odbywa się w aparacie (kopulaku) bez specjalnych naczyń tyglowych, przy bezpośrednim zetknięciu się z paliwem.

Pomieszczenia odlewni powinny być ogniotrwale i położone w takim oddaleniu od domów mieszkalnych, aby nie powodo-

wały uciążliwości przez opary lub wylatujące z kominów iskry i rozżarzone kawałki paliwa.

Do ochrony od wylatujących z komina iskier, używa się łapaczy iskier, komór iskrowych lub stosuje się gaszenie iskier strugami pary lub wody. Łapacze iskier mogą tylko w takim wypadku być sporządzane z siatek drucianych, o ile te ostatnie zabezpieczone są od przepalania.

Przy stosowaniu wentylatorów należy używać konstrukcji sprawiających jak najmniej hałasu. Hałasu wentylatorów można uniknąć przez wmurowanie ich w komory o podwójnych ścianach. Stosowanie dmuchów parowych o dostatecznie szerokich węzach, przy których działaniu najłatwiej można uniknąć tak hałasu, jak i iskier, dopuszczalne jest nawet w gęsto zabudowanych okolicach.

9. Huty ołowiu oraz wytwórnie związków ołowiu.

Pomieszczenia, w których odbywa się prażenie i wytapianie rud ołowianych, wyrób i przeróbka ołowiu hutniczego, wyrób glejty ołowianej, minji i innych otrzymywanych przez utlenianie związków ołowianych, mielenie, magazynowanie i pakowanie ołowiu oraz destylacja cynku — powinny być obszerne, wysokie, i posiadać odpowiednią wentylację.

Podłoga w wyżej wymienionych wytwórniach powinna być gładka i zrobiona z trwałego materiału, aby możliwym było jej zmywanie.

Ściany pomieszczeń powinny — dla zapobieżenia osadzaniu się na nich pyłu, — być gładkie, przyczym o ile są murowane, to należy je przynajmniej raz do roku bielić lub zmywać.

W hutach ołowianych dla robotników pracujących przy prażakach i kotłach do topienia ołowiu, powinna być przewidziana w pobliżu miejsca ich pracy dostateczna ilość dobrej, zabezpieczonej przeciwko zanieczyszczeniu wody do picia.

W pobliżu pieców powinny znajdować się przyrządy do skrapiania podłóg. Podłogi należy zmywać przynajmniej raz na dzień.

Rozdrabnianie na sucho ołowianych rud i ołowianych produktów hutniczych, a także mielenie, przesiewanie i pakowanie suchych materiałów zawierających ołów, powinno odbywać się w aparatach nieprzepuszczających pyłu nazewnątrz. Przepis ten nie dotyczy materiału prażonego w konwertorach.

Jeśli materiały, przeznaczone do napełnienia pieców utleniają się i wydzielają pył, to należy zwilżać je przed zmieszaniami ich z innymi materiałami i złożeniem na pomoście dławnicowym pieca. Przepis ten również nie dotyczy materiałów pochodzących z konwertorów

Aparaty wytwarzające pył ołowiany powinny być zaopatrzone w przyrządy, zapobiegające podnoszeniu się ciśnienia ponad ciśnienie atmosferyczne. Otwierać można je dopiero po osadzeniu się wytworzonego w nich pyłu.

Pył, gazy i pary uchodzące z pieców, konwertorów, ryńien, tygli, wózków ze szlaką, żużlem i z roztopionych odpadków a także z kotłów rafinacyjnych, należy chwycić możliwie blisko miejsc powstawania i odprowadzać w sposób nieszkodliwy dla otoczenia.

Komory pyłowe, kanały i piece, o ile zajdzie potrzeba dokonania wewnątrz nich pewnych robót, należy chłodzić i wieńczyć przed wejściem do nich robotników. Worki używane do pakowania związków ołowianych należy prać i odpylać w specjalnych aparatach.

10. Gazownie i zbiorniki gazowe.

W danym wypadku mowa jest o tego rodzaju zakładach przemysłowych, w których zapomocą zgazowania lub odgazowania odbywa się wyrób i oczyszczenie gazu, wytwarzanego do zaspatriywania miast i ludności w energię cieplną, świetlną i napędową.

Zakłady takie, wymagające obszernych urządzeń, mają pod względem przemysłowo - policyjnym znaczenie dlatego, że w większej ilości wypadków znajdują się albo w samych miastach albo w pobliżu tychże.

W celu usunięcia niedogodności, mogących dla ludności wyniknąć z funkcjonowania gazowni, należy przestrzegać następujące warunki:

1. Gazy spalinowe, wychodzące z kominów, powinny być bezbarwne, wobec czego w gazowniach powinno być zastosowane spalanie bezdymne. Wskutek chwilowego zepsucia się urządzeń do wytwarzania gazu nie jest wykluczone chwilowe pojawienie się dymu czarnego z kominów. W tym wypadku gazownia jest obowiązana do usunięcia tego zjawiska w możliwie najkrótszym czasie, w najgorszym jednak razie nie później niż w ciągu 36 godzin od chwili pojawienia się dymu. Dopuszczalny jest obok gazów spalinowych bezbarwnych, wypływ z komina białej pary wodnej.
2. Gaszenie koksu powinno odbywać się w sposób uniemożliwiający przy normalnych warunkach atmosferycznych i normalnej sile wiatru rozprzestrzenianie się pary z koksu poza terytorium samej gazowni. Większe gazownie ponad 3 000 000 m³ rocznej produkcji gazu należy zobowiązać do zlokalizowania wytwarzania się pary z gaszonego koksu tylko przy samych piecach.
3. Usuwanie wytwarzanej w gazowniach wody amoniakalnej (gazowej), o ile ta nie może być przerobiona na dalsze produkty względnie transportowana do odpowiednich wytwórni, powinno się odbywać w sposób nie grożący zatruciem wody w rzekach lub studniach i uniemożliwiający rozprzestrzenianie woni charakterystycznej dla wody amonjakalnej w pobliżu ludzkich osiedli poza terytorium gazowni.
4. Zbiorniki gazowe w miastach powinny zasadniczo posiadać zamknięcia wodne (urządzone nad zbiornikami z wodą).

O ile zbiorniki znajdują się pod ciśnieniem gazu, to nie grozi im wybuch. Jedynie w razie pożaru, który mógłby się przerzucić z najbliższego sąsiedztwa na zbiornik i wywołać przedziurawienie lub nawet stopienie blachy, możliwym jest zapalenie się gazu wypływającego z otworów zbiornika, wobec czego pomiędzy zbiornikami i innymi budynkami fabrycznymi lub mieszkalnymi, poza związanymi ściśle z obsługą zbiorników

i sieci przewodów do gazu, powinna być dostateczna przestrzeń dla dojazdu sikawek i wozów z gliną.

O ile zbiornik gazowy znajduje się w pomieszczeniu obmurowanym, to powinno być ono zaopatrzone w dostateczną wentylację, uniemożliwiającą zebranie się gazu w przestrzeni pomiędzy obmurowaniem a zbiornikiem gazowym w ilości zagrażającej przy sprzyjających okolicznościach wybuchem.

Zbiorniki t. zw. suche bez zamknięcia wodnego mogą być budowane tylko w tym wypadku, o ile organizacja inżynierów i techników, pracujących w gazownictwie (obecnie czynna p. n. Zrzeszenie Gazowników i Wodociągowców Polskich) w każdym poszczególnym wypadku opracuje w porozumieniu z władzą przemysłową zasady zabezpieczenia zbiornika od wybuchu i nienarażenia okolicznych budowli i mieszkańców na wynikające z tego powodu niebezpieczeństwo. Urządzenie pomieszczeń użytkowych pod lub nad zbiornikami gazowymi o pojemności ponad 15 m³ nie jest dopuszczalne.

5. Wszelkie zamknięte pomieszczenia w gazowniach, w których w związku z produkcją mogłoby nastąpić uchodzenie gazu, zagrażające przy sprzyjających okolicznościach wybuchem względnie pożarem, powinny być zaopatrzone w dostateczną wentylację. Oświetlenie takich pomieszczeń powinno być dokonywane zapomocą lamp umieszczonych nazewnątrz okien, jeżeli w rachubę wchodzi światło otwarte, lub lamp elektrycznych z armaturą szczelną z zapaleniem kontaktowym nazewnątrz budynków. Wreszcie wchodzenie z ogniem w jakiegokolwiekby on był postaci, z wyjątkiem lampek elektrycznych zapalanych nazewnątrz budynku, jest bezwzględnie niedopuszczalne.

11. Koksownie.

W wytwórniach tych na podobieństwo gazowni otrzymuje się zapomocą odgazowania koks, gaz, smołę i wodę amoniakalną. Głównym produktem w tym wypadku jest koks.

Przy tej fabrykacji mogą powstać następujące niedogodności:

- a) Tworzenie się palnych i przykrych dla powonienia oparów,
- b) Powstanie wielkich ilości pary wodnej podczas gaszenia rozżarzonego koksu, wyjmowanego z pieców.
- c) Dymy i produkty spalinowe.

Przy zatwierdzaniu urządzenia koksowni należy przede wszystkim położyć nacisk na to, aby gazy spalinowe, uchodzące przez komin, były bezbarwne.

Stosowanie środków i urządzeń budowlanych, celem zapobieżenia rozprzestrzeniania się pary wodnej i oparów w czasie gaszenia rozżarzonego koksu, z wielką tylko trudnością prowadzi do celu. Dlatego też tego rodzaju zakłady powinny znajdować się w takiej odległości od domów mieszkalnych i dróg publicznych, aby ani ludzie, ani też zwierzęta nie były narażone na niedogodności od pary wodnej i oparów. W każdym razie należy dążyć do zlokalizowania pary z gaszonego koksu na terytorium koksowni. Odległość, która zabezpieczyłaby ludność przed tymi dokuczliwościami, nie da się określić drogą przepisu, lecz należy ją ustalić w każdym poszczególnym wypadku, uwzględniając miejscowe warunki przy planowaniu zakładów i panujące w danej okolicy kierunki wiatru.

Usuwanie wytwarzanej w gazowniach wody amoniakalnej (gazowej), o ile nie może być przerobiona na dalsze produkty względnie transportowana do odpowiednich wytwórni, powinno się odbywać w sposób nie zagrażający zatruciem wody w rzekach lub studniach i uniemożliwiający rozprzestrzenianie się charakterystycznej dla wody amoniakalnej woni w pobliżu ludzkich osiedli poza terytorium koksowni.

Zbiorniki gazowe, powinny zasadniczo posiadać zamknięcia wodne, urządzone nad zbiornikami z wodą.

O ile zbiorniki znajdują się pod ciśnieniem gazu, to nie grozi im wybuch. Jedynie, w razie pożaru, który mógłby się przeznąć z najbliższego sąsiedztwa na zbiornik i spowodować przedziurawienie lub nawet stopienie blachy, możliwe jest zapalenie się gazu wypływającego z otworów zbiornika, wobec czego pomiędzy zbiornikami i innymi budynkami fabrycznymi lub mieszkalnymi poza związanymi ściśle z obsługą zbiorników

i sieci przewodów do gazu, powinna być dostateczna przestrzeń dla dojazdu sikawek i wozów z gliną.

O ile zbiornik do gazu znajduje się w pomieszczeniu obmurowanym, to powinno być ono zaopatrzone w skuteczną wentylację, uniemożliwiającą zebranie się gazu w przestrzeni pomiędzy obmurowaniem a zbiornikiem gazowym w ilości zagrażającej przy sprzyjających okolicznościach, wybuchem.

Zbiorniki t. zw. suche bez zamknięcia wodnego mogą być budowane tylko w tym wypadku, o ile organizacja inżynierów i techników, pracujących w gazownictwie (obecnie czynna p. n. Zrzeszenie Gazowników i Wodociągowców Polskich) w każdym poszczególnym wypadku opracuje w porozumieniu z władzą przemysłową zasady zabezpieczenia zbiornika od wybuchu i nienarażania okolicznych budowli i mieszkańców na grożące z tego powodu niebezpieczeństwo. Urządzenie pomieszczeń użytkowych pod lub nad zbiornikami gazowymi o pojemności ponad 15 m³ nie jest dopuszczalne.

Wszelkie zamknięte pomi eszczenia w koksowniach, w których w związku z produkcją mogłoby nastąpić uchodzenie gazu, zagrażające przy sprzyjających okolicznościach wybuchem względnie pożarem, powinny być zaopatrzone w skuteczną wentylację. Pomieszczenia takie powinny być oświetlane zapomocą lamp, umieszczonych nazewnątrz okien, jeśli w rachubę wchodzi światło otwarte, lub lamp elektrycznych z armaturą z zapalaniem kontaktowem nazewnątrz budynków. Wreszcie wchodzenie z ogniem jakiegokolwiekby on był postaci, z wyjątkiem lampek elektrycznych, zapalanych nazewnątrz budynku, bezwzględnie jest niedopuszczalne.

12. Wytwórnice smoły z węgla brunatnego i kamiennego znajdujące się poza terenem dobywania surowca.

- a) Wytwórnice smoły, amoniaku, benzolu i t. p. przetworów węgla kamiennego oraz przetwórnice smoły.

Przy zatwierdzaniu urządzenia wytwórni benzolu (tołolu, ksylolu i t. d.) wskazanym jest postawienie wytwórcom następujących warunków:

Pomieszczenia wytwórni winny być oświetlane zapomocą lamp, umieszczonych nazewnątrz, lub lamp elektrycznych ze szczelną armaturą i instalacją i kontaktami nazewnątrz, wstęp do pomieszczeń tylko z lampami elektrycznymi, zapalanymi nazewnątrz budynku, jest dozwolony.

Ogrzewanie pomieszczeń powinno odbywać się tylko przy pomocy pary lub wody. Czynności, przy których powstają iskry, należy unikać.

W czasie pracy w wytwórniach należy budynek dobrze wietrzyć tak, aby wydzielające się pary benzolowe dokładnie zostały usunięte przed wytworzeniem się z nich przy udziale powietrza większych ilości mieszanin wybuchowych. Należy unikać jakiegokolwiek niepotrzebnego nagromadzenia produktów w pomieszczeniach fabrycznych.

Szczególłą uwagę należy zwrócić na utrzymanie aparatów w dobrym stanie i uszczelnienie łączników.

Naczynia destylacyjne i aparaty rektyfikacyjne powinny być zaopatrzone w klapy bezpieczeństwa, o obciążeniu nie więcej niż 0,2 atmosfery.

Zbiorniki, w których odbywa się dalsze przesuwanie przetworów destylacyjnych zapomocą ciśnienia, lub inne aparaty, pracujące pod wysokim ciśnieniem, należy przed użyciem ich poddać próbie ciśnienia wody, przyczym jako ciśnienia próbnego używa się ciśnienia $1\frac{1}{2}$ razy lub co najmniej o jedną atmosferę wyższego od ciśnienia roboczego. Zbiorniki dla magazynowania benzolu i toluolu należy ustawiać w piwnicach.

Rurociągi wszystkich oddziałów wytwórni należy zaopatrzyć w przyrządy, umożliwiające wykrycie, a następnie usunięcie ewentualnego zatkania rur.

Cały zakład powinien być ogrodzony trwałym ogrodzeniem.

Wytwórnie smoły powinny na równi z wytwórniami benzolu znajdować się w budynkach ogniotrwałych. Poza tym głównymi warunkami są dobre uszczelnienie poszczególnych aparatów, uszczelnienie i zabezpieczenie zbiorników dla przetworów destylacyjnych oraz dobór odpowiedniego oświetlenia.

W sprawie rurociągów należy kierować się wskazówkami podanymi wyżej.

Gotowanie asfaltu należy uważać jako zakłady, przedstawiające niebezpieczeństwo pożaru. Mogą tu powstać dokuczliwości od oparów wydzielających się z gorącego asfaltu. Gorący płynny asfalt należy odprowadzać do obszernych, zakrytych cystern, gdzie następuje oziębienie i skroplenie się oparów.

b) Wytwórnice smoły z węgla brunatnego, wytwórnice fotogonu, oleju solarowego i smarowego, parafiny i t. p.

W wytwórnicach tych zachodzi możliwość wytwarzania się przykrych dla powonienia, dokuczliwych dla sąsiedztwa i zapalnych oparów; powstać tu mogą niedogodności, polegające na rozprzestrzenianiu się dymu w czasie funkcjonowania urządzeń paleniskowych oraz dokuczliwości, wynikające ze zbierania się odcieków w czasie robót oczyszczających.

Wytwórnice takie wymagają stosunkowo dużego i odpowiednio położonego terenu.

Dla aparatów destylacyjnych miarodajne są wskazówki, zawarte w Nr. 17. (Destylarnie ropy naftowej).

W sprawie usuwania płynnych odpadków, powstających przy oczyszczaniu przetworów destylacji, obowiązują przepisy ogólne.

Baczną uwagę należy zwracać na zupełnie szczelne zamknięcie aparatów destylacyjnych i kondensatorów; pomieszczenia dla tych dwóch rodzajów aparatów powinny być oddzielone od siebie sięgającą aż po dach, o ile możliwości murowaną ścianą; niezgęszczone gazy należy odprowadzać z kondensatorów rurami, wychodzącymi ponad dach.

Wszystkie pomieszczenia, w których zachodzi możliwość wytwarzania się łatwo wybuchających mieszanin gazowych, powinny być zaopatrzone w skuteczną wentylację i oświetlenie z zewnątrz, lub oświetlenie elektryczne przy użyciu lamp ze szczelną armaturą i instalacją i kontaktami z zewnątrz. Naczy-

nia, w których odbywa się dalsze mieszanie pierwszych przetworów destylacji z kwasami i ługiem sodowym zapomocą sprężonego powietrza, a następnie oddzielanie ich, — powinny być o ile możności tak urządzone, aby doprowadzanie do nich, mieszanie i spuszczenie wszelkich płynów, odbywało się pod zupełnym zamknięciem.

Jeśli destylacja ma odbywać się pod ciśnieniem, to należy wydać osobne przepisy w sprawie budowy i ustawienia aparatów (autoklawów, dygestorów), oraz żądać próbowania tych ostatnich na podwójne ciśnienie, i zaopatrzenia w przyrządy do sygnalizowania nadmiernego ciśnienia.

W tego rodzaju wytwórniach i towarzyszących im zwykle wytwórniach parafiny, koniecznym jest urządzenie kąpieli oraz zaprowadzenie przymusu kąpielowego.

Wielkie niedogodności powstają w wyżej wymienionych zakładach wskutek obfitego wytwarzania się bardzo przykrych dla powonienia i szkodliwych odcieków oraz olbrzymich ilości mialkiego, zmieszanego z węglem popiołu, który łatwo ulega ponownemu rozżarzeniu albo też rozprzestrzenia się z wiatrem na dużą odległość. Do pewnego stopnia możliwym jest wzajemne zwalczanie tych niedogodności jednych drugimi.

Amoniakalne wody smołowe, kwaśne wody, wytwarzające się przy mieszaniu i odcieki pochodzące z destylacji i wygniatania parafiny, które mogą spowodować zanieczyszczenie wód publicznych, aż do ich zupełnej nieużywalności, należy jak najskuteczniej unieszkodliwiać. Uzyskać to można już to przez spalanie tych płynów na płonącym węglu, już to używając ich do gaszenia koksu lub wylewając na duże hałdy popiołu, już to wreszcie przez ostrożne odprowadzanie ich do łomów górniczych lub starych, opuszczonych odkrywek.

Wysypywanie popiołu i koksu w stanie nieugaszonym na miejsca znajdujące się poza obrębem wytwórni, na hałdy lub wypełnianie nimi łomów, może być dozwolone tylko wtedy, jeśli odbywa się w znacznym oddaleniu od dróg publicznych.

Takie hałdy lub łomy winny być otoczone murami, parkanami lub rowami.

13. Destylarnie i przetwornie smoły oraz wody smołowej.

I. Destylarnie i przetwornie smoły.

W zakładach tych rozkłada się zapomocą frakcjonowanej destylacji smołę surową na jej poszczególne składniki. Przedmiotem destylacji może być smoła z węgla kamiennego lub brunatnego, pochodząca z gazowni i pieców koksowych, rzadziej smoła otrzymywana z torfu lub łupka bitumicznego lub przez suchą destylację w niskiej temperaturze. Czasami składniki te rozkłada się powtórnie przy użyciu kwasów (kwas siarkowy) i zasad (ług sodowy). W zakładach takich mogą powstać niedogodności wskutek niezupełnego skraplania się przykrych dla powonienia oparów i gazów, przedostawania się olejów, wody smołowej i odcieków do ziemi lub wód bieżących, oraz wskutek łatwej zapalności niektórych przetworów destylacyjnych, kryjącej w sobie niebezpieczeństwo pożaru i wybuchu.

Dlatego należy żądać:

1. aby zbiorniki na smołę, wodę smołową i t. d. były szczelnie i stale zakryte. Tylko wystudzony pak lub asfalt można przechowywać także i w odkrytych pomieszczeniach;
2. aby pomieszczenia, w których odbywa się destylacja i zgęszczanie, oświetlane były tylko z zewnątrz, albo też elektrycznymi lampami ze szczelną armaturą i instalacją, oraz kontaktami nązewnątrz;
3. aby komory paleniskowe kotłów destylacyjnych były ogniotrwałe i tak urządzone, iżby przy ewentualnym cieknięciu kotła, można było ogień bezzwłocznie ugasić z zewnątrz, a robotnicy mogli każdej chwili opuścić pomieszczenie. W tym celu pożądana jest możność wytworzenia próżni w kotłach i ustawienia zbiorników do spuszczenia zawartości kotłów destylacyjnych;
4. aby ostudzanie przetworów i odpadków destylacji, o ile i dopóki wydzielają się z nich silnie woniejące lub łatwo zapalne opary — odbywało się w metalowych, szczelnie zakrytych zbiornikach;

5. aby kotły destylacyjne posiadały odpowiednie urządzenie, zabezpieczające od wybuchów (klapy bezpieczeństwa), a w szczególności, aby przedsięwzięto środki zapobiegające niebezpieczeństwu, mogącemu wyniknąć z zatkania rur. (Krańcy w rurach destylacyjnych);
6. aby magazynowanie, przelewanie i transport łatwo zapalnych przetworów destylacji odbywały się przy zachowaniu odpowiednich środków ostrożności na wypadek pożaru lub wybuchu.

Szczegółowe przepisy wydać należy przy możliwie ścisłym uzgodnieniu ich z przepisami, dotyczącymi magazynowania i transportu olejów mineralnych.

7. aby pamiętano o urządzeniu dostatecznej ilości piorunochronów;
8. aby we wszystkich pomieszczeniach, w których znajdują się łatwo zapalne materiały lub w których możliwym jest powstawanie gazowych mieszanin wybuchowych, wzbronionym było palenie tytoniu;
9. aby przy zakładaniu takich pomieszczeń w pobliżu kolei żelaznych, brane były pod uwagę przede wszystkim przepisy, dotyczące wznoszenia budowli w pobliżu linii kolejowych.

Pomieszczeń takich, o ile możności, nie należy zakładać bezpośrednio przy drogach i torach kolejowych, jeśli zaś w wypadkach wyjątkowych ze względów lokalnych nie da się to uniknąć, to w każdym razie ani okna, ani też drzwi takich pomieszczeń nie powinny wychodzić na drogi i tory kolejowe.

10. aby w wypadkach, gdy z destylacją smoły ma być połączone również dalsze chemiczne oczyszczanie i rozkładanie na składniki, poświęcano szczególną uwagę sprawie nieszkodliwego usunięcia podejrzanych odcieków.

W takich wypadkach należy również rozważyć, czy zakładu służącego do chemicznego czyszczenia i rozkładania smoły, nie należałoby w miarę bliższych okoliczności u-

ważać za wytwórníę chemiczną, wymagającą uzyskania osobnego zatwierdzenia ze strony władz II instancji.

II. Destylarnie i przetwórníe wody smołowej.

Wodę smołową otrzymuje się przeważnie, jako przetwór poboczny w gazowniach i piecach koksowych. Przy przeróbce mającej na celu wyrób amoniaku i soli amoniakalnych, ogrzewa się wodę smołową z dodatkiem wapna i destyluje się ją. Wydzielający się przytym w formie gazu amoniak, węgiel lub też siarczak amonu chwyta się w wodę albo też odprowadza się do kwasów (najczęściej do kwasu siarkowego), po uprzednim przepuszczeniu przez aparaty oczyszczające.

Dla zapobieżenia wybuchom, mogącym powstać wskutek zatkania rur, należy zaopatrzyć aparaty te w dobrze funkcjonujące klapy bezpieczeństwa.

Odcieki jako zawierające m. in. połączenia siarkowe i cianowe, a więc mogące w razie przedostania się do ziemi lub wód biejących stać się przyczyną poważnych niedogodności, należy nieszkodliwie usuwać.

Również szlam wapienny, powstający przy tej sposobności, należy w ten sposób usuwać, aby wykluczone było jakiegokolwiek szkodliwe jego działanie.

14. Warzenie asfaltu i paku, znajdujące się poza terenami dobowania surowców.

Zachodzi tu możliwość wydzielania się surowców, zapalnych i przykrych dla powonienia gazów oraz powstawania dokuczliwych od dymu paleniskowego. W sprawie tych ostatnich należy przestrzegać przepisy ogólne.

Wydzielające się gazy należy spalać możliwie zupełnie, przy odprowadzaniu ich do paleniska, przyczym jednak należy zapobiegać przeskakiwaniu płomieni np. zapomocą włączenia siatek drucianych i silnego ciągu powietrza.

Ponieważ z powodu potrzeby częstego mieszania gotowanej masy trudno jest uzyskać szczelne zamknięcie naczyń, przeto

zatwierdzenie urządzenia warzelni asfaltu może być wydane tylko w takim razie, jeśli zakład oddalony jest od siedzib ludzkich co najmniej o 600 metrów.

Możliwość uzyskania szczelnego zamknięcia zachodzi tylko przy zastosowaniu mieszania mechanicznego.

15. Warzelnie pokostu i wytwórnie lakierów.

Warzelnie pokostu są to zakłady przemysłowe, w których — celem otrzymania pokostu lub gęstych olejów, ogrzewa się oleje roślinne bądź bez żadnych innych dodatków, bądź też z dodatkiem sykatywów (suszek) np. tlenków metalicznych, żywiczianów lub olejanów ołowiu, manganu, kobaltu i innych metali, niekiedy przy równoczesnym wdmuchiowaniu powietrza lub mieszaniu.

Wytwórnie lakierów żywico-olejnych, spirytusowych, celulozowych i innych są to zakłady przemysłowe, w których bądź rozpuszcza się rozmaitego rodzaju żywice, smoły, asfalty nitro- i acetylocelulozę w rozpuszczalnikach takich, jak terpentyna, olej smołowy, benzyna, benzol, alkohole z dodatkiem lub bez olejów roślinnych i innych środków uplastyczniających, bądź też uprzednio stapia się gumożywice (kopale), łączy je z olejem i dodaje wyżej wymienione rozpuszczalniki.

Tak w jednych, jak i w drugich zakładach zachodzi niebezpieczeństwo pożaru i możliwość wydzielania oparów, przykrych dla powonienia. Z tych też względów pomieszczenia fabryczne, służące dla wymienionych wyżej czynności, powinny być ogniotrwałe, zaś wstęp do nich z odkrytym światłem zabroniony. W warzelniach pokostu i wytwórniach lakieru powinien być przygotowany piasek do gaszenia ognia.

Przyrządzanie lakierów spirytusowych i celulozowych dokonywane być winno na zimno, przez odpowiednie długie mieszanie ręczne lub mechaniczne żywicy, względnie nitro- i acetylocelulozy w spirytusie i innych rozpuszczalnikach. Warzenie lakierów spirytusowych może odbywać się również przy podwyższonej temperaturze, przy zastosowaniu ogrzewania parowego lub kąpieli wodnej. Ogrzewanie mieszanin żywic i aceto,

— względnie nitrocelulozy z rozpuszczalnikami na wolnym ogniu jest zabronione.

Przyrządzanie lakierów żywico-olejnych (topienie gumożywic z olejami) może być dokonywane na wolnym ogniu, jednak dodanie rozpuszczalników dopuszczalne jest dopiero po zdjęciu kotła z paleniska, względnie po wygaszeniu ognia pod paleniskiem przy kotłach wmurowanych. W każdym razie palenisko przy kotłach wmurowanych winno być oddzielone zapomocą muru od pomieszczenia dla warzenia.

Kotły służące do przetapiania żywic i ogrzewania oleju, winny być tak urządzone, aby wydzielające się z nich pary odchodziły rurami do komina, względnie do innego urządzenia wyciągowego.

W kotłach ogrzewanych bezpośrednio płomieniem, znajdujące się w nich ciecze należy utrzymywać na poziomie nie niższym od 5 cm ponad najwyższą linię zetknięcia się płomieni ze ścianami kotła. Kotły napełniać można cieczą najwyżej do $\frac{2}{3}$ ich pojemności.

Składy na spirytus, alkohol metylowy, benzynę, terpentynę i inne łatwopalne rozpuszczalniki, używane w wytwórniach lakierów, powinny być wykonane z materiałów ogniotrwałych. Oświetlenie takich składów może być tylko naturalne lub elektryczne; w ostatnim wypadku zarówno przewody jak i lampy muszą być w odpowiedni sposób zabezpieczone od możliwości krótkiego spięcia, zaś żarówki od bezpośredniego zetknięcia się z oparami.

Z uwagi na powstawanie przykrych oparów w wytwórniach pokostów i lakierów, wydawanie zezwoleń na urządzenie nowych zakładów tego rodzaju w pobliżu domów mieszkalnych powinno być możliwie ograniczone.

16. Wytwórnie ceraty.

Cerata jest to tkanina pokryta warstwą składającą się z pokostu i farb. Podczas wyrobu ceraty powstawać mogą opary, wydzielające się zarówno przy pokostowaniu, jak przy suszeniu pokostowanych tkanin. Istnieje również niebezpieczeństwo

ogniowe wskutek możliwości zapalenia się pokostu lub pokostowanej tkaniny.

Wobec wyżej wymienionych uciążliwości, zakładanie wytwórni ceraty dopuszczalne jest jedynie w miejscach dostatecznie oddalonych od mieszkań ludzkich. W istniejących już fabrykach należy się starać o usunięcie oparów podczas smarowania i suszenia tkanin — przez urządzenie silnej wentylacji, przez ustawienie wentylatorów elektrycznych lub transmisyjnych, albo też przez prowadzenie kanałów murowanych, zakończonych kominami. Oznaczenie potrzebnego oddalenia w drodze przepisów nie jest celowe, gdyż główny wpływ na rozprzestrzenienie oparów mają przede wszystkim miejscowe warunki. Pomieszczenie przeznaczone do robót, przedstawiających niebezpieczeństwo pożaru, oraz budynki służące do przechowywania łatwo zapalnych materiałów i towarów, powinny być ogniotrwałe. Istniejącym zaś nieogniotrwałym należy dać niepalne oszalowanie.

Pomieszczenie, w którym odbywa się gotowanie pokostu, powinno posiadać sklepienie masywne i być zupełnie oddzielone od innych budynków zakładu.

17. Destylarnie ropy naftowej.

W zakładach tych otrzymuje się naftę rafinowaną zapomocą destylacji ropy naftowej. W czasie destylacji zachodzi możliwość ulatniania się dokuczliwych dla sąsiedztwa oparów a to wskutek ewentualnej nieszczelności naczyń destylacyjnych. Przy budynkach z materiału nieogniotrwałego, może również zachodzić niebezpieczeństwo pożaru.

W związku z powyższym, przy zatwierdzaniu urządzenia destylarni ropy, należy żądać, aby urządzano je na krańcach miast lub wsi, aby były zaopatrzone w dobrze funkcjonujące, szczelne i umożliwiające jak najzupełniejsze skraplanie par aparaty destylacyjne, aby budynki były ogniotrwałe, stały oddzielnie i możliwie daleko jeden od drugiego, aby od mieszkań ludzkich były oddalone co najmniej o 32 metry, oraz aby pracownie posiadały dostateczną ilość wyjść, ogniotrwałą podłogę i masywne sklepienia

Rozszerzanie się pożaru można utrudnić przez zapobieganie rozplywaniu się ropy. W tym celu podłogi odnośnych budynków powinny być albo położone niżej od otaczającego gruntu, albo też posiadać nachylenie do wewnątrz.

W budynkach destylarni oraz w składach ropy surowej należy urządzić dobrą wentylację, oświetlenie powinno być elektryczne albo od zewnątrz, a ogrzewanie parowe lub wodne.

Należy zabronić wszelkich czynności, przy których powstają iskry lub płomienie, a wstęp do pomieszczeń destylarni może być dozwolony tylko z dobrze funkcjonującymi lampami bezpieczeństwa.

Poza tym przy urządzaniu destylarni ropy należy stosować się do przepisów, odnoszących się do przechowywania i magazynowania olejów mineralnych.

18. Wytwórnice i składy acetyleny i karbidu.

Zarówno wyrób i zgęszczanie jak i skraplanie acetyleny powinno odbywać się w oddzielnych budynkach, przyczym zgęszczanie, dokonywane przy użyciu ciśnienia większego niż 8 atmosfer, powinno odbywać się w oddzielnych pomieszczeniach.

Pomieszczenia, w których ma odbywać się wyrób, zgęszczanie albo skraplanie acetyleny, nie mogą znajdować się ani pod mieszkaniem, ani też w bezpośredniej łączności z nimi; powinny być widne, dobrze przewietrzane i ogrzewane wodą lub parą, powinny posiadać lekką konstrukcję dachową, a oprócz niej co najwyżej lekki sufit ze złego przewodnika ciepła.

Wyjściowe drzwi w wytwórniach acetyleny powinny otwierać się nazewnątrz.

Oświetlenie pomieszczeń wytwórni acetyleny powinno być elektryczne, przyczym przewodniki powinny być izolowane, wyłączniki i bezpieczniki umieszczone z zewnątrz, a lampy żarowe i ich obsady zaopatrzone w szczelnie zamknięte osłony.

W razie konieczności używania lamp z płomieniem odkrytym, należy lampy te umieszczać nazewnątrz pomieszczeń za

nieotwieralnymi oknami, zdala od wszelkich otworów, prowadzących do wnętrza pomieszczeń.

Zbiorniki gazu acetylenowego należy umieszczać na otwartym powietrzu, lub w oddzielnych, dobrze wietrzonych pomieszczeniach.

Dla stałej kontroli ciśnienia gazu w zbiornikach, należy zaopatrywać je w wodne manometry, dla uniemożliwienia zaś nadmiernego wzrostu ciśnienia, w rury do odprowadzania nadmiaru gazu. Rury te powinny być co najmniej tej samej średnicy, co rury doprowadzające gaz.

Gaz acetylenowy przed wpuszczeniem do zbiornika należy oczyścić, przeprowadzając go przez płuczkę, umieszczoną między wytwórną i zbiornikiem. Zgęszczanie gazu zapomocą ciśnienia, przewyższającego 10 atm. może się odbywać tylko przy silnym oziębieniu. Karbid należy przechowywać w szczelnie zamkniętych, zabezpieczonych przeciwko przenikaniu wilgoci naczyniach, z których można go zabierać tylko w razie i w miarę potrzeby. Naczynia z karbidem należy przechowywać w suchych, jasnych, dobrze przewietrzonych pomieszczeniach. Używanie piwnic na składy karbidu jest wzbronione.

W pomieszczeniach, w których znajdują się aparaty, nie wolno przechowywać więcej niż 500 kg karbidu. Pomieszczenia przeznaczone na przechowywanie karbidu w ilościach ponad 1000 kg, powinny być oddzielane od innych pomieszczeń ścianami ogniowymi, wystającymi co najmniej o 30 cm ponad dach, lub też pokryte sklepieniem bez otworów. Jeśli odległość tych pomieszczeń od sąsiednich budowli wynosi więcej niż 5 metrów, to w ścianach ogniowych można robić otwory drzwiowe, drzwi jednak powinny być ogniotrwałe. Jeżeli odległość ta jest większa niż 10 metrów, to wogóle ściany przeciwpożarowe nie są konieczne.

Przechowywanie karbidu na otwartym powietrzu, dozwolone jest w naczyniach szczelnie zamkniętych, zabezpieczonych od przystępu wody i co najmniej o 10 metrów oddalonych od zabudowań. Każdy taki skład należy w odległości 4 metrów

otoczyć ogrodzeniem, wewnątrz którego nie powinny się znajdować żadne materiały palne.

W składach karbidu należy wszędzie na widocznych miejscach umieszczać napisy: „Karbid należy przechowywać w stanie suchym. Karbid wilgotny niebezpieczny“. Niniejsze przepisy nie odnoszą się do ruchomych aparatów karbidowych o ładunku karbidu w ilości mniejszej niż 10 kg i do przechowywania karbidu w wyrabiających go wytwórniach.

19. Zakłady suchej destylacji drzewa i wytwórnie wysokoku drzewnego i pokrewnych produktów.

Z zakładów suchej destylacji drzewa i przeróbki produktów destylacji wydobywa się dużo dymu i przykrych wyziewów, które na znaczną odległość zanieczyszczają powietrze, wobec czego zakłady te należy urządzać jak najdalej od mieszkań ludzkich na miejscach przewiewnych, z uwzględnieniem kierunku panujących wiatrów,

Ponieważ wyziewy wydzielające się przy przeróbce produktów destylacji drzewa oddziałują szkodliwie na roślinność, przeto odnośnych zakładów nie należy urządzać w pobliżu lasów, pól uprawnych i pastwisk.

Składy drzewa, węgla, wysokoku drzewnego i terpentyny powinny być oddalone od palenisk co najmniej od 50 metrów.

Destylarnie oraz składy wysokoku, terpentyny i węgla drzewnego należy budować zupełnie ogniotrwałe i nie należy pokrywać ich ani tekturą smołową, ani blachą cynkową.

Pomieszczenia robocze powinny posiadać ogniotrwałe i gładkie posadzki, dające się łatwo czysto utrzymać.

Paleniska powinny być w ten sposób oddzielone od otworów kotłów oraz od przestrzeni, w których wypływają z chłodnic destylaty, aby destylujące gazy i pary nie przedostawały się do paleniska.

W razie umieszczenia kotłów destylacyjnych w budynkach lub pod dachem, powinna znajdować się nad platformą kotłów i przyrządów przestrzeń wolna i przewiewna wysokości co najmniej 1,8 metrów.

Paleniska pieców destylacyjnych powinny być tak urządzone, ażeby obsługujący je robotnicy w czasie roboty byli chronieni od wiatrów i opadów atmosferycznych, oraz nie byli narażeni na dokuczliwe działanie ciepła, promieniującego od ognisk i drzwiczek paleniskowych.

Wejścia na platformy kotłów destylacyjnych powinny być wygodne i ogniotrwałe.

Platformy, wejścia na nie i wszelkie przejścia nad przestrzeniami roboczymi, powinny być opatrzone poręczami, wysokości co najmniej 1 metra.

Chłodnice powinny być tak urządzone, ażeby wypływające z nich destylaty nie miały więcej jak 25 C. ciepła. Dopływ wody chłodzącej powinien być automatyczny.

Przestrzenie do odbierania destylatów powinny być zabezpieczone od wiatru i opadów atmosferycznych oraz być jasne i przewiewne.

Otwory wypływowe chłodnic powinny być opatrzone syfonowym zamknięciem, ażeby nieskroplone gazy i opary nie mogły przedostawać się do pomieszczeń, w których przebywają robotnicy.

Gazy destylacyjne i nieskroplone pary należy odprowadzać i spalać w taki sposób, ażeby nie mogły spowodować wybuchu. Rury do odprowadzania gazów powinny być od strony odbieralni zaopatrzone w okrągłe, gęste siatki, jakich używa się do lamp Davy'ego.

Odbieralniki w odbieralni powinny mieć tak szczelne pokrywy, ażeby wydzielające się z nich gazy nie przedostawały się do pomieszczeń, w których przebywają robotnicy. Pokrywy te powinny być zrobione, o ile możliwości ze szkła, aby można było śledzić przez nie przebieg destylacji.

Otwarte przyrządy do odparowania, suszenia i prażenia powinny znajdować się pod sklepieniami lub murowanymi kapami połączonymi z wywietrznikami, odprowadzającymi gazy i pary do komór lub naczyń, zawierających ciała pochłaniające.

Mieszanie, przewracanie i wybieranie surowej i prażonej masy należy uskutecznić zapomocą takich przyrządów i w ta-

ki sposób, aby obroty te nie narażały robotników na działanie wydzielających się par i promieniującego ciepła.

Składy wysoko drzewnego powinny być oddalone od mieszkań ludzkich, ogniotrwałe i przewiewne. Wysoko nie wolno trzymać w otwartych naczyniach, a w szklanych zaś tylko wtedy, jeśli są zabezpieczone od rozbicia.

Składy węgla drzewnego, wydzielającego po destylacji, — szczególnie przy pochłanianiu wilgoci — dużo tlenu węgla i kwasu węglowego nie powinny znajdować się w pobliżu zabudowań mieszkalnych i powinny być ogniotrwałe, przewiewne u góry i spodu oraz suche.

Wszelkie odpadki stałe i płynne oraz wodę z chłodnic należy zużytkować względnie oczyszczać i odprowadzać poza obszar fabryczny, aby nie zanieczyszczały publicznych wód i odcieków oraz sąsiednich gruntów.

Ocieki odprowadzane poza zakład fabryczny nie mogą być kwaśne, alkaliczne, lub słone, nie mogą zawierać wolnego chloru, ani też nie mogą mieć tłustej lub opalizującej powłoki.

W wyżej wymienionych zakładach należy urządzać dla robotników izby odpoczynkowe i łaźnie.

20. Zakłady do nasycania drzewa.

Nasycanie drzewa kreozotem, olejem kreozotowym i innymi sztucznie ogrzewanymi olejami smołowymi polega na tym, iż drzewo zanurza się w gorącym płynie w szczelnie zakrytych cylindrach, względnie gotuje się je w nim w odkrytych kotłach, a następnie suszy na powietrzu. Czynności te przedstawiają niebezpieczeństwo pożaru, oraz powodować mogą dokuczliwość przez wydzielanie się przykrego, a na znaczną odległość rozchodzącego się zapachu smoły.

Przy zatwierdzaniu urządzenia zakładu należy żądać aby:

1. pomieszczenia robocze były ogniotrwałe;
2. wykonywanie robót przy świetle sztucznym — z wyjątkiem żarówek i lampek bezpieczeństwa — w bliskości kotłów impregnacyjnych i świeżo wyjętego z nich drzewa było zakazane;

3. zachowana była dostateczna odległość od budynków mieszkalnych.

21. Wytwornie sztucznych nawozów.

Przy wyrobie sztucznych nawozów wytwarzają się szkodliwe pary i gazy oraz pył, wobec czego wytwornie sztucznych nawozów należy budować zdala od mieszkań ludzkich i odpowiednio zabezpieczać przeciw wymienionym uciążliwościom.

Pary i gazy powstające przy gotowaniu kości i wskutek działania kwasów, należy przy pomocy odpowiednich urządzeń o ile możności zaraz na miejscu tworzenia się zbierać i odprowadzać do palenisk lub też skraplać.

Pył, powstający przy mieleniu surowców, służących do wyrobu nawozów, należy chwycić zaraz u źródła jego powstawania i odprowadzać do odpowiednich komór.

Dla unieszkodliwienia pyłu, par i gazów, któreby mimo zabezpieczeń przedostawały się do pracowni należy w wytworniach sztucznych nawozów dbać o odpowiednią wentylację. O ile wydzielające się pary zawierają tak wielkie ilości kwasu solnego, iż mogłyby niszcząco oddziaływać na roślinność, to nie należy wypuszczać ich na powietrze, lecz skraplać.

Odcieki zawierające części stałe należy klarować przed spuszczeniem do dołów.

Jeśli odcieki zawierają tak wielką ilość kwasów, że mogłyby szkodliwie oddziaływać na roślinność, to doły, do których się je odprowadza, powinny być albo nieprzsiąkliwe, albo też oddalone od studzień z wodą do picia, co najmniej o 100 metrów.

W wytworniach mąki kostnej należy przechowywać surowe kości w suchych, dobrze przewietrzanych budynkach, przed złożeniem zaś w składzie, należy je zlewać mlekiem wapiennym.

Po wyparzeniu kości, należy suszyć je w zamkniętych pomieszczeniach, przyczym opary ulatniające się przy suszeniu należy skraplać.

22. Zakłady wulkanizacji kauczuku.

Przy wulkanizowaniu kauczuku siarczkiem węgla i chlorkiem siarki, wydzielają się trujące opary, wobec czego zakłady wulkanizacyjne powinny odpowiadać następującym warunkom:

Podłogi pracowni wulkanizacji siarczkiem węgla nie powinny leżeć niżej terenu otaczającego pracownię.

Dla umożliwienia szybkiego wietrzenia, pracownie powinny posiadać dostateczną ilość okien z otwierającą się dolną połową oraz silną wentylacją mechaniczną.

Urządzenie mechanicznej wentylacji nie jest konieczne, o ile pary siarczku węgla zbierane są zaraz na miejscu tworzenia się pod odpowiednimi pokrywami wyciągowymi i odprowadzane nazewnątrz.

Pomieszczenia, w których odbywa się wulkanizacja, nie powinny być używane jako mieszkania, kuchnie, składy albo suszarnie, ani też nie powinny służyć do wykonywania innych robót, oprócz wulkanizacyjnych.

Wielkość pracowni powinna odpowiadać ilości pracujących w nich robotników, a mianowicie na każdego robotnika nie może przypadać mniej niż 20 metrów sześciennych przestrzeni.

W pracowniach nie powinno nigdy znajdować się więcej siarczku węgla, niż go potrzeba do jednodniowej produkcji. Cały zapas siarczku węgla należy przechowywać w oddzielnych składach.

Naczynia do płynów wulkanizacyjnych powinny być trwałe i zaopatrzone w pokrywy, aby możliwe było przechowywanie odnośnych płynów pod szczelnym zamknięciem aż do czasu użycia.

Przy maszynowym wulkanizowaniu większych przedmiotów należy, — celem uniknięcia rozchodzenia się po pracowniach trujących oparów — pomieszczać odnośne maszyny w odpowiednich oszklonych komorach, z których powietrze wyciąga się za pomocą silnej mechanicznej wentylacji. Wchodzenie do tych komór podczas pracy powinno być wzbronione. Mniejsze przyrządy wulkanizacyjne, o ile nie znajdują się na otwartym

powietrzu, należy umieszczać w odpowiednich oszklonych klatkach ochronnych, do których zajęty wulkanizacją robotnik wkłada tylko ręce.

Wulkanizowane przedmioty należy natychmiast po zwilżeniu ich płynem wulkanizacyjnym układać w specjalnych wentylowanych komorach lub ogrzewanych suszarniach.

Suszarnie powinny być tak urządzone, aby wkładanie i wyjmowanie wulkanizowanych przedmiotów mogło odbywać się bez wchodzenia do środka.

Jeśli z powodu wielkości przedmiotów jest to niemożliwym, to w suszarniach powinny znajdować się urządzenia, zapobiegające rozchodzeniu się par.

Opary wydzielające się przy wulkanizowaniu kauczuku za pomocą chlorku siarki, należy również zbierać i odprowadzać nazewnątrz.

Ogrzewanie powinno być centralne: parowe albo wodne, oświetlenie żarowe elektryczne z lampami zabezpieczonymi szklanymi kloszami.

W zakładach wulkanizacyjnych powinny być urządzone w oddzielnych pomieszczeniach szatnie, umywalnie i jadalnie.

23. Przędzalnie.

Przędzalnie, jako zakłady wytwarzające dużo pyłu, powinny być budowane możliwie zdala od mieszkań ludzkich i posiadać urządzenia do zbierania i zatrzymywania kurzu w odpowiednio zbudowanych komorach.

Budynki przędzalni powinny być ogniotrwałe, z dachami, więzarami i podłogami, wykonanymi o ile możliwości z materiału niepalnego.

Wilki, szarpacze, trzepaki i otwieracze winny być umieszczone w oddzielnych, przestronnych, widnych, dobrze wentylowanych sklepionych, ogniotrwałych pomieszczeniach, posiadających dobre i pewnie działające urządzenia przeciwpożarowe.

Maszyny powyższe powinny posiadać odpowiednią i specjalną wentylację, zapewniającą odprowadzanie kurzu do szczelnych komór kurzowych, zaopatrzonych w odpowiednie filtry, u-

niemożliwiające wydostawanie się kurzu nazewnątrz. Komory te w zasadzie powinny znajdować się nazewnątrz pomieszczeń roboczych.

Tarła konopi, międlarki, trzepaczki lnu i czesalnie należy umieszczać w oddzielnych pomieszczeniach, zaopatrzonych w dobrze działające wentylatory mechaniczne.

Zgrzeblarki winny być ustawione od siebie w odległości co najmniej 1,4 m od strony frontowej t. j. od strony, z której zachodzą i wychodzą włókna; odległości zaś między zgrzeblarkami w kierunku długości nie powinny być mniejsze od 0,7 m.

Samoprząśnice, jako też wszelkie inne maszyny i aparaty, powinny być ustawione w takiej od siebie odległości, aby swobodny dostęp do nich ze wszystkich stron, oraz przejście między nimi było zapewnione.

24. Tkalnie.

Budynki tkalni powinny być ogniotrwałe, z dachami, więzarami i podłogami, wykonanymi o ile możności z materiału niepalnego.

Wobec hałasu, jaki sprawiają krosna tkackie, tkalni mechanicznych nie należy urządzać w nieprzemysłowych dzielnicach miasta.

Krosna w tkalniach należy rozstawiać w ten sposób, aby między dwoma rzędami krosien był odstęp nie mniejszy od 1 m. Szerokość głównych przejść między najbardziej wystającymi częściami krosien, powinna być nie mniejsza od 1,5 m. Szerokość bocznych przejść winna wynosić co najmniej 0,7 m.

25. Bielniki, farbiarnie, drukarnie i wykończalnie.

Budynki zakładów do bielenia, farbowania i drukowania tkanin powinny być ogniotrwałe, z dachami, więzarami i podłogami, wykonanymi o ile możności z materiału niepalnego.

Bielniki, farbiarnie i drukarnie, ze względu na zanieczyszczanie powietrza, wydzielającymi się przy pracy gazami, jako też zanieczyszczanie wód odciekami, powinny być budowane poza obrębem miast i w dole rzek.

Celem unieszkodliwienia wydzielających się gazów i oparów, należy wyżej wymienione zakłady zaopatrywać w kominy o odpowiednim przekroju i wysokości, a gdy te nie wystarczają, w urządzenia odprowadzające i pochłaniające.

Wypuszczanie wszelkich płynów z parników, warników i kadzi do ziemi jest wzbronione.

Ocieki należy odprowadzać krytymi przewodami względnie nieprześlakliwymi rurami do nieprzepuszczalnych zbiorników zakrytych lub ogrodzonych, a w żadnym razie nie można ich wypuszczać do studzien ziemnych wchłaniających, oraz na drogi publiczne i grunty prywatne. Ocieki te winny być przed ich odprowadzeniem do wód bieżących lub kanałów należycie oczyszczone w odpowiednich osadnikach i sączkach (filtrach), po należytych zneutralizowaniu na drodze chemicznej.

Podłogi w wymienionych zakładach winny być wykonane z materiału nieprześlakliwego, ze spadkiem do kanałów, przykrytych rusztami, aby ocieki mogły łatwo spływać, nie zalewając podłóg pracowni.

Odwężanie, warzenie i rozpuszczanie barwników, przygotowywanie roztworów czarnej aniliny, barwników lodowych i drukarskich, jako też roztworów chlorku bielącego i t. p., winno odbywać się w oddzielnych, dobrze wentylowanych pomieszczeniach.

Ze względów bezpieczeństwa pożądanym jest, aby doprowadzenie do maszyn i aparatów roztworów żrących i trujących, np. roztworów: chlorku bielącego, ługów i kwasów, odbywało się zapomocą rur, lub odpowiednich przewodów.

Składy towarów łatwo i samozapalnych winny znajdować się w pomieszczeniach ogniotrwałych, położonych możliwie daleko od pozostałych zabudowań. Jeżeli jednak teren fabryczny nie pozwala na pomieszczenie ich w myśl powyższej zasady, to wtedy składy takie winny być oddzielone od zabudowań sąsiednich murem ogniowym.

Komory do siarkowania wełny powinny znajdować się w oddzielnych, szczelnie zamykanych pomieszczeniach, zaopatrzonych w wentylatory mechaniczne. Wentylatory odprowadza-

jące gazy z komór siarkowych, winny być szczelnie obudowane i połączone szczelnymi przewodami z aparatami pochłaniającymi te gazy, celem ich unieszkodliwienia.

Oddziały wytwórni, w których wytwarza się duża ilość pary wodnej, należy zaopatrywać w ogrzewacze powietrzne oraz wentylatory tłoczące, celem zapobiegania skraplaniu się pary. Do pomieszczeń, w których panuje zbyt wysoka temperatura lub wydzielają się szkodliwe dla zdrowia wyziewy i gazy, należy właczać świeże powietrze. Pomieszczenia te powinny być należycie oddzielone od innych pomieszczeń.

Pomieszczenia w których znajdują się opalarki, powinny być, ze względu na możliwość pożaru, oddzielane od innych pomieszczeń ścianami i drzwiami ogniotrwałymi, oraz posiadać specjalnie dobre i pewnie działające urządzenia przeciwpożarowe.

Nad opalarkami powinny być urządzone odpowiednie kapy i wyciągi mechaniczne, do odprowadzania pyłu. Pył ten powinien być zbierany w szczelnych, ogniotrwałych komorach kurzowych, zaopatrzonych w odpowiednie filtry, uniemożliwiające wydostawanie się kurzu nazewnątrz. Komory te w zasadzie powinny znajdować się zewnątrz pomieszczeń roboczych.

Opalone tkaniny, w zasadzie powinny być po opaleniu zmoczone, względnie przeprowadzone przez komory (skrzynie) z parą wodną

Naczynia wywarowe i wyparowe, pracujące pod ciśnieniem, podlegają przepisom o naczyniach pracujących pod ciśnieniem, przyczem ich opróżnianie i napełnianie winno być uskuteczniane sposobem mechanicznym.

Wszystkie naczynia wywarowe otwarte, t. j. kadzie do prania wełny, naczynia do farbowania, gotowania krochmalu i t. d., o ile to jest możliwe, powinny znajdować się w oddzielnych pomieszczeniach i powinny być tak ustawione, ażeby dostęp do nich i ich obsługa przez robotników była łatwa i stale zapewniona

Napawaczki z suszarkami, używane w farbiarniach i drukarniach do przepajania tkanin roztworami, wydzielającymi

szkodliwe dla zdrowia gazy i opary, należy umieszczać w oddzielnych salach z odpowiednio urządzoną wentylacją mechaniczną.

Maszyny draparskie należy ustawiać nad zagłębieniami, połączonymi za pomocą przewodów rurowych z ekshaustorem do wyciągania kurzu do szczelnych komór kurzowych, zaopatrzonych w odpowiednie filtry, uniemożliwiające wydostawanie się kurzu nazewnątrz. Komory te w zasadzie powinny znajdować się nazewnątrz pomieszczeń roboczych.

Maszyny drukarskie należy ustawiać w jasnych, przestronnych pomieszczeniach, zaopatrzonych w dobrą wentylację.

Swobodny dostęp do wszelkich części maszyn drukarskich powinien być stale zapewniony, nad maszynami zaś powinny, o ile możliwości, znajdować się podnośniki do podnoszenia wałków drukarskich.

26. Wytwórnie sztucznej wełny (karbonizacje).

Budynki wytwórni sztucznej wełny powinny być ogniotrwałe.

Wytwórnie sztucznej wełny mogą być urządzone wyłącznie w dzielnicach przemysłowych, zdala od budynków mieszkalnych. Karbonizacje, pracujące przy pomocy kwasu solnego, powinny w zasadzie być urządzone poza miastem, na terenach mało zamieszkałych.

Szarpacze, wilki i klepaki powinny być umieszczane w oddzielnych przestronnych, widnych, dobrze wentylowanych, sklepionych, ogniotrwałych pomieszczeniach, posiadających dobre i pewnie działające urządzenia przeciwpożarowe.

Maszyny powyższe powinny posiadać odpowiednią i specjalną wentylację, zapewniającą odprowadzanie kurzu do ogniotrwałych, szczelnych komór kurzowych, zaopatrzonych w odpowiednie filtry, uniemożliwiające wydostawanie się kurzu nazewnątrz pomieszczeń roboczych.

Pomieszczenia, w których mieszczą się piece karbonizacyjne, powinny posiadać dostateczną wentylację mechaniczną.

Pomieszczenia te powinny posiadać należyte i pewnie działające urządzenie przeciwpożarowe.

Piecyce karbonizacyjne na kwas solny powinny posiadać od powiednie urządzenia pochłaniająco-płuczkowe, do zupełnego unieszkodliwienia gazów i oparów

Gazy te powinny być odprowadzane do odpowiednio wysokiego komina fabrycznego.

Ściany aparatów karbonizacyjnych powinny posiadać możliwie niską temperaturę.

Wzbronionym jest używanie przy tych aparatach bezpośredniego paleniska.

27. Wytwórnice celulozy.

Celulozę w postaci oczyszczonej otrzymuje się na drodze chemicznej. Sposób ten polega na chemicznym rozpuszczeniu powłoki osłaniającej celulozę i obejmuje szereg systemów, różniących się od siebie rodzajem stosowanego odczynnika.

Jako materiał surowy służy drzewo lub słoma, celulozę zaś otrzymuje się z nich przez zastosowanie roztworu kwasu siarkowego (wolnego i związanego z wapnem), ługu sodowego, albo siarkanu sodowego.

W zależności od użycia jednego z wyżej wymienionych odczynników rozróżniamy trzy systemy otrzymywania celulozy:

- a) system siarkonowy,
- b) system sodowy,
- c) system siarkanowy.

Wytwórnice celulozy, niezależnie od przerabianego w nich materiału surowego i systemu fabrykacji, posiadają te wspólne cechy, że wydzielają znaczne ilości gazów szkodliwych o przykrym zapachu i dają wielkie ilości odcieków. Wody odciekowe z wybitną kwaśną lub alkaliczną reakcją, zależnie od systemu fabrykacji, unoszą ze sobą oprócz zawiesin znaczne ilości rozpuszczonych związków organicznych.

Wobec powyższego, wytwórnice celulozy należy zakładać w odległości nie mniej 2-ch kilometrów od miast, w pobliżu rzek, obfitujących w wodę.

Wody odciekowe, przed wpuszczeniem ich do rzek, należy oczyszczać w obrębie terenu fabrycznego zapomocą odpo-

wiednich odczynników i klarować w odpowiednio urządzonych osadnikach.

SYSTEM SIARKONOWY.

Miejsca przeznaczone pod budowę wytwórni celulozy powinny być dostatecznie obszerne, ażeby był łatwy dostęp do każdego budynku.

Ze względów bezpieczeństwa ogniowego, budynki przeznaczone na wytwórnię celulozy, należy wykonywać z materiału ogniotrwałego, oświetlenie zaś powinno być elektryczne.

Pomieszczenia wytwórni powinny być dostatecznie obszerne i widne.

Podłogi w tych działach produkcji, gdzie ma się do czynienia z cieczami, powinny być wykonane z materiału nieprześląkliwego i posiadać taką kanalizację względnie taką pochyłość, aby ciecze łatwo mogły po nich spływać.

Działy produkcji, w których wytwarzają się pary wodne, gazy i pył, powinny posiadać oprócz wyciągów dachowych odpowiednie urządzenie wentylacyjne, ażeby dopływ świeżego powietrza z zewnątrz i odpływ zepsutego był stale zapewniony. Do takich działów należy tartak, sala warników i dział bielników.

W tartaku maszyny powinny być osłonięte, zaś powstający w nich pył drzewny należy odprowadzać do specjalnych komór przy pomocy ekshaustorów.

Gotowanie wiorów drzewnych z roztworem wodnym kwasu siarkowego i siarczynu wapna odbywa się w stojących lub leżących, hermetycznie zamykanych warnikach z blachy żelaznej, wyłożonych wewnątrz cegłami szamotowymi. Warniki te powinny być zaopatrzone w manometry i termometry i posiadać rury dla odprowadzania gazów do wież wchłaniających lub do zbiorników z ługami. Warniki przed każdorazowym użyciem, a nadto w pewnych odstępach czasu należy próbować na ciśnienie w myśl odnośnych przepisów o naczyniach pracujących pod ciśnieniem. Wskazaniem jest, aby wypuszczanie zużytych ługów od wód odciekowych po każdym opróżnieniu warnika nie doznawało przerwy. W tym celu ługi wypuszczane z warnika,

należy zbierać w specjalnym, nieprześlakliwym zbiorniku, a następnie wypuszczać do kanału odciekowego.

Przy wytwórniach celulozy urządzać dla robotników jadalnie, ogrzewane w zimnej porze roku, kąpiele i umywalnie.

Wytwornie celulozy powinny być zaopatrzone we wszelkie możliwe środki przeciwpożarowe.

Przy zakładaniu wytwórni, wyrabiających celulozę systemem sodowym i siarkanowym, należy trzymać się przepisów obowiązujących wytwornie, wyrabiające celulozę systemem siarkanowym.

28. Wytwornie papieru.

a) Wytwornie papieru w ogólności

Wytwornie, wyrabiające papier, dzielą się na dwie kategorie, a mianowicie:

1. na wytwornie, przerabiające na papier otrzymaną z zewnątrz półmasę, jako to: celulozę drzewną, celulozę słomianą, masę drzewną, odpadki papieru,
2. na wytwornie wyrabiające u siebie na miejscu jeden lub kilka rodzajów półmas, jako to: szmacianą, celulozę drzewną i słomianą masę drzewną.

Zakłady pierwszej kategorii, jako niewydzielające pyłu i szkodliwych gazów i dające tylko nieznaczne ilości mało zanieczyszczonych wód odciekowych, mogą być urządzone w pobliżu miast. Zakłady drugiej kategorii, jako wytwarzające pył w sortowni szmat, chlor i bezwodnik siarkowy w bielnikach i dające znaczne ilości mocno zanieczyszczonych wód odciekowych przy wyrobie celulozy z drzewa i słomy, można urządzać w odległości nie mniej 2-ch kilometrów od miasta w pobliżu rzek, obfitujących w wodę.

Miejsca przeznaczone pod papiernie powinny być dostatecznie obszerne, ażeby był łatwy dostęp do każdego budynku.

Papiernie powinny mieć zabezpieczony, swobodny odpływ dla odcieków. Jeśli rzeka, do której mają odpływać odcieki, posiada zbyt mało wody, aby nie została nimi szkodliwie zanieczyszczona, to należy wody odciekowe, przed ich wypuszcze-

niem poza obręb terytorium fabrycznego, oczyszczać zapomocą odpowiednich odczynników i klarować w osadnikach.

Budynki wytwórni należy wykonywać z materiału ogniotrwałego, a poszczególne działy oddzielać ścianami, zabezpieczającymi od przenoszenia się ognia. Składy powinny się mieścić w oddzielnych, odosobnionych budynkach, a oświetlenie pomieszczeń powinno być elektryczne.

Wszystkie pomieszczenia papierni powinny być dostatecznie obszerne i widne.

Podłogi w tych działach fabrykacji, gdzie się ma do czynienia z cieczami (bielniki), pomieszczenia dla holendrów, maszyn papierniczych i t. d. powinny być wykonane z materiału nieprzeziąkliwego i posiadać taką kanalizację względnie pochyłość, ażeby ciecze łatwo mogły spływać.

W pomieszczeniach, wymagających ogrzewania, ogrzewanie powinno być parowe lub wodne.

Działy fabrykacji, w których wytwarzają się pary wodne, gazy i pył, powinny posiadać odpowiednią wentylację.

Trzepacze, wiejaki, stoły sortownicze w oddziałach przeróbki szmat, powinny być połączone z wywietrznikami, przy pomocy których zanieczyszczone pyłem powietrze odchodziłoby do specjalnych komór odpylających.

Kotły do gotowania pod ciśnieniem: szmat, drzewa i t. p., powinny być urządzone zgodnie z przepisami dla zbiorników, pracujących pod ciśnieniem.

Bielenie gazem chlorowym powinno odbywać się w komorach murowanych, wyprawionych cementem lub wyłożonych kafłami, płytkami polewanymi i t. p.

Drzwi komór należy szczelnie zamykać. Usuwanie gazów z komór należy skutecznie przy pomocy wywietrzników przez otwory, znajdujące się w dolnej części komór, przyczym jako środka pochłaniającego należy używać mleka wapiennego, lub wapna palonego w proszku.

b) Wytwórnie papieru słomianego.

W zakładach tych kraje się słomę do oznaczonej długości w pewnego rodzaju sieczkarniach, potem uwalnia się ją od

powłoki, osłaniającej celulozę, następnie zazwyczaj jeszcze bieli zapomocą wapna chlorowego, wreszcie płucze w wodzie i wysusza.

Przy tej sposobności bardzo trudno jest uniknąć niedogodności, wynikających ze zbierania się odcieków oraz rozchodzenia się przykrych zapachów, które powstają zwłaszcza przy spuszczeniu pary w warnikach i wypróżnianiu ich.

O ile ma się do rozporządzenia duże ilości wody, to można pary powstające przy spuszczeniu ciśnienia skraplać, a następnie niedające się skroplić przykre dla powonienia gazy spalać.

Palenia tytoniu, oraz używania odkrytego światła w bezpośredniej bliskości sieczkarni, siewników oraz urządzeń do przenoszenia pokrajanej słomy, należy zakazać z powodu niebezpieczeństwa pożaru.

Ługi sodowe należy unieszkodliwić zapomocą pary. Tylko przy szczególnie sprzyjających okolicznościach można zezwalać na odprowadzanie ługów do większych rzek lub do ziemi. Wszystkie inne odcieki, przed odprowadzeniem ich do wód publicznych, należy neutralizować i dokładnie klarować.

Jeśli odcieki takie zawierają tak znaczne ilości ciał organicznych, że odprowadzenie ich do wód publicznych lub do ziemi nasuwa wątpliwości, to należy wymagać możliwie dokładnego usunięcia rozpuszczonych ciał organicznych zapomocą środków chemicznych, następnie klarowania odcieków albo też usunięcia ich zapomocą wyparowania lub zużycia do nawodnienia ziemi.

Zakładanie wytwórni papieru słomianego w gęsto zabudowanych miejscowościach, jako nasuwające poważne wątpliwości, powinno być zasadniczo zakazane.

Wyrób papieru słomianego w wytwórniach, w których pokrajaną słomę gotuje się z wapnem pod ciśnieniem pary, podlega również niniejszym przepisom i wymaga pozwolenia władz.

29. Wytwórnie papy smołowcowej.

Papę dachową (tekturę wzgl. pilśń smołowcową) wyrabia się zapomocą nasycania tektury (pilśni) gorącą smołą z węgla kamiennego.

Przy tej sposobności powstają przykre dla powonienia opary, zwłaszcza podczas wynoszenia nasyconych smołą materiałów na powietrze, celem wysuszenia ich, co w wysokim stopniu może być dokuczliwym dla sąsiadów i publiczności.

Wobec łatwej zapalności smoły, ogrzewanej na odkrytym płomieniu, oraz większej lub mniejszej zapalności świeżo nasyconych materiałów, praca w wytwórniach papy przedstawia również i niebezpieczeństwo pożaru.

Chociaż dokuczliwości, polegające na rozprzestrzenianiu się przykrych dla powonienia oparów, znacznie umniejszają się, jeśli, jak to często robi się, nasycona smołą tektura bezzwłocznie zostanie przesypana piaskiem, zapakowana i zrolowana, to jednak mimo to powstać mogą dokuczliwości. Dlatego wydawanie pozwoleń na zakładanie tego rodzaju wytwórni w bezpośredniej bliskości domów mieszkalnych, nie jest wskazany. Ze względu na niebezpieczeństwo pożaru, jest rzeczą pożądaną, aby pomieszczenia fabryczne były ogniotrwałe, a paleniska kotłów oddzielone od pomieszczeń dla kotłów i kadzi metalową lub murowaną ścianą bez otworów.

Zbiorniki na smołę powinny być nieprześlakliwe, posiadać przykrywy i stale pozostawać pod przykryciem.

Dodatkowy wyrób benzolu i tym podobnych łatwopalnych produktów w wytwórniach papy, wymaga osobnego zatwierdzenia.

30. Wytwórnie wyrobów celuloidowych.

Wytwórnie wyrobów celuloidowych należy budować poza obrębem miast i osad.

Budynki, mieszczące wytwórnie wyrobów celuloidowych, należy stawiać w odległości nie mniej 20 m. od sąsiednich zabudowań i dróg publicznych. Budynki te powinny być wykonane z materiału ogniotrwałego: wskazany jest, aby o ile możliwości były parterowe.

Pracownie powinny być tak obszerne, ażeby na każdego pracownika przypadło co najmniej 10 m³ powietrza przy 3 m² podłogi.

W wytwórniach, w których celuloid obrabia się na gorąco lub też obróbka jego połączona jest z wydzielaniem się znacznych ilości pyłu i powstawaniem dużej ilości wiorów, powinno przypadać przynajmniej 15 m³ powietrza na każdego pracownika.

Ściany i sufity pracowni powinny być ogniotrwałe; o ile budynek ma piętra — sufity na parterze powinny być sklepione.

Ściany i sufity należy gładko wyprawiać. W pracowniach, w których powstają znaczne ilości kurzu, ściany do wysokości 2 m. powinny być pomalowane farbą mineralną.

Podłogi powinny być z materiału niepalnego, gładkie i łatwe do zmywania.

Drzwi i odrzwia powinny być wykonane z materiału niepalnego, a o ile są z drzewa, powinny być obite blachą żelazną. Drzwi pracowni powinny otwierać się nazewnątrz i prowadzić bądź bezpośrednio na podwórze, bądź do klatek schodowych, bądź wreszcie na korytarze. Drzwi powinny być tak urządzone, ażeby otwarte nie tamowały ruchu na korytarzach i w klatkach schodowych. Każda pracownia powinna posiadać przynajmniej jedno takie drzwi szerokości nie mniej 1,3 m. Na każde 10 osób pracujących w sali powinno przypadać przynajmniej jedno takie wyjście.

W każdej pracowni powinny do drzwi wyjściowych prowadzić główne przejścia używalnej szerokości nie mniej 1,5 m, zaś od poszczególnych miejsc pracy do głównych przejść wygodne przejście poboczne.

Oddalenie każdego miejsca pracy do drzwi wyjściowych nie powinno przekraczać 10 m.

W pracowniach mogą znajdować się tylko takie maszyny, aparaty i przyrządy, które potrzebne są do fabrykacji, przy czym powinny być tak ustawione, ażeby dostęp do nich był łatwy i ażeby nie tamowały ruchu wewnątrz pracowni.

Ramy okienne powinny być żelazne. Okna pracowni i wszelkie otwory, umożliwiające przedostawanie się ognia, nie mogą wychodzić na takie korytarze i klatki schodowe, które

w razie pożaru stanowiłyby dla pracujących drogę ucieczki na podwórze.

O ile budynek ma piętra, to powinien posiadać tyle schodów, ażeby żaden punkt nie był więcej oddalony od schodów jak 30 m. Schody prostoramiennie z materiału ogniotrwałego powinny być umieszczone w murowanej klatce. W zależności od miejscowych warunków powinny znajdować się na zewnętrznej stronie budynku żelazne prostoramiennie schody ratunkowe, połączone z pracowniami, łatwo dostępnymi wejściami.

Pracownie powinny posiadać dostateczne oświetlenie dzienne.

Dla sztucznego oświetlenia należy używać oświetlenia elektrycznego, przyczem lampy żarowe i ich obsady powinny być zaopatrzone w zamknięte osłony z grubego szkła; przewody światła należy izolować, a bezpieczniki umieszczać nazewnątrz sal roboczych.

Ogrzewanie powinno być parowe lub wodne, przyczem rury należy izolować, a radiatory w ten sposób zabezpieczać i ustawiać, ażeby nie stykały się z łatwopalnymi materiałami i jak najmniej były narażone na zapylenie.

Pracownie powinny posiadać odpowiednie mechaniczne urządzenia wentylacyjne, ażeby łatwo zapalne gazy, pary, a także pył powstający przy obróbce celulozoidu można było skutecznie usuwać. — Rur odprowadzających nie należy wprowadzać do kominów i kanałów, o ile te ostatnie nie są dostatecznie izolowane od kanałów domowych.

Silników parowych, silników wybuchowych lub spaliniowych nie należy ustawiać w pracowniach, lecz w specjalnym pomieszczeniu, oddzielonym od pracowni ścianami bez drzwi i okien.

Ustawianie dynamomaszyny, elektromotorów i transformatorów w pracowniach dopuszczalne jest, o ile maszyny te pomieszczone są w szczelnie zamkniętych i nieprzepuszczających pyłu osłonach.

Pędnie i maszyny należy utrzymywać w czystości i należy je smarować, ażeby nie dopuścić do nagrzewania się ich.

W obrabiarkach i maszynach pomocniczych, powinny miejsca, w których tworzą się iskry lub powstaje pył, posiadać o ile możliwości odpowiednie blaszane osłony. Dla zbierania wiorów i pyłu należy używać odpowiednich naczyń z wodą.

W porze obiadowej, jak również po ukończeniu dziennej pracy, należy uprzątnąć wszystkie odpadki celuloidowe; podłogi, stoły, maszyny, radjatory i t. d. należy wycierać i zmywać na mokro, śmiecie zaś usuwać.

Ściany, podłogi i wszystkie wewnętrzne urządzenia należy przynajmniej raz na tydzień gruntownie czyścić i odpylać.

Do nagrzewania celuloиду należy używać pary lub gorącej wody. Używanie płomienia i żarzących się ciał do bezpośredniego nagrzewania celuloidu jest wzbronione. — Do pośredniego nagrzewania celuloidu należy używać przyrządów zaopatrzonych w blaszane osłony, niedopuszczające zetknięcia się celuloidu z płomieniem lub żarzącymi się przedmiotami.

Do wszelkich robót połączonych z nagrzewaniem celuloidu należy używać doświadczonych i wyrobionych robotników.

W wytwórni wyrobów celuloidowych palenie tytoniu jest surowo wzbronione, co zapomocą osobnych obwieszczeń powinno być podane do wiadomości ogółu pracowników.

W pracowniach może znajdować się tylko taka ilość celuloidu, jaka potrzebna jest do dziennej obróbki. Wskazaniem jest przechowywanie celuloidu pod wodą. Przy suchym przechowywaniu, celuloid umieszczać w zamkniętych naczyniach z materiału ogniotrwałego. Naczynia te powinny znajdować się w odległości nie mniej 2 m. od radjatorów.

W każdej sali roboczej może znajdować się przy suchym przechowywaniu, nie więcej niż 5 kg. odpadków celuloidowych, przy przechowywaniu pod wodą — nie więcej niż 10 kg. Wskazaniem jest przechowywanie odpadków celuloidowych pod wodą. Przy suchym przechowywaniu odpadki celuloidowe należy zbierać do naczyń zamkniętych z materiału niepalnego. Przechowywanie odpadków celuloidowych w workach jest niedozwolone.

Niszczenie odpadków celuloidowych przez spalanie może się odbywać jedynie na otwartym powietrzu przy zachowaniu wszelkich środków ostrożności i w ilościach nie przekraczających 1 kg. Wyrzucanie odpadków celuloidowych do kanałów, dołów i t. p. jest wzbronione. Robotnikom nie wolno zabierać ze sobą do domu odpadków celuloidowych.

Ilość odpadków celuloidowych, znajdujących się w pracowniach, nie powinna przekraczać ilości odpowiadającej dziennej produkcji.

Wyroby celuloidowe należy przechowywać zdala od wszelkich źródeł ciepła, światła i nie można wystawiać ich na działanie promieni słonecznych.

Pakowanie wyrobów celuloidowych w salach roboczych jest wzbronione.

Ciecze łatwopalne (aceton, spirytus, eter, benzyna i t. p.) mogą znajdować się w pracowniach tylko w ilościach niezbędnych do fabrykacji, a przechowywać należy je w szczelnie zamkniętych naczyniach metalowych.

Przelewanie łatwopalnych cieczy powinno odbywać się nad blaszanymi tacami o wysokich brzegach.

W każdej pracowni powinny znajdować się hydranty lub inne urządzenia przeciwpożarowe (szprynklery, natryski i t. p.).

W bliskości miejsca obróbki celuloidu oraz naczyń z celuloidem i odpadkami celuloidowymi powinny stać kubły z wodą.

W pobliżu naczyń z łatwopalnymi cieczami powinny być przygotowane środki do gaszenia ognia (piasek, popiół i t. d.).

Wytwórnice o większej ilości pracowni powinny posiadać dzwonki elektryczne, dzwony alarmowe i t. p. urządzenia, służące do ostrzegania robotników przed pożarem.

Składy celuloidu powinny mieścić się w odosobnionym budynku z materiału niepalnego. Budynek ten powinien się znajdować w odległości nie mniej 20 m. od sąsiednich zabudowań i dróg publicznych.

W każdym oddzielnym pomieszczeniu składu może znajdować się nie więcej jak 10 000 kg celuloidu przy suchym prze-

chowywaniu, zaś nie więcej jak 20 000 kg przy przechowywaniu pod wodą.

W razie potrzeby przechowywania celuloïdu w ilości większej ponad przepisana, budynek składowy powinien być podzielony na odpowiednią liczbę pomieszczeń, odgraniczonych od siebie ścianami bez otworów. Ściany, sufity i podłogi tych pomieszczeń powinny być zrobione z materiału niepalnego.

Drzwi i odrzwia powinny być wykonane z materiału niepalnego, a o ile są z drzewa, to powinny być obite blachą żelazną. Ramy okienne powinny być z żelaza, okna zaś poszczególnych pomieszczeń mogą wychodzić jedynie na podwórze.

Należy unikać sztucznego oświetlenia składów. O ile takie oświetlenie jest niezbędne, to należy oświetlać składy bądź od zewnątrz przy równoczesnym odosobnieniu źródła światła szczelnym zamknięciem szklanym, bądź od wewnątrz zapomocą elektrycznego światła żarowego. W tym ostatnim wypadku przewody światła powinny być izolowane, bezpieczniki umieszczone od zewnątrz, a lampy żarowe i ich obsady zaopatrzone w szczelnie zamknięte osłony.

Ogrzewanie składów jest niedopuszczalne. Składy należy dobrze wietrzyć, przyczym otwory wentylacyjne powinny być zakryte gęstą siatką drucianą, ażeby do wnętrza składu nie mogły przedostawać się iskry.

Pomieszczenia składu powinny posiadać hydranty lub inne urządzenia przeciwpożarowe. — Do magazynu można dopuszczać jedynie robotników doświadczonych i to w godzinach zgóry ściśle oznaczonych.

Palenie tytoniu w składach jest surowo wzbronione.

Odpadki celuloïdowe można przechowywać w składzie celuloïdu z tym zastrzeżeniem, że ogólna ilość znajdującego się celuloïdu, oraz odpadków celuloïdowych w każdym poszczególnym pomieszczeniu nie będzie przekraczać 2.000 kg przy suchym przechowywaniu, zaś 4.000 kg przy przechowywaniu pod wodą. Odpadki celuloïdowe przy suchym przechowywaniu mogą znajdować się obok celuloïdu jedynie w zamkniętych naczyniach z materiału niepalnego. W pomieszczeniach, prze-

znaczonych wyłącznie na odpadki celuloidowe, można składać je luzem lub w workach, w ilościach nieprzekraczających 2.000 kg.

Przechowywanie gotowych wyrobów celuloidowych w składach celuloidu (w opakowaniu lub bez) dopuszczalne jest przy zachowaniu przepisów określających ilość celuloidu dopuszczalną do przechowywania w oddzielnym pomieszczeniu.

Przechowywanie łatwopalnych płynów (spirytusu, acetonu, benzyny, eteru) w składach celuloidu jest wzbronione; płyny te przechowywać można tylko w oddzielnych i odosobnionych budynkach, w metalowych i szczelnych naczyniach.

31. Zakłady do suszenia i solenia skór surowych.

a) Ze względu na przykre zapachy rozchodzące się z suszarni skór oraz na niebezpieczeństwo przenoszenia przez muchy jadu ze skór na człowieka, nie należy zezwalać na urządzenie odnośnych zakładów w gęsto zabudowanych osiedlach.

Pomieszczenia suszarni powinny znajdować się na wysoko położonym, możliwie przewiewnym miejscu. Podłoga powinna być nieprzeziąkalna. Odpływającą krew, wodę pozostałą po płókanii skór i inne płynne odpadki należy usuwać podobnie jak odcieki rzeźni (Nr. 39).

b) Przy soleniu, zwijaniu w role i układaniu skór jednych na drugie, wycieka słona woda, zmieszana z krwią; w związku z tym zakłady do solenia skór winny mieć nieprzeziąkliwą i posiadającą nieznaczne nachylenie podłogę, którą w braku połączenia z siecią kanalizacyjną należy łączyć z nieprzeziąkliwym i szczelnie zakrytym zbiornikiem, położonym co najmniej w odległości 10 m od zakładu. W sprawie przechowywania i usuwania odcieków i innych odpadków należy w odpowiedni sposób stosować przepisy wydane dla rzeźni.

Pożądanym jest, aby budynki przeznaczone do solenia skór były murowane; o ile jednak są drewniane, to ściany ich należy uczynić nieprzeziąkliwymi przynajmniej do wysokości 1 metra.

32. Garbarnie.

I. Charakterystyka ogólna.

Zatwierdzenia urzędzenia wymagają zarówno garbarnie właściwe, t. j. zakłady przerabiające skóry surowe na garbowane, jak i zakłady wykonywujące jakąkolwiek część tej pracy np. zakłady, wyrabiające t. zw. skórę białą t. j. skórę, przygotowaną do garbowania, oraz wykończalnie, które konfekcjonują skórę już garbowaną i t. d.

Przebieg prac w garbarniach jest zwykle następujący: Przede wszystkim skóry surowe moczy się w wodzie, w bębnoch wirujących lub kadziach i po usunięciu części mięsnych poddaje się bądź bezpośrednio dalszemu działaniu garbników i barwników (wyrób futer, kozuchów), bądź też poddaje się je działaniu roztworu wapna, zaprawionego zwykle dodatkiem siarczku sodu lub arseniku. Po szeregu czynności mechanicznych, mających na celu odwołosienie skóry oraz usunięcie części mięsnych, skóry płócze się ponownie w wodzie i odwapnia chemicznie zapomocą słabych kwasów lub enzymów, przyczym te ostatnie stosowane są jako preparaty czyste, produkowane przez specjalne fabryki chemiczne. W garbarniach prowadzonych systemem przestarzałym, odwapnianie skór odbywa się zapomocą psiego łajna, skwaśniałych otrąb i t. p. Następnie skóry poddaje się działaniu bądź garbników roślinnych w postaci mielonej kory, owoców, substancji drzewnej lub wyciągów (ekstraktów) przygotowanych w garbarni wzgl. poza nią, bądź też soli mineralnych jak sole chromu, ałunu i t. d. lub wreszcie niektórych olejów zwierzęcych, które redukując substancję skóry, utleniają się na oksywasy tłuszczowe, będące produktem ubocznym garbarni skór zamszowych. Wreszcie skóry garbowane płócze się, ew. farbuje i wykańcza.

II. Ogólne przepisy o budowie.

Garbarń, w których dokonywa się całkowita robota garbarska, lub też tylko część roboty, t. zw. robota mokra, nie należy urządzać w gęsto zamieszkałych ośrodkach, a zwłaszcza

cza w odległości mniejszej niż 30 m od najbliższych budynków mieszkalnych.

Z wyjątkiem wykończalni, ściany wszelkich budynków, przeznaczonych do wykonywania robót garbarskich, wychodzące na ulicę, place i parcele publiczne, nie powinny posiadać żadnych otworów.

Wody odciekowe garbarń winny być zamknięte w kanałach wykonanych z materiału nieprzepuszczalnego i mogą być odprowadzane do warstw przesiąkliwych gleby lub wód biejących jedynie pod warunkiem całkowitego ich oczyszczenia.

Nie wolno wypuszczać odcieków poza obręb terenu fabrycznego przed skutecznym odfiltrowaniem odpadków stałych, które podlegają następnie gniciu. Jako filtr służyć może warstwa węgla, koksu, żwiru i t. p., którą należy często zmieniać. Celem utrzymania ciągłości działania filtrów w czasie czyszczenia ich, należy urządzać w miarę możliwości dwie osobne sekcje, z których każda oddzielnie winna starczyć na odfiltrowanie całej ilości odcieków. Filtry winny być murowane z łatwym dostępem od zewnątrz do ich czyszczenia.

Wskazanim jest urządzenie przed filtrami osadników, w których opadają na dno cięższe zawiesiny, przez co przedłuża się sprawność filtru.

Grubość warstwy filtrującej (około $\frac{3}{4}$ metra) i ziarna materiałów filtrujących winny być tak dobrane do charakteru odcieku, aby woda wypływająca z filtrów nie zawierała zawiesin, widocznych gołym okiem.

Ocieki oczyszczone mechanicznie mogą być wylewane:

- a) do przewodów kanalizacyjnych,
- b) do rzek,
- c) na pole chłonne.
- d) do innych urządzeń chłonnych.

W wypadku a) ocieki powinny być uprzednio bezwzględnie alkalizowane i nie mogą zawierać składników, działających na materiał przewodów kanalizacyjnych.

W wypadku b) na odprowadzanie odcieków do rzek, można zezwolić tylko pod tym warunkiem, iż ocieki te nie będą

zawierały substancyj trujących np. arszeniku. Ocieki powinny być spuszczone do rzek poniżej większych osiedli. Również nie należy zezwalać na bezpośrednie płókanie skór w wodach bieżących.

W wypadku c) pola chłonne powinny znajdować się zdala od większych osiedli, zajmować dostateczną przestrzeń i składać się z warstw łatwo przepuszczalnych.

W wypadku d) należy urządzać studnie absorbcyjne, doprowadzone do pokładów chłonnych, oddzielonych od pokładów wodonośnych warstwą nieprzepuszczalną.

III. Przepisy o wewnętrznym urządzeniu garbarń.

Budynki garbarń winny być możliwie ogniotrwałe.

W warsztatach pracy, w których wykonywane są roboty mokre, ściany winny być wyprawione cementem i pomalowane olejno, przynajmniej do wysokości 1,5 m, podłogi nieprzepuszczalne (betonowe lub terrakotowe), zaopatrzone w nieprześląkliwe kanały i w spady w kierunku tych kanałów, przyczym kanały te winny posiadać dostatecznej wielkości zakrywane otwory przejściowe- potrzebne w razie zatkania się kanałów oraz dla zwykłego ich oczyszczania.

W warsztatach mokrych jako też i innych warsztatach garbarni winny być umieszczone odpowiednie wyciągi z wentylatorami, dla usuwania z pomieszczeń, wytwarzających się gazów i oparów.

Wszelkie pomieszczenia garbarni, w których światło nie jest szkodliwym dla produkcji, winny być jasne, przyczym powierzchnia jasnych okien powinna wynosić co najmniej 3% powierzchni podłogi.

Pracownie garbarni winny być dostatecznie obszerne, tak, aby poza przestrzenią zajętą przez zbiorniki i maszyny pozostawało na każdego robotnika przynajmniej 3 m² wolnej podłogi.

Sale robocze, o ile warunki produkcji nie wymagają utrzymywania temperatury odmiennej, winny posiadać urządzenia

ogrzewcze, zezwalające na utrzymanie w nich zimą temperatury pokojowej.

Mizdra oraz wszelkie odpadki skór niegarbowanych winny być przechowywane poza warsztatami pracy, w szczelnych, nieprześlakliwych zbiornikach, zaopatrzonych w szczelne pokrywy, przyczym odpadki ulegające gniciu winny być polewane mlekiem wapiennym.

Umieszczanie wszelkich kadzi do czynności garbarskich na podwórzu jest niedozwolone; doły do odwapniania i moczenia skór winny być nieprześlakliwe, (z betonu lub muru wyprawionego cementem z cegły na cemencie).

Gotowanie wszelkich płynów wewnątrz budynków fabrycznych, powinno być dokonywane możliwie zapomocą pary. Nad kotłami powinny być urządzone okapy do odprowadzania pary nazewnątrz budynków.

Przy stosowaniu przez garbarnie specjalnie szkodliwych dla zdrowia substancyj, jak arszeniku, łajna lub preparatów wydzielających ostre gazy, jak dwutlenek siarki, siarkowodór itp., należy przy zatwierdzaniu urządzenia żądać dodatkowo: stosowania do przechowywania wymienionych materiałów, zbiorników zakrytych, trzymania tych materiałów na składzie tylko w ograniczonej ilości, używania bajców cuchnących tylko w kadziach zakrytych, przyczym opary i gazy mają być wypuszczane kominem albo też odprowadzane rurami do paleniska, oraz urządzenia specjalnej wentylacji tych pomieszczeń, w których odbywa się obróbka skóry przy pomocy wyżej wymienionych materiałów.

Mielenie garbników powinno odbywać się o ile możności w oddzielnych murowanych ogniotrwałych budynkach, zaopatrzonych w odpowiednie odpylacze, zaś w razie mielenia ich w budynkach ogólnych, odnośne pomieszczenia powinny — ze względu na niebezpieczeństwo pożaru — być oddzielone od reszty budynku murami ogniowymi.

Skóry surowe lub solone mogą być przechowywane jedynie w oddzielnych, przewiewnych i pokrytych dachem pomie-

szczeniach, przyczym magazyny dla skór solonych powinny być skanalizowane i zaopatrzone w nieprzeziąkliwą podłogę.

Skór świeżych w garbarniach przechowywać nie wolno.

Przepisy niniejsze dotyczą jedynie garbarń nowozakładanych. Co się tyczy fabryk już istniejących, to stosowanie niniejszych przepisów w całej rozciągłości nie jest wskazane. Od zakładów takich można żądać jedynie zmian w granicach ich możliwości, bez zakłócania normalnej pracy fabryki.

33. Topialnia łoju.

W zakładach tych wytapia się łów z surowego sadła zwierzęcego. Dla otrzymania tłuszczu, używanego do wyrobu sztucznego masła, wytapia się tylko świeży łów, przy temperaturze poniżej 50° Celsjusza. Praca ta nie pociąga za sobą żadnych dokuczliwości. Natomiast przy wytapianiu pozostających się przy tym skwarków a częściej jeszcze przy wytapianiu nieświeżego łoju mogą powstać poważne dokuczliwości, zwłaszcza jeśli wytapianie odbywa się na odkrytym płomieniu i w otwartych kotlech. Dokuczliwości te zmniejszają się, o ile kocioł podczas wytapiania pozostaje pod szczelnym przykryciem, a wydzielające się opary odchodzą rurą do paleniska. Przytym należy wziąć pod uwagę, że pod koniec procesu wytapiania wydzielają się opary najbardziej dokuczliwe, zaś ogień w palenisku słabnie, przez co spalanie się oparów odbywa się z trudnością. Będzie więc rzeczą bardziej celową odprowadzanie oparów pod ruszt osobnego paleniska. W każdym razie powrotnemu wchodzeniu płomienia do rury, służącej do odprowadzenia oparów, należy zapobiegać zapomocą odpowiednich urządzeń np. siatek drucianych. Należy również oddzielać pomieszczenia paleniskowe od pomieszczenia, w którym odbywa się wytapianie.

Wytapianie na parze wodnej pociąga za sobą mniej dokuczliwości niż wytapianie na ogniu odkrytym, wobec czego rura służąca do odprowadzania oparów może być przeprowadzoną pod palenisko kotłowe.

Najmniej dokuczliwości powstaje przy wytapianiu łoju na parze w szczelnie zamkniętych naczyniach t. zw. autoklawach, przyczym po zamknięciu pary można albo odstawić aparat, aż do zupełnego opadnięcia ciśnienia, albo też wypuścić sprężone w naczyniu opary, przeprowadzając je przez zimną wodę. W sprawie urządzenia i funkcjonowania autoklawów należy stosować przepisy, dotyczące naczyń parowych pracujących pod ciśnieniem. W każdym razie wskazanym jest zakładanie wytapialni łoju tylko w miejscach oddalonych od budynków zamieszkałych.

Odcieki powinny być w odpowiedni sposób usunięte.

34. Warzelnie tranu.

Wobec analogicznego przebiegu robót w topialniach łoju i warzelniach tranu, należy przy zatwierdzaniu tych ostatnich stosować przepisy dla topialni łoju (patrz Nr. 33).

35. Warzelnie mydła.

Warzenie mydła polega na gotowaniu tłuszczów z ługami kaustycznymi, przyczym powstają mydła t. j. połączenia kwasów tłuszczowych z zasadami, przy równoczesnym wydzieleniu się gliceryny.

Niedogodności powstające przy tej fabrykacji, podlegają przeważnie na rozprzestrzenianiu się przykrych dla powonienia oparów. Nieodpowiednie urządzenie warzelnii może pociągnąć za sobą niebezpieczeństwo pożaru.

Budynek warzelnii powinien być wykonany z materiału niepalnego, samo zaś pomieszczenie powinno być dostatecznie obszerne, wysokie i widne.

Podłogi powinny być nieprzeziąkliwe, szczelne i posiadać nachylenie umożliwiające utrzymanie ich w czystości oraz spływanie odcieków. Wszelkie otwory i zbiorniki w podłodze należy odgradzać, względnie przykrywać odpowiednio silnymi klapami na zawiasach.

Dla odprowadzenia nieuniknionych przy warzeniu mydła oparów, wskazanym jest zaopatrywanie kotłów w okapy i przewody, które należy przeprowadzać ponad grzbiet dachu warzelni i łączyć z kominem odpowiedniej wysokości.

Wysokość rur oraz kominów powinna być taka, aby dymy i opary nie mogły wciskać się do okien sąsiednich budynków: wysokość tę należy określić w każdym poszczególnym wypadku w zależności od warunków miejscowych.

Celem zmniejszenia niebezpieczeństwa pożaru, należy kocioł w miarę możliwości tak ustawić, ażeby opalenie jego odbywało się nie w samej warzelni, lecz w osobnym oddzielnym od niej pomieszczeniu.

Kotły do warzenia mydła powinny być odpowiednio wysokie lub przedłużone drewnianą albo murowaną nasadą, tak, aby piana burzącego się przy gotowaniu mydła nie mogła wypływać na zewnątrz kotła.

Kotły powinny posiadać kołnierze metalowe, opierające się na murze, które zakrywają ewentualnie szczeliny między kotłem i obmurowaniem i w ten sposób uniemożliwiają przedostanie się przez nie płomieni.

Ściany kotłów i zbiorników z ługami i t. p. powinny przynajmniej o 0,9 m. wystawać ponad podłogę względnie ponad otaczające je podesty. Obmurowanie kotłów powinno być przynajmniej o 0,6 m. oddalone od ścian budynku i tak wykonane, aby płomienie paleniska nie mogły rozgrzać do czerwoności tych części ścian kotła, które nie są objęte tłuszczem. Poza tym urządzenie i obsługa paleniska powinny odpowiadać przepisom ogólnym.

W warzelniach, w których kotły są tak wysoko ustawione, że robota w nich może być skuteczniejsza tylko z podestów, te ostatnie powinny być o ile możliwości murowane, a o ile są z drzewa, to powinny stać na podłodze na dostatecznie silnych słupach.

Podesty powinny być dostatecznie szerokie, stale utrzymywane w czystości i o ile znajdują się powyżej 1 m nad podłogą, powinny być otoczone poręczami.

Niedopuszczalnym jest, aby robotnicy, obsługujący kotły, pracowali na deskach, ułożonych na kotłach. Obsługa kotłów powinna się odbywać tylko z podestów.

Wody odciekowe mydlarni należy unieszkodliwiać przed wypuszczaniem ich poza obręb fabryki.

Eteryczne, łatwo zapalne olejki, należy przechowywać w oddzielnym ogniotrwałym pomieszczeniu i nie wolno nalewać ich przy świetle sztucznym.

Często zdarza się, iż wytwórcy mydła zajmują się wytapieniem łoju z surowego sadła, nie mając na to osobnego pozwolenia (patrz topialnie łoju Nr. 33), przyczem często używają nieodpowiednich do tego urządzeń. Wobec tego, iż taka nielegalna fabrykacja powoduje niejednokrotnie różne uciążliwości dla sąsiadów, należy w odnośnym zatwierdzeniu wyraźnie zaznaczyć, że przedmiotem przeróbki może być tylko łój już wytopiony.

Wytwórnice, w których wyrabia się mydło, t. zw. metodą zimną, t. j. zapomocą ogrzewania poniżej temperatury wrzenia, przepisom niniejszym nie podlegają.

36. Wytwórnice degrasu.

Degras lub t. zw. tłuszcz garbarski, jest to mieszanina niewysychalnych tłuszczów i olejów z wytworami mydlanymi, służąca do natłuszczania skóry garbowanej na czerwono. Degras otrzymuje się już to z nadwyżki tranu używanego przy garbowaniu zamszu przez wygniataanie i ekstrakcję skóry zapomocą potażu, już to sztucznie z innych tłuszczów.

Dla zapobiegania dokuczliwościom, wynikającym z wytwarzania się przykro woniejących oparów, należy przy zatwierdzeniu urządzenia wytwórni degrasu, stosować przepisy, odnoszące się do topialni łoju (Nr. 33 ust. 3) i warzelni mydła (Nr. 35 ust. 5 i 6).

37. Warzelnie kleju i żelatyny.

Przy wyrobie kleju z odpadków skór, żył (chrząstek) lub kości, mogą powstać uciążliwości, pochodzące od wód odciekowych po płukaniu surowców, od oparów, wytwarzających się przy warzeniu i suszeniu kleju oraz od wyziewów, wydobywających się ze składu surowców.

Wobec wyżej wymienionych uciążliwości nie należy urządzać warzelni kleju w gęsto zaludnionych miejscowościach oraz blisko wód stojących, nad bieżącymi zaś należy je umieszczać poniżej miejsc zaludnionych.

Miejsce przeznaczone pod wytwórnię kleju powinno być tak obszerne, aby był dogodny dostęp do każdego zabudowania.

Podwórze warzelni kleju powinno być wybrukowane, a ta część podwórza, która służy na skład surowców, powinna być wyłożona betonem lub asfaltem. Wodom opadowym należy zabezpieczyć szybki odpływ z podwórza.

Pomieszczenia warzelni powinny być dostatecznie obszerne, wysokie i widne. Na 10 m² podłogi pracowni powinno przypadać co najmniej 0,6 m² okna. Podłogi należy wykonywać z materiału nieprzeziąkliwego. Ściany wewnętrzne, sklepienia i sufity należy wyprawiać i bielić.

Pomieszczenia powinny posiadać odpowiednie urządzenia wentylacyjne, aby stale był zapewniony dopływ świeżego i odpływ zepsutego powietrza.

Do wyrobu kleju należy używać o ile możności surowców świeżych, nie zaś będących w stanie rozkładu. Surowce należy przechowywać w odosobnionych, suchych i przewiewnych budynkach, posiadających wyciągi dachowe. Budynki te mogą być wykonane z drzewa, powinny jednak posiadać podłogę z materiału nieprzeziąkliwego.

Celem zabezpieczenia surowców przed rozkładem należy polewać je środkami dezynfekcyjnymi. Moczenie surowców w mleku wapiennym i płukanie ich przed gotowaniem powinno odbywać się w zupełnie nieprzepuszczalnych kadziach albo murowanych, cementem wyprawionych zbiornikach.

Celem uniknięcia wydzielania się z odcieków przykrych dla powonienia wyziewów, należy je zawczasu odprowadzać poza obręb wytwórni po uprzednim unieszkodliwieniu i oczyszczeniu zapomocą odpowiednich odczynników i klarowania w odpowiednio urządzonych osadnikach lub sposobem biologicznym. Odprowadzanie odcieków do wód bieżących w stanie nieoczyszczonym, jest niedopuszczalne.

Dla zmniejszenia uciążliwości powstających przy warzeniu kleju, a polegających na rozprzestrzenianiu się przykrych dla powonienia oparów, wskazanym jest zaopatrzenie kotła w rurę, przez którą opary te, o ile możliwości po uprzednim oziębieniu lub innego rodzaju usunięciu pary wodnej, odchodziłyby do paleniska.

Ponadto przy wyrobie kleju kostnego, podczas gotowania i parowania kości, wytwarzają się w najwyższym stopniu przykre dla powonienia i uciążliwe dla sąsiedztwa opary, celem uniknięcia których należy przy wydawaniu odnośnych zatwierdzeń stawiać warunek, aby wyżej wymienione czynności dokonywano tylko w zbiornikach zamkniętych. Rzeczowe zastosowanie znajdują przytym wskazówki, odnoszące się do gotowania kości.

Wszelkie maszyny i aparaty powinny być tak rozstawione, aby był do nich swobodny dostęp.

Oddział ekstrakcji benzynowej, o ile nie posiada oświetlenia elektrycznego, urządzonego wewnątrz pomieszczenia przy specjalnych zabezpieczeniach, powinien być oświetlony lampami z zewnątrz przez szczelne szklane okna.

Wobec małej różnicy, jaka zachodzi między wyrobem kleju a wyrobem żelatyny, przepisy dla wytwórni kleju odnoszą się też do wytwórni żelatyny.

38. Przetwórnice sierści zwierzęcej.

W zakładach tych odbywa się czyszczenie i przeróbka sierści zwierzęcej. Głównie wchodzi tu w rachubę postrzygalnie i tkalnie, o ile przedmiotem przeróbki w tych zakładach jest sierść zwierzęca.

W postrzygalniach oczyszcza się, bajcuje i kraje na drobne kawałki, skórki, zajęcze i królicze, po uprzednim oddaleniu części nożnych i usznych. W zakładach tych mogą powstać dokuczliwości od pyłu i przykrych dla powonienia oparów, oraz niebezpieczeństwo zatrucia robotników trującymi bajcami, np. azotanem rtęciowym.

Ze względu na dokuczliwości od pyłu, nie należy postrzygalni sierści urządzać w pobliżu mieszkań ludzkich.

Z tegoż powodu budynki postrzygalni sierści powinny posiadać podwójne drzwi i okna i być na tyle obszerne, aby na każdego pracującego w nich robotnika wypadało po 15 m³ przestrzeni.

Powstający przy robocie pył należy wyciągać z sal roboczych zapomocą wentylatorów i zbierać w komorach pyłowych.

Podłogi powinny być trwałe i szczelne, aby możliwym było usuwanie pyłu przez zmywanie. Podłogi drewniane powinny być heblowane i zabezpieczone przed wsiąkaniem wody. Ściany i sufity, o ile nie można ich zmywać, należy bielić przynajmniej raz do roku.

W wolnej od kurzu części wytwórni należy urządzać umywalnie, łaźnie i szatnie, a także oddzielnie od nich jadalnie. Oparów tworzących się przy gotowaniu sierści nie wolno wypuszczać na powietrze, lecz należy je skraplać.

W tkalniach, w których nie tylko włosie końskie, lecz i włosie różnych innych zwierząt podlega przeróbce, zachodzi przy włosiu, sprowadzonym z zagranicy, oprócz dokuczliwości od pyłu i przykrych dla powonienia oparów, również i niebezpieczeństwo zawleczenia epidemii. Wobec tego dla włosia zagranicznego lub też niestwierdzonego pochodzenia, należy oprócz wprowadzenia wyżej wymienionych urządzeń, żądać przeprowadzania skutecznej dezynfekcji.

Odcieki, powstające przy płókanii, gotowaniu i barwieniu sierści, należy dezynfekować przed wpuszczeniem ich do osadnika. Poza tym w sprawie odcieków należy kierować się wskazówkami, zawartymi w przepisach ogólnych. Osadnik

przynajmniej raz na tydzień należy poddawać gruntownemu czyszczeniu.

39. Rzeźnie.

W rzeźniach mogą powstać niedogodności głównie wskutek gnicia odpadków zwierzęcych (krew, kawałki mięsa i t. p.), spowodowanego niedostatecznym przestrzeganiem czystości i złym odpływem wody.

Głównymi warunkami należytego urządzenia rzeźni są: odpowiednia wielkość terenu i pomieszczenia rzeźni oraz dostateczna ilość wody, potrzebnej do utrzymania w czystości pomieszczeń i naczyń.

Wielkość rzeźni i podwórza określa się w zależności od ilości zabijanych zwierząt (największego uboju) oraz od warunków miejscowych, jak położenia terenu, charakteru, przeznaczenia i wysokości sąsiednich budowli, kierunku wiatrów, ewentualnego połączenia rzeźni z siecią kanalizacyjną i t. p.

Pomieszczenie rzeźni powinno być przynajmniej na 4 m. wysokie i przynajmniej na dwóch przeciwległych ścianach rzeźni powinny się znajdować okna, dostatecznie duże i wysoko umieszczone dla umożliwienia dostępu światła i powietrza. Jeśli światło i powietrze dochodzą tylko z jednej strony, to należy — o ile odkryte położenie pomieszczenia nie zapewnia dostatecznego przewiewu powietrza, — postarać się o to przez urządzenie jednego lub więcej kanałów wentylacyjnych. Ściany rzeźni powinny być wyprawione cementem i przynajmniej do wysokości dwóch metrów pomalowane jasną, lecz w każdym razie nie czerwoną farbą olejną. Podłoga powinna być szczelna, niewykładana deskami, lecz betonowa lub kamienna.

Odcieki należy wpuszczać do sieci kanalizacyjnej, a w osiedlach nieskanalizowanych do newsiakiwego, szczelnie zakrytego zbiornika, połączonego z rzeźnią szczelnie przykrytym ściekiem, który powinien posiadać taki spadek, aby odcieki same odpływały do zbiornika.

Odcieki mogą być wywożone ze zbiornika beczkami, w większych zaś rzeźniach odprowadzane zapomocą pomp

i przewodów na pola irygacyjne, dostatecznie oddalone od osiedli.

Zbiornik taki przy rzeźniach, położonych w zaludnionej okolicy, zaleca się czyścić i dezynfekować w lecie po każdorazowym uboju, w zimie zaś, przynajmniej dwa razy na tydzień.

Stałe odpadki należy albo usuwać natychmiast po uboju (t. j. wywozić do zakładów utylizacyjnych wzgl. zakopywać), albo też zbierać w osobnym, uszczelnionym zbiorniku i do czasu usunięcia ich stamtąd, zalewać mlekiem wapiennym.

Mięso (organa wewnętrzne, całe sztuki i części ich), zakwalifikowane przez dozór weterynaryjny, jako niezdatne do spożycia, należy do czasu usunięcia (do przeróbki lub zniszczenia) trzymać pod zamknięciem. Szlamiarnie (kiszkiarnie) do czyszczenia wnętrzości należy urządzać w miarę możliwości w osobnej do tego przeznaczonej części ogólnego pomieszczenia rzeźni przy hali uboju.

W osiedlach, nie posiadających zakładów utylizacyjnych, należy przy rzeźniach zakładać w oddzielnych budynkach osobne urządzenia do przeróbki odpadków stałych. W rzeźniach, gdzie urządzenie podobnych przetwórní jest niemożliwym, można zakopywać odpadki w ziemi, przy zachowaniu odnośnych przepisów o zakopywaniu zwłok zwierzęcych (patrz Nr. 40, ust. 4 i 5).

W większych rzeźniach, kotły i paleniska powinny się znajdować w oddzielnych pomieszczeniach, aby wskutek wydzielania ciepła nie przyspieszały psucia się odpadków.

Rzeźnia powinna być tak urządzona, aby dostęp do niej dla oka ludzkiego od strony ulicy nie był możliwy. Bicia bydła na podwórzcu należy zasadniczo zakazać.

W osiedlach nieskanalizowanych należy urządzać rzeźnię nie w samych osiedlach, lecz — zwłaszcza, jeśli odcieki mają być odprowadzone na pola irygacyjne — o ile możliwości w pewnym od nich oddaleniu, w każdym razie zaś przynajmniej na ich krańcach.

O ile rzeźnia nie jest w jakiś inny sposób zaopatrzona w czystą wodę, to należy stawiać warunek, aby na podwórzcu

parceli znajdowała się studnia, zaś w pomieszczeniu rzeźni wiodący.

Studnie powinny mieć obfitą ilość wody i być zaopatrzone w szczelne pompy, aby woda z krwią, ściekająca z podwórza nie spływała do studni. Podwórze powinno być dokładnie wybrukowane, aby krew ściekająca z mięsa, nie wsiąkała w ziemię.

40. Przetwórnice zwłok zwierzęcych.

Przetwórnice zwłok zwierzęcych powinny znajdować się w takiej odległości od najbliższych domów mieszkalnych, dróg i komunikacji publicznych, aby mieszkańcy domów wzgl. przechodnie nie byli narażeni na przykre wyziewy i wonie, rozchodzące się z tych zakładów, oraz aby konie nie płoszyły się, poczuwszy woń padliny. Dokładną odległość należy określić w każdym poszczególnym wypadku w zależności od ukształtowania terenu, kierunków wiatru i t. p. warunków miejscowych.

Pomieszczenie robocze powinno być możliwie przewiewne i w ten sposób urządzone, aby na wewnętrzne jego ściany nie padały bezpośrednio promienie słoneczne. W tym względzie należy tu stosować odnośne przepisy, wydane dla rzeźni. Nieużytkowane odpadki powinny być w przeciągu 25 godzin (z wyjątkiem dni mrozów) zakopane w ziemi na głębokość co najmniej 1 m., jednakowoż nie przy samej wodzie zaskórnej i przesypane wapnem. Zwłoki zwierząt padłych na zarazę, można najskuteczniej unieszkodliwić zapomocą wygotowania ich w szczelnych kotłach, ogrzewanych parą o wysokim ciśnieniu, przyczem wydzielające się opary należy odprowadzać kominem, wystającym co najmniej 10 m ponad dach budynku.

Zwłoki zwierzęce, natychmiast po przywiezieniu ich do zakładu należy umieszczać w szczelnie zamkniętych kotłach i przechowywać je tam aż do rozpoczęcia ekstrakcji. Dłuższe przechowywanie zwłok zwierzęcych dopuszczalne jest jedynie w głębokich, wybetonowanych, szczelnie zamkniętych piwnicach, zaopatrzonych w ścieki na odpadki płynne.

W razie zepsucia się kotła lub niemożliwości przechowywania zwłok zwierzęcych, należy zakopywać je co najmniej

w głębokości 2 m. pod powierzchnią ziemi, przyczym odnośne doły nie powinny dochodzić do wody zaskórnej, ani też być połączone z wodami bieżącymi.

Grzebowiska należy urządzać w przepuszczalnych, o ile możliwości w piaszczystych gruntach.

Jeśli wygotowanie kawałków ciał zwierzęcych ma się odbywać nie w szczelnych kotłach, lecz w naczyniach nieszczelnych, bez udziału pary o wysokim ciśnieniu, to należy naczynia te zaopatrzyć w przykrywy i rury dla odprowadzenia oparów do paleniska.

Trzymanie świń i drobiu na terenie zakładu jest wzbronione, Stajnie dla zwierząt chorych na zarazę lub też podejrzanych o zarazę, należy zakładać zupełnie oddzielnie od znajdujących się ewentualnie na terenie zakładu innych stajni.

Celem możliwego odgraniczenia terenu roboczego, jak również celem ukrycia dokonywanych czynności przed okiem ludzkim, wskazany jest otoczenie terenu szczelnym ogrodzeniem, wysokości co najmniej 3 metrów. Ponadto, pożądanym jest obsadzanie ogrodzenia roślinami pnącymi.

41. Wytwórnice strun oraz przetwórnice jelit.

Przy zatwierdzaniu zakładu wskazany jest postawienie przedsiębiorcy warunku, aby do przeróbki używał tylko świeżego surowca. Stałe i płynne odpadki oraz odcieki należy zbierać i usuwać w myśl odnośnych przepisów dla rzeźni (Nr. 39). Pomieszczenia fabryczne powinny być możliwie dostępne dla powietrza i światła, podwórze o ile jest terenem fabrykacji, powinno być brukowane, a suszarnia, jak również pomieszczenia robocze zaopatrzone w podłogę nieprzeziąkliwą.

W sprawie odprowadzania odcieków obowiązują odnośne przepisy dla garbarni (Nr. 32).

42. Zakłady do suszenia, gotowania i bielenia kości.

Wygotowywanie kości ma zastosowanie przeważnie przy wyrobie mączki kostnej, będącej znakomitym środkiem nawozowym.

W tym celu wygotowuje się kości w kotłach, obecnie jednak przeważnie w cylindrach metalowych, w tych ostatnich na parze, następnie wysusza się je, do czego najczęściej służą ruszty murowane, wreszcie miele się je w młynach. Niedogodności powstające przy tej fabrykacji wynikają głównie z oparów, wytwarzających się przy gotowaniu, jak i przy suszeniu kości.

Również pył kostny, wydobywający się z młynów oraz kleista masa, powstająca przy gotowaniu kości, wydają woń w najwyższym stopniu niemiłą i mogą zarówno jak i składy surowych kości i gotowych przetworów stać się przyczyną dokuczliwości dla sąsiadów.

Dokuczliwości te znacznie zmniejszają się, jeśli parowanie kości odbywa się nie w odkrytych kotłach, lecz w zamkniętych cylindrach, a wypróżnianie naczyń następuje dopiero po ich zupełnym oziębieniu.

Celem usunięcia tworzących się przy gotowaniu oparów, należy nad kotłami urządzać blaszane kapy z rurami wyciągowymi, dla odprowadzenia zbierających się pod kapami oparów do komina.

Komin powinien być co najmniej o 3 m. wyższy od budowli sąsiednich.

Kotły do gotowania należy ustawiać w budynkach murowanych i obmurowywać ścianką, któraby była co najmniej o $\frac{1}{2}$ m. oddaloną od ścian budynku.

Młyny do mielenia kości należy szczelnie zamykać i w razie potrzeby łączyć z odpylaczami.

Opary powstające przy tężeniu kleistej masy należy po uprzednim oziębieniu przeprowadzać przez palenisko.

Odcieki po zdezynfekowaniu należy zbierać do zbiorników zamkniętych i przechowywać do czasu, gdy będzie można użyć ich, jako środka nawozowego.

Jeśli przeróbkę poprzedza odtłuszczanie kości zapomocą benzyny, to należy liczyć się z łatwą zapalnością tego materiału.

W tym wypadku należy żądać urządzenia ogniotrwałych pomieszczeń dla przechowywania benzyny i aparatów oraz warunkować, że pomieszczenia te mają być oświetlane z zewnątrz, że nie wolno wchodzić do nich z odkrytym płomieniem, oraz że nie powinny posiadać palenisk.

W sprawie aparatów odtłuszczających i naczyń do gotowania kości, należy kierować się przepisami, dotyczącymi sposobów urządzenia i używania naczyń parowych pod ciśnieniem.

Drzwi w oddziałach ekstrakcji powinny otwierać się na zewnątrz. Ekstraktory pracujące pod ciśnieniem powinny być zaopatrzone w pewnie działające klapy bezpieczeństwa.

Składy kości, o ile nie znajdują się w miejscowościach zupełnie odosobnionych, należy urządzać w zamkniętych, przewietrzanych i zabezpieczonych od wilgoci budynkach. Podłoga w składach powinna być nieprzeziąkliwa.

Przy urządzeniu bielników kości należy stosować się do przepisów, odnoszących się do bielników wogóle (Nr. 25).

Ponieważ jak dotąd, mimo zachowania wszelkich środków ostrożności, nie jest możliwym uniknięcie dokuczliwości, powstających zwłaszcza wskutek oparów, wytwarzających się przy suszeniu kości, przeto zatwierdzanie urządzenia tego rodzaju zakładów przemysłowych w pobliżu domów mieszkalnych nie jest wskazany.

43. Palarnie kości.

W palarniach kości otrzymuje się przez zwęglenie kości w naczyniach, węgiel kostny, używany do czyszczenia soków cukrowych.

Przy tej fabrykacji powstają niemożliwe do uniknięcia, bardzo przykre dla powonienia opary, a ponieważ dotychczas jeszcze nie udało się wynaleźć skutecznego środka na usunięcie tych uciążliwości, przeto zakładanie takich wytwórni w bliskości siedzib ludzkich jest niedopuszczalnym.

Jeśli jednak założenie wytwórni w zupełnie oddalonym miejscu nie jest możliwym, to należy postawić warunek, że przechowywanie kości ma odbywać się w zamkniętych, w odpowiednią wentylację zaopatrzonych pomieszczeniach, a opa-

ry powstające w czasie wypalania kości mają być odprowadzane do paleniska.

Jeśli wypalanie połączone jest z odtłuszczeniem kości za pomocą benzyny, to należy liczyć się również z niebezpieczeństwem pożaru (patrz Nr. 42).

44. Wytwórnice sztucznych wód mineralnych, wód gazowych, lemoniad i innych napoi chłodzących.

Wytwórnice wód mineralnych, wód gazowych, lemoniad i innych napoi chłodzących, można zakładać w miejscowościach zaludnionych, przyczym zakłady wód mineralnych powinny być prowadzone przez osoby w tym kierunku wykwalifikowane, t. j. posiadające odpowiednie wiadomości z dziedziny chemii farmaceutycznej.

Pomieszczenia tych wytwórni nie powinny łączyć się z lokalami mieszkalnymi, ani też służyć za mieszkania; powinny one posiadać wchód oddzielny, nie będący równocześnie wejściem do pomieszczeń mieszkalnych lub innej wytwórni, nie powinny również znajdować się w bezpośrednim sąsiedztwie stajen, krowiarni, ustępów i t. p.

Wytwórnice wód mineralnych i napoi chłodzących, zarówno te, które trudnią się samym tylko wyrobem, jak i te, w których odbywa się również i nasycanie wód kwasem węglowym, powinny składać się przynajmniej z dwóch pomieszczeń, t. j. z pomieszczenia z aparatem i pomieszczenia do mycia i sortowania naczyń.

Wszystkie pomieszczenia powinny być dostatecznie przestronne, widne i posiadać odpowiednią wentylację. Podłogi powinny być wykonane z materiału nieprzeziąkliwego i posiadać taką kanalizację, względnie pochyłość, aby ciecze łatwo mogły po nich spływać. Kanały i zbiorniki powinny być wykonane z materiału nieprzeziąkliwego.

Ściany pracowni powinny być gładko wyprawione i do wysokości przynajmniej 2 m, od podłogi wyłożone płytkami lub pomalowane jasną farbą olejną.

Pomieszczenia do sortowania i mycia naczyń powinny posiadać wodociąg ze zlewem, urządzenia do gotowania wody i czyszczenia naczyń.

Miedziane i mosiężne części aparatów, mające styczność z wodą lub kwasem węglowym, powinny być pobielane cyną bez dodatku ołowiu. Rury, służące do przeprowadzania kwasu węglowego lub wody nasyconej kwasem węglowym, nie mogą być ołowiane, cynkowane, ani też zrobione z kauczuku wulkanizowanego, lub materiałów zawierających ołów, cynk lub antymon. O ile rury są cynowe, to cyna nie powinna zawierać więcej ołowiu, niż 1%. Rury miedziane powinny być pobielane czystą ceną bez przymieszki ołowiu. Polewę należy stale utrzymywać w dobrym stanie.

Aparaty pracujące pod ciśnieniem, powinny posiadać wentyle bezpieczeństwa i manometry. Na manometrach powinno być oznaczone specjalnymi znakami dopuszczalne ciśnienie. Aparaty przed ich użyciem należy próbować na ciśnienie w myśl istniejących przepisów.

Do wyrobu wód gazowych i mycia naczyń można używać tylko takiej wody, która chemicznie i bakteriologicznie była badana przez organa służby zdrowia publicznego i uznana za odpowiednią do picia. Używanie innej wody jest wzbronione.

Studnie powinny być przykryte i tak zabezpieczone, ażeby pył i żadne ciecze nie mogły się do nich przedostawać.

Doprowadzenie wody ze studni do wytwórni powinno odpowiadać wszelkim wymogom czystości i higieny. W miejscowościach posiadających wodociągi, wytwórnie wód gazowych i napoi chłodzących powinny być połączone z siecią wodociagową i korzystać jedynie z wody, pochodzącej z tego źródła.

Kwas węglowy, którym nasyca się wodę, powinien być wolny od wszelkich zanieczyszczeń, szkodliwych dla zdrowia, lub psujących smak wody. Do oczyszczania kwasu węglowego należy używać co najmniej dwóch płókanek, z których pierwsza powinna być napełniona roztworem sody. Płyny w płókanek należy zmieniać przynajmniej raz dziennie, a w razie potrzeby i częściej.

Do wyrobu wód gazowych, lemoniady i innych napoi chłodzących, należy używać materiałów w dobrym gatunku i nieszkodliwych dla zdrowia. W celu otrzymania kwasu węglowego wolno używać jedynie kredy oczyszczonej, magnezytu, dolomitu i kwasu siarkowego. Syrop i inne produkty, używane do wyrobu napojów chłodzących, powinny być w dobrym gatunku. Barwienie szkodliwymi farbami, dodawanie sztucznych esencji, jest wzbronione. Zabrania się dodawać kwasu salicylowego, bornego i innych substancji konserwujących, tudzież kwasów organicznych, oprócz cytrynowego.

Naczynia, balony, syfony, butelki i t. p. powinny być w dobrym gatunku, aby nie wpływały ujemnie na jakość napojów. Balony do przechowywania wody gazowanej powinny wytrzymywać ciśnienie 12 atmosfer; polewa balonów nie może zawierać więcej jak 1% ołowiu. Stemple, stwierdzające wytrzymałość balonów i dobry gatunek polewy, powinny wskazywać rok wykonania próby.

Próby tego rodzaju należy powtarzać nie rzadziej, niż co trzy lata. Stop cynowy na zamknięciu syfonowych flaszek może zawierać najwyżej 1% ołowiu. Na główkach syfonów powinna być oznaczona nazwa firmy, która je wyrabia i procent zawartego ołowiu.

Naczynia, w których gazowe i chłodzące napoje wysyła się na sprzedaż, powinny być zaopatrzone w etykiety. Na etykietach należy wymienić nazwę zakładu, jego siedzibę i rodzaj napoju.

Do przechowywania gotowych napoi musujących, niezbędne jest specjalne do tego celu pomieszczenie; może ono znajdować się w suterenie.

W całym zakładzie należy przestrzegać wzorowej czystości.

45. Wytwórnice octu.

Wytwórnice octu dzielą się na dwie kategorie:

a) wyrabiające ocet drogą fermentacji z płynów zawierających alkohol,

b) wyrabiające ocet z kwasu octowego przez rozcieńczenie go wodą.

Wytwórnice octu mogą być zakładane na podstawie specjalnych pozwoleń w tych miejscowościach, gdzie znajdują się urzędy skarbowe lub inspektoraty kontroli skarbowej, oraz w majątnościach ziemskich, uprzemysłowionych.

Wytwórnice octu nie mogą się znajdować w bezpośrednim sąsiedztwie stajni, krowiarni, ustępów i śmietników, zaś nad помещeniem fabrycznym nie mogą się znajdować lokale mieszkalne.

Pomieszczenia wytwórni octu powinny być oddzielone ścianami stałymi od wszystkich innych pomieszczeń i posiadać wejście oddzielne, nie będące zarazem wejściem do innych pomieszczeń.

Fabrykanci octu, wyrabiający jednocześnie przetwory, w których ocet stanowi jeden ze składników zasadniczych, np. musztardę, marynaty, konserwy i t. p. artykuły, mające związek z octem, a także naczynia do przechowywania i sprzedaży wyrabianych w wytwórni artykułów, jako to: beczki, fasy, kadzie, pudełka i t. p. oraz wiory bukowe, obręcze, szpunty i t. d., mogą je wyrabiać w jednym wspólnym budynku, mieszczącym również wytwórnice octu, pod warunkiem oddzielenia jej od innych pracowni w myśl przepisów sanitarnych i akcyzowych.

Wytwórnice octu winny składać się przynajmniej z trzech pomieszczeń, przeznaczonych:

- a) jedno do wyrobu octu,
- b) drugie do rozlewu i przechowywania octu gotowego,
- c) trzecie do mycia i płókania naczyń.

Niezależnie od tego wytwórnia winna posiadać pomieszczenie, wymagane przez władze skarbowe do przechowania spirytusu lub kwasu octowego, oraz pokój przeznaczony do czynności urzędników kontroli skarbowej.

Wszystkie wyżej oznaczone pomieszczenia winny być dostatecznie przestronne, widne, posiadać odpowiednią wentylację i podłogi z materiału nieprzeziąkliwego ze spadkiem do

ścieku (rynnny), z takiegoż materiału, w celu odprowadzania wody nazewnątrz.

W pomieszczeniu do mycia naczyń, winien znajdować się kocioł do gotowania wody, oraz odpowiednie urządzenia i przyrządy do mycia i czyszczenia naczyń.

Leje, rury, węże, krany i t. p. używane przy wyrobie octu, powinny być zrobione z materiału kwasoodpornego jak: glina, szkło, cyna, guma, bronz i stal kwasoodporna, lub wreszcie drzewo; używanie do tego celu ołowiu, miedzi i żelaza jest niedozwolone.

Do wyrobu octu mogą być używane następujące surowce:

- a) w wytwórniach octu naturalnego: surówka kartoflana, rektyfikat drugiego gatunku, wino owocowe lub gronowe, brzczełka piwna, sok buraczany, gruszczenik, jabłecznik i t. p.
- b) w wytwórniach octu z kwasu octowego: oczyszczony chemicznie i zupełnie wolny od składników trujących kwas octowy.

Do składników trujących w szczególności zalicza się: kwas propionowy, kreozot, alkohol metylowy, aceton, octan metylu i t. p.

Do wyrobu octu i mycia naczyń można używać tylko takiej wody, studziennej lub wodociągowej, która chemicznie i bakteriologicznie była badana przez organa służby zdrowia publicznego i uznana za odpowiednią do picia. Używanie innej wody jest wzbronione. Studnie powinny być przykryte i tak zabezpieczone, aby pył i żadne ciecze nie mogły się do nich przedostać. Doprowadzanie wody do wytwórni powinno odpowiadać wszelkim wymaganiom czystości i higieny.

W miejscowościach, posiadających wodociągi, wytwórnie octu powinny być połączone z siecią wodociągową i korzystać z tej wody, o ile w każdym poszczególnym wypadku nie zostanie przez organy służby zdrowia publicznego stwierdzone, że woda z istniejących przy wytwórni studni, pod względem zawartych w niej składników chemicznych jest lepsza do wyrobu octu od wody wodociągowej oraz, że pod innymi względami

dana studnia odpowiada wszelkim wymaganiom czystości i higieny.

Barwienie octu jest wzbronione. Surówka kartoflana lub rektyfikat drugiego gatunku może być skażony tylko octem fermentacyjnym.

Beczki, butelki, oraz inne naczynia, w których ocet wyrabia się, przechowuje i wypuszcza na rynek, winny być z materiałów nie wpływających ujemnie na jakość produktu.

Nazwy na etykietach winny ściśle odpowiadać nazwie surowca, z którego powstały, a więc: ocet spirytusowy, ocet winny, ocet owocowy, ocet z kwasu octowego i t. p. Oprócz nazwy octu na etykiecie winna być wskazana nazwa fabrykacji, jej siedziba, oraz moc octu, wyrażona w procentach kwasu octowego.

Roztwór, zawierający do 12% kwasu octowego, nazywa się octem, ponad ten procent — kwasem octowym.

Rozlew kwasu octowego oraz esencji octowej dozwolony jest tylko w rozlewniach. Detaliczna sprzedaż octu w wytwórni dopuszczalna jest tylko wtedy, jeśli w wytwórni znajduje się oddzielne do tego pomieszczenie.

Do wytwórni octu mają prawo wstępu w każdej chwili, powołane do tego organy kontroli. Protokoły przez nie sporządzone, ich uwagi, żądania lub instrukcje winny być zapisywane do specjalnych ksiąg, przyczym te ostatnie winny być przechowywane w należyłym porządku i okazywane na każde żądanie władz skarbowych, kontrolerów i osób do tego upoważnionych.

W wytwórniach octu winna być na widocznym miejscu wypisana nazwa wytwórni, imię i nazwisko właściciela lub współwłaściciela oraz ich adresy, imię i nazwisko kierownika fabryki, oraz miejsce zamieszkania, ilość stojaków czynnych i nieczynnych i liczba zatrudnionych robotników.

Jeśli przy wytwórni octu znajdują się inne działy pokrewne (musztarda, konserwy i t. p.), to działy te winny być również uwidocznione.

Wytwórnia octu poza wyszczególnionymi przepisami winna stosować się do wszystkich przepisów sanitarnych, policyjnych, przemysłowych i t. p.

46. Gorzelnie.

Urządzenie gorzelnii jest dozwolone pod warunkiem, że będzie ona spożytkowywać swój wywar w myśl obowiązujących przepisów.

Gorzelnie powinny być budowane o ile możności poza miastem.

Budynki gorzelnii powinny być wykonane z materiału niepalnego i posiadać ogniotrwałe pokrycie dachu. Nie wolno budować ich w bezpośrednim zetknięciu z budynkami mieszkalnymi lub gospodarczymi.

Pomieszczenia gorzelnii powinny być dostatecznie obszerne i posiadać odpowiednie urządzenia wentylacyjne, ażeby dopływ świeżego powietrza i odpływ zepsutego był stale zapewniony. Wydzielający się w dziale fermentacyjnym bezwodnik węglowy, należy usuwać przez otwory w ścianach ponad podłogą.

Podłogi w tych działach gorzelnii, gdzie się ma do czynienia z cieczami, powinny być wykonane z materiału niewsiąkliwego i posiadać taką kanalizację, względnie pochyłość, ażeby ciecz łatwo mogła spływać.

Schody, galerie, podesty, otwory w podłogach i t. p. powinny być ogrodzone i zabezpieczone dla uchronienia robotników od nieszczęśliwych wypadków.

Pożądanym jest, aby oświetlenie gorzelnii było elektryczne, dopuszczalne są jednak i inne rodzaje oświetlenia.

Przy oświetleniu naftowym, lampy powinny być zaopatrzone w blaszane zbiorniki na naftę.

Składy okowity powinny być oświetlone zapomocą lamp odpowiednio zabezpieczonych przeciwko zapalaniu się gazów.

Przy ustawianiu kotłów, ogradzaniu i zabezpieczaniu maszyn, kół rozpędowych, pędni i t. p. należy przestrzegać odnośne przepisy.

Płórkarka kartofli powinna znajdować się w jasnym pomieszczeniu. Parniki powinny mieścić się w jasnym i łatwo dostępnym pomieszczeniu.

Każdy parnik należy zaopatrzyć w wentyl bezpieczeństwa, manometr i przed puszczeniem w ruch poddawać próbie na wytrzymałość, według odnośnych przepisów.

Górny brzeg kadzi zacierowej powinien znajdować się na wysokości przynajmniej 1 m nad podłogą.

Kadź zacierowa powinna być przykryta i zaopatrzona w rurę z wytwietrznikiem, dla odprowadzenia na zewnątrz pary wodnej, wydzielającej się podczas zacierania.

Wierzchnie brzegi betonowych zbiorników fermentacyjnych, oraz drewnianych kadzi, powinny wystawać przynajmniej 1 m ponad podłogę.

Aparaty destylacyjne, zaopatrzone w automatyczne regulatory pary, powinny być tak umieszczone, ażeby dostęp do nich był wygodny. Schody prowadzące na wierzch aparatów powinny być wygodne, zabezpieczone poręczami i wykonane z materiału niepalnego.

Magazynów na okowitę nie należy urządzać w samej gorzelni, lecz w oddzielnym budynku, nie mającym, prócz przewodów rurowych i przewodników elektrycznych, żadnej łączności z budynkiem fabrycznym.

Dla przechowywania gotowego produktu wymagane są zbiorniki żelazne ze specjalnym zabezpieczeniem dla władz skarbowych.

47. Rektyfikacje spirytusu.

Rektyfikacje spirytusu można zakładać w miastach, powiatach, i wogóle w zaludnionych miejscowościach.

Budynki rektyfikacji nie mogą być w bezpośrednim zetknięciu z zabudowaniami mieszkalnymi.

Budynki rektyfikacji powinny być wykonane z materiału ogniotrwałego i posiadać pokrycie ogniotrwałe.

Składy na surówkę i spirytus powinny mieścić się w oddzielnych, odosobnionych budynkach, nie mających innej łącz-

ności z budynkiem fabrycznym, prócz przewodów rurowych i przewodników elektrycznych lub telefonicznych.

Dla przechowywania surówki i spirytusu wymagane są zbiorniki żelazne ze specjalnym zabezpieczeniem dla władz skarbowych.

Wszystkie pomieszczenia powinny być dostatecznie obszerne i widne i posiadać odpowiednie urządzenia wentylacyjne.

Galeria, podesty, schody i t. p. powinny być ogrodzone i zabezpieczone dla uchronienia robotników od nieszczęśliwych wypadków.

Przy ustawianiu kotłów, ogradzaniu i zabezpieczaniu maszyn i t. p. należy przestrzegać odnośne przepisy.

Aparaty destylacyjne, zaopatrzone w automatyczne regulatory pary, powinny być tak ustawione, ażeby do każdego z nich można było wygodnie dostać.

Wejście na wierzch aparatów powinno być wygodne i posiadać schody ogniotrwałe, zabezpieczone poręczami.

Wody odwarowej z aparatów rektyfikacyjnych nie uważa się za wodę szkodliwą. W miastach należy wody odciekowe, pochodzące z rektyfikacji spirytusu, przed spuszczeniem ich do kanałów miejskich, odpowiednio ochładzać.

48. Wytwórnice krochmalu z wyjątkiem wytwórnicy krochmalu kartoflanego.

Krochmal wyrabia się z kartofli, zboża, ryżu i kasztanów.

Niniejszym przepisom podlegają tylko te wytwórnice, w których odbywa się przeróbka zboża lub ryżu.

Przy fabrykacji tej mogą powstać niedogodności z powodu obfitego zbierania się odcieków przy przemywaniu (dekanacji) rozdrobnionego, rozmiękłego i fermentującego surowca, z których często wskutek gnicia, wydzielają się przykre dla powonienia wyziewy.

Dlatego też nie należy urządzać krochmalni w obrębie miast w pobliżu mieszkań ludzkich.

Budynki krochmalni powinny być murowane, powinny posiadać twardą, dającą się łatwo zmywać podłogę i ściany zastosowane do zmywania.

Pomieszczenia należy wietrzyć w ten sposób, aby usuwane z nich zepsute powietrze nie powodowało dokuczliwości dla otoczenia.

Naczynia fermentacyjne krochmalni należy utrzymywać czysto i w dobrym stanie, aby zatrzymujące się na ich ściankach resztki nie gniły.

Dla uniknięcia dokuczliwości, spowodowanych gnijącymi odciekami, należy stosować środki, któreby miały na celu, o ile możliwości, zużycie tych odcieków na użyźnienie ziemi lub odprowadzenie ich w sposób wykluczający powstawanie wyziewów.

W braku odpowiedniego koryta, odcieki te należy odprowadzać rurami; nie wolno natomiast odprowadzać ich do rowów i ścieków ulicznych.

W wypadkach, w których szybkie odprowadzenie odcieków okazałoby się niemożliwym, urządzenie zakładu zatwierdzonym być nie może.

W sprawie odprowadzania odcieków do rzek, należy kierować się wskazówkami, zawartymi w przepisach ogólnych.

49. Wytwórnice syropu krochmalowego.

Przy wyrobie syropu krochmalowego gotuje się rozpuszczony we wodzie krochmal z kwasami, przyczym powstają przykre dla powonienia opary, powodujące często dotkliwie uciążliwości u sąsiadów.

Ze względu na te uciążliwości, wytwórnice syropu nie należy urządzać w pobliżu mieszkań ludzkich.

Dotychczas nie udało się jeszcze wynaleźć sposobu zupełnego usunięcia wymienionych uciążliwości; można je tylko zmniejszyć przez skraplanie oparów w kondensatorach. Opary niekroplone należy odprowadzać do paleniska.

Wytwórnice syropu powinny posiadać dobrą wentylację, wyciągane zaś w nich powietrze należy odprowadzać w ten

sposób, aby nie zanieczyszczało powietrza otaczającego wytwórnię.

Wytwórnice syropu należy tak urządzać, aby możliwym było przestrzeżenie w nich czystości i przepisów higieny.

50. Cukrownie.

Cukrownie należą do tych zakładów przemysłowych; przy urządzeniu których i wyborze pod nie miejsca, należy zwracać szczególną uwagę na sprawę odcieków i wydzielających się z nich gazów, oraz na ewentualne zanieczyszczanie nimi wód i powietrza.

Powyższe względy naogół wymagają, aby cukrowni nie budowano w gęsto zaludnionych miejscowościach i aby wszelkie nieczyste odcieki bezwarunkowo oczyszczano przed wypuszczeniem ich z cukrowni do bliskich wód. Odcieków w cukrowni bywa zwykle dużo, teren zatem pod cukrownie powinien posiadać warunki łatwego ich odpływu.

Budynki cukrowni powinny być ogniotrwałe, dostatecznie obszerne, widne i należycie przewietrzane.

Dla obniżenia wysokiej temperatury w oddziałach saturacji, tężenia soków i gotowania, należy stosować wyciągi dachowe i mechaniczną wentylację, rury zaś parowe i aparaty powinny być izolowane.

Doły dla przechowywania wysłodków powinny być zrobione z materiału nieprzeziąkliwego.

Przy cukrowniach należy urządzać dla robotników jadalnie, kąpiele i umywalnie.

51. Wiatraki.

Wiatraki i inne urządzenia mechaniczne poruszane przez wiatr i zaopatrzone w skrzydła, mogą być powodem przestraschu i płoszenia się przechodzących w pobliżu zwierząt, wobec czego powinny być odpowiednio oddalone od dróg publicznych i granic sąsiednich posiadłości.

Odległości te mogą być zmniejszane w miarę tego, czy przechodząca koło wiatraka droga leży znacznie od niego ni-

zej, czy właściciel wiatraka obowiązuje się zasłonić go drzewami lub budowlami i czy w okolicy znajduje się więcej takich urządzeń wiatrakowych, tak iż zwierzęta są już z nimi oswojone.

52. Suszarnie chmielu.

Celem uczynienia chmielu zdatnym do przechowywania, wystawia się go na działanie par spalającej się siarki, a następnie suszy.

Chociaż ilość siarki spalanej w tych zakładach jest nieznaczną, to jednak ulatnianie się przytym bezwodnika siarkowego bywa powodem powstawania dotkliwych dokuczliwości dla sąsiadów, wobec tego, iż zakłady te niejednokrotnie znajdują się w pobliżu mieszkań ludzkich. W związku z tym przy suszarniach chmielu, znajdujących się w miejscowościach ustronnych należy wymagać urządzenia komina o dostatecznej i odpowiedniej do warunków miejscowych wysokości, natomiast jeśli suszarnia znajduje się w bezpośredniej bliskości mieszkań ludzkich, a zwłaszcza w miastach, to należy żądać takiej absorpcji, aby wydzielające się gazy zawierały nie więcej bezwodnika siarkowego (SO_3) niż 5 gramów na 1 m³. Oznaczenia wszelkich gazów siarkowych należy dokonywać metodą absorpcji w żrącym ługu sodowym, oraz zapomocą odmiareczkowania. Następnie wszystko ma być przeliczone na bezwodnik siarkowy.

53. Drukarnie i wytwórnie czcionek i płyt steretypowych.

Podłogi pracowni wyżej wymienionych zakładów nie powinny leżeć niżej, niż 0,5 m. poniżej terenu. Odstępstwa od tej zasady dopuszczalne są tylko w wypadkach wyjątkowych, przyczym przepisy zdrowotne, a w szczególności przepisy odnoszące się do izolacji podłóg, oświetlenia i wentylacji pomieszczeń powinny być w każdym poszczególnym wypadku jak najdokładniej przestrzegane.

Pomieszczenia na poddaszu mogą być używane jako pracownie tylko w razie odpowiedniego izolowania i oszalowania dachu.

Pomieszczenia, w których wykonywane są czcionki i płyty stereotypowe, powinny być tak obszerne, aby na każdego pracownika przypadało conajmniej 15 m³ przestrzeni powietrznej.

Pracownie powinny mieć co najmniej 2,6 m wysokości przy 15 m³ przestrzeni na pracownika; przy innym stosunku wysokość powinna wynosić co najmniej 3 m.

Podłogi w pracowniach powinny być szczelne i trwałe, aby je łatwo można było czyścić na mokro.

Ściany i sufity, o ile nie są pomalowane farbą olejną, powinny być odnawiane co lat 5, względnie co 10, jeśli są pokryte lakierem.

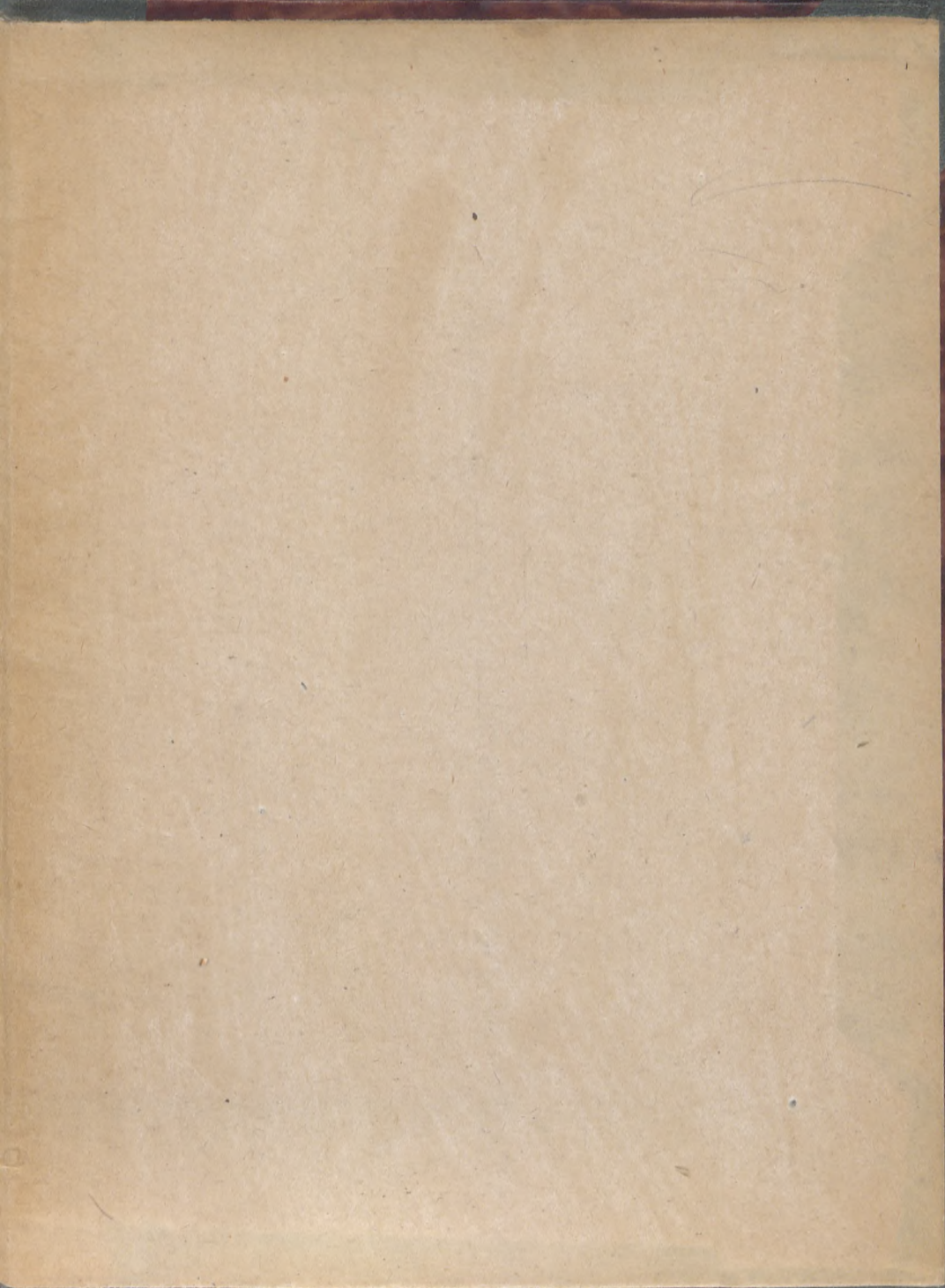
Półki i kaszty dla czcionek powinny być tak urządzone, żeby nie mógł się pod nimi zbierać kurz, albo też, aby można było wygodnie kurz z pod nich wymiatać.

Kotły do stapiania czcionek i płyt stereotypowych powinny być nakryte okapami z dobrymi wyciągami do odprowadzania tworzących się par, nazwewnątrz lub do komina.

Jeśli przetapianie ma mieć miejsce w lokalu, w którym wykonywane są inne czynności, to może ono odbywać się tylko po usunięciu z lokalu ludzi, nie zajętych przetapianiem.

Dla zecerów, odlewników, polerowników i szlifierzy powinny być urządzone w pracowniach lub odpowiednich pobliskich pomieszczeniach umywalnie z dostateczną ilością wody.

2839 KPiP

1 1 0 2 8 3 9

1102839